

Ikerketa Departamentua
Zuzendaria: Joseba Madariaga
Lan taldea: **IKEI** research & consultancy SA

© Laboral Kutxa

ISBN: 978-84-125750-2-6

1. LABURPEN EXEKUTIBOA	10
1. URTEKO LABURPENA.....	11
2. LABURPEN SEKTORIALA.....	15
2. ESPARRU OROKORRA	22
1. LABURPEN-BALANTZEA	23
2. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA).....	31
2.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA.....	31
2.2 ESPAINIAKO EKONOMIA	40
3. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA	49
4. IKUSPEGI OROKORRA	56
4.1 PRODUKZIOA.....	57
4.2 ESKARIA.....	59
4.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK.....	62
4.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA	62
4.5 FINANTZA-SEKTOREA.....	69
5. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA	89
5.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK	89
5.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA.....	91
5.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK.....	93
5.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA	94
5.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA.....	94
5.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK.....	95
3. LEHEN SEKTOREA	98
1. IKUSPEGI OROKORRA	99
1.1 BILAKAERA ESTATU MAILAN	99
2. NEKAZARITZA-AZPISEKTOREA	106
2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK	108
2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA.....	117
2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA.....	119
3. ABELTZAINZTA-AZPISEKTOREA.....	120
3.1 ABELTZAINZTA-ERROLDA.....	122
3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK.....	123
3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK.....	130
4. INDUSTRIA	132
1. IKUSPEGI OROKORRA	133
1.1. JARDUERAREN BILAKAERA	133
1.2. ENPRESAK ETA ENPLEGUA.....	135
2. INDUSTRIA EGITURA.....	136
2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIAK IDENTIFIKATZEA.....	136
2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA	140
2.3 ENPRESA NAGUSIAK.....	142
3. SIDERURGIA.....	145
3.1 IKUSPEGI OROKORRA.....	145
3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA.....	147

4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA.....	151
4.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	151
4.2 SEKTOREA ESPAINIAN	152
4.3 SEKTOREA NAFARROAN	154
5. AUTOMOBILGINTZA.....	159
5.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	160
5.2 SEKTOREA ESPAINIAN	163
5.3 SEKTOREA NAFARROAN	171
6. PAPERA	176
6.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	176
6.2 SEKTOREA ESPAINIAN	178
6.3 SEKTOREA NAFARROAN	181
7. ERAIKUNTZA	183
8. NAFARROAKO ENPRESA-SAREAREN AZTERKETA.....	188
8.1 SARRERA.....	188
8.2 ENPRESEN KOPURUA	188
8.3 SEKTORE EKONOMIKOAK.....	190
8.4 SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK.....	192
5. ZERBITZUAK.....	194
1. IKUSPEGI OROKORRA	195
2. HEZKUNTZA	196
2.1 UNIBERTSITATEKOAK EZ DIREN IKASLEEN BILAKAERA.....	196
2.2 UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA	200
3. GARRAIOA.....	203
3.1 ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA	203
3.2 AIRE BIDEZKO GARRAIOA	206
4. TURISMOA.....	209
4.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	211
4.2 TURISMOA NAFARROAN.....	217

Koadro aurkibidea

1. koadroa	BPGaren eta enpleguaren bilakaera.....	23
2. koadroa	Gizarte Segurantzako afiliazioaren eta erregistratutako kontratazioaren bilakaera.....	24
3. koadroa	Gizarte Segurantzako afiliazioa, erregimenaren arabera.....	26
4. koadroa	Gizarte Segurantzako afiliazioa, jarduera arloen arabera. Nafarroa.....	26
5. koadroa	Erregistratutako langabeziaren eta langabezia-tasaren bilakaera.....	27
6. koadroa	Sektoreko adierazle nagusien bilakaera. Nafarroa.....	27
7. koadroa	Prezioen bilakaeraren testuingurua.....	30
8. koadroa	Egindako ekonomia-aurreikuspenak.....	30
9. koadroa	Barne Produktu Gordinaren bilakaera.....	31
10. koadroa	Kontsumo pribatuaren, kontsumo publikoaren eta inbertsioaren bilakaera.....	32
11. koadroa	Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak.....	33
12. koadroa	Kontsumoaren prezio-indizearen bilakaera.....	33
13. koadroa	Langabezia-tasa.....	34
14. koadroa	Administrazio Publikoen finantzaketa-beharrak (finantzaketa-ahalmena (+) edo finantzaketa-beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera).....	34
15. koadroa	Adierazle nagusiak (EB).....	36
16. koadroa	Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundea (Europar Batasuna).....	37
17. koadroa	Europar Batasuneko <i>per capita</i> BPGa (PPS) 2023.....	38
18. koadroa	Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak).....	39
19. koadroa	Barne-produktu gordina eta haren osagaiak (Eskaria eta Eskaintza).....	41
20. koadroa	Barne Produktu Gordinaren banaketa (Errenta).....	42
21. koadroa	Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPRI).....	43
22. koadroa	Errenten eta soldata-kostuen adierazleak.....	44
23. koadroa	Lan-magnitude nagusien bilakaera. Urteko batezbestekoak.....	45
24. koadroa	Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu motaren arabera. Urteko batezbestekoak.....	46
25. koadroa	Defizit publikoa.....	46
26. koadroa	Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2024).....	48
27. koadroa	Ekoi-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2023.....	49
28. koadroa	Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2023.....	49
29. koadroa	Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2023.....	51
30. koadroa	Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko.....	51
31. koadroa	Bilakaera orokorra.....	56
32. koadroa	Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera.....	58
33. koadroa	Industria Sektoreko Adierazleak.....	58
34. koadroa	Eraikuntza Sektoreko Adierazleak.....	59
35. koadroa	Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak.....	59
36. koadroa	Barne-eskariaren adierazleak.....	60
37. koadroa	Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak.....	60
38. koadroa	Kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	60
39. koadroa	Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera.....	61
40. koadroa	Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia.....	63
41. koadroa	Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak.....	64
42. koadroa	Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak.....	65
43. koadroa	SEPEren bulegoetan erregistratutako kontratuak.....	65
44. koadroa	Hitzarmen kolektiboak eta grebak.....	66
45. koadroa	Biztanleriaren mugimendu naturala.....	67
46. koadroa	Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera (autonomia artekoak).....	68
47. koadroa	Prezioen bilakaera Nafarroan.....	68
48. koadroa	Soldata-adierazleak.....	69
49. koadroa	Burtsa-indize nagusien bilakaera.....	71
50. koadroa	Kreditu-erakundeak eta EFC.....	71

51. koadroa	Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua.....	72
52. koadroa	Afiliazioa ⁽¹⁾ finantza-jardueretan.....	72
53. koadroa	Kreditu-erakundeen aktiboaren osaera.....	73
54. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera.....	74
55. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kredituak, motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	75
56. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	76
57. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua, agenteen eta lurraldearen arabera.....	77
58. koadroa	Etxebizitzan gaineko hipoteka berrien eraketa.....	79
59. koadroa	Aldaketa notarialak erregistratu dituzten etxebizitzan gaineko hipotekak.....	80
60. koadroa	Hipoteka-betearazpena hasita duten etxebizitza partikularrak.....	80
61. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera. Turismoak.....	81
62. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzakoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	82
63. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzakoen edo berankortasun-tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	83
64. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzakoen kredituaren bilakaera, helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	83
65. koadroa	Kreditu-erakundeak. Gordailua, eragileen arabera.....	84
66. koadroa	Kreditu-erakundeak. Gordailua, moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	85
67. koadroa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak.....	85
68. koadroa	Familien errenta gordin erabilgarria eta aurrezkia.....	87
69. koadroa	Kreditu-erakundeak. Familietarako ⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR) ⁽¹⁾	88
70. koadroa	Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia.....	89
71. koadroa	Nafarroako enpresen balantze erantsia.....	92
72. koadroa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna.....	93
73. koadroa	Enpleguaren produktibitatea.....	94
74. koadroa	Xehetasunak, jardueraren eta tamainaren arabera.....	96
75. koadroa	Xehetasunak, jardueraren eta tamainaren arabera.....	97
76. koadroa	Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak.....	101
77. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa.....	104
78. koadroa	Enplegua lehen sektorean*.....	105
79. koadroa	Lur landuen erabilera.....	108
80. koadroa	Nafarroako nekazaritzako ekoizpen nagusiak.....	111
81. koadroa	Zereal-aleen azalera eta ekoizpena.....	112
82. koadroa	Lekaleen azalera eta ekoizpena.....	112
83. koadroa	Tuberkuluen azalera eta ekoizpena.....	113
84. koadroa	Industria-laboreen azalera eta ekoizpena.....	113
85. koadroa	Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena.....	114
86. koadroa	Barazkien azalera eta ekoizpena.....	115
87. koadroa	Labore zurkaren azalera eta ekoizpena.....	116
88. koadroa	Nekazaritzako produktu nagusien prezio eta balio guztizkoak.....	118
89. koadroa	Nafarroan erregistratutako nekazaritzako makineriaren balorazioa.....	119
90. koadroa	Abeltzaintza-errola (urte bakoitzeko azaroan).....	123
91. koadroa	Esne-ekoizpena.....	124
92. koadroa	Esnetarako behien eta ardien ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak.....	125
93. koadroa	Haragitarako behien eta ardien ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak.....	126
94. koadroa	INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-ustiatzearen emaitzak.....	128
95. koadroa	Nafarroan hildako azien kanaleko pisua.....	129
96. koadroa	Animalia-produktuen prezioak Urteko batezbestekoak.....	131
97. koadroa	Industriako ekoizpen-jardueraren bilakaera.....	133

98. koadroa	Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera.....	134
99. koadroa	Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera.....	134
100. koadroa	Industria-sektorean langile eta enpresa kopuruak izandako bilakaera.....	135
101. koadroa	Nafarroako industria-sektoreak sortutako enplegua eta diru-sarrerak, jarduera-azpisektoreen arabera, 2022.....	137
102. koadroa	Jarduera-adar desberdinek industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2022.....	138
103. koadroa	Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2023.....	141
104. koadroa	Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2023.....	143
105. koadroa	Altzairu gordinaren ekoizpena.....	146
106. koadroa	Siderurgia-produktuen kontsumoa.....	147
107. koadroa	Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak*.....	148
108. koadroa	Inportatutako lehengaiak.....	149
109. koadroa	Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera.....	151
110. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	152
111. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2023.....	154
112. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2023.....	155
113. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera.....	155
114. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	156
115. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	156
116. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 5 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua.....	157
117. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 18 enpresatako laginaren errentagarritasuna.....	158
118. koadroa	Ibilgailuen ekoizpena Herrialde nagusiak.....	161
119. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioa. Herrialde nagusiak.....	163
120. koadroa	Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza.....	165
121. koadroa	Ibilgailuen ekoizpena, energia-iturriaren arabera, 2023*.....	165
122. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioa, energia-iturriaren arabera, 2023*.....	166
123. koadroa	Turismoen matrikulazioa marken arabera.....	168
124. koadroa	Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak.....	169
125. koadroa	Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportaziok (ibilgailuak gehi osagarriak).....	170
126. koadroa	Automobilgintzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak.....	170
127. koadroa	Nafarroako enpresa aktiboak, jarduera nagusia automobilgintza dutenak, 2023.....	172
128. koadroa	Nafarroako enpresa aktiboak, 2023an jarduera nagusia automobilgintza dutenak, enplegu-estratuaren arabera.....	172
129. koadroa	Automobilgintzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak, 2023.....	173
130. koadroa	Kanpo-merkataritzaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*.....	174
131. koadroa	Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitude nagusiak.....	174
132. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak).....	176
133. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, herrialdeka.....	177
134. koadroa	Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera.....	178
135. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira.....	179
136. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera.....	180
137. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera.....	180
138. koadroa	Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan (*).....	181
139. koadroa	Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	182
140. koadroa	Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak.....	182
141. koadroa	Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera.....	184

142. koadroa	Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa.....	185
143. koadroa	Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2023).....	186
144. koadroa	Hasitako eta amaitutako etxebizitzak.....	186
145. koadroa	Eraikuntzan lanean ari den biztanleria.....	187
146. koadroa	Enpresak, sektore ekonomikoaren arabera. 2023.....	190
147. koadroa	Enpresak, atal ekonomikoaren arabera. 2023.....	191
148. koadroa	Enpresak, soldatapekoen tarteen arabera. 2023.....	192
149. koadroa	Enpresak, soldatapekoen estratuen arabera. 2023.....	193
150. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	197
151. koadroa	Euskalduntze maila Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	197
152. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	198
153. koadroa	Euskalduntze maila Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	199
154. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean.....	200
155. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan (UPNA).....	201
156. koadroa	Nafarroako ibilgailuen parkea.....	203
157. koadroa	Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia (*).....	204
158. koadroa	Motorizazio-indizeak.....	204
159. koadroa	Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*.....	205
160. koadroa	Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*.....	205
161. koadroa	Lruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa.....	207
162. koadroa	Lruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera.....	207
163. koadroa	Nazioarteko turistak.....	210
164. koadroa	Espainiara datozen bidaiariak, jatorriaren arabera.....	212
165. koadroa	Eskari turistikoaren bilakaera Espainian.....	213
166. koadroa	Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa).....	215
167. koadroa	Eskaintza turistikoaren bilakaera Espainian.....	216
168. koadroa	Okupazio mailaren eta prezio-indizeen bilakaera Espainiako turismo-ostatuaren sareetan (urteko batez bestekoa).....	217
169. koadroa	Eskari turistikoaren bilakaera Nafarroan ⁽¹⁾	218
170. koadroa	Hotel-establezimenduak. Jasotako bidaiariak, gaualdiak eta batez besteko egonaldia, jatorriaren arabera.....	220
171. koadroa	Eskaintza turistikoa Establezimendu kopurua, plazak, okupazio maila eta langile kopurua. 2019-2023 ⁽¹⁾	222
172. koadroa	Eguneko batez besteko tarifa (ADR) eta Logelako diru-sarrerak (RevPAR). Hotelen sektorea Euroak.....	224

Grafiko aurkibidea

1. grafikoa	Gizarte Segurantzako afiliazioa eta erregistratutako kontratuak. Hileko bilakaera.....	25
2. grafikoa	Enpresa-konfiantzaren indizea. Nafarroa.....	28
3. grafikoa	Familien konfiantza-indizea. Nafarroa.....	28
4. grafikoa	BPGaren hiruhilekoko bilakaera. Nafarroa.....	29
5. grafikoa	Interes-tasen aldakuntza.....	35
6. grafikoa	Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala.....	47
7. grafikoa	BPGaren bilakaera.....	57
8. grafikoa	Kanbio-tasa: Euroa versus Dolarra*.....	70
9. grafikoa	Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	76
10. grafikoa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera.....	78
11. grafikoa	Euriborraren bilakaera ^(*) (hamabi hilabetera).....	79
12. grafikoa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen gordailuak.....	86
13. grafikoa	Euriborraren bilakaera ⁽¹⁾ (hamabi hilabetera).....	87
14. grafikoa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna.....	93
15. grafikoa	Nekazaritzako ekoizleek jasotako prezioen indizeak.....	102
16. grafikoa	Ehuneko araberako banaketa nekazaritzako ekoizpen nagusietan, 2023.....	110
17. grafikoa	Nafarroako abere-azienden ehunekoen bilakaera.....	122
18. grafikoa	Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua).....	130
19. grafikoa	Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta diru-sarreraren gutzitza duten partaidetza, 2022.....	139
20. grafikoa	Altzairuaren mundu mailako ekoizpena.....	146
21. grafikoa	Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak.....	148
22. grafikoa	Metalurgiaren eta produktu metalikoen industria-ekoizpenaren indizea.....	150
23. grafikoa	Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian.....	179
24. grafikoa	Eraikuntza-enpresen konfiantza-indize harmonizatua. Nafarroa.....	185
25. grafikoa	Enpresa kopurua.....	189
26. grafikoa	Estatuko gutzitza gainera gaineko pisua (%) (Estatua=100) 2023.....	190
27. grafikoa	Unibertsitatekoak ez diren ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan.....	199
28. grafikoa	Bidaiari kopuruaren bilakaera, hilabetea (Espainia, 2021-2023) Hotel-establezimenduak.....	214
29. grafikoa	Bidaiarien eta gaualdien bilakaera, 2019 eta 2022-2023*.....	219
30. grafikoa	Bidaiari kopuruaren eta gaualdien hileko bilakaera, hoteletan (Nafarroa, 2022-2023)*.....	221

1. LABURPEN EXEKUTIBOA

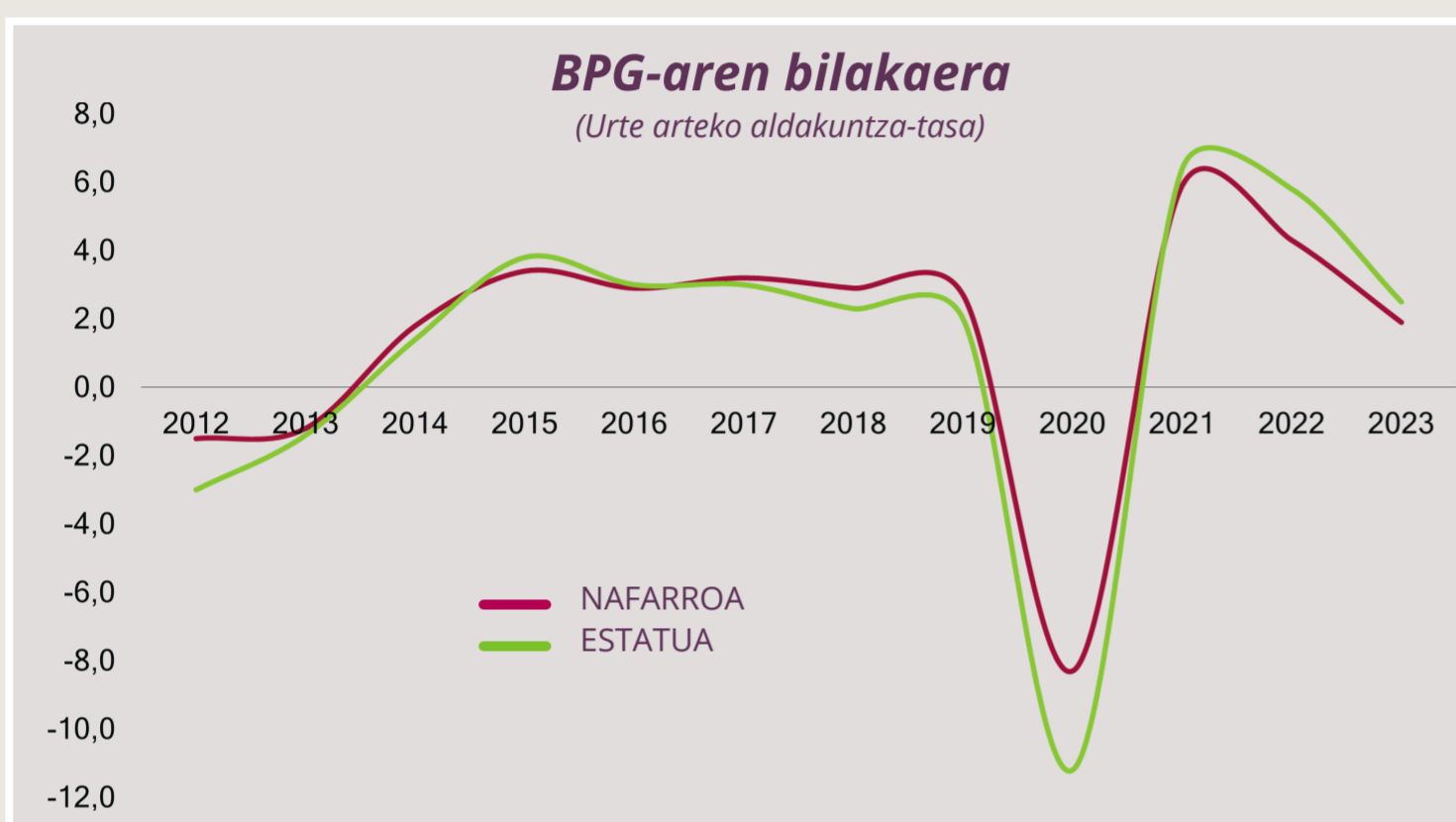

BPG-aren bilakera (%)	2021	2022	2023
Estatu Batuak	5,8	1,9	2,5
Japonia	2,6	1,0	1,9
Alemania	3,1	1,9	-0,1
Frantzia	6,4	2,5	0,9
Italia	8,3	4,1	1,0
Erresuma Batua	8,7	4,3	0,1
Kanada	5,3	3,8	1,1
Eurogunea	5,8	3,5	0,5
ELGA guztira	6,0	3,0	1,7

Iturria: ELGA. Aurreikuspen ekonomikoak, 2024ko maiatza.

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua, EIN.

BPG-aren bilakera sektoreka (%)		2021	2022	2023
Nafarroa	• Nekazaritza	2,1	2,3	3,4
	• Industria	6,5	3,5	0,4
	• Eraikuntza	4,3	4,3	0,9
	• Zerbitzuak	6,1	5,2	2,6
	Guztira	5,9	4,3	1,9
Estatua	• Nekazaritza	4,2	-19,8	-1,9
	• Industria	5,4	2,6	1,8
	• Eraikuntza	-1,0	3,2	2,3
	• Zerbitzuak	6,8	8,0	3,2
	Guztira	6,4	5,8	2,5

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua, EIN.

Enpleguaren bilakera sektoreka (milaka pertsona)					
		Lehen sektorea	Industria	Eraikuntza	Zerbitzuak
Nafarroa	2022	8,2	76,1	20,7	190,5
	2023	▲ 10,3	▼ 74,9	▼ 17,2	▲ 196,4
Estatua	2022	798,5	2.779,1	1.355,0	15.614,9
	2023	▼ 767,3	▲ 2.814,5	▲ 1.398,0	▲ 16.202,4

Iturria: EIN, Biztanleria Aktiboaren Inkesta (2021ko biztanleria-oinarria).

NAZIOARTEKO HAZKUNDEA

2023an ere munduko ekonomiari moteldu egin zaio hedapen-erritmoa, nazioarteko tentsio geopolitiko handien ondorioz. Hala, % 3,2koa izan da hazkunde-tasa (% 6,5koa izan zen 2021ean eta % 3,5koa 2022an).

Kontuan hartu behar da, gainera, ziurgabetasunak oso handia izaten jarraitzen duela gaur egun, besteak beste arrazoi hauek tarteko: gatazka belikoak, tentsio geopolitikoak, inflazioaren bilakaera eta interes-tasak.

HAZKUNDEA Estatua

Dinamismo ekonomiko txikiagoko nazioarteko testuinguru honetan, Estatuko barne produktu gordinaren hazkundea % 2,5era mugatu da 2023an — oso tasa apala aurreko bi ekitaldietako % 6 ingurukoekin alderatuta—. Hiruhileko batetik bestera, profilak dezelerazio argia erakusten du, nahiz eta ekitaldiaren azken hiruhilekoan igoera txiki bat izan.

Hala eta guztiz ere, Estatuko lan-merkatuak bilakaera positiboa izan du 2023an, eta biztanleria okupatuak % 3,1 egin du gora.

BILAKAERA SEKTORIALA Nafarroa y Estatua

Nafarroako ekonomiaren indarra ere moteldu egin da aurreko ekitaldiarekin alderatuta, eta % 1,9ko hazkunde-tasa izan du 2023an (% 4,3koa 2022an). Sektore guztietan handitu da jarduera-maila.

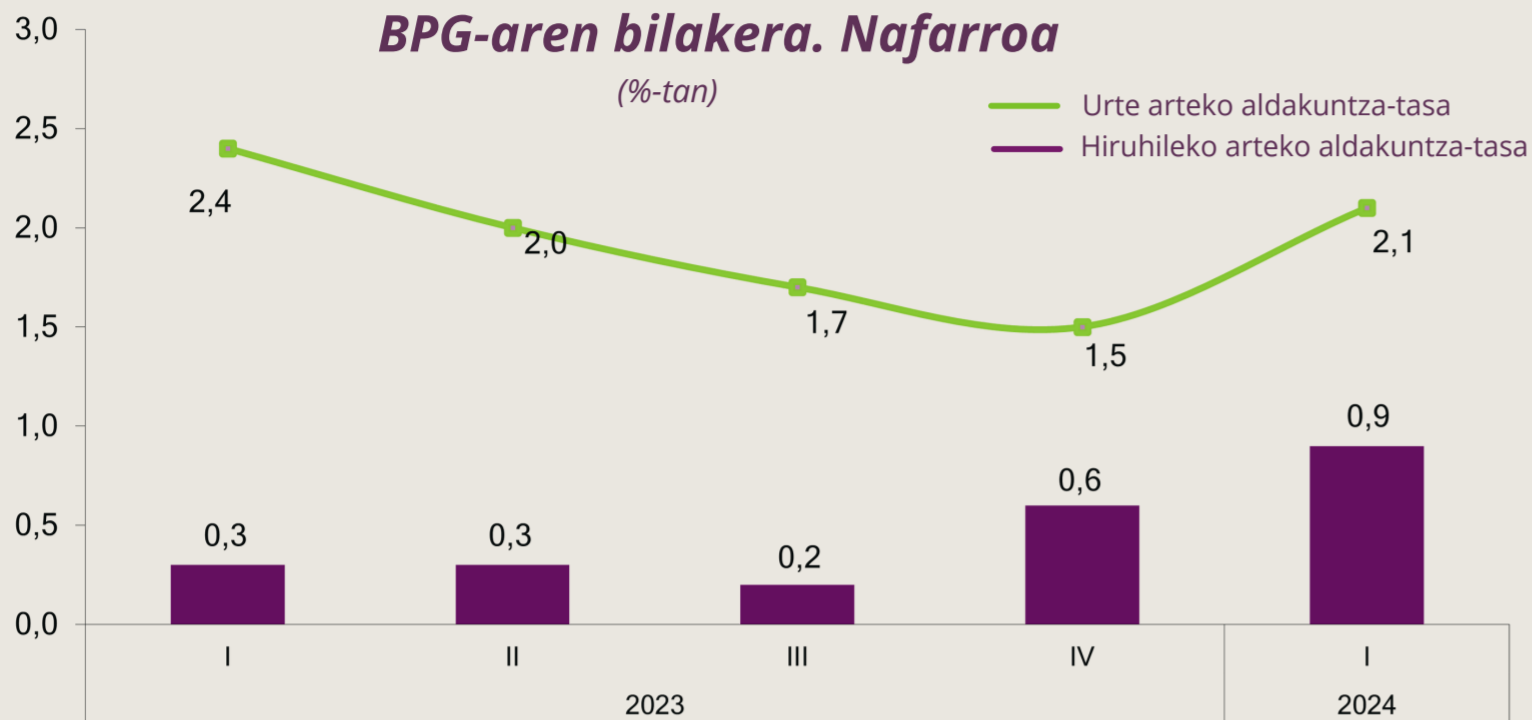
Estatu osoarekin alderatuta, lehen sektoreak ez beste guztiek izan dute bilakaera okerragoa Foru Erkidegoan (dinamismo txikiagoa).

LAN-MERKATUA Nafarroa y Estatua

Gauzak horrela, Nafarroako langabezia-tasa 2022ko % 9,7tik 2023ko % 9,9ra igo da, eta biztanleria okupatua 298,8 mila pertsonakoa izatera heldu da.

Estatuan, berriz, langabezia-tasa 2022ko % 13tik 2023ko % 12,2ra jaitsi da.

Nafarroako ekonomiak urtetik urterako % 1,9ko hazkundera lortu du barne-produktu gordinean 2023an. Hiruhilekoko profilari begira, dezelerazioa izan du argi eta garbi (urtetik urterako hazkunde-tasak % 2,4, % 2, % 1,7 eta % 1,5 izan dira, hurrenez hurren, lau hiruhilekoetan).

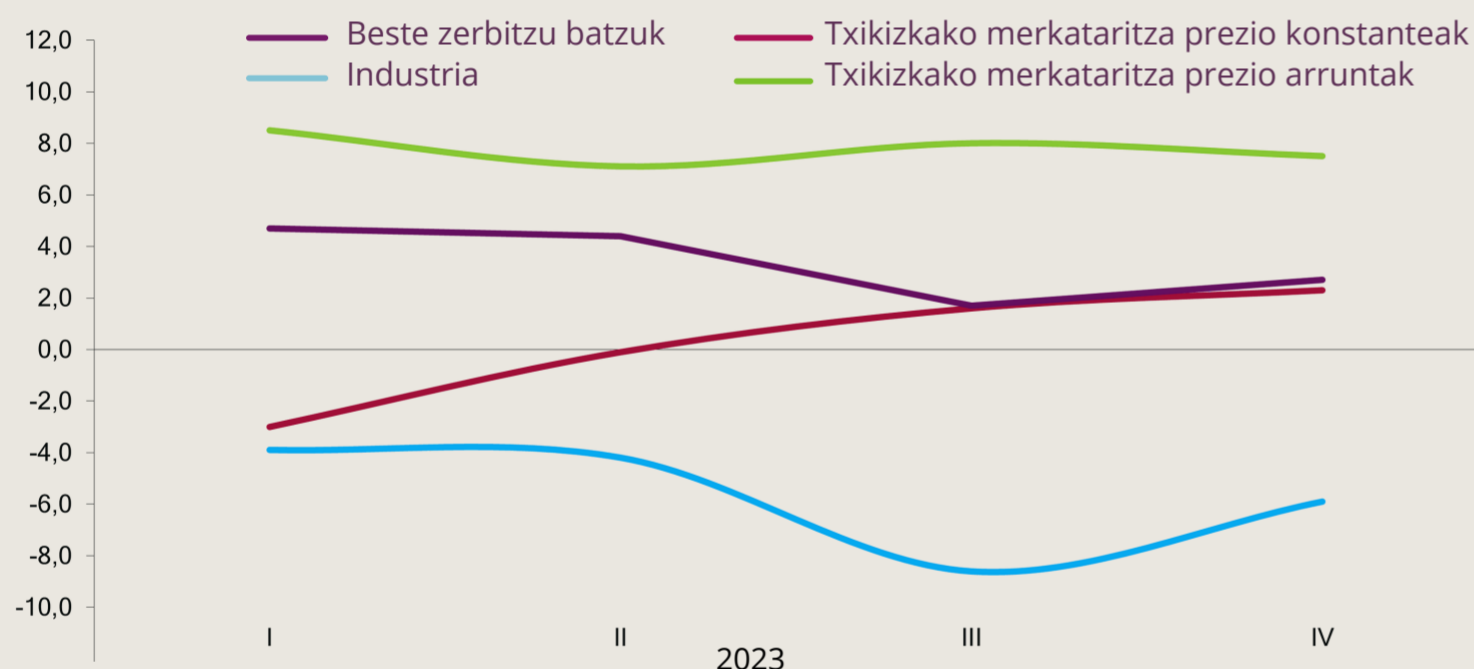

Oharra: Bolumen-indize kateatua; urtaroen eta egutegiaren arabera zuzendutako datuak.
Iturria: Hiruhilerako Kontu Ekonomikoak. Nafarroako Estatistika Institutua.

Dinamismo sektorialaren indizeak bat datoz emandako emaitzekin, baina desberdinak dira sektore batetik bestera: industria-jarduerak atzera egin du zertxobait, eta zerbitzuek hobera, bai merkatuko bestelako zerbitzuen adarrean, bai txikizkako merkataritzaren adarrean. Dena dela, txikizkako merkataritzaren hazkundera lautu egin da, eta prezioak iraunkortu.

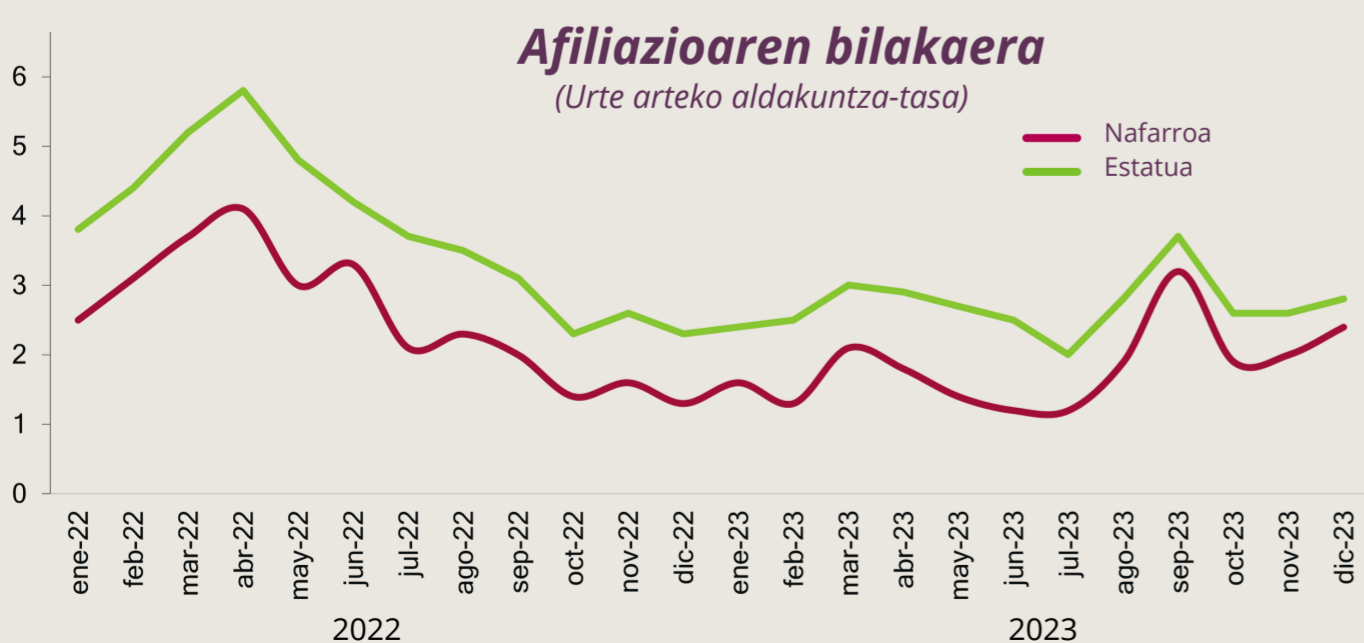
Sektoreko adierazle nagusien bilakera. Nafarroa

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Nota: Industria Ekoizpenaren Indizea (jatorrizko seriea), Txikizkako Merkataritzaren Indizea zerbitzuek gabe (urtaroen eta egutegiaren arabera zuzendutako datuak oinarri hartuta) eta Zerbitzuen Sektoreko Indizea (jatorrizko seriea).
Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Afiliazioaren hileko bilakaerak agerian jartzen du enpleguaren hazkunderaren profil iraunkorra, bai Nafarroan eta bai Estatuan. Bilakera hori urrun dago 2022ko gorakadatik, ordea, ekitaldi horretan apartekoak izan baitziren enpleguaren urtetik urterako hazkunde-tasak —2021eko datuekin alderatuta kalkulatu ziren, hau da, jarduera suspertzen ari zeneko urtearekin—, pandemiaren osteko susperraldiaren ondorioz.

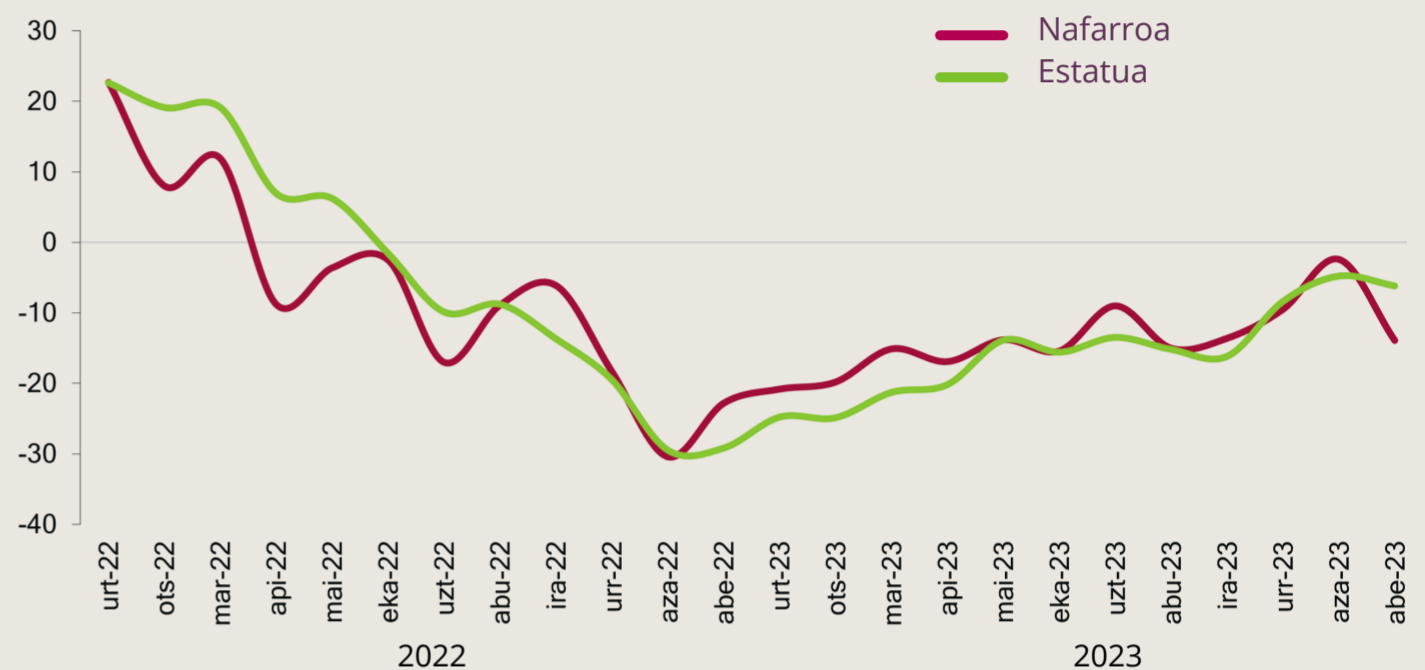

Iturria: Gizarte Segurantza.

Aitzitik, kontratazioaren hileko bilakaerak agerian uzten du arau-aldaketak eragindako doikuntza. Urtetik urterako aldakuntza-tasak oraindik negatiboak badira ere, poliki-poliki arintzen ari da kontratazioan izandako atzerakada. Gertaera hori bat dator modalitate mugagabearen garrantziarekin, urteko kontratazioaren % 25ekoa baita gutxienez; hortaz, enpleguaren oinarria finkatu egin da, eta kontratu potentzialak murriztu egin dira (etorkizunera begira).

Erregistratutako kontratu berrien bilakera

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: SEPE.

Gauzak horrela, Nafarroako familiak arduraz ari dira jokatzeko, eta nolabaiteko ezkortasuna nabaritzen da. Hala erakusten dute kontsumitzailearen konfiantza-indizearen emaitzek, balio negatiboetan jarraitzen baitute. Urrun daude, hala ere, 2022ko hirugarren eta laugarren hiruhilekoetako emaitzetatik (-33koa eta -31koa, hurrenez hurren), inflazioaren gorakadaren ondorioz hondoa jo baitzuten konfiantza-indizeak.

Hala, urteko batez besteko emaitzak hobera egin du (-26koa izan zen 2022an eta -22koa 2023an). Indizerik ezkorrena ekonomia-jarduerari buruzko 12 hilerako aurreikuspeni dagokiena da (-30); ia positiboa da, berriz, langabeziaren bilakaerari buruzko pertzepzioa (-7).

Familien konfiantza-indizea.

Nafarroa

(Hiruhileko bilakaeraren indizea)

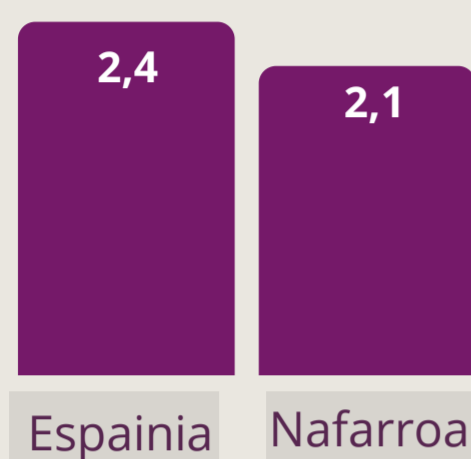

Oharra: Lortutako emaitzak honela interpretatu dira: indizea positiboa bada (100 arte), egoerak hobera egingo duela uste dute familia gehienek; indizea negatiboa bada (-100 arte), berriz, egoerak okerrera egingo duela uste dute familia gehienek.
Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

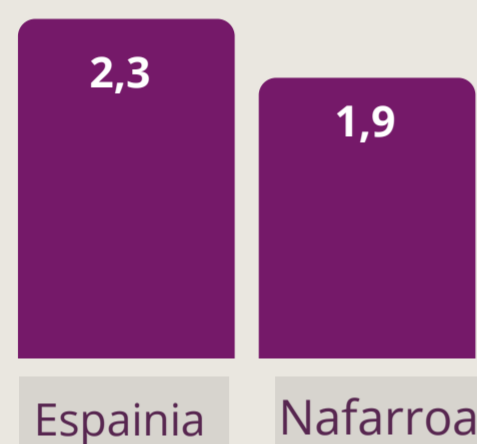

2024RAKO AURREIKUSPENAK

BPG 2024

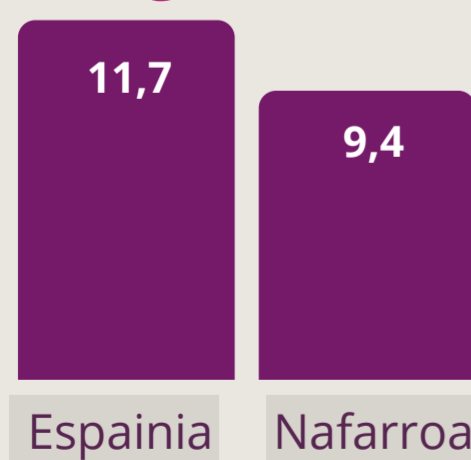
Enplegua 2024

Prezioak (KPI) 2024

Langabezia-tasa 2024

Iturria: Laboral Kutxa.

Esan bezala, euroguneko ekonomia ia geldialdian zegoen 2023aren amaieran. Hala ere, 2024 honetarako aurreikuspenak nahiko baikorrak ziren, eta, urtearen hasieran hazkunde-tasa txikiak espero baziren ere, urtearen bigarren erdialderako tasa handiagoak aurreikusten ziren. Ekonomiaren barne-indarra zen aurreikuspen baikorren oinarria; zehazki, zerbitzu-sektore sendoa, langabezia-tasa minimoetan zuen lan-merkatua eta inflazioaren gaintetik igotzen hasiak ziren soldatak, familien kontsumoaren portaera ona iragartzen zutenak. Errealitateak ustekabe positiboa ekarri du, ordea: 2024ko lehen hiruhilekoan aurrekoaren aldean izandako % 0,3ko hazkundera esperotakoa baino hobea izan da; areago, industria-sektorean ere antzeman da hobekuntza, eta horrek sendotu egin ditu hazkunde-aurreikuspenak.

Gure erreferentziako eremuei dagokienez, are nabarmenagoa izan da hobekuntza, % 0,5 eta % 1 bitarteko hazkunde-tasak izan baitira lehen hiruhilekoan bi eremu geografikoetan. Ekonomiaren susperraldi zikliko horrek aukera emango digu joan den abenduan egindako estimazioak gorantz zuzentzeko. Bestalde, Europako Banku Zentralak inflazioa kudeatzeko etapa berriari ekin zion joan den ekainean, interes-tasak % 0,25 jaitsita. Lehen jaitsiera hori seinale bat besterik ez bada ere, urtearen bigarren erdialderako espero diren beste bi jaitsierek eta aurreikusten diren laurek nolabaiteko bultzada emango diote hazkundeari, eta datorren urtean antzemango da batez ere.

Eta horixe da, funtsean, 2024rako aurreikusten dugun egoera. Zehazki, txosten hau amaitzean dugun informazioa kontuan hartuta, % 2,4ko hazkunde-tasa espero dugu Estatu osorako eta % 2,1ekoa Nafarroako Foru Erkidegorako. Datu horiek nabarmen egin dute gora pasa den abenduan eman genituenekin alderatuta.

Nolanahi ere, esan beharra dago inflazioaren aurkako borroka ezin dugula inola ere amaitutzat eman oraindik, nahiz eta beheranzko bide luzea egin dugun dagoeneko. Euroguneko urtetik urterako indize harmonizatua % 2,6koa izan da maitzean, eta azpiko inflazioa, % 2,9koa. Datu horiek ikusita, luze joko du, itxuraz, Europako Banku Zentralak lortu nahi duen % 2ko helburua erdiesteak. Hori dela eta, Europako Banku Zentralaren Gobernu Kontseiluak arretaz jarraituko dio soldaten bilakaerari, euroguneko ekonomiaren barne-indarra ikusita, eta unean uneko datuetan oinarrituko ditu erabakiak.

IRIZPIDE METODOLOGIKOAK

Infografia honek Laboral Kutxak egindako eta Euskal Ekonomia txostenean jasotako jarduera-sektoreen bilakaera labur-labur aztertzen du, 2017-2023 aldian.

Aurkeztutako datuak Nafarroako Foru Erkidegoko eremu geografikoari dagozkio, eta aipatutako txostenetik atera dira, sektore bakoitzaren aldagai adierazgarriak hautatu direlarik. Hala ere, kasu honetan, azterketa azken ekitaldian lortutako jarduera sektorialaren maila aurreko sei urterekin alderatzean zentratzen da, honako hauek kontuan hartuta: aldiaren batez bestekoa, lortutako gutxieneko eta gehieneko mailak eta aldakuntza-tasak, bai oinarri-urteari dagokionez, bai aurreko ekitaldiari dagokionez.

Zehazki, honako kasu hauek gerta daitezke:

- Sektorea aldiko gehieneko jarduera-mailan dago. Balorazioa oso ona da.
- Sektorea ez dago aldiko gehieneko jarduera-mailan, baina aldi horretako batez bestekoa gainditzen du. Balorazioa aldekoa da.
- Sektorea ez dago aldiko gehieneko jarduera-mailan, eta ez du aldi horretako batez bestekoa gainditzen, baina bi aldakuntza-tasa horiek positiboak dira. Balorazioa nahiko ona da.
- Sektoreak aldi horretako gutxieneko jarduera-maila eta batez bestekoa gainditzen ditu, baina bi aldakuntza-tasa horiek negatiboak dira. Balorazioa nahiko txarra da.
- Sektorea ez dago aldiko gutxieneko jarduera-mailan, baina ez du aldiaren batez bestekoa gainditzen. Balorazioa txarra da.
- Sektorea aldiko gutxieneko jarduera-mailan dago. Balorazioa oso txarra da.

Jarraian, sintesi-taula honek kolore bat esleitzen die aurretik adierazitako irizpideak betetzen diren ala ez kontuan hartuta egindako balorazioei:

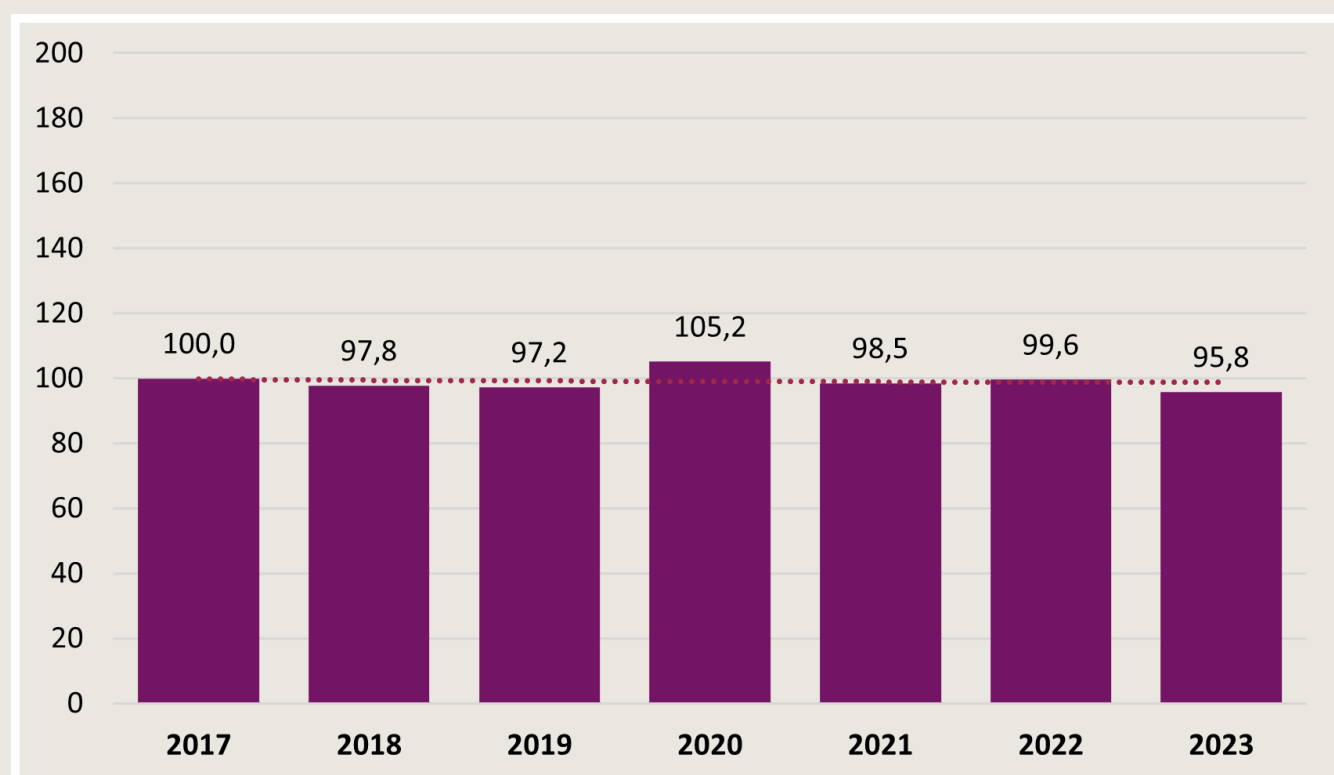
Kolore kodea	Aldiaren bilakaera	Irizpidea
	Oso ona	Azken datua=Maila maximoa
	Ona	Azken datua < Maila maximoa; Azken datua > bataz bestekoa
	Nahiko ona	Azken datua < Maila maximoa; Azken datua < bataz bestekoa; Urteko aldakuntza tasa>0; Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa>0
	Nahiko txarra	Azken datua > Maila minimoa; Azken datua > bataz bestekoa; Urteko aldakuntza tasa <0; Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa <0
	Txarra	Azken datua > Maila minimoa; Azken datua < bataz bestekoa
	Oso txarra	Azken datua =Maila minimoa

Azkenik, kontuan hartu behar da sektore bakoitzerako aurkeztutako balioak zenbaki indizeei dagozkiela, eta sektore bakoitzean 100 maila aztertutako aldiaren lehen ekitaldiko datuari dagokiola.

FINANTZA SEKTOREA

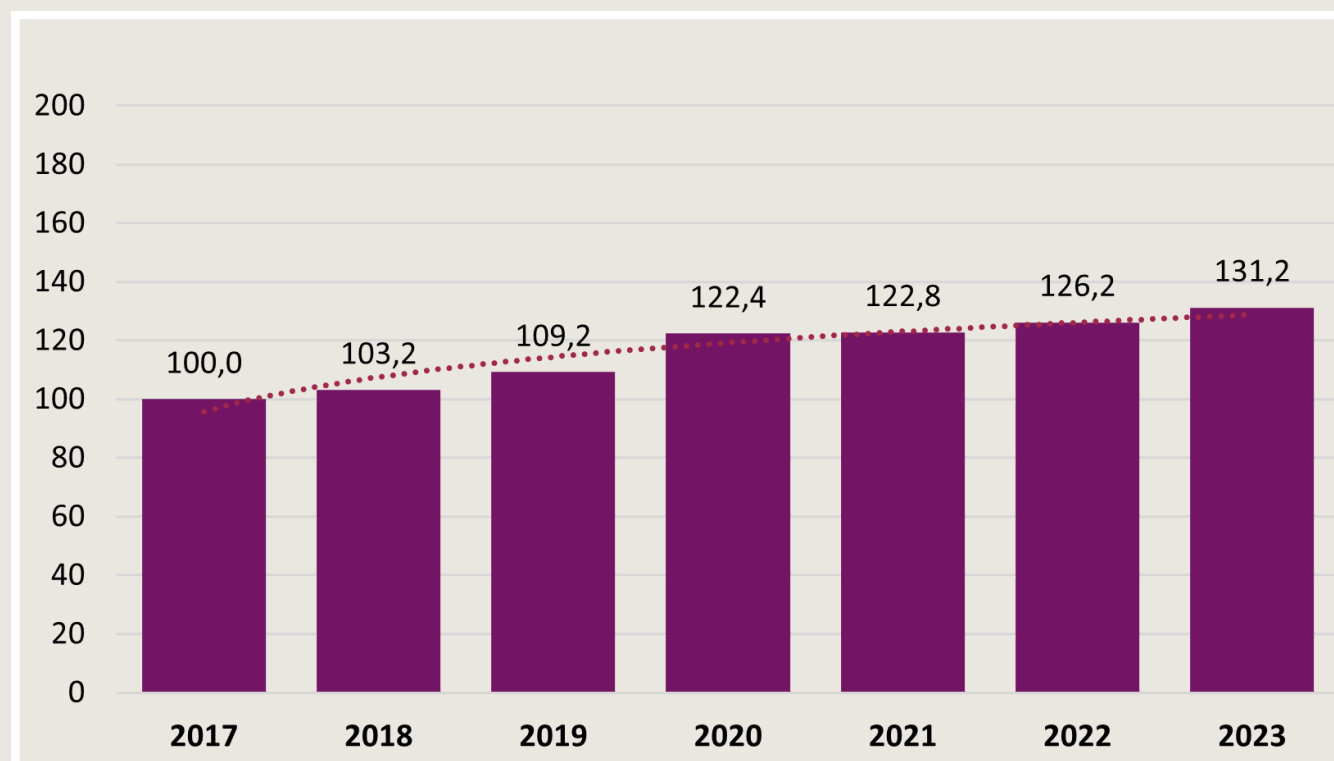

Kredituak guztira

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	95,8		Oso txarra
Gehieneko maila	105,2		
Bataz besteko maila	99,2		
Azken datua	95,8		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-3,8		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	-4,2		

Gordailuak guztira

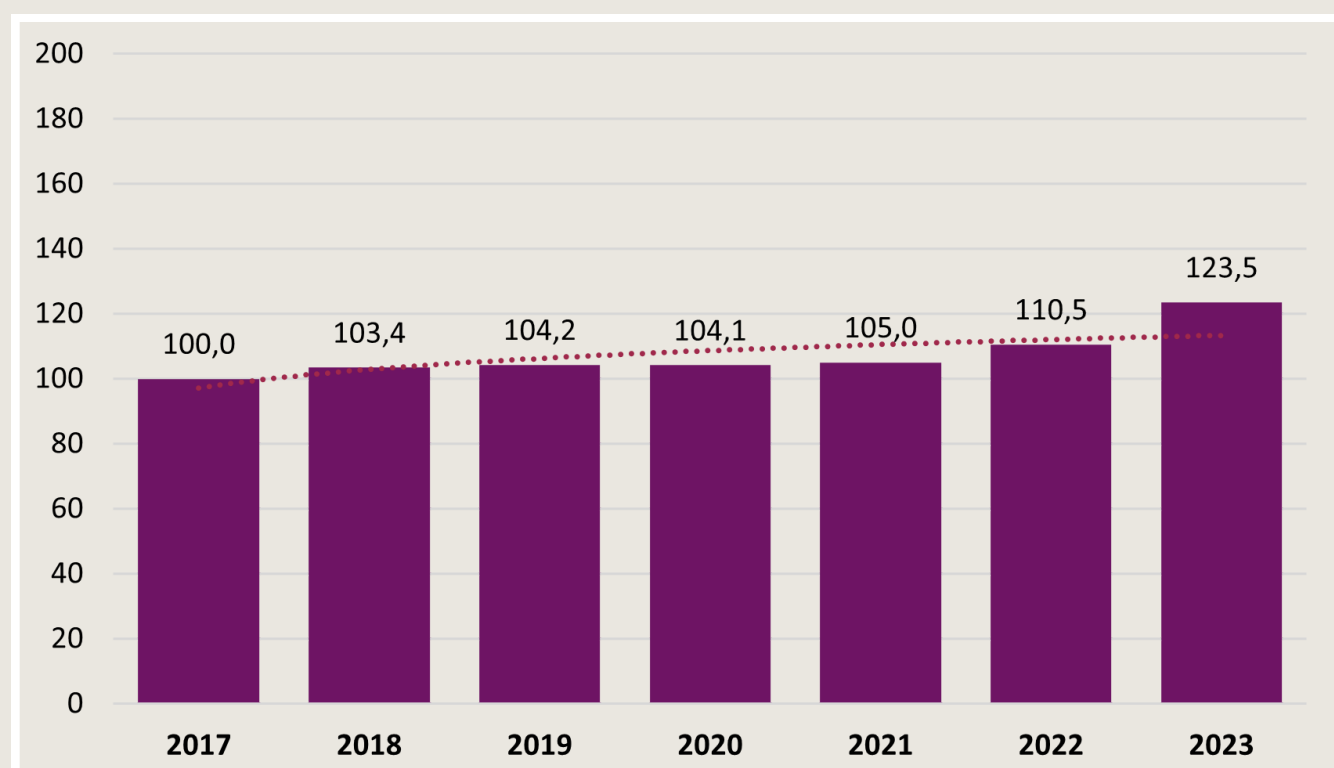

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	100,0		Oso ona
Gehieneko maila	131,2		
Bataz besteko maila	116,4		
Azken datua	131,2		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	4,0		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	31,2		

LEHEN SEKTOREA

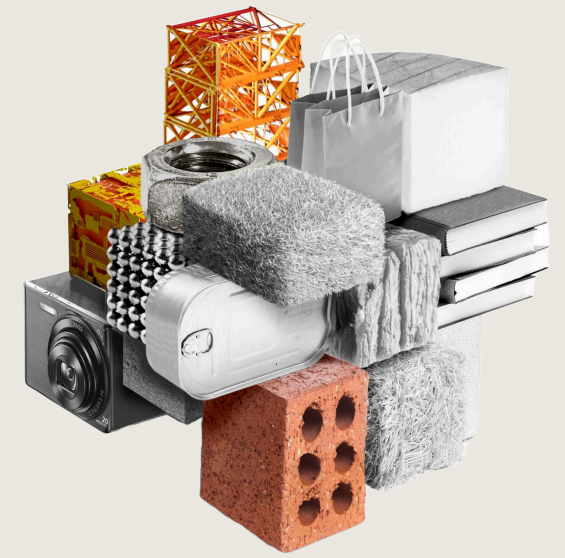
Lehen sektoreko BEG

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	100,0		Oso ona
Gehieneko maila	123,5		
Bataz besteko maila	107,2		
Azken datua	123,5		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	11,7		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	23,5		

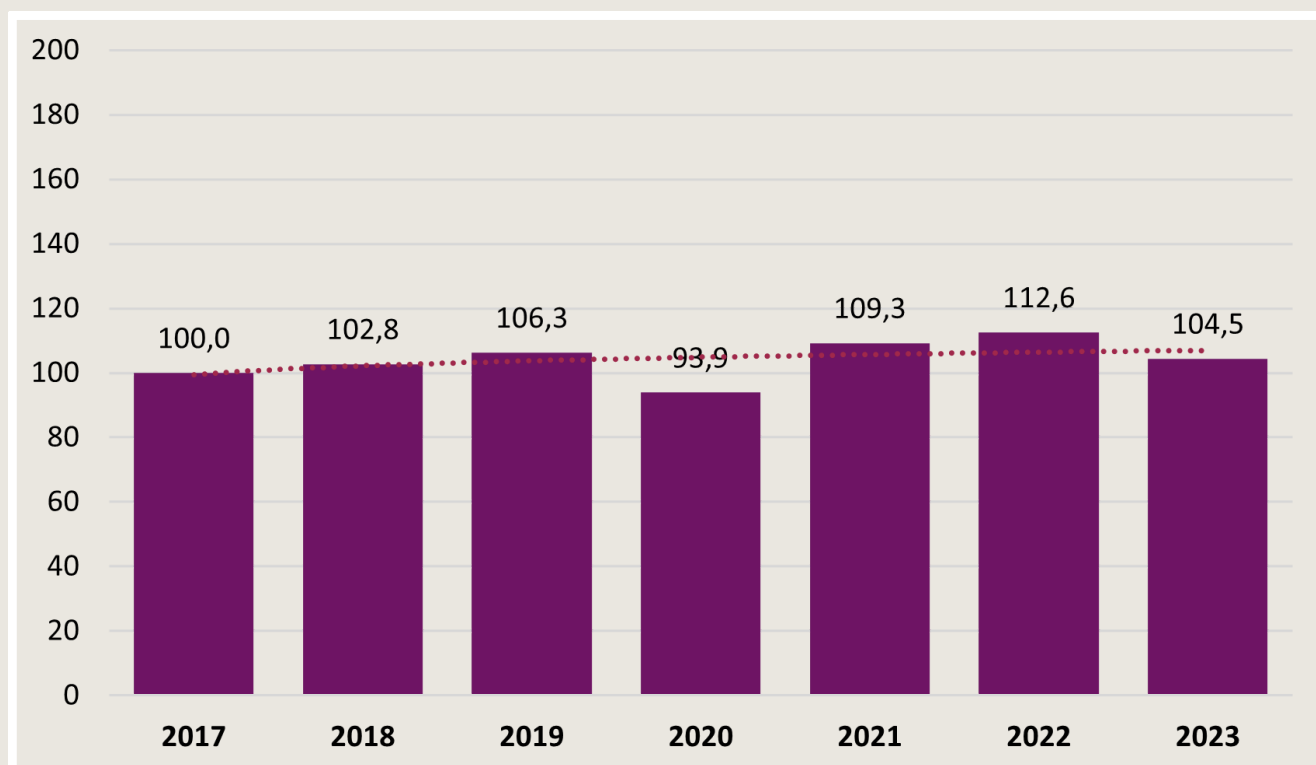

INDUSTRIA

SIDERURGIA

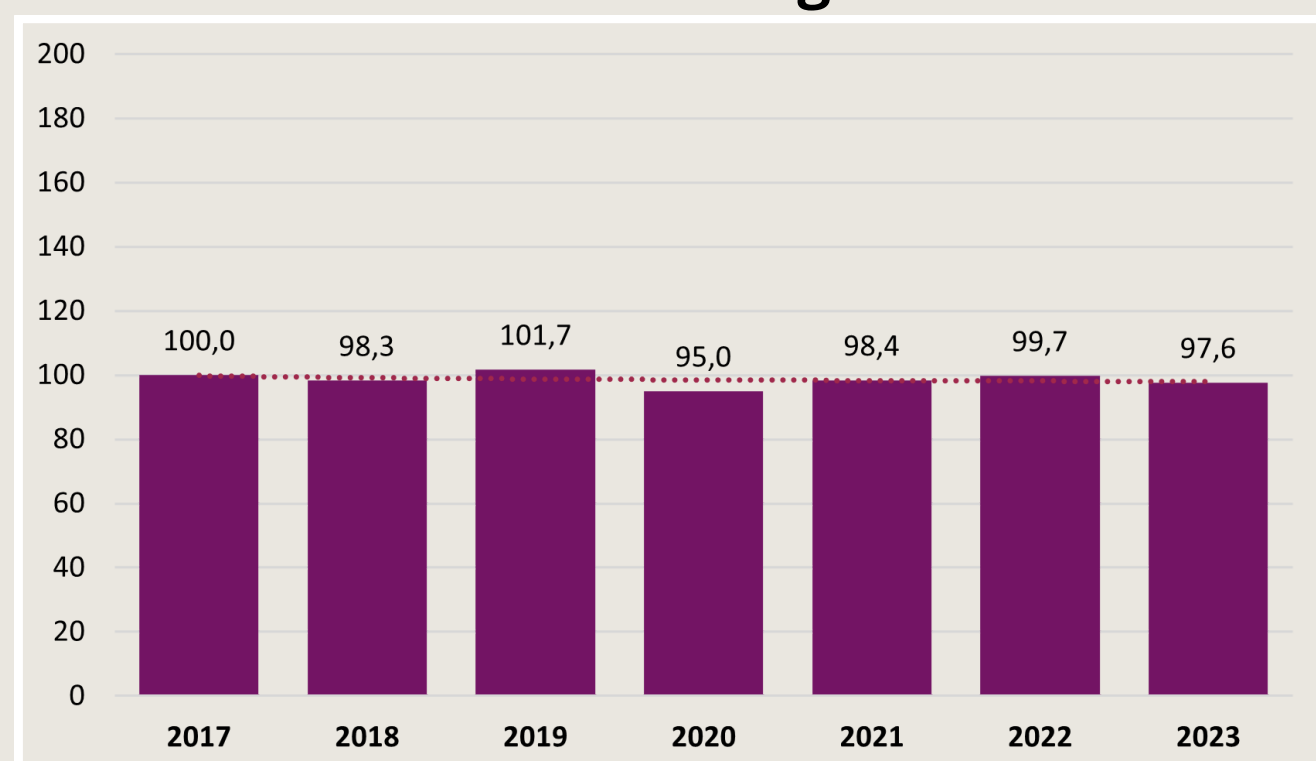
IPI Metalurgia eta metalezko produktuak

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	93,9		Ona
Gehieneko maila	112,6		
Bataz besteko maila	104,2		
Azken datua	104,5		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-7,2		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	4,5		

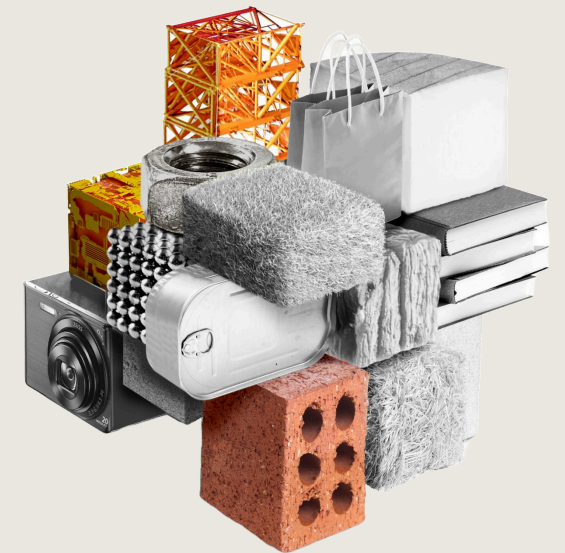
NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA

IPI Nekazaritzako elikagaien industria

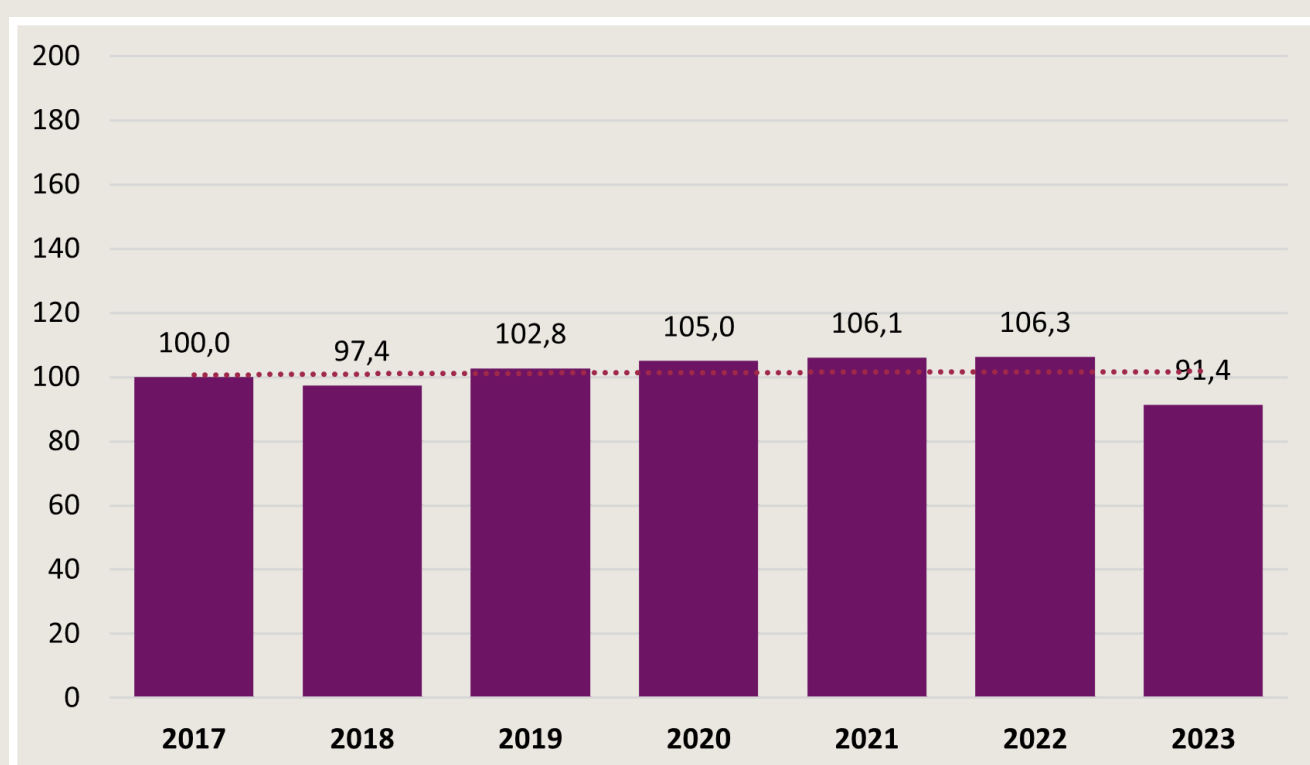
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	95,0		Txarra
Gehieneko maila	101,7		
Bataz besteko maila	98,7		
Azken datua	97,6		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-2,1		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	-2,4		

INDUSTRIA

PAPERA

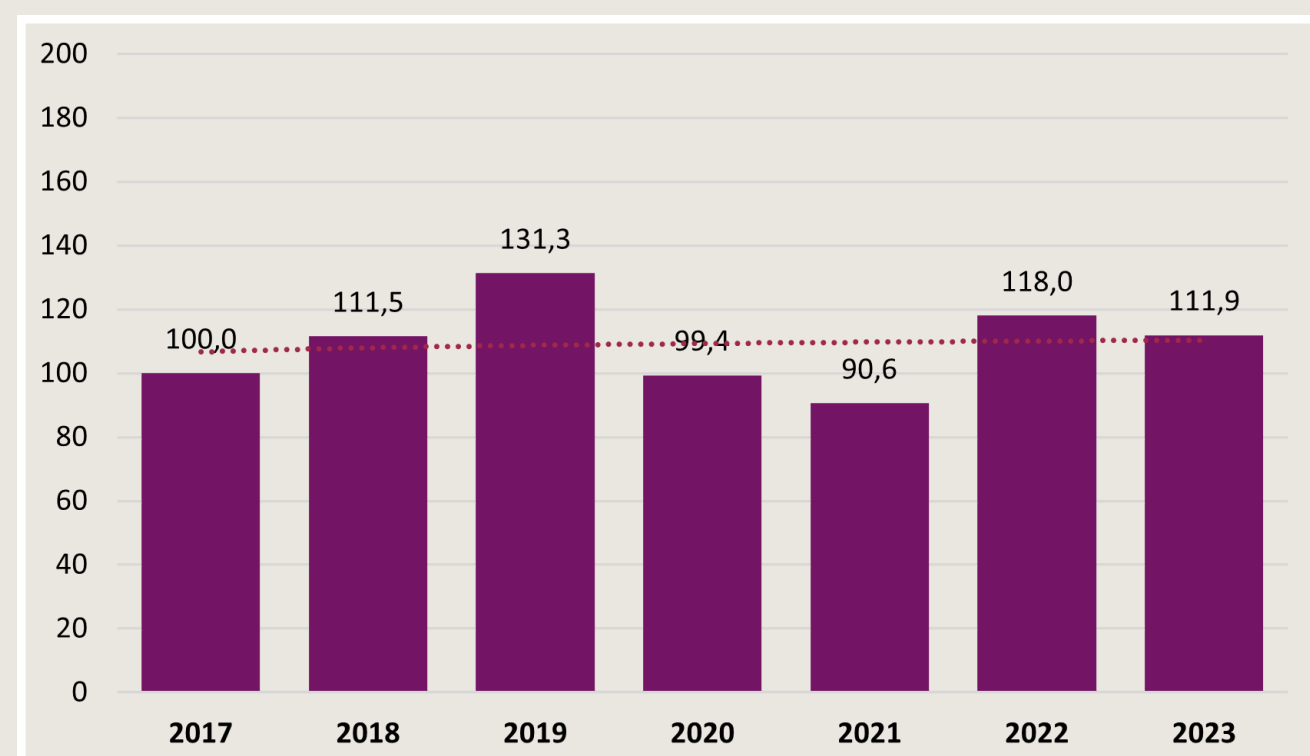
Paperaren eta kartoiaren ekoizpena

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	91,4		Oso txarra
Gehieneko maila	106,3		
Bataz besteko maila	101,3		
Azken datua	91,4		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-14,0		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	-8,6		

AUTOMOBILGINTZA

Ibilgailuen ekoizpena - Volkswagen Navarra

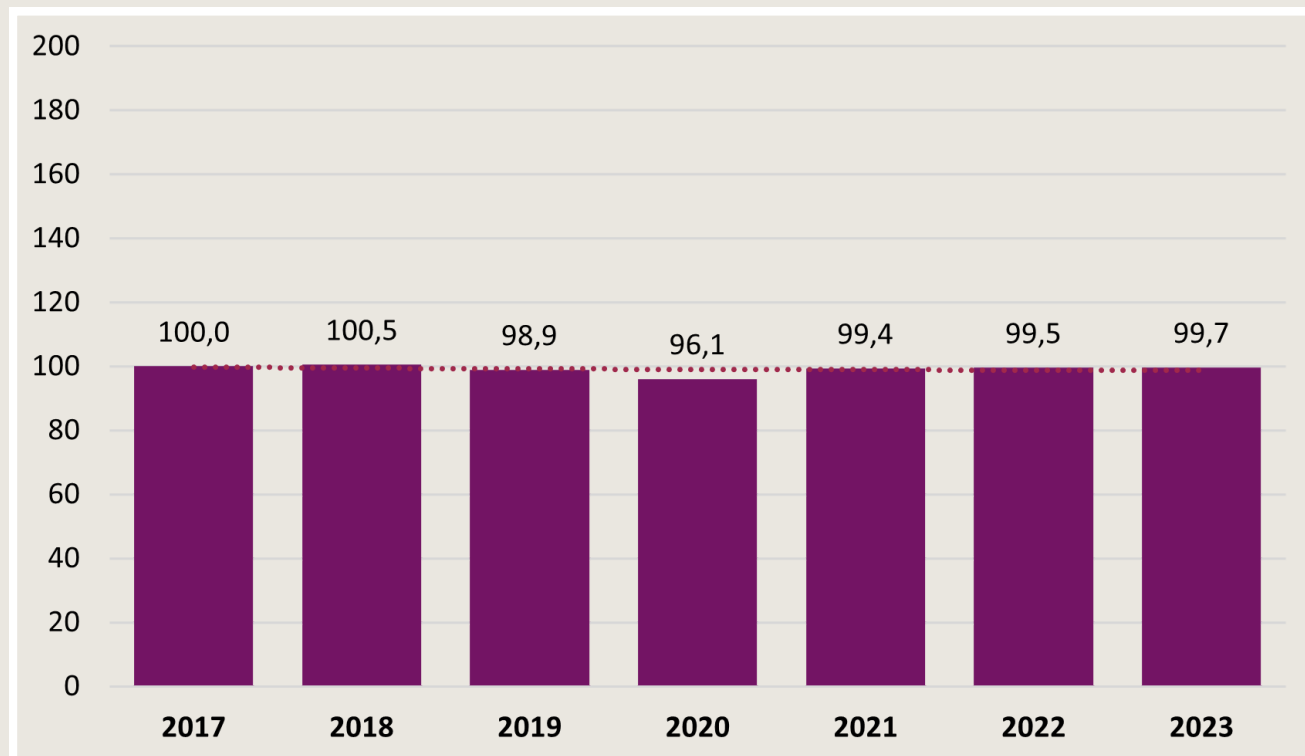
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	90,6		Ona
Gehieneko maila	131,3		
Bataz besteko maila	109,0		
Azken datua	111,9		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-5,1		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	11,9		

ERAIKUNTZA

**Konfiantzaren Indize Harmonizatua
(Eraikuntzaren Koiunturako Inkesta)**

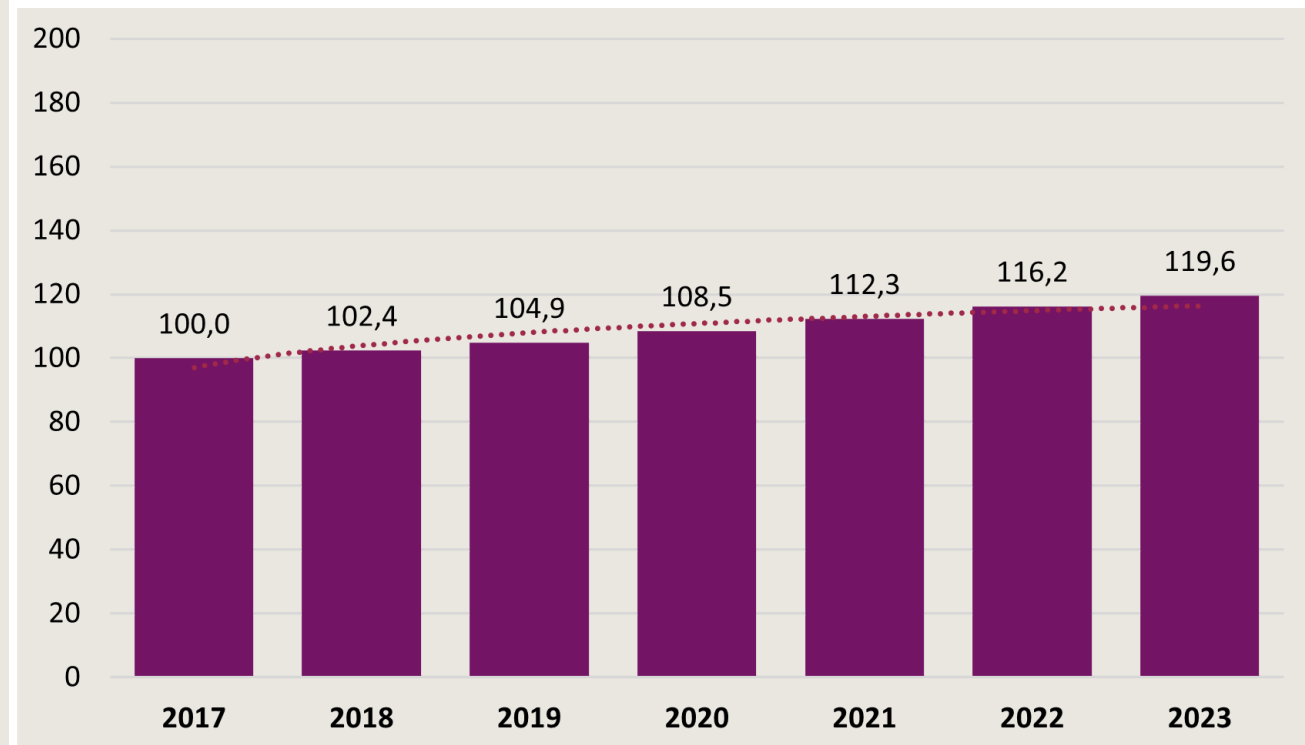
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	96,1		Ona
Gehieneko maila	100,5		
Bataz besteko maila	99,2		
Azken datua	99,7		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	0,1		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	-0,3		

HEZKUNTZA

ZERBITZUAK

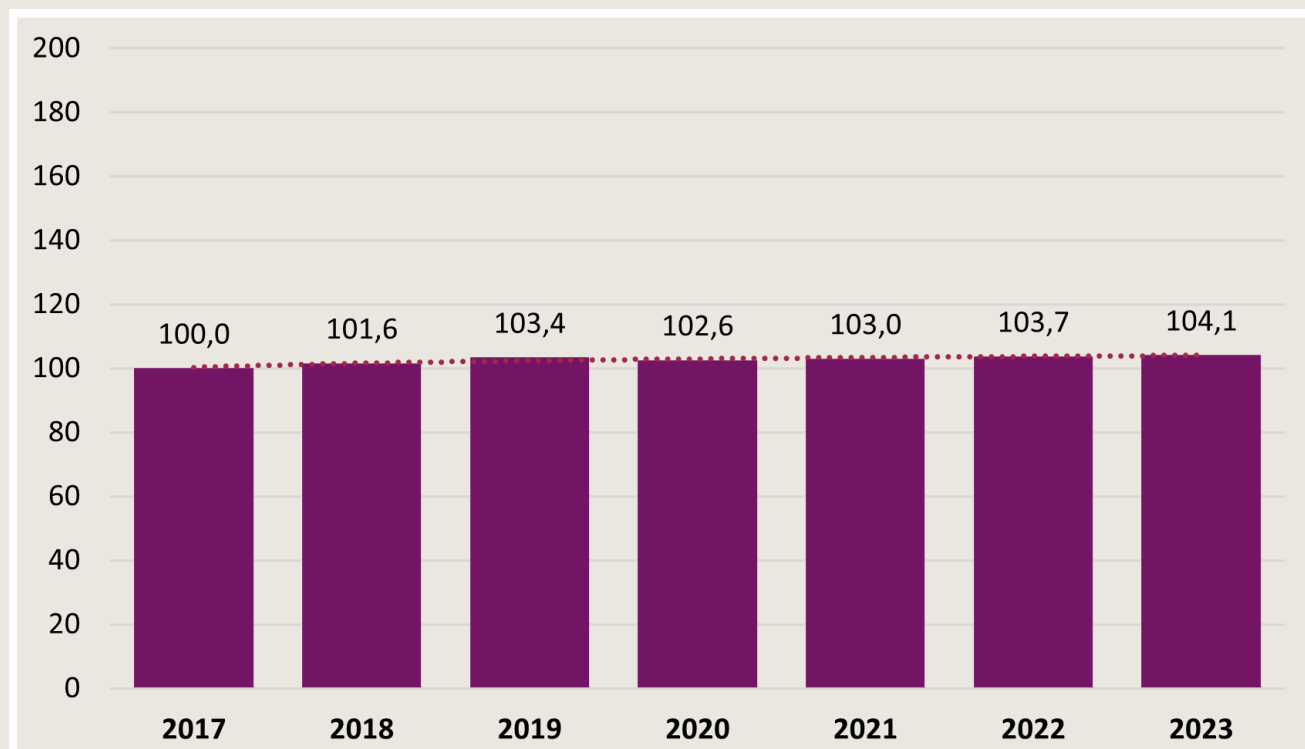

Unibertsitateko ikasleak

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	100,0		Oso ona
Gehieneko maila	119,6		
Bataz besteko maila	109,1		
Azken datua	119,6		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	2,9		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	19,6		

Unibertsitatekoak ez diren ikasleak

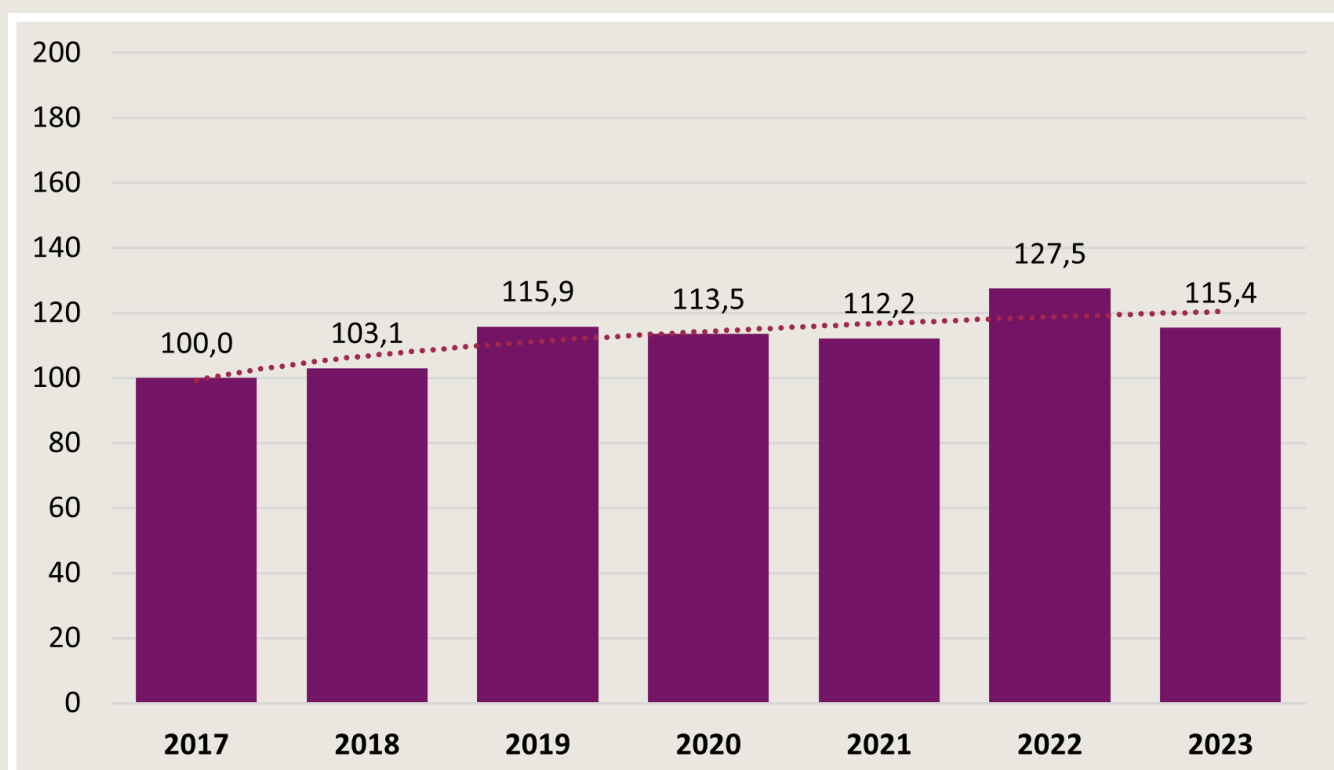
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	100,0		Oso ona
Gehieneko maila	104,1		
Bataz besteko maila	102,6		
Azken datua	104,1		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	0,4		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	4,1		

ZERBITZUAK

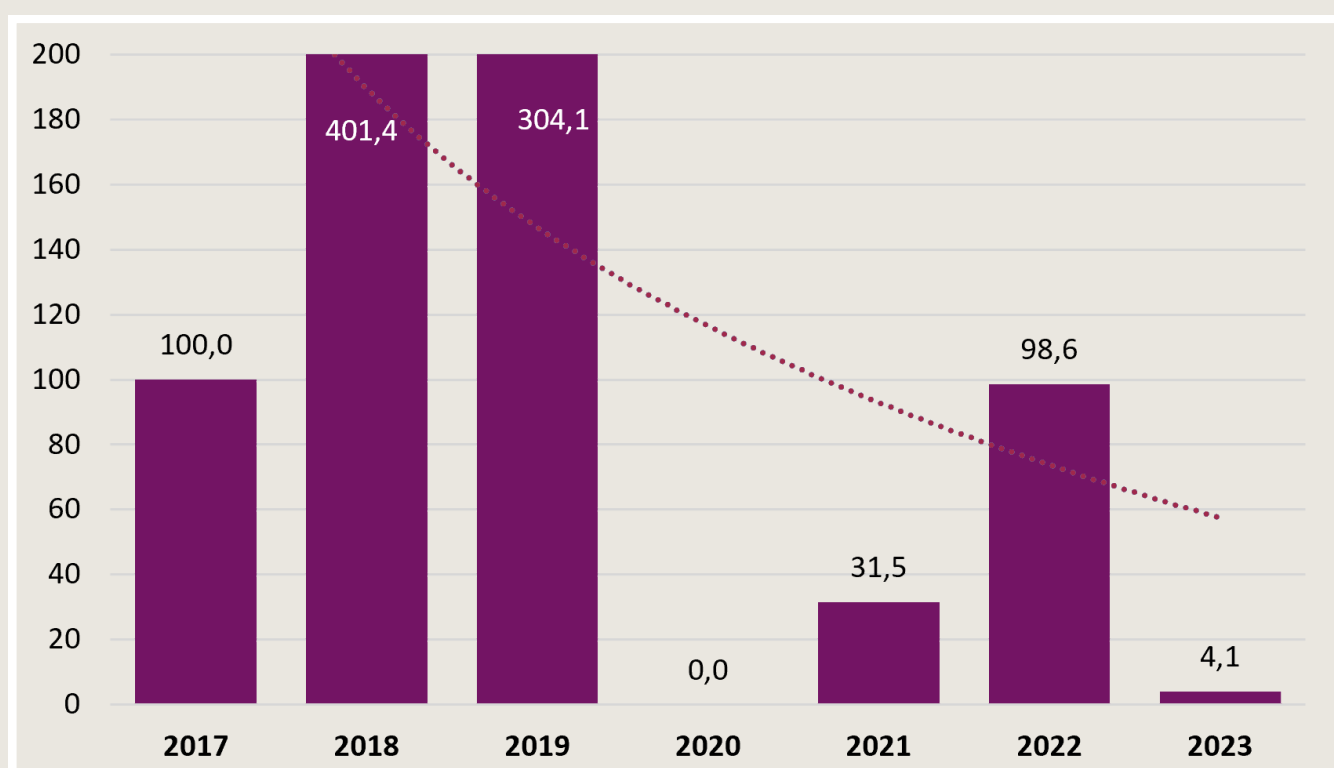
GARRAIOA

Errepideko garraioa - Garraiatutako merkantziak

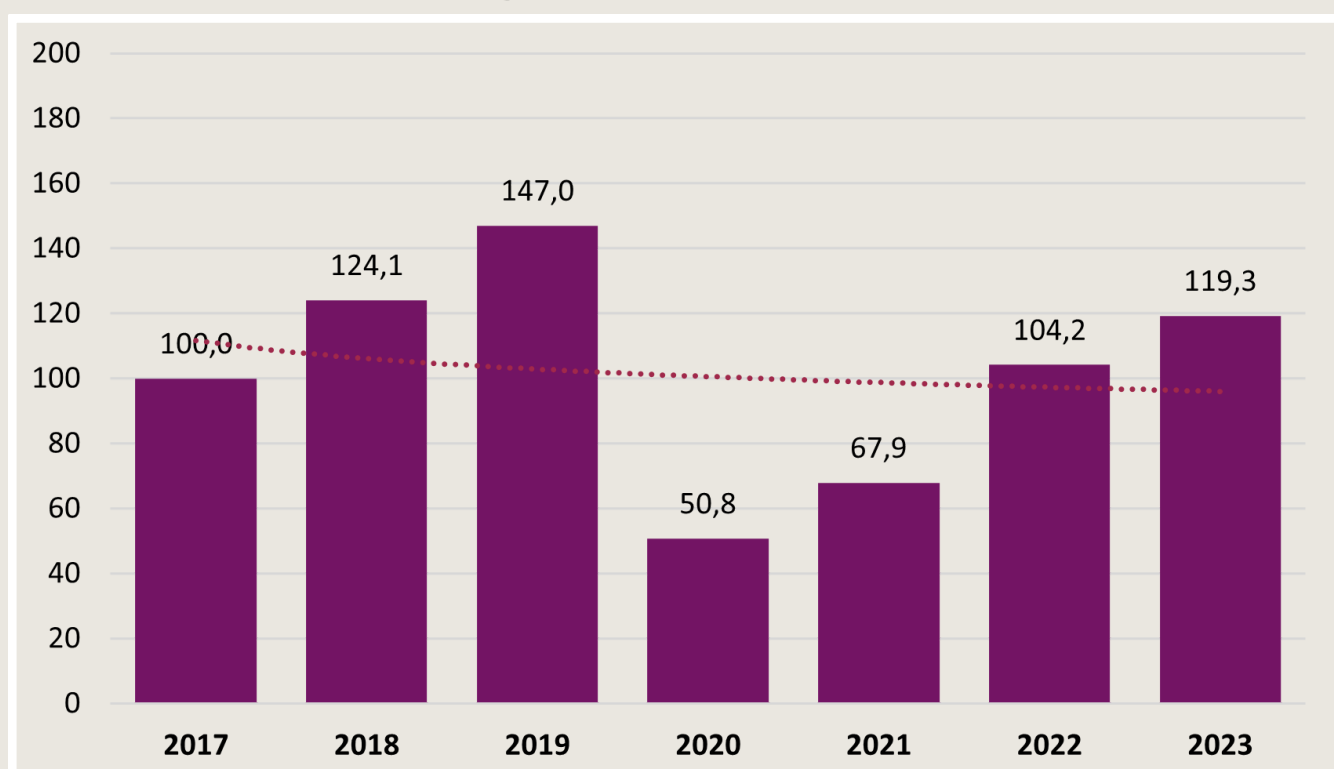
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	100,0		Ona
Gehieneko maila	127,5		
Bataz besteko maila	112,5		
Azken datua	115,4		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-9,5		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	15,4		

Aireko garraioa - Garraiatutako merkantziak

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	0,0		Txarra
Gehieneko maila	401,4		
Bataz besteko maila	134,2		
Azken datua	4,1		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	-95,8		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	-95,9		

Aireko garraioa - Bidaiariak

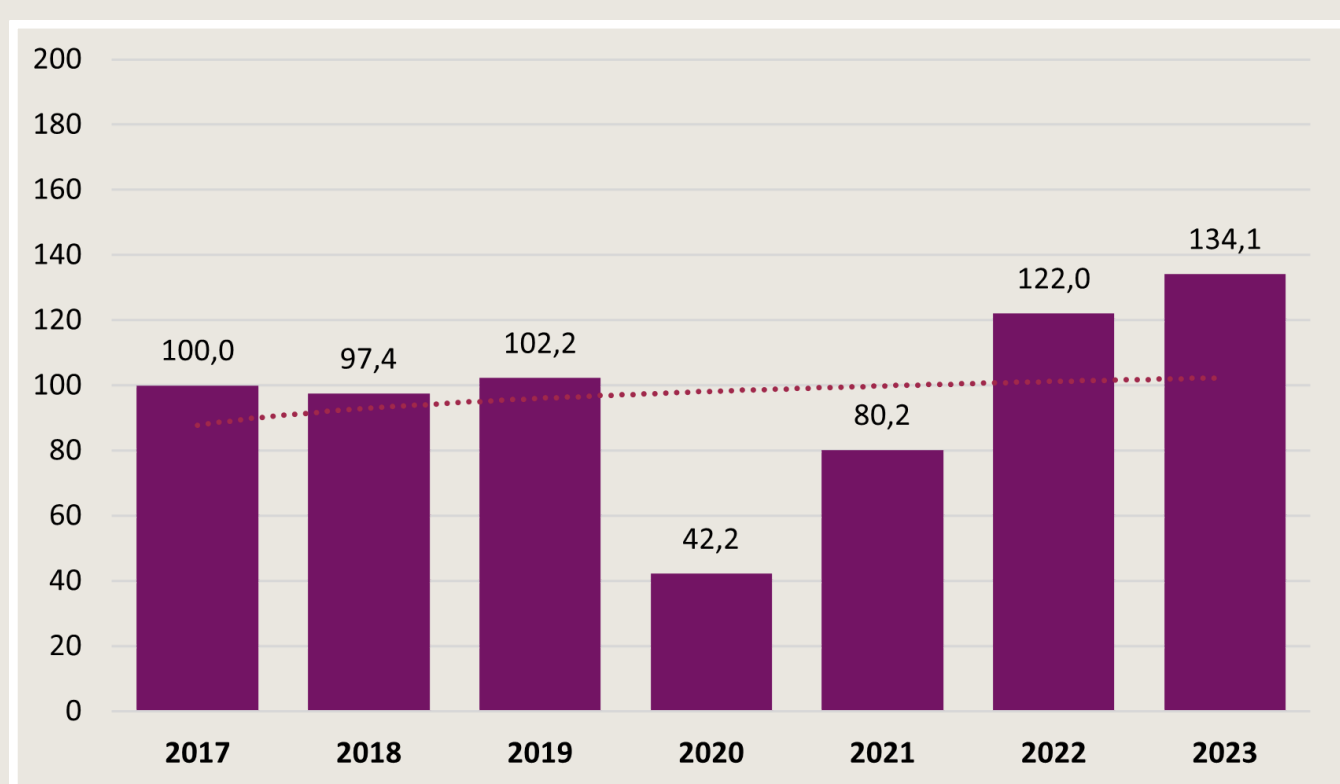
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	50,8		Ona
Gehieneko maila	147,0		
Bataz besteko maila	101,9		
Azken datua	119,3		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	14,5		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	19,3		

ZERBITZUAK

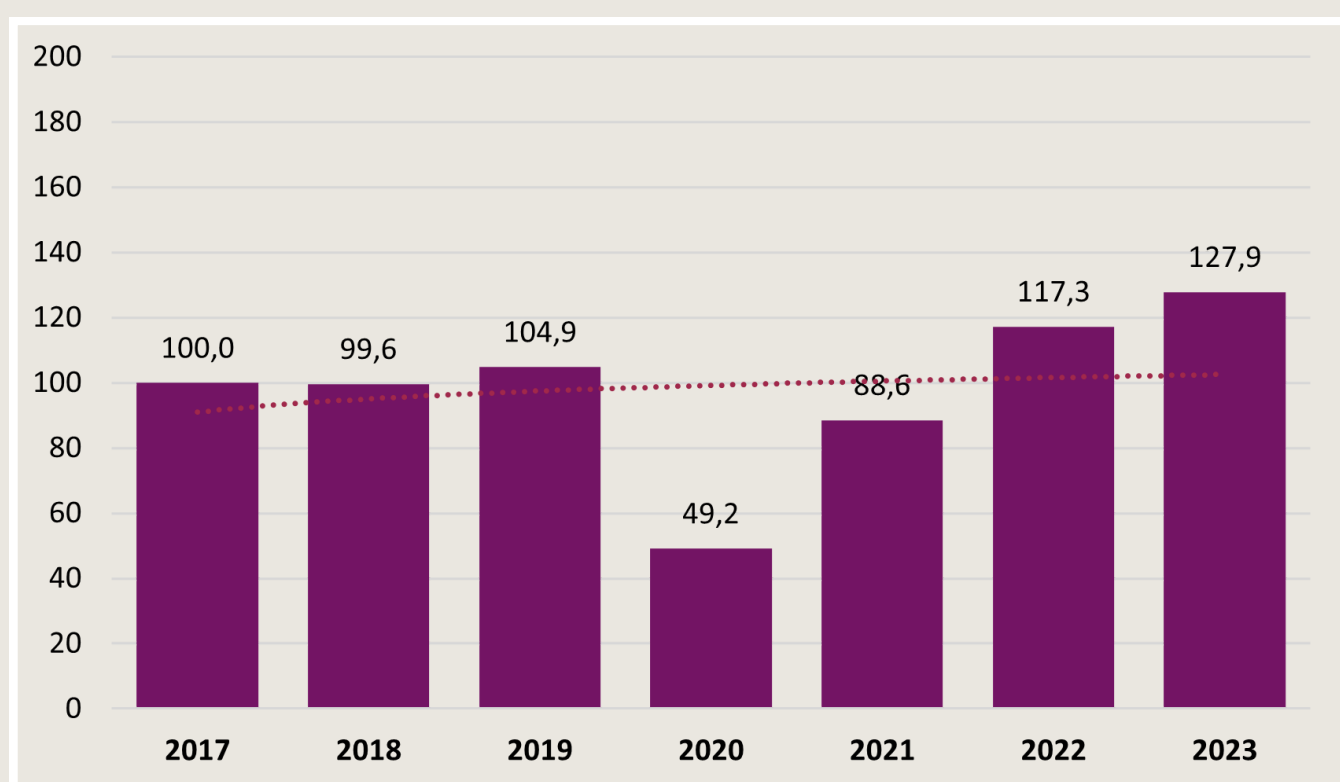
TURISMOA

Bidaiari kopurua

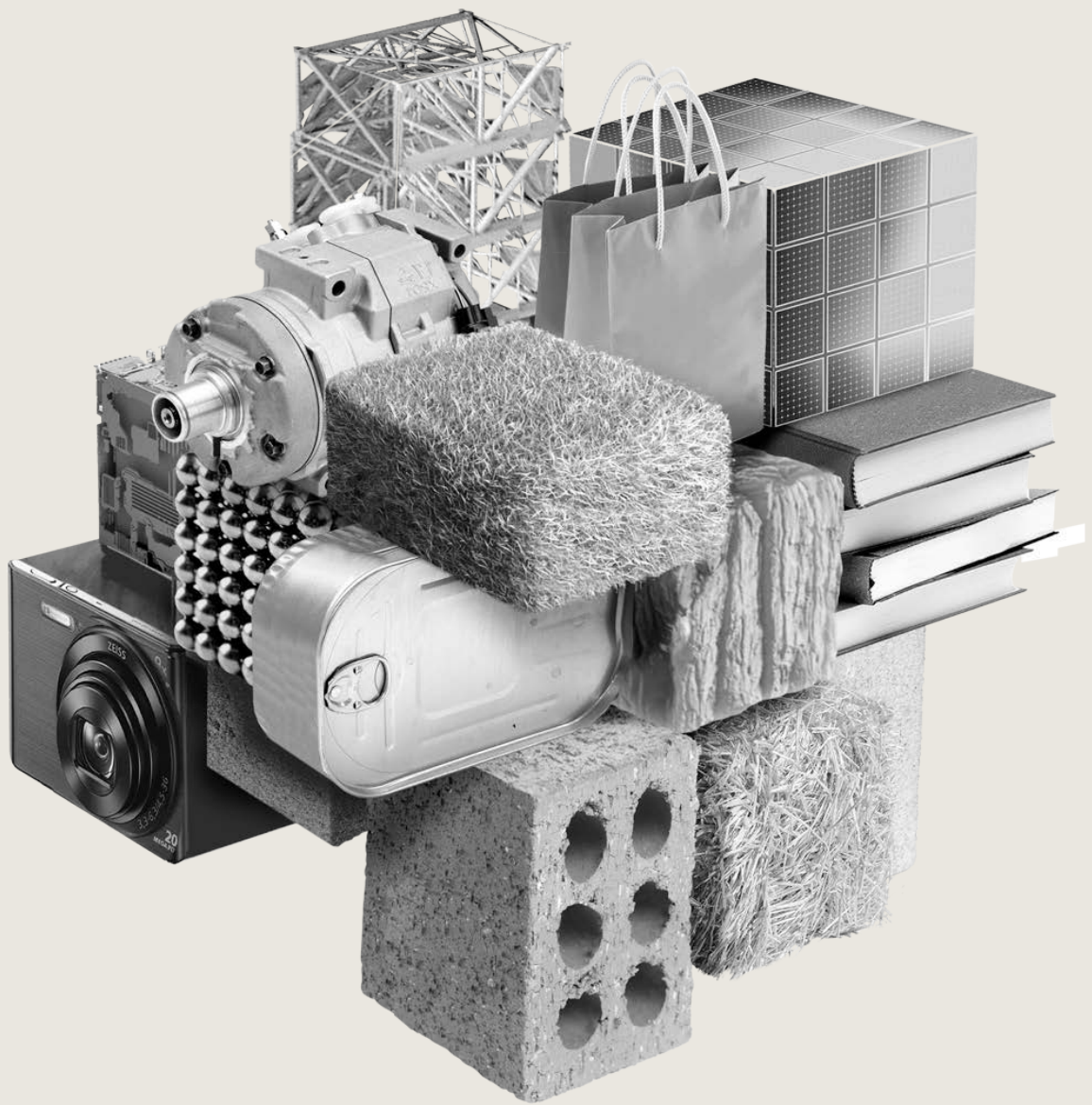
2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	42,2		Oso ona
Gehieneko maila	134,1		
Bataz besteko maila	96,9		
Azken datua	134,1		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	9,9		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	34,1		

Gualdiak

2017-2023 aldia		Balorazio globala	
Gutxieneko maila	49,2		Oso ona
Gehieneko maila	127,9		
Bataz besteko maila	98,2		
Azken datua	127,9		
Urte arteko aldakuntza tasa (%)	9,0		
Oinarrizko urtearekiko aldakuntza tasa (%)	27,9		

2. ESPARRU OROKORRA

1. LABURPEN-BALANTZEA

Ziurgabetasunez betetako laurtekoa osatu zuen 2023. urteak (2020-2023). Orokorrean, transnazionalak eta salbuespenekoak izan ziren ziurgabetasun horiek. Testuinguruaren aldakortasunak eragina izan zuen esperotako hazkunde ekonomikoaren gaineko aurreikuspenetan eta, orokorrean, aurreikusi baino baxuagoa izan zen hazkundera. Faktore erabakigarria 2021eko bigarren zatian hasitako espiral inflazionista izan zen, baina 2023an zehar, espero baino handiagoa eta azkarragoa izan zen inflazioaren zuzenketa.

Agertoki horretan, Nafarroako BPGak urte arteko % 1,9ko hazkundera izan zuen. Estatuko hazkundera dezente handiagoa izan zen (+% 2,5), baina, bi kasuetan, bilakaera oso positiboa izan zela esan daiteke. Bi hazkunderen arteko aldea, neurri handi batean, ekoizpen-egitura ezberdinak azaltzen du. Izan ere, Nafarroako ekonomian industriak du pisu handiena -bilakaera lauagoa izan zuen sektore horrek-; aldiz, Estatuan espezializazio handiagoa dute zerbitzuetan -sektore horrek hazkunde handia izan zuen-.

1. koadroa BPGaren eta enpleguaren bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Eremua	BPG		Enplegua (LOB)	
	2022	2023	2022	2023
Nafarroa	4,3	1,9	3,4	1,4
Estatua	5,8	2,5	3,7	3,2

Oharra: BPGa, kateatutako bolumenaren indizean oinarrituta; eta, enplegua, lanaldi osoko baliokidetasunean.

Iturria: EIN eta Nafarroako Estatistika Institutua. Geuk egina.

Bestetik, enpleguarekin lotutako adierazleek agerian uzten dute une ekonomiko ona, historiako balio handienak erregistratu baitzituzten aztertutako bi eremuetan. Gainera, 2023an alde handiarekin gaintu ziren 2008an erregistratutako gehieneko afiliazio-datuak, orain arte une bakar batean ere gaintu gabeak. Zehazki, Nafarroan 300 mila pertsona baino gehiago zeuden Gizarte Segurantzian afiliatuta (+%2,4ko urte arteko tasa), eta Estatuan (+% 2,8) 20 milioi afiliatu baino gehiago zenbatu ziren. Funtsean, enpleguaren suspertze ibilbidea finkatu zen 2023an, pandemiak eragindako galeraren ondoren. Gainera, aurreko urtean baino handiagoa izan zen urte arteko hazkunde-tasa.

Kontratazioaren bilakaerari dagokionez, araudiaren aldaketa nabarmentzen da (2022ko martxoaren 30etik aplikatzen da), hark mugatu egin baitzuen aldi baterako kontratazioa. Aldaketaren inpaktua bi magnituderen bilakaeran islatzen da: batetik, kontratazioaren bolumenak behera egin zuen, eta, bestetik, hazi egin zen modalitate mugagabearen garrantzia. Modu horretan, Nafarroan eta Estatuan erregistratutako kontratazioak urte arteko beherakada handia izan zuen (-% 13,8 eta -% 15,7, hurrenez hurren). Aitzitik,

modalitate mugagabearen garrantzia nabarmen hazi zen (% 23,1 eta % 42,9), ezarritako arau-aldaketaren aurretik izan ohi zuen % 10eko ekarpena gaindituz¹.

Logikoki, kontratazio mugagabearen pisua hazteak gutxitu egingo ditu etorkizuneko kontratazioak (enpleguaren bolumena finkatuko delako), eta horren eragina progresiboa eta metagarria da. Hortaz, datozen ekitaldietan kontratazioak behera egiten jarraituko duela espero da (ziklo ekonomikoko aldaketa baten ondorioz lan-merkatuaren murrizketa gertatu ezean). Ondorioz, guztizko kontratazioaren urte arteko bilakaera alderatzea dagoeneko ez da esanguratsua enpleguaren bilakaera aztertzeko. Aldiz, garrantzia hartu du modalitate mugagabeak kontratazio osoaren gainean duen pisu erlatiboak.

2. koadroa   Gizarte Segurantzako afiliazioaren eta erregistratutako kontratazioaren bilakaera

Kontzeptua	Datua			Urte arteko aldakuntza (%)		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Afiliazioa						
Nafarroa	292.235	296.178	303.200	3,0	1,3	2,4
Estatua	19.703.812	20.159.317	20.733.042	4,2	2,3	2,8
Kontratazioa						
Nafarroa	362.337	334.321	288.064	18,8	-7,7	-13,8
Estatua	19.384.359	18.310.343	15.444.205	21,6	-5,5	-15,7

Oharra: Urte bakoitzeko abenduaren 31ko afiliatu kopurua (erregimen guztietan) eta urte bakoitzaren itxieran metatutako kontratuak.

Iturria: Gizarte Segurantza eta SEPE. Geuk egina.

Afiliazioaren hileko bilakaerak erakusten duenez, enpleguaren hazkundera jarraitua izan zen, bai Nafarroan, bai Estatuan. Ez zuen 2022koaren adineko igoyerarik izan; izan ere, 2022ko urte arteko tasak ezohikoak ziren oraindik, 2021aren gainean kalkulatzeko zirelako, eta 2021ean oraindik jarduera ez zegoelako guztiz berreskuratuta. Hain zuzen ere, pandemiaren osteko suspertzea islatzen zuten 2022ko zifrek.

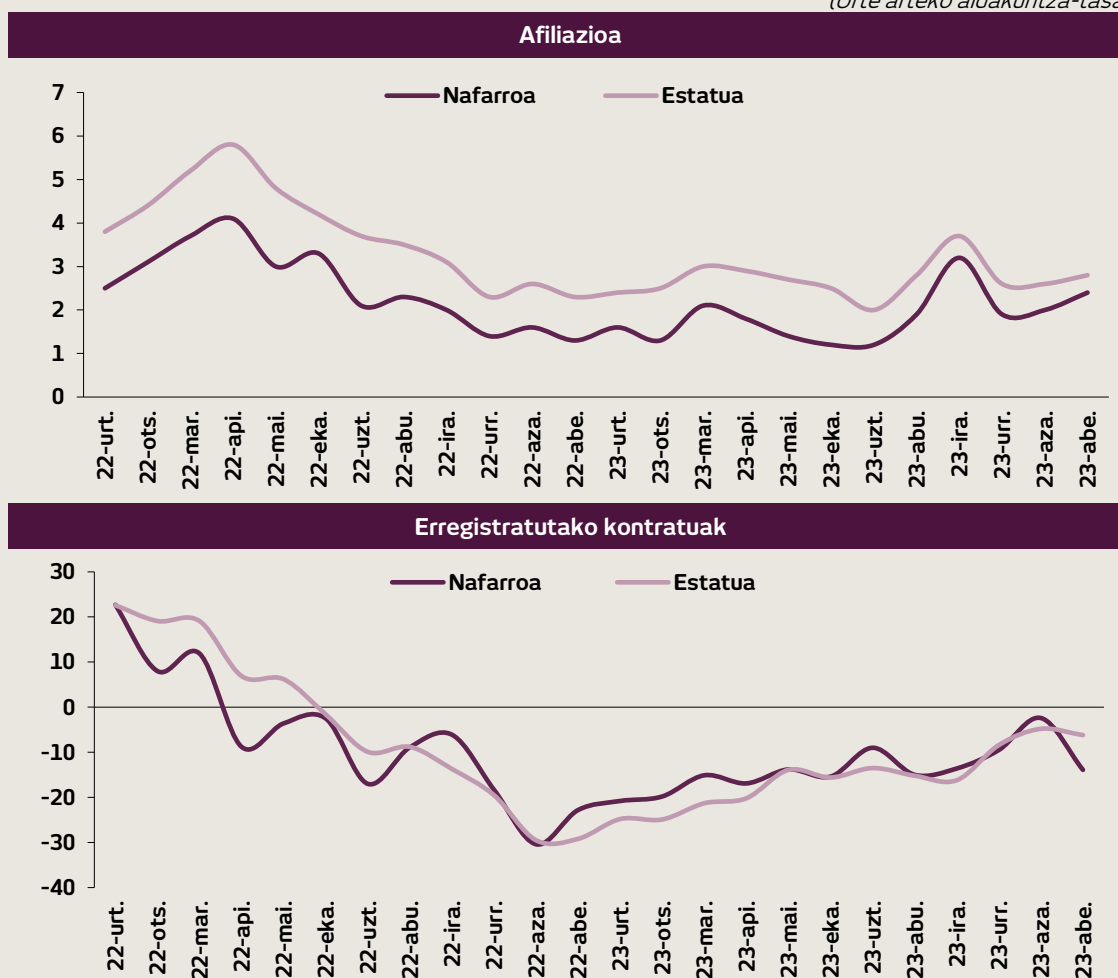
Aitzitik, kontratazioaren hileko bilakaerak agerian uzten du araudi-aldaketak eragindako doiketa. Izan ere, araudia indarrean sartu zenetik, nabarmen jaitsi zen erregistratutako kontratu kopurua. Gertakari hori bat dator modalitate mugagabearen garrantziarekin. Urteko kontratuen % 25, gutxienez, mugagabeak izan ziren. Hortaz, sendotu egin zen enpleguaren oinarria, eta behera egin zuten kontratu potentzialek² (etorkizunera begira).

¹ Alderdi hori oso ohikoa zen inguruko lan-merkatuan (Nafarroa eta Estaturik), langileen ratio altu batek aldi baterako kontratuak baitzuten. Hain zuzen ere, hainbat erakundek eta forok behin baino gehiagotan eskatu zuten aldi baterako kontratazio mugatzeko neurriak ezartzea, modu horretan haren pisu erlatiboa beste herrialde aurreratu batzuetako pisu erlatibora gerturatzeko.

² Hori gertatzen zen erreformaren aurretik, enpleguaren zati bat aldi baterakoa baitzen. Hala, lanpostuaren estaldura-beharrekin zerikusirik ez zuten arazoak medio, "sartu-irtenak egiten zituzten lan-merkatuan".

1. grafikoa Gizarte Segurantzako afiliazioa eta erregistratutako kontratuak. Hileko bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: Gizarte Segurantza eta SEPE. Geuk egina.

Afiliazioaren bilakaera erregimenen arabera aztertuta, Erregimen Orokorrak gora egin zuela ikus daiteke Nafarroan eta Estatuan (+% 3,1 eta +% 3,7). Aldiz, Autonomoen Erregimenak behera egin zuen edo mantendu egin zen (-% 1,3 eta +% 0,5, hurrenez hurren). Hala, soldatapeko enpleguak gero eta pisu handiagoa du. Zehazki, Erregimen Orokorreko afiliazioak guztizko afiliazioaren gainean duen pisua % 80,7koa eta % 78,5koa da Nafarroan eta Estatuan. Aitzitik, enplegu autonomoa pisua galtzen ari da¹ (% 15,4 eta % 16,1 Nafarroan eta Estatuan). Izan ere, bilakaera okerragoa izan zuen Erregimen Orokorrak baino, eta joera hori mantendu egingo da².

¹ 2022an % 15,9 eta % 16,5 Nafarroan eta Estatuan.

² Langile autonomoak haien lan-bizitza amaitzen ari dira, ordezkatzeko zailak diren jardueretan (familia-negozioak, ostalaritza, txikizkako merkataritza...) eta, gainera, lanpostuen eskaintza handia dago (profil eta lanpostu berriak, baina, gainera, erretiroagatiko birjartzeak). Hori dela eta, gehienek besteren kontura lan egitea erabakitzen dute, norbere konturako enpleguaren kaltetan (soldatapeko enpleguak ematen duen segurtasuna dela eta).

3. koadroa **Gizarte Segurantzako afiliazioa, erregimenaren arabera**

Kontzeptua	Nafarroa			Estatua		
	2023	%	Δ 23/22	2023	%	Δ 23/22
Erregimen orokorra	244.707	80,7	3,1	16.276.315	78,5	3,7
Autonomia	46.557	15,4	-1,3	3.339.845	16,1	0,5
Gainerakoak ¹	11.936	3,9	1,9	1.116.882	5,4	-2,3
Afiliazioa, guztira	303.200	100,0	2,4	20.733.042	100,0	2,8

(1): Barnean hartzen ditu: Itsasoko Langileen Erregimen Berezia, Erregimen Orokorreko Etxeko Langileen Sistema Berezia, Erregimen Orokorreko Nekazaritzako Langileen Sistema Berezia.

Oharra: Afiliatuak, urte bakoitzeko abenduaren 31n.

Iturria: Gizarte Segurantza. Geuk egina.

la jarduera-adar guztietan hobetu zen afiliazioa, baina honakoek izandako urte arteko hazkundea nabarmendu zen: manufaktura-industria (+% 1,9 eta +1.307 afiliazio), osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuetakoak (+% 3,3 eta +1.068) eta hezkuntza (+% 4,6 eta +1.004). Azken urtean langileak galdu zituen jarduera-adar bakarra garraioa eta biltegiatzea (-% 0,7 eta -83 afiliatu) izan zen, baina adar horrek hondarreko pisua du Nafarroako guztizko afiliazioan (guztizkoaren % 4,1).

4. koadroa **Gizarte Segurantzako afiliazioa, jarduera arloen arabera. Nafarroa**

Kontzeptua	2022		2023	
	Afiliazioa	Afiliazioa	%	Δ 23/22
Lehen sektorea	11.262	11.437	3,8	1,6
Erauzketa-industriak	262	273	0,1	4,2
Manufaktura-industria	67.898	69.205	22,8	1,9
Energia-hornidura	850	863	0,3	1,5
Ur-hornidura eta hondakinak	2.616	2.701	0,9	3,2
Eraikuntza	17.844	17.993	5,9	0,8
Ibilgailuen merkataritza eta konponketa	37.068	37.153	12,3	0,2
Garraioa eta biltegiatzea	12.647	12.564	4,1	-0,7
Ostalaritza	17.816	18.532	6,1	4,0
Informazioa eta komunikazioa	4.115	4.265	1,4	3,6
Finantza- eta aseguru-jarduerak	3.808	3.911	1,3	2,7
Higiezinaren arloko jarduerak	978	1.014	0,3	3,7
Jarduera profesional zientifiko-teknikoak	15.099	15.429	5,1	2,2
Administrazio-jard. eta zerbitzu osagarriak	15.065	15.988	5,3	6,1
Administrazio Publikoa, Gizarte Segurantza	12.873	13.257	4,4	3,0
Hezkuntza	21.933	22.937	7,6	4,6
Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuak	32.853	33.921	11,2	3,3
Artea, aisia eta entretenimendua	6.563	6.939	2,3	5,7
Beste zerbitzu batzuk	7.503	7.578	2,5	1,0
Etxeko langileak	7.110	7.225	2,4	1,6
Lurraldeaz kanpoko erakundeak	15	15	0,0	0,0
Afiliazioa, guztira	296.178	303.200	100,0	2,4

Oharra: Afiliatuak, urte bakoitzeko abenduaren 31n.

Iturria: Gizarte Segurantza. Geuk egina.

Lan-merkatuaren momentu positiboa baieztatzen dute erregistratutako langabeziaren eta langabezia-tasaren bilakaerak. Zehazki, erregistratutako langabeziak behera egiten

jarraitu zuen 2023an (-% 5,1 eta -% 4,6 Nafarroan eta Estatuan), 2015ean hasitako enplegua berreskuratzeko joeraren barruan (2008ko krisiaren ondoren). Modu horretan, erregistratutako langabeziaren zifrarik txikienera, 2007kora (29.988 eta 2.707.465 Nafarroan eta Estatuan), gerturatsen ari dira bi eremuak. Halaber, langabezia-tasak ere behera egiten jarraitu zuen, eta Nafarroak (% 9,3) bi digitutik beherako balioekin amaitu zuen 2023a; Estatuan (% 11,9) ez zuten lortu muga horretatik jaisterik.

5. koadroa Erregistratutako langabeziaren eta langabezia-tasaren bilakaera

	Datua			Urte arteko aldakuntza (%)		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Langabe kopurua						
Nafarroa	32.026	31.610	29.998	-21,2	-1,3	-5,1
Estaturia	3.105.905	2.837.653	2.707.465	-20,1	-8,6	-4,6
Langabezia-tasa (%)						
Nafarroa	10,1	10,3	9,3	-1,4	0,2	-1,0
Estaturia	13,6	13,1	11,9	-2,7	-0,5	-1,2

Oharra: urte bakoitzeko abenduan erregistratutako langabezia eta urte bakoitzeko laugarren hiru hilabeteoko langabezia-tasa. Langabezia-tasaren aldakuntza ehuneko puntutan adierazi dugu.

Iturria: SEPE eta EIN (BAI, Biztanleria Aktiboaren Inkesta). Geuk egina.

Sektoreko dinamismo-indizeek azaldutako emaitzak berresten dituzte, baina profil apur bat ezberdinekin: industriako jarduerak atzera egin zuen apur bat; aldiz, zerbitzuek hobera egin zuten, bai merkatuko beste zerbitzu batzuen osagaiari dagokionez, bai txikizkako merkataritzari dagokionez. Aitzitik, txikizkako merkataritzaren salmenten hazkundera laua izan zen prezio konstanteetan, eta horrek agerian uzten du inflazioaren eragina nahiz eta urtearen amaierako zatian leundu egin zen prezioen igoeraren inpaktua. Hala, jardueraren hazkunde erreala positiboa izan zen 2023ko hirugarren eta laugarren hiru hilabeteetan.

6. koadroa Sektoreko adierazle nagusien bilakaera. Nafarroa

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

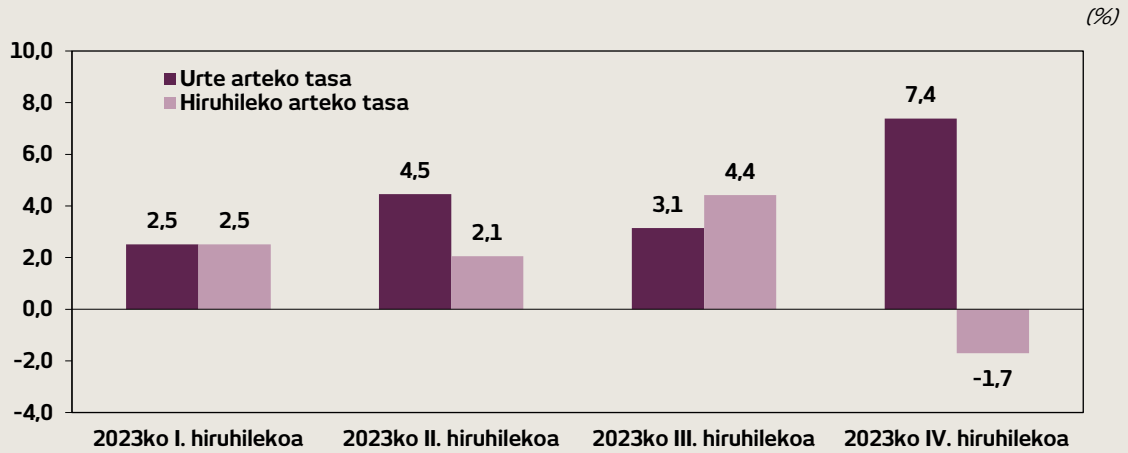
	2023ko I. hiruhilekoa	2023ko II. hiruhilekoa	2023ko III. hiruhilekoa	2023ko IV. hiruhilekoa
Industria	-3,9	-4,2	-8,6	-5,9
Txikizkako merkataritza				
Prezio korranteak	8,5	7,1	8,0	7,5
Prezio konstanteak	-3,0	-0,1	1,6	2,3
Beste zerbitzu batzuk	4,7	4,4	1,7	2,7

Oharra: Industria Ekoizpenaren Indizea (datuen jatorrizko segida), Txikizkako Merkataritzaren Indizea zerbitzuzunetik gabe (datuak zuzenduta, urtaroen eta egutegiaren arabera) eta Zerbitzuen Sektoreko Jarduera Adierazlea (datuen jatorrizko segida).

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Geuk egina.

Testuinguru horretan, Nafarroako enpresen konfiantzak hobetzen jarraitu zuen. Urte arteko tasa positiboa izan zen, eta 2023an zehar ere hobetu egin zen (hiruhileko arteko tasa), urtearen amaieran atzerapen txiki bat izan arren. Hala, enpresa-konfiantzaren indizea (2023ko urteko batezbestekoa, 130,6) pandemiaren aurreko mailaren (2019an 135,3) antzekoa izan zen, eta konfiantza berreskuratzen ari dela esan nahi du horrek.

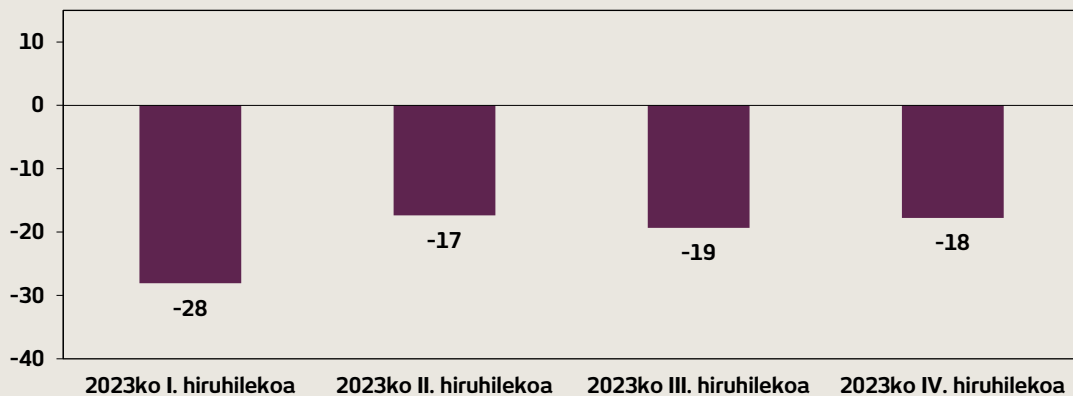
2. grafikoa Enpresa-konfiantzaren indizea. Nafarroa

Oharra: Enpresa Konfiantzaren Adierazle Harmonizatua honakoetatik abiatuta eraikitzen da: amaitutako hiruhilekoko egoeraren adierazlea eta datorren hiruhilekorako igurikimenak. Oinarria, 2013ko 1. hiruhilekoa. Iturria: EIN. Geuk egina.

Bestetik, Nafarroako familiek zuhurtzia mantendu zuten eta nolabaiteko ezkortasuna gailendu zen; zehazki, kontsumitzailearen konfiantza-indizeak negatiboa izaten jarraitu zuen, baina ez 2022ko hirugarren eta laugarren hiruhilekoan bezainbeste (-33 eta -31, hurrenez hurren); aldi horretan hondoratu egin zen konfiantza, espiral inflazionista medio. Hala, urteko batez besteko emaitza nabarmen hobetu zen¹ (-26 eta -21, 2022an eta 2023an). Indizerik ezkorrena ekonomiaren gaineko igurikimenena (-30) izan zen (hamabi hilabetera). Aldiz, pertzepzioa ia positiboa izan zen langabeziaren bilakaerari (-7) lotuta.

3. grafikoa Familien konfiantza-indizea. Nafarroa

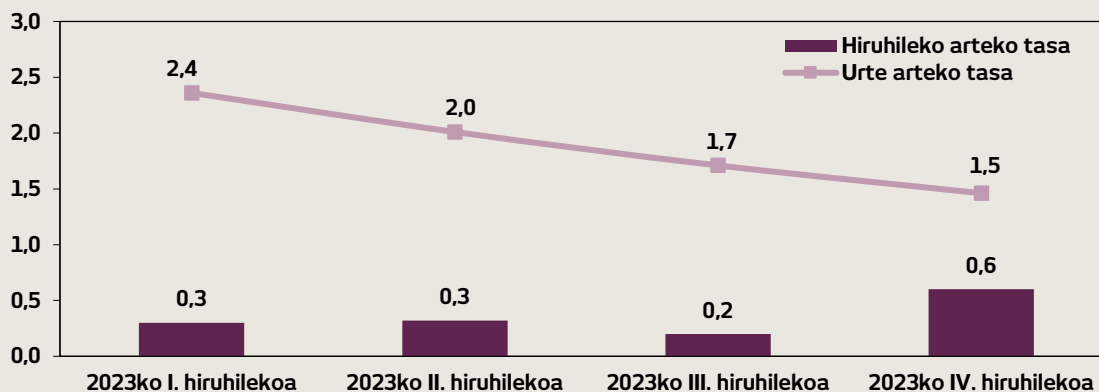
Oharra: indizea positiboa bada (100 arte), egoerak hobera egingo duela uste dute familia gehienek; indizea negatiboa bada (-100 arte), berriz, egoerak okerrera egingo duela uste dute familia gehienek. Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Geuk egina.

¹ 2024aren hasieran berriz ere hobetu da (-12; +6 puntu 2024ko lehenengo hiruhilekoan), langabeziaren bilakaeraren balorazio (ia) positiboak (0) eta aurrezteko gaitasuna hobetzeak (-10; +13 puntu) eraginda.

lido horretatik, deigarria da behin eta berriz ekonomia orokorraren bilakaeraren gaineko igurikimenak izatea familiek okerren baloratzen duten adierazlea. Argi dago 2023an hala izan zela, ziurgabetasun-egoera eta hari batu zitzaion inflazioa kontuan hartuta. Hala, ekitaldiaren hasiera (+% 2,4) apaldu egin zen ondoz ondoko hiruhilekoetan, baina bigarren zatian nabarmen hobetu zen egoera, aurreikuspen okerrenekin alderatuta (+% 1,5).

4. grafikoa BPGaren hiruhilekoko bilakaera. Nafarroa

(Aldakuntza-tasa)

Oharra: bolumen-indize kateatua, urtaroen eta egutegiaren arabera zuzendutako datuak oinarri hartuta.
Iturria: Hiru hilez behingo kontu ekonomikoak. Nafarroako Estadistika Institutua. Geuk egina.

2024rako eta 2025erako hazkunde ekonomikoaren aurreikuspenak berriz ere doitu beharko dira, mundu mailako tentsio geopolitikoek¹ eragindako ziurgabetasuna dela eta, horiek inpaktu argia baitute tokiko mailan. Baina, gainera, 2024an motel hasi da Europako ekonomia. Aldi berean, Euroguneak % 2tik beherako inflazioa izan lezakeela aurreikusten da. Faktore horiek guztiak direla eta, adierazi dute² litekeena dela interes-tasak murrizten hastea. Horrek on egingo dio jardura ekonomikoaren berraktibazioari.

Egoeraren konplexutasuna eta aurreikuspenak egiten diren unea direla eta, logikoa den moduan, Nafarroako ekonomiarentzat egindako aurreikuspenak ere etengabe doitu behar dira. Gaur egun, 2024rako, Nafarroako Gobernuak egindako aurreikuspenak³ (+% 1,3), Laboral Kutxak proposatutakoak⁴ (+% 1,4) edota BBVA Researchenak⁵ (+% 2,0) daude; azken hori da interes-tasen jaitsieraren efektua txertatu duen bakarra.

Aurreikuspen horiek guztiak, une bakoitzean eskuragarri zegoen informazioan oinarrituta eraiki dira. Bereziki nabarmentzekoa da inflazioaren erritmoaren desazelerazioa aurreikusi

¹ Konpontzen ez diren (Errusiak Ukraina indarrez hartzea) edo berraktibatzen diren (Gaza) edo nazioarteko terrorismoko ekintzen bidez kanalizatzen diren (Moskuko atentatua) gerra-gatazkak eta gobernu-aldaketek (AEB, adibidez) eragindako gatazkak...

² EBZ, 2024ko martxoak 7.

³ Nafarroako koadro makroekonomikoa (2023-2026), 2024ko urtarrilean argitaratua.

⁴ 2023ko abenduak 19.

⁵ 2024ko martxoak 22.

baino handiagoa eta azkarragoa izan dela. Hala, inflazioaren bilakaerak erakusten duenez, 2022a bereziki inflazionista izan zen, eta urte arteko hazkundea ezohikoak izan ziren. 2023an, berriz, egoera hobea izan zen, eta Eurogune osoko balantzea % 2,9koa izan zen. Dena den, Europako hiru ekonomia handiak, hau da, Alemania (% 3,8), Frantzia (% 4,1) eta Espainia (% 3,3), oraindik ere urrun daude % 2ko atalasetik. Hala, hazkunde ekonomikoa oztopatzen duen elementua azpiko osagaia da, orokorrean % 3tik gora jarraitzen baitu.

7. koadroa   Prezioen bilakaeraren testuingurua

	KPI orokorra ¹			Azpiko KPI ²		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Eurogunea	5,0	9,2	2,9	2,7	6,9	3,9
Alemania	5,7	9,6	3,8	4,0	7,3	3,7
Frantzia	3,4	6,7	4,1	1,9	5,4	3,8
Italia	4,2	12,3	0,5	1,5	6,5	3,2
Danimarka	3,4	9,6	0,4	1,5	7,4	2,5
Herbehereak	6,4	11,0	1,0	2,3	8,4	3,7
Portugal	2,8	9,8	1,9	1,9	8,0	3,1
Suedia	4,5	10,8	1,9	1,8	8,2	5,0
Espainia	6,6	5,5	3,3	2,2	6,7	4,0
Nafarroa	6,6	6,4	2,9	2,1	7,3	3,5

¹ (HICP) – KPI orokor bateratua ² (HICP) – KPI, prestatu gabeko elikagaiak eta produktu energetikoak barne hartu gabe.

Oharra: Urte arteko aldakuntza-tasa, urte bakoitzeko abendutik abendura.

Iturria: Eurostat eta EIN. Geuk egina.

Euroguneari eta munduko ekonomiari buruzko hazkunde ekonomikoaren aurreikuspenen arabera, 2024a, orokorrean, nahiko laua izango da. Hala, aurreikuspen horiek 2025era atzeratzen dute suspertzerik handiena. Ekonomia handien artean, Espainia da salbuespena. Izan ere, erritmo hobea mantendu zuen (2023), eta datorren biurtekorako aurreikusitako ibilbidea hobea da Alemaniarena edo Frantziarena baino, esaterako.

8. koadroa   Egindako ekonomia-aurreikuspenak.

	Europako Batzordea			NDF		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Eurogunea	0,5	0,8	1,5	0,4	0,8	1,5
Alemania	-0,3	0,3	1,2	-0,3	0,2	1,3
Frantzia	0,9	0,9	1,3	0,9	0,7	1,4
Italia	0,6	0,7	1,2	0,9	0,7	0,7
Espainia	2,5	1,7	2,0	2,5	1,9	2,1
Munduko ekonomia	-	-	-	3,2	3,2	3,2
AEB	-	-	-	2,5	2,7	1,9
Txina	-	-	-	5,2	4,6	4,1

Iturria: Europako Batzordea (2024ko otsaila) eta NDF (2024ko apirila). Geuk egina.

2. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA)

2.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak: ekoizpen-jarduera

Tentsio geopolitiko handiek nabarmen oztopatutako nazioarteko testuinguruan, munduko ekonomiaren hazkunde-erritmoak behera egiten jarraitu zuen 2023an, eta % 3,2ra jaitsi zen (2021ean eta 2022an % 6,5 eta % 3,5, hurrenez hurren).

Testuinguru horretan, dinamismoaren galera ia orokorra izan zen. Ekonomia aurreratuen hazkunde-erritmoak behera egin zuen (2023an % 1,6 eta aurreko ekitaldian % 2,6) eta merkatu berrien eta garapen-bidean zeuden merkatuen hazkundera apur bat indartu zen (% 4,3, eta 2022an % 4,1). Dena den, merkatu berrien eta garapen-bideko merkatuen ekonomiek 2021an (% 7) baino erregistro askoz ere baxuagoak izan zituzten; izan ere, pandemiaren osteko suspertzea izan zen 2021ean.

Herrialde industrializatuei dagokienez, ELGAren maiatzeko aurreikuspenen arabera, 2023an % 1,7ra jaitsi zen herrialde horien hazkundera (aurreko ekitaldian % 3koa izan zen), ekonomia nagusi gehienek bultzada galdu baitzuten.

9. koadroa Barne Produktu Gordinaren bilakaera

Herrialdea	2021	2022	2023
Estatu Batuak	5,8	1,9	2,5
Japonia	2,6	1,0	1,9
Alemania	3,1	1,9	-0,1
Frantzia	6,4	2,5	0,9
Italia	8,3	4,1	1,0
Erresuma Batua	8,7	4,3	0,1
Kanada	5,3	3,8	1,1
Eurogunea	5,8	3,5	0,5
ELGA, guztira	6,0	3,0	1,7

(% Δ)

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Lehenik eta behin, Ipar Amerikako ekonomia aztertuko dugu. 2023an % 2,5 hazi zen, eta, aztertutako ekonomien artean, aurreko ekitaldian baino gehiago hazi zen ekonomia handi bakarra izan zen, Japoniarekin batera (Ipar Amerikako ekonomia % 1,9 hazi zen 2022an). Horrekin lotuta, Estatu Batuetako kontsumo publikoa eta inbertsioa oso indartsu mantendu zirela nabarmendu behar da (2023an % 2,7ko eta % 2,1eko hazkundera, hurrenez hurren).

Japonian ere indartu egin zen hazkunde-erritmoa (2023an % 1,9 eta 2022an % 1), baina kontsumo pribatuaren eta publikoaren hazkundeak ahuldu egin ziren (2023an % 0,6 eta % 0,9ko hazkundeak, eta 2022an % 2,2 eta % 1,7koak, hurrenez hurren).

Merkatu berrien eta garapen-bideko merkatuen testuinguruan, Indiaren hazkundea nabarmendu zen (% 7,8ko aurrerapena 2023an), eta Brasilen hazkunde-erritmoa ia mantendu egin zen (% 3ko eta % 2,9ko hazkundeak 2022an eta 2023an, hurrenez hurren). Errusiak, berriz, hazkunde-ibilbidea berrartu zuen, 2022an atzera egin ondoren (Ukrainaren aurkako inbasioa zela eta nazioartean ezarritako neurri gogorren ondorioz).

10. koadroa   Kontsumo pribatuaren, kontsumo publikoaren eta inbertsioaren bilakaera

(% Δ)

Herrialdea	Kontsumo pribatua			Kontsumo publikoa			Inbertsioa		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Estatu Batuak	8,4	2,5	2,2	0,3	-0,9	2,7	5,3	0,9	2,1
Japonia	0,8	2,2	0,6	3,4	1,7	0,9	-0,1	-1,4	2,1
Alemania	1,5	3,9	-0,6	3,1	1,6	-1,5	-0,3	0,2	-0,2
Frantzia	5,1	2,3	0,7	6,5	2,6	0,5	10,2	2,3	1,1
Italia	5,5	4,9	1,2	1,4	1,0	1,2	20,3	8,9	4,9
Erresuma Batua	7,5	5,0	0,3	14,9	2,3	0,5	7,4	8,0	2,2
Kanada	5,1	5,1	1,7	5,4	3,2	1,5	9,3	-2,4	-3,2
Eurogunea	4,4	4,2	0,5	4,2	1,6	0,7	3,4	2,6	1,4
ELGA, guztira	6,8	4,1	1,8	3,8	1,2	1,7	5,0	2,0	2,6

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Europari dagokionez, Ukrainako gerrak bereziki eragin zion eremu horri. 2023an Euroguneak % 0,5eko hazkunde apala baino ez zuen izan (aurreko ekitaldian baino ehuneko hiru puntu gutxiago), Alemaniako ekonomiaren atzerapenak eraginda (2023an -% 0,1). Horrekin lotuta, nabarmentzekoa da kontsumo pribatuak, kontsumo publikoak eta inbertsioak 2022an baino bilakaera orokorragoa izan zutela moneta bakarreko eremuan.

Kanpo-merkataritza

Hazkunde ekonomikoa txikiagoa izanik, 2023an indarra galdu zuen kanpo-merkataritzak. Izan ere, ELGAko herrialdeetan esportazioen hazkundea nabarmen jaitsi zen eta inportazioek behera egin zuten. Zehazki, kanpo-salmenten hazkundea % 0,8ra mugatu zen (2022an % 6,9) eta kanpo-erosketek -% 0,5 egin zuten behera (aurreko ekitaldian % 8,4).

Herrialdeen arabera, Kanadako esportazioen hazkundea indartu egin zen (2023an % 5,7 eta 2022an % 3,2), baina, gainerako kasu guztietan, kanpo-salmentek eta kanpo-erosketek aurreko ekitaldian baino portaera okerragoa izan zuten, oro har. Hain zuzen ere, Alemaniako eta Erresuma Batuko esportazioen hazkundea eten egin zen (-% 1,7 eta -% 0,5, hurrenez hurren) eta, inportazioei dagokienez, Kanadakoek bakarrik egin zuten

gora, % 1 apal bat (2022an % 7,6); aztertutako gainerako kasuetan, behera egin zuten, orokorrean.

11. koadroa Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak

(% Δ)

Herrialdea	Inportazioak			Esportazioak		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Estatu Batuak	14,5	8,6	-1,7	6,3	7,0	2,6
Japonia	5,1	7,9	-1,3	11,9	5,3	3,0
Alemania	8,8	6,8	-3,0	9,5	3,4	-1,7
Frantzia	9,2	8,8	-0,1	10,7	7,4	1,5
Italia	15,6	13,5	-0,2	14,1	11,0	0,5
Erresuma Batua	6,1	14,6	-1,5	4,9	9,0	-0,5
Kanada	8,1	7,6	1,0	2,7	3,2	5,7
ELGA, guztira	10,2	8,4	-0,5	9,5	6,9	0,8

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Prezioak

Petrolioaren prezioak behera egin zuen (Brent upelak 101,5 dolar balio zuen 2022an, eta 92,4 dolar 2023an) eta lehengai jakin batzuen prezioak ere bai. Ondorioz, aztertutako herrialde guztietan, kontsumo-prezioen hazkundea desazeleratu egin zen, ia modu orokorrean.

Hala, ELGaren arabera, 2023an kontsumoko prezio-indizearen hazkundea % 4,1ra jaitsi zen Estatu Batuetan, eta % 5,4ra Eurogunean (% 8ko eta % 8,4ko hazkundeak, hurrenez hurren, 2022an).

12. koadroa Kontsumoaren prezio-indizearen bilakaera

(% Δ)

Herrialdea	2021	2022	2023
Estatu Batuak	4,7	8,0	4,1
Japonia	-0,3	2,5	3,3
Alemania	3,2	8,7	6,0
Frantzia	2,1	5,9	5,7
Italia	1,9	8,7	5,9
Erresuma Batua	2,6	9,1	7,3
Kanada	3,4	6,8	3,9
Eurogunea	2,6	8,4	5,4

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Horrekin lotuta, aipatzekoa da Estatu Batuetako Erreserba Federalak eta Europako Banku Zentralak hainbat esku-hartze egin zituztela 2023an euren interes-tasetan, prezioei euste aldera. Hala, ekitaldia ixtean, interes-tasak % 4,5ekoak ziren bi kasuetan. Europako Banku Zentralaren kasuan, interes-tasa ehuneko bi puntu igo zen 2022arekiko.

Lan-merkatua

Ekonomiaren hazkundera mantsotu zen arren, herrialde industrializatuetakoko lan-merkatuak nahiko sendo agertu ziren 2023an. Hala, aztertutako kasu gehienetan, langabezia-tasa mantendu egin zen edo apur bat jaitsi zen. Hala, 2023an, langabezia-tasa % 3,6an mantendu zen Estatu Batuetan, % 6,5era jaitsi zen Eurogunean (2022an % 6,7) eta % 5etik % 4,8ra jaitsi zen ELGAko herrialde kideetan.

Herrialdea	13. koadroa Langabezia-tasa (biztanleria aktiboaren %)		
	2021	2022	2023
Estatu Batuak	5,4	3,6	3,6
Japonia	2,8	2,6	2,6
Alemania	3,6	3,1	3,0
Frantzia	7,9	7,3	7,3
Italia	9,5	8,1	7,6
Erresuma Batua	4,6	3,9	4,0
Kanada	7,5	5,3	5,4
Eurogunea	7,7	6,7	6,5
ELGA, guztira	6,2	5,0	4,8

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Diru- eta aurrekontu-politika

2023an Administrazio Publikoen finantzaketa-beharrek bilakaera ezberdina izan zuten. Estatu Batuetan, BPG nominalaren $-\% 8$ ra arte hazi zen defizita 2023an (2022an $-\% 4$). Aldiz, Eurogunean $-\% 3,5$ era jaitsi zen (aurreko ekitaldian $-\% 3,7$), eta $-\% 4,8$ ra hazi zen ELGAN (aurreko ekitaldian $-\% 3,3$).

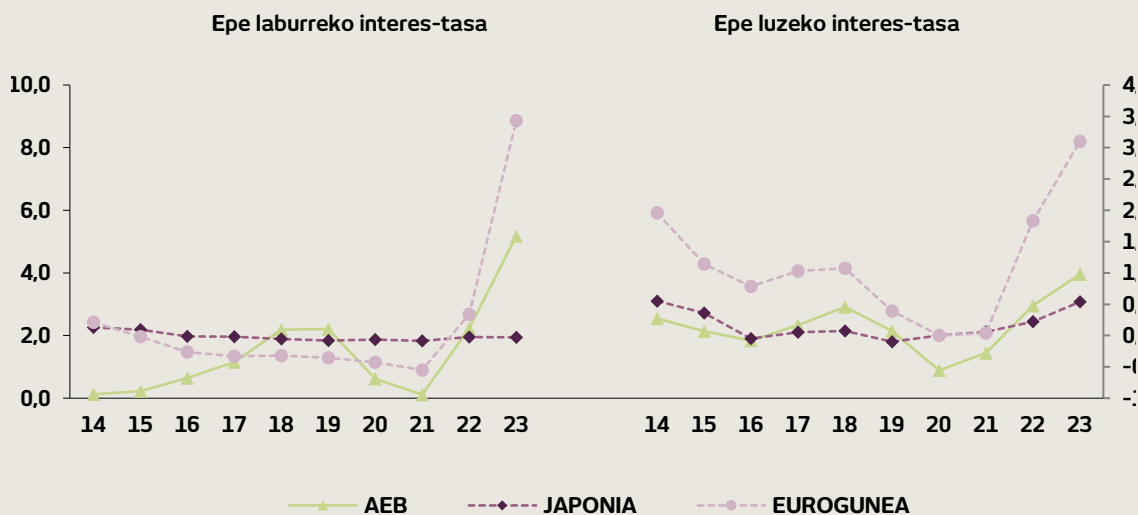
Herrialdea	14. koadroa Administrazio Publikoen finantzaketa-beharrak (finantzaketa-ahalmena (+) edo finantzaketa-beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera) (BPGaren %)		
	2021	2022	2023
Estatu Batuak	-11,5	-4,0	-8,0
Japonia	-6,2	-4,2	-3,9
Alemania	-3,6	-2,5	-2,1
Frantzia	-6,6	-4,8	-5,5
Italia	-8,7	-8,6	-7,4
Erresuma Batua	-7,9	-4,6	-5,4
Kanada	-2,9	0,1	-0,6
Eurogunea	-5,3	-3,7	-3,5
ELGA, guztira	-7,1	-3,3	-4,8

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Moneta-politikari dagokionez, eta aurrez esan dugun moduan, 2023an egokitzapen ugari izan zituzten Erreserba Federalaren eta Europako Banku Zentralaren erreferentziazko

interes-tasek (Europar goranzkoak izan ziren aldaketa guztiak, eta, Ipar Amerikan, goranzkoak zein beheranzkoak), eta ekitaldiaren amaieran % 4,5ean kokatu ziren biak.

5. grafikoa Interes-tasen aldakuntza

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

Europar Batasuna

Europako Batzordearen udaberriko aurreikuspenen arabera, Europar Batasunaren hazkundea % 0,4ra jaitsi zen 2023an (% 6ko eta % 3,5eko hazkundek 2021ean eta 2022an, hurrenez hurren), tentsio geopolitikoek nabarmen oztopatu baitzuten nazioarteko testuingurua. Hain zuzen ere, barne-eskaria -% 0,2 murriztu zen (aurreko ekitaldian % 3,5eko hazkundea). Aldi berean, esportazioek eta inportazioek ere behera egin zuten (2023an -% 0,2 eta -% 1,4 eta 2022an % 7,4 eta % 8, hurrenez hurren). Dena den, inportazioak neurri handiagoan murriztu ziren, hortaz, kanpo-sektorearen ekarpena positiboa izan zen, eta hazkunde eskasaren motorra izan zen.

Barne eskariari dagokionez, kontsumo pribatua, kontsumo publikoa eta inbertsioa aurreko ekitaldian baino gutxiago hazi ziren: 2023an % 0,4, % 0,9 eta % 1,5eko hazkundek, eta 2022an % 4,1, % 1,3 eta % 2,7ko hazkundek, hurrenez hurren.

15. koadroa Adierazle nagusiak (EB)

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2021	2022	2023
Jarduera			
– Kontsumo pribatua	4,6	4,1	0,4
– Kontsumo publikoa	4,1	1,3	0,9
– Kapital Finkoaren Eraketa Gordina	3,5	2,7	1,5
– Barne-eskaria	5,1	3,5	-0,2
– Esportazioak	11,3	7,4	-0,2
– Inportazioak	9,7	8,0	-1,4
– BPG	6,0	3,5	0,4
Prezioak eta soldatak			
– BPGaren deflatorea	2,5	5,4	6,2
– Kontsumo pribatuaren deflatorea	2,5	7,5	6,4
– Banakako lan-kostu errealak	-2,6	-1,7	0,4

Iturria: *European Economy. Europako Batzordea (2024ko udaberria).*

Batasuneko kide guztiak kontuan hartuta, 2023an aurreko ekitaldian baino portaera okerragoa izan zuten guztiek. Horietatik hamaikatan, ekonomiak behera egin zuten; adibidez, Alemanian, Batasuneko traktore ekonomiko nagusian. Hazkunderik handiena Maltak izan zuten (% 5,6; 2022an baino nabarmen txikiagoa, orduan % 8,1eko hazkundera izan baitzuen), eta, beherakada handiena, Irlandak (-% 3,2).

16. koadroa Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundera
(Europar Batasuna)

(Urte arteko aldakuntzaren %)

Herrialdea	2021	2022	2023
Malta	12,5	8,1	5,6
Kroazia	13,0	7,0	3,1
Zipre	9,9	5,1	2,5
Espainia	6,4	5,8	2,5
Portugal	5,7	6,8	2,3
Errumania	5,7	4,1	2,1
Grezia	8,4	5,6	2,0
Danimarka	6,8	2,7	1,9
Bulgaria	7,7	3,9	1,8
Eslovenia	8,2	2,5	1,6
Eslovakia	4,8	1,9	1,6
Belgika	6,9	3,0	1,4
Italia	8,3	4,0	0,9
Frantzia	6,4	2,5	0,7
EB	6,0	3,5	0,4
Polonia	6,9	5,6	0,2
Herbehereak	6,2	4,3	0,1
Suedia	6,1	2,7	-0,2
Letonia	6,7	3,0	-0,3
Txekiar Errepublika	3,6	2,4	-0,3
Lituania	6,3	2,4	-0,3
Alemania	3,2	1,8	-0,3
Austria	4,2	4,8	-0,8
Hungaria	7,1	4,6	-0,9
Finlandia	2,8	1,3	-1,0
Luxenburgo	7,2	1,4	-1,1
Estonia	7,2	-0,5	-3,0
Irlanda	15,1	9,4	-3,2

Iturria: European Economy. Europako Batzordea (2024ko udaberria).

Per capita BPGari dagokionez, erorketa-ahalmenaren parekotasuna kontuan hartuta, 2023an oraindik ere ezberdintasun handiak zeuden Batasuneko herrialdeen artean. Hala, Luxenburgok zuen mailarik altuena (240; EB-27 osoari dagokion indizea 100 da), eta Bulgariak txikiena (64); hala, bata bestea baino ia lau aldiz handiagoa zen. Herrialde hauek gairitu zuten Batasuneko batezbestekoa (neurri ezberdinetan): Irlanda (212), Herbehereak (130), Danimarka (128), Austria (123), Belgika eta Suedia (117 bi kasuetan), Alemania (115), Finlandia (108), Malta (105) eta Frantzia (101). Gainerako herrialdeak batezbestekotik behera geratu ziren. Horrekin lotuta, aipatzekoa da EBn bata bestearen segidan kide berriak sartzearen ondorioz nabarmen jaitsi zela Batasuneko batez besteko per capita BPGa, beste urte batez.

17. koadroa Europar Batasuneko *per capita* BPGa (PPS) 2023

Herrialdea	EB-27=100
Luxenburgo	240
Irlanda	212
Herbehereak	130
Danimarka	128
Austria	123
Belgika	117
Suedia	117
Alemania	115
Finlandia	108
Malta	105
Frantzia	101
EB-27 guztira	100
Italia	97
Zipre	95
Eslovenia	91
Txekiar Errepublika	91
Espainia	89
Lituania	87
Portugal	83
Estonia	81
Polonia	80
Errumania	78
Hungaria	76
Kroazia	76
Eslovakia	73
Letonia	71
Grezia	67
Bulgaria	64

Iturria: Eurostat (2024ko maiatza).

Aurreikuspenak

Ukrainako gerra (Errusiak egindako inbasioa) denboran luzatu izanak eta 2023an Israelen eta Hamasen artean hasitako gerra-gatazkak ziurgabetasun eta nazioarteko tentsio geopolitiko handiak sortzen jarraitu dute. Ondorioz, agertoki ziurgabea dugu ekitaldi honetan.

Testuinguru honetan, nazioarteko erakunde nagusien aurreikuspen ekonomikoen arabera, hazkundera txikia izango da. NDFk 2024ko apirilean aurreikusi zuenez, munduko ekonomia % 3,2 haziko da ekitaldi honetan eta 2025ean.

ELGAren maiatzeko aurreikuspenen arabera, herrialde industrializatuen hazkundera % 1,7ra mugatuko da 2024an, eta % 1,8ra 2025ean. Aldiz, inflazio-tasek behera egiten jarraituko dute, antza denez (2024an Estatu Batuetan prezioak % 3 haziko direla aurreikusten da, eta Eurogunean % 2,3).

Nolanahi ere, aipatu dugun moduan, egungo ziurgabetasun maila altuak nabarmen alda dezake aurreikusitako agertoki ekonomikoa.

18. koadroa Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak)

Kontzeptua	2024	2025
		(%)
– BPG erreala (% Δ)		
Estatu Batuak	2,6	1,8
Japonia	0,5	1,1
Eurogunea	0,7	1,5
ELGA, guztira	1,7	1,8
– Inflazioa (kontsumoaren prezio-indizea) (%Δ)		
Estatu Batuak	3,0	2,2
Japonia	2,1	2,0
Eurogunea	2,3	2,2
– Langabezia-tasa (biztanleria aktiboaren %)		
Estatu Batuak	3,9	4,0
Japonia	2,5	2,4
Eurogunea	6,6	6,4
ELGA, guztira	5,0	5,0
– Defizit publikoa (BPGaren %)		
Estatu Batuak	-7,6	-7,7
Japonia	-3,0	-2,2
Eurogunea	-2,9	-2,3
ELGA, guztira	-4,5	-4,1

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2024ko maiatza).

2.2 ESPAINIAKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak

2023an hazkunde-erritmoa jaisten jarraitu zuen Espainiako ekonomiak, eta % 2,5era mugatu zen. Aldiz, 2021ean eta 2022an % 6,4 eta % 5,8 hazi zen, hurrenez hurren.

Eskariaren ikuspegitik, 2023an Espainiako ekonomiaren hazkundeari ekarpen positiboa egin zioten barne-eskariak zein kanpo-sektoreak. Barne-eskaria ehuneko 1,7 puntutan kokatu zen (aurreko ekitaldian ehuneko 2,9 puntu positibo), eta kanpo-sektorea ehuneko 0,8 puntu positibotan (2022an ehuneko 2,9 puntu positibo).

Lan-merkatuari dagokionez, lehen sektorean izan ezik, gainerako sektore handietan enpleguak gora egin zuen 2023an, eta, ondorioz, biztanleria okupatua % 3,1 hazi zen (aurreko ekitaldian, % 3,6). Bestetik, langabetuen kopurua -% 4,6 murriztu zen; hala, 2.937.500 pertsona langabetu zenbatu ziren 2023an, hau da, langabezia-tasa % 12,2koa izan zen (2022an % 13koa).

Prezioei dagokienez, 2023aren itxieran (abendutik abendura), KPlaren urte arteko aldakuntza % 3,1ekoa izan zen (aurreko ekitaldiaren itxieran, % 5,7koa zen). Urteko batezbestekoa, berriz, % 3,5ra jaitsi zen (2022ko batezbestekoa % 8,4koa izan zen).

Azkenik, aurrekontuen gauzatzeari dagokionez, Administrazio Publikoek BPGaren -% 3,66ko defizita izan zuten 2023an (finantza-erakundeei emandako laguntza barne), aurreko ekitaldiko emaitza baino ehuneko puntu bat baxuagoa (2022an -% 4,73ko defizita izan zen).

Agregatu makroekonomiko nagusiak

2023ko ondoz ondoko hiruhilekoetan zehar, Espainiako ekonomiaren hazkunde-erritmoa apaltzen joan zen pixkanaka, baina azken hiruhilekoan apur bat igo zen. Estatuko BPGaren urte arteko aldakuntza % 4koa izan zen lehen hiruhilekoan, % 2koa bigarreanean, % 1,9koa hirugarrenean eta % 2,1ekoa laugarrenean.

Txosten honen aurreko edizioetan egin bezala, jarraian ikuspegi hauen arabera aztertuko dugu jardueraren bilakaera: eskaria (norakoa), eskaintza (jarduera) eta errenta (banaketa).

- 2023an, Estatuko guztizko BPGa 1.461.889 milioi eurokoa¹ izan zen. Azkeneko kontsumoari dagozkio 1.104.693 milioi (797.480 familiena, 15.586 familien zerbitzura dauden irabazi-asmorik gabeko gizarte-erakundeena eta 291.627

---

¹ Prezio korranteak.

administrazio publikoena), inbertsioari 281.917 (152.675 eraikuntzan, 78.504 ekipo-ondasunetan, 3.590 landatutako baliabide biologikoetan eta 47.148 jabetza intelektualaren produktuetan) eta izakinen aldakuntzari 14.998. Hala, barne-eskaria 1.401.608 milioi eurokoa izan zen. Esportazioak (569.493 milioi euro) eta inportazioak (509.212 milioi euro) ere kontuan izanda, haien arteko aldea kanpo-eskaria izanik, guztizko eskaria kalkulatzeko da.

- Barne-eskariak hazkunde orokorrari egindako ehuneko 1,7 puntuko ekarpen positiboari, kanpo-eskariak egindako ehuneko 0,8 puntuko ekarpen positiboa gehitu behar zaio. Barne-eskariari dagokionez, kontsumo pribatuaren hazkundea nabarmen apaldu zen (2023an % 1,8ko hazkundea eta 2022an % 4,8koa), kontsumo publikoa hazi egin zen (% 3,8, eta aurreko ekitaldian -% 0,2) eta inbertsioaren hazkundea % 0,8ra jaitsi zen (2022an % 2,4koa izan zen).
- Sektorearen araberako banaketari erreparatuta, 34.240 milioi euro dagozkio lehen sektoreari, 222.578 milioi euro industriari, 73.322 milioi euro eraikuntzari eta 1.001.822 milioi euro hirugarren sektoreari. Zifra horiei zerga garbiak (129.927 milioi euro) gehituta, guztizko ekoizpena kalkulatzeko da.
- Lehenengo sektorea izan zen 2023 behera egin zuen bakarra, -% 1,9 (2022an -% 19,8ko jaitsiera). Lau sektore handietako gainerako hirurak hazi egin ziren, baina aurreko ekitaldian baino neurri txikiagoan. Industriaren kasuan, 2022an % 2,6 hazi zen, eta 2023an % 1,8; eraikuntzaren hazkundea % 3,2tik % 2,3ra pasatu zen, eta, zerbitzuen, % 8tik % 3,2ra.

19. koadroa Barne-produktu gordina eta haren osagaiak (Eskaria eta Eskaintza)

(urte arteko tasaren %, bolumen kateatua)

Eragiketak		2022	2023
ESKARIA	Azken kontsumoaren gastua	3,4	2,3
	– Etxebizitzena	4,8	1,8
	– EZIAGGE-ena	-0,2	2,2
	– Administrazio publikoena	-0,2	3,8
	Kapital finkoaren eraketa gordina	2,4	0,8
	– Eraikuntza	2,6	2,3
	– Ekipo-ondasunak eta armamentu-sistemak	1,9	-1,6
	Izakinen aldakuntza*	-0,2	-0,3
	Barne-eskaria*	2,9	1,7
	Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	15,2	2,3
	Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	7,0	0,3
Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan		5,8	2,5
ESKAINZA	Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza	-19,8	-1,9
	Industria	2,6	1,8
	Eraikuntza	3,2	2,3
	Zerbitzuak	8,0	3,2
	Produktuen gaineko zerga garbiak	4,1	-0,2

(*): Merkatuko prezioen BPGaren hazkundeari egindako ekarpena.

Iturria: EIN.

Errentaren ikuspegitik, 2023an, guztizko BPGaren % 47,9 hartu zuen soldatapekoen ordainketak, % 42,4 ustiapenaren soberakin gordinak eta, gainerako % 9,7a, ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiek.

20. koadroa Barne Produktu Gordinaren banaketa (Errenta)

(% Δ nominala)

Eragiketak	2021	2022	2023	2023 (M eurotan)
Soldatapekoen ordainketa ⁽¹⁾	6,9	7,3	8,8	699.684
Ustiapenaren soberakin gordina ⁽²⁾	8,8	15,1	8,4	619.254
Ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiak ⁽³⁾	24,0	4,4	8,4	142.951
Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan ⁽⁴⁾	9,2	10,2	8,6	1.461.889

(4) = (1)+(2)+(3).

Iturria: EIN.

Kanpo-merkataritza

Ziurgabetasunez betetako nazioarteko testuinguruan, Estatuko esportazioen eta inportazioen hazkundera nabarmen jaitsi zen. Zehazki, kanpo-salmenten hazkundera % 15,2koa izan zen 2022an, eta % 2,3koa izatera pasatu zen 2023an. Kanpo-erosketen hazkundera, berriz, % 7tik % 0,3ra jaitsi zen.

Hala, esportazioen hazkundera inportazioena baino gehiago murriztu zela kontuan izanda, kanpo-eskariak hazkunde orokorrari egindako ekarpena ehuneko 0,8 puntu positibora jaitsi zen (2022an ehuneko 2,9 puntu positibokoa izan zen). Hiruhilekoaren arabera, kanpo-eskariak hazkunde orokorrari egindako ekarpen positiboa ehuneko 2,7 puntukoa izan zen lehen hiruhilekoan, 0,1ekoa bigarreanean, 0,5ekoa hirugarreanean eta hutsa laugarreanean.

Laneko prezioak eta kostuak

2023an zehar, prezioen hazkunderak beheranzko joera izan zuen estatu mailan, baina bi fase bereizi ziren (lehenengo eta bigarren sei hilekoa). Hala, honako hauek izan ziren Estatuko KPlaren urte arteko aldakuntzak: urtarrilean % 5,9, otsailean % 6, martxoan % 3,3, apirilean % 4,1, maiatzean % 3,2, ekainean % 1,9, uztailean % 2,3, abuztuan % 2,6, irailean eta urrian % 3,5, azaroan % 3,2 eta abenduan % 3,1.

Gauzak hala, 2023aren amaieran (abendutik abendurako urte arteko tasa) % 3,1era jaitsi zen inflazioa (2022aren amaieran, % 5,7). Aldi berean, prezioen batez besteko hazkundera % 3,5ra murriztu zen 2023an (aurreko ekitaldian % 8,4). Dena den, kontuan izan behar da azpiko inflazioak igotzen jarraitu zuela, % 6ra arte (2021ean % 0,8 eta 2022an % 5,2). Hain zuzen ere, elikaduraren kategoriako prezioen hazkundera % 11,1era igo zen.

ELGAREN arabera, 2023an Eurogunearen inflazio-tasa (kontsumo-prezioen indizearen aldakuntzaren bidez neurtua) % 5,4koa izan zela kontuan izanda (2022an % 8,4koa), euroa duten herrialdeen blokea baino ehuneko -1,9 puntu baxuagoa izan zen Espainiako ekonomia (aurreko ekitaldian ez zen alderik izan).

Ondasunen taldeei dagokienez, honako hauek bereziki inflazio handia izan zuten: elikagaiak eta alkoholik gabeko elikagaiak, alkoholdu edariak eta tabakoa, eta hotelak, kafetegiak eta jatetxeak (% 11,7, % 7,6 eta % 6,8, hurrenez hurren). Jarraian, honakoak kokatu ziren: etxeko tresneria (% 5), beste batzuk (% 4,7), aisialdia eta kultura (% 4,4), komunikazioak (% 3,1), jantziak eta oinetakoak (% 2,2) irakaskuntza (% 2) eta osasuna (% 1,9). Aitzitik, 2023an behera egin zuten garraioaren eta, bereziki, etxebizitzaren prezioek (-% 0,4 eta -% 11, hurrenez hurren).

21. koadroa Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPRI)

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2021	2022	2023
KPI			
– Indize Orokorra ⁽¹⁾	6,5	5,7	3,1
– Indize Orokorra ⁽²⁾	3,1	8,4	3,5
Elikagaiak	1,7	10,7	11,1
Elikagaiak ez direnak	3,6	7,6	1,0
Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	1,8	11,6	11,7
Alkoholdu edariak, tabakoa	0,3	3,9	7,6
Jantziak eta oinetakoak	1,0	2,7	2,2
Etxebizitza	11,1	15,5	-11,0
Etxeko tresneria	0,9	6,3	5,0
Osasuna	0,7	1,1	1,9
Garraioak	7,3	12,1	-0,4
Komunikazioak	-3,0	-1,3	3,1
Aisialdia eta Kultura	0,2	2,8	4,4
Irakaskuntza	0,2	1,2	2,0
Hotelak, kafetegiak eta jatetxeak	0,9	6,4	6,8
Beste batzuk	1,0	3,5	4,7
Azpikoa	0,8	5,2	6,0
IPRI			
– Indize orokorra	17,3	35,5	-4,7
Kontsumo-ondasunak	3,3	10,8	10,3
Ekipo-ondasunak	2,1	5,4	3,3
Bitarteko ondasunak	13,2	20,0	-2,2
Energia	42,7	84,8	-19,9

(1): Abendutik abendura.

(2): Urteko batez besteko aldakuntza.

Iturria: EIN.

Industriako prezioei dagokienez, 2023an -% 4,7 murriztu zen indize orokorra, aurreko ekitaldian hazkunde handia izan ondoren (% 35,5). Energiaren prezioek (-% 19,9) eta, neurri txikiagoan, bitarteko ondasunek (-% 2,2) izandako jaitsierek eragin zuten indize orokorra jaistera. Izan ere, kontsumo-ondasunen eta ekipo-ondasunen prezioek gora egin zuten,

baina aurreko ekitaldian baino gutxiago (2023an % 10,3 eta % 3,3 eta 2022an % 10,8 eta % 5,4, hurrenez hurren).

2023an laneko kostuek izandako bilakaerari dagokionez, laneko kostu unitarioa nabarmen hazi zen, % 6,1 (2022an % 0,9ko hazkundera). Izan ere, produktibitatea -% 0,7 jaitsi zen, enplegu baliokidea (% 3,2) gehiago hazi zelako jarduera baino (% 2,5), eta soldatapeko bakoitzeko ordainketa % 5,4 hazi zen.

22. koadroa Errenten eta soldata-kostuen adierazleak

Kontzeptua	2021	2022	2023
BPG erreala	6,4	5,8	2,5
Enplegua guztira*	7,1	3,7	3,2
Produktibitatea	-0,7	2,1	-0,7
Soldatapekoen ordainketa	6,9	7,3	8,8
Soldatapeko enplegua*	6,4	4,3	3,4
Soldatapeko bakoitzeko ordainketa	0,5	3,0	5,4
Lan-kostu unitarioa	1,2	0,9	6,1

(% Δ)

(*): Kontabilitate Nazionalako enpleguaren datuak erabili dira: Lanaldi osoko lanpostu baliokideak. Iturria: Guk geuk eginitako balioespena, EINen datuetatik abiatuta.

Lan-merkatua

Hazkunde ekonomikoa desazeleratu bazen ere, 2023an gora egin zuen okupazioak, eta behera langabeziak. Ondorioz, langabezia-tasa murriztu egin zen.

Zehazki, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) Biztanleria Aktiboa Inkestaren (BAI) arabera, biztanleria okupatuak % 3,1 egin zuen gora 2023an (2022an, % 3,6). Biztanleria aktiboaren guztizkoak, berriz, % 2,1 egin zuen gora.

Hala, jarduera-tasa apur bat hazi zen: 2022an % 58,5koa zen, eta 2023an % 58,9koa. Gizonen tasa ez zen aldatu (% 63,9 bi ekitaldietan), eta emakumeenak gora egin zuen (% 53,4tik % 54ra).

Sektorearen arabera, 2023an % 3,1 hazi zen okupazioa, 21.182.200 langilera iritsi arte. Sektore guztiek egin zuten gora, lehen sektoreak izan ezik (-% 3,9). Zerbitzuen sektoreko langile kopuruak % 3,8 egin zuen gora, eraikuntzakoak % 3,2 eta industriakoak %1,3.

Horrekin lotuta, kontuan izan behar da, termino absolutuei dagokienez, zerbitzuek izan zutela sektoreko enpleguaren hazkunderik handiena (2022an baino 587.500 pertsona okupatu gehiago). Hala, 2023an sortutako enpleguaren % 90 baino gehiago zerbitzuen sektoreari zegokion.

23. koadroa Lan-magnitude nagusien bilakaera.
Urteko batezbestekoak

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2023	2021	% Δ	
			2022	2023
Biztanleria aktiboa	24.119,7	2,5	1,4	2,1
Biztanleria okupatua	21.182,2	3,3	3,6	3,1
– Nekazaritza, abeltzaintza, arrantza	767,3	6,9	-2,4	-3,9
– Industria	2.814,5	0,5	2,5	1,3
– Eraikuntza	1.398,0	5,7	3,0	3,2
– Zerbitzuak	16.202,4	3,4	4,2	3,8
Biztanleria langabetua	2.937,5	-1,5	-11,4	-4,6
Langabezia-tasa*	12,2	-4,0	-12,6	-6,5

(*): Biztanleria aktiboaren %.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2021. 2024ko maiatzeko datuak).

Biztanleria okupatuaren esparruan, soldatapeko langileak % 3,4 ugaritu ziren, eta soldatapekoak ez zirenak, % 1,3. Kontratu motaren arabera, 2023an % 8,8 hazi zen kontratu mugagabea zuten soldatapeko pertsonen kopurua. Aldiz, aldi baterako kontratua zuten pertsonen kopurua -% 16,4 jaitsi zen. Hori lotuta dago lanean egonkortasun handiagoa bilatzen duen lan-merkatuaren erreformarekin. Lanaldi motaren arabera, hazkunde handiagoa izan zuen lanaldi oso enpleguak (% 3,4) lanaldi partzialekoak baino (% 1,2). Bilakaera hori ere lotuta dago aipatutako erreformarekin.

Biztanleria langabetua -% 4,6 murriztu zen 2023an, eta 2.937.500 langabetu zenbatu zituzten. Hala, langabezia-tasa % 12,2ra jaitsi zen 2023an (2022ean % 13koa zen), baina Europako altuenetakoa izaten jarraitu zuen.

24. koadroa Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu motaren arabera. Urteko batezbestekoak

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2023	2021	% Δ	
			2022	2023
Biztanleria okupatua	21.182,2	3,3	3,6	3,1
Soldatapekoak	17.963,0	3,4	4,3	3,4
– Sektore pribatua	14.440,0	3,3	5,0	3,9
– Sektore publikoa	3.522,9	3,8	1,3	1,6
Soldatapekoak ez direnak*	3.219,2	2,6	0,2	1,3
– Enplegu-emaileak	1.019,8	7,2	4,4	2,6
– Autonomoak	3.212,2	2,3	0,2	1,5
– Kooperatibistak	24,6	17,5	2,7	-8,6
– Familia-laguntza	63,4	18,9	-7,2	-18,2
Soldatapekoak, kontratu mugagabea	14.865,6	1,8	9,7	8,8
Soldatapekoak, aldi baterako kontratua	3.097,4	8,5	-11,9	-16,4
Lanaldi osoko okupazioa	18.363,6	3,5	4,0	3,4
Lanaldi partzialeko okupazioa	2.818,6	2,0	1,2	1,2

(*): Batura ez dator bat guztizkoarekin, bertan sailkatu ezin direnak ere sartu baitira.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2021. 2024ko maiatzeko datuak).

Sektore publikoa eta interes-tasak

2024ko martxoaren amaieran Ogasun eta Funtzio Publikoko Ministerioak emandako informazioaren arabera, 2023an BPGaren -% 3,66 adinako defizita erregistratu zuten administrazio publikoek (finantza-erakundeei emandako laguntzak kontuan hartuta). Hala, ehuneko puntu bat baino gehiago hobetu zen aurreko ekitaldian erregistratutako saldo negatiboa: -% 4,73ko defizita 2022an.

Erakundeak kontuan hartuta, 2023an denek izan zuten saldo defizitarioa haien kontuetan. Administrazio Zentralak izan zuen defizit handiena (-% 2,11) eta, jarraian, Autonomia Erkidegoek (-% 0,91), Gizarte Segurantzak (-% 0,56) eta Tokiko Udalbatzek (-% 0,09). Aurreko ekitaldiarekin alderatuta, saldo defizitarioa murriztu egin zuten Administrazio Zentralak, Autonomia Erkidegoek eta Tokiko Udalbatzek. Aldiz, Gizarte Segurantzaren saldo defizitarioa hazi egin zen.

25. koadroa Defizit publikoa

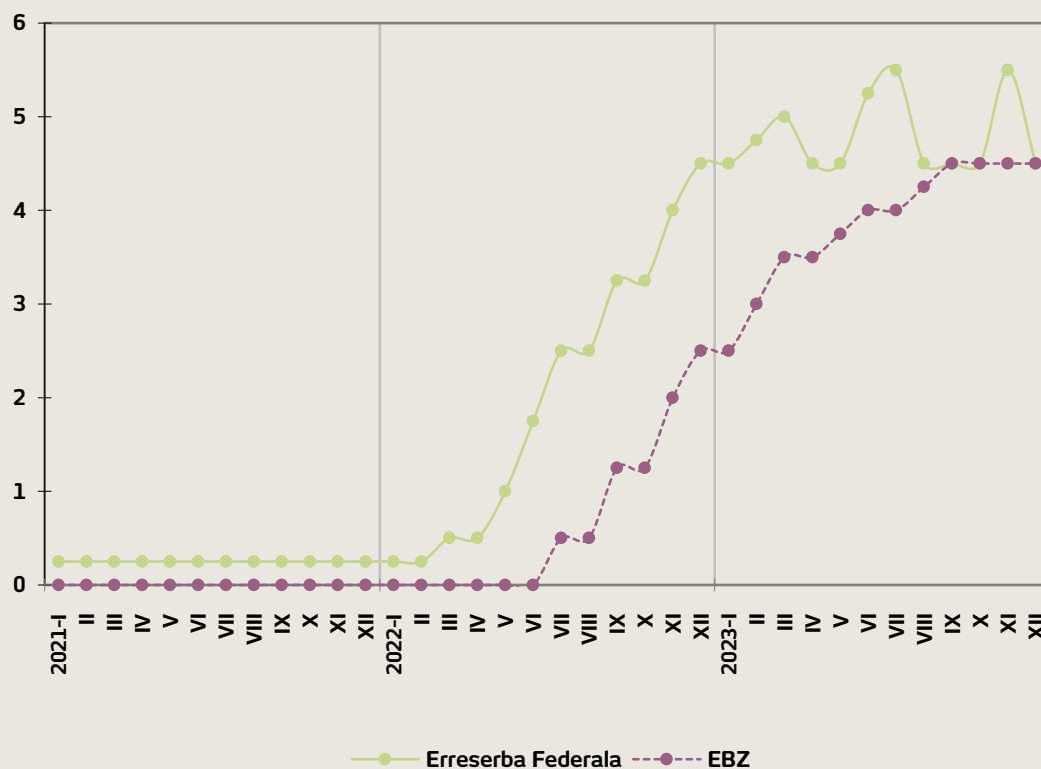
(BPGaren %)

Kontzeptua	2022	2023
Administrazio zentrala	-3,06	-2,11
Autonomia-erkidegoak	-1,12	-0,91
Tokiko udalbatzak	-0,11	-0,09
Gizarte Segurantza	-0,44	-0,56
Finantza-laguntza duten Administrazio Publikoak guztira	-4,73	-3,66

Iturria: Ogasun Ministerioa (2024ko martxoak 21).

Azkenik, gogoratu 2023aren itxieran Europako Banku Zentralaren eta Erreserba Federalaren erreferentziatzko tasak % 4,5era igo zirela, bi kasuetan, inflazioa gelditzeko egindako jarduketa ugarien ondoren.

6. grafikoa Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala

Iturria: EBZ, Erreserba Federala

Aurreikuspenak

Egungo ziurgabetasun maila altuak, batez ere gerra gatazken luzapenak (Errusia-Ukraina eta Israel-Hamas) eta horien ondoriozko tentsio geopolitikoek eragindakoak, zalantzarik agertokia uzten digute etorkizunerako. Gainera, inflazioaren aurkako borroka ezin da amaitutzat jo. Hortaz, Ekonomia, Merkataritza eta Enpresa Ministerioak 2024ko apirilaren erdialdean argitaratutako agertoki makroekonomikoaren arabera, Espainiako ekonomiaren hazkunde-erritmoak jaisten jarraituko du 2024an eta 2025ean.

Hala, aurreikuspenen arabera, 2024an BPGa % 2 haziko da (2025ean % 1,9), lanaldi osoko enplegu baliokidea % 2,4 haziko da (2025ean % 1,7) eta langabezia-tasa % 11 ingurura jaitsiko da (2024an % 11,2 eta 2025ean % 10,7).

26. koadroa   Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2024)

Kontzeptua	Urte arteko aldakuntza-tasa
BPG eta ESKARI-AGREGATUAK	
Nazio mailako azken kontsumo pribatuaren gastua	2,4
Administrazio publikoen azken kontsumoko gastua.	1,3
Kapital finkoaren eraketa gordina	2,8
– Barne-eskaria (BPGaren hazkundeari egindako ekarpena)	2,1
– Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	1,7
– Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	2,7
– Kanpo-saldoa (BPGaren hazkundeari egindako ekarpena)	-0,1
– BPG	2,0
LAN MERKATUA	
– Enpleguaren aldakuntza %-tan ^(*)	2,4
– Langabezia-tasa	11,2

(*): Lanaldi osoko enplegua edo baliokidea

Iturria: Ekonomia, Merkataritza eta Enpresa Ministerioa (2024ko apirilak 16).

3. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA

Kapitulu honetan, Nafarroako egitura ekonomikoa aztertuko dugu. Ekonomia garatu guztietan bezala, zerbitzuen sektoreak du presentziarik handiena, eta jarraian manufaktura-industriak; hori da lurraldeko ekonomiaren beste motor handietako bat.

27. koadroa Ekoizpen-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2023

Sektorea	1960		1975		1990		2005		2023	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	33,0	22,6	14,1	9,7	4,9	4,9	4,8	4,1	3,1	2,6
Industria	27,5	31,5	37,4	31,8	38,7	27,5	34,3	20,7	31,7	16,7
Eraikuntza	5,3	5,3	6,4	7,3	7,8	9,7	8,5	10,0	6,2	5,5
Zerbitzuak	34,2	40,6	42,1	51,2	48,6	57,9	52,4	65,2	58,9	75,2
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

28. koadroa Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2023

Sektorea	1960		1975		1990		2005		2023	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	41,1	41,7	20,9	23,4	7,2	11,0	5,0	5,3	3,3	3,6
Industria	23,1	23,2	36,8	27,2	35,7	22,6	25,6	17,3	24,4	13,3
Eraikuntza	7,2	6,8	8,8	9,6	8,5	9,4	11,0	12,4	5,3	6,6
Zerbitzuak	28,6	28,3	33,5	39,8	48,6	57,0	58,4	65,0	67,1	76,4
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

Zehazki, Nafarroako sektorekako ekoizpenaren eta enpleguaren osaeraren bilakaeraren analisiak erakusten duenez, zerbitzuen pisua hazten ari da etengabe; ekoizpena zein enplegua ari dira hazten. Lehen sektorea, berriz, beherakada handia izaten ari da, azken urteetan ekoizpenak hazten jarraitu badu ere. Aitzitik, langile kopurua eta nekazaritzara bideratutako azalera apur bat jaitsi dira denbora-tarte horretan.

Industria-sektorea 1960ko hamarkadan hasi zen hedatzen, eta Nafarroako ekonomian zuen garrantzia hazten joan zen, hamarkadaren erdialdean puntu gorenera iritsi zen arte, Estatuan baino ehuneko pisu handiagorekin. Ondoren, behera egiten hasi zen, baina inguruko ekonomietan baino polikiago. Azken urteetan, Estatuko pisua bikoiztu du ia Nafarroako pisuak, eta egonkor mantentzen da, baina agerikoa da sektore honen garrantzia, hazten jarraitzen baitute ekoizpenak eta langile kopuruak.

Eraikuntzaren jokaera, berriz, aldakorragoa izan da denboran zehar. Mende honetako lehen urteetan gora egin zuen eraikuntzak, eta Nafarroako ekonomiaren hazkundearen motor nagusietako bat izan zen (Estatu osoan bezala). Azken urteetan, ordea, joera hori gelditu egin da, sektoreak jasan zuen "adreiluaren krisiaren" ondorioz. Azken 10 urteetan

nabarmen igotzen joan dira ekoizpena eta langile kopurua, baina sektoreak pisua galtzen jarraitzen du lurraldeko egitura ekonomikoaren barruan.

Xeheago aztertuta, ekoizpenaren eta enpleguaren egitura sektoriala antzekoa izan da Nafarroan eta Estatuan, baina, alde batzuk ikus daitezke bi egitura ekonomikoen artean. Zehazki, Nafarroako nekazaritzako ekoizpena apur bat igo zen termino absolutuetan, baita haren partaidetza ere, eta % 3,1ean kokatu zen 2023an (2022an % 3,0koa izan zen). Estatuan, berriz, % 2,6ko partaidetza izan zuen sektore horrek (aurreko ekitaldiko ehuneko bera). Gauza bera gertatu zen nekazaritzako enpleguarekin; izan ere, 2023an, hazkunde nominala izateaz gain, handitu egin zen Nafarroako egitura ekonomikoan zuen partaidetza, % 3,3ra arte (2022an % 2,8). Estatuan hazkunde apur bat handiagoa izan zuen (% 3,6).

Zerbitzuen kasuan, ekoizpenaren zein enpleguaren partaidetzek hazten jarraitu zuten Nafarroan eta Estatuan. Zehazki, Estatuan, hirugarren sektoreko ekoizpenaren partaidetza % 75,2ra igo zen 2023an (2022an % 74,5), eta Nafarroan % 58,9ra (2022an % 58,5). Enpleguari dagokionez, partaidetza hazi egin zen Nafarroan zein Estatuan. Nafarroaren kasuan % 67,1era iritsi zen (2022an % 63,4) eta Estatuan % 76,4ra (2022an % 76,3).

Azkenik, Nafarroako industriako ekoizpenaren partaidetza Estatukoaren bikoitza izan arren, 2023an apur bat murriztu zela nabarmendu behar da. Zehazki, 2023an % 31,7ko partaidetza izan zuen Nafarroan (2022an % 32,2), eta % 16,7koa Estatuan (2022an % 17,6). Enpleguaren kasuan, portaera antzekoa izan zen. Nafarroan % 24,4an kokatu zen (2022an % 27,5) eta Estatuan % 13,3an (2022an % 13,7).

Hortaz, nekazaritzak eta eraikuntzak antzeko partaidetza dute Nafarroako eta Estatuko ekonomietan, baina aldea handiagoa da industria-sektorean eta zerbitzuen sektorean.

Zehazki, industriako ekoizpenaren kasuan, 2023an hazten joan zen Nafarroan zuen pisu erlatiboa, eta Estatukoa baino ehuneko 15,0 puntu handiagoa zen (2022an ehuneko 14,6 puntu handiagoa). Aitzitik, zerbitzuen kasuan, Estatuan duten pisua ehuneko 16,3 puntu handiagoa zen (2022an ehuneko 16,1 puntu). Enpleguaren egitura sektorialaren bilakaera aztertuta, joera berak errepikatzen dira. Izan ere, aipatutako produkzio-sistemaren eraldaketa lotuta dago produkzio-ehunaren eraldaketarekin.

29. koadroa Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2023

Sektorea	% Nafarroa/Espainia	
	BEGa	Enplegua
Nekazaritza	2,13	1,26
Industria	3,34	2,57
Eraikuntza	1,99	1,11
Zerbitzuak	1,38	1,23
Guztira	1,76	1,40

Iturria: EIN.

30. koadroa Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko

(Espainiako batez besteko oinarriaren indizea=100)

Urtea	BEG biztanle bakoitzeko
2013	125,5
2014	123,5
2015	123,2
2016	124,4
2017	123,8
2018	123,3
2019	123,7
2020	130,8
2021	133,2
2022	131,9
2023	125,9

Iturria: EIN.

Era berean, azken urteetan Nafarroako ekonomiak izandako hazkundearen ondorioz, biztanle bakoitzeko balio erantsia Estatuan baino handiagoa da Nafarroan, baina azken urteetan erregistratutakoa baino txikiagoa da aldea (2023an % 25,9 handiagoa eta 2022an % 31,9). Estatu mailan, Nafarroako ekonomia industrian espezializatu da, eta horrek eragin du Nafarroako industriaren garapena eta ongizatea Espainiakoak baino handiagoak izatea.

Lehen sektorea

Sektore honek lurraldeko enpleguari eta ekoizpenari egiten dion ekarpena beste sektore batzuen baino baxuagoa den arren, Nafarroako ekonomiaren oinarritzko jarduera bat izaten jarraitzen du. 2023an enpleguaren % 3,3 eta eskualdeko BEGaren % 3,1 lehen sektoreari zegozkion. Horrez gain, nekazaritzako elikagaien industria sostengatzen du, eta industria horrek garrantzi eta dinamikotasun handiak ditu Nafarroan, lurraldeko ekonomiaren hazkundeari eragiten baitio.

Hain zuzen ere, Nafarroako lehen sektorea –nekazaritza, abeltzaintza eta basoak–, tradizioz, elikagai- eta aberastasun-iturri nagusia izan da bertako biztanleentzat. Joan den mendeko 60ko eta 70eko urteetan industriaren booma iritsi zenean, lehen sektoreak

garrantzia galdu zuen, eta industria-ekoizpenak hartu zuen garrantzia. Dena den, ordutik, zorionez, Nafarroako landa-eremuak hazten eta modernizatzen jarraitu du azken hamarkada hauetan. Pandemiak eta Ukrainako gerrak moteldu egin zuten hazkunde hori eta ikaragarritzko eragina izan zuten sektorearen bilakaeran, kalteak larrituz. Nafarroako Gobernuaren laguntzari esker, aurrera egin eta berregituratzen saiatu da sektorea.

Zehazki, nekazaritzako ustiategiaren kopurua nabarmen jaitsi da sektorean. 2023aren amaieran historiako datu baxuenak eskuratu ziren: 2.300 ustiategi. Izan ere, azken 15 urteetan 1.742 ustiategi desagertu dira.

Landatutako azalera egonkor mantendu zen: 287.000 hektarea; eta zerealak gailendu ziren (Nafarroako nekazaritzako azaleraren % 64,3 zegokien zerealei; 2008an, % 73). Abeltzaintza, berriz, apur bat hazi zen; bereziki, esnetarako behiak, txerri-azienda eta ahuntz-azienda. Dena den, mahastien eta zerealen azpisektoreetan murriztu ziren ustiategiak gehien. Eta honakoek eragin zuten hori, neurri batean: lursail txikien errentagarritasun falta, sektorean lan egiten duen jendearen eskasia, eta nekazariek eta abeltzainek mundu mailako merkatuan lehiatzeko dituzten zailtasunak.

Hala ere, Nafarroako sektore ekologikoaren pisua hazten joan zen lehen sektorearen barruan; azken urteetan hazkunde egonkorra eta jarraitua izan du sektore ekologikoak.

2023ko datuen arabera, Nafarroako nekazaritza-ekoizpen ekologikoa % 5,4 hazi zen, aurreko urtearekin alderatuta. Hortaz, goranzko joera du. Neurri batean, eskualde horretako aniztasun klimatikoak eta orografikoak ahalbidetzen dute bilakaera hori. Izan ere, produktu ekologikoen aukera zabala ekoizti daiteke, hala nola zerealak, mahastiak, olibadiak eta barazki freskoak. Gainera, produktu ekologikoen kontsumo handiena duen laugarren autonomia-erkidegoa da Nafarroa: 39,6 kg per capita urtean. Nafarroako kontsumitzaileek gero eta elikagai osasungarri eta jasangarri gehiago eskatzen dituztela erakusten du horrek.

Hortaz, Nafarroako lehen sektoreak hainbat erronka ditu etorkizunari begira: ustiategi kopuruaren murrizketa, errentagarritasun eta lehiakortasun falta, berrikuntzaren eta teknologiaren beharra, zergen eta arauen arloko laguntza, eta nekazaritzako elikagaien industriaren garapena.

Ildo horretatik, Nafarroako Gobernuak hainbat babes-neurri ezarri ditu Nafarroako Nekazaritzaren Plan Estrategikoaren (PEAN) eta Nekazaritza Garatzeko Programaren bidez. Era berean, fiskalitate arloko proposamen bat egin du, PFEZ zerga zuzeneko estimazio bereziaren bidez ordaindu ahal izateko eragiketen bolumenaren muga handitzeko. Dena den, ahalegin handiagoa behar da sektore estrategiko horren epe luzeko iraunkortasuna bermatzeko.

Industria

Espainiako eremu industrializatuenetako bat da Nafarroa. Azken hamarkadetan, funtsezko ekoizpen-jarduera bilakatu da lurralderako. 2023an Nafarroako enpleguaren % 24,4 eta BEGaren % 31,7 zegozkion industriari, haren pisua apur bat murriztu bazen ere.

Estatistika Institutu Nazionalak emandako datuen arabera, honako hauek dira jarduera-sektore nagusiak: Elikadura-industria; Motordun ibilgailuen, atoiien eta erdi-atoiien fabrikazioa; Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik; eta Beste makineria eta ekipo batzuen fabrikazioa. Hain zuzen ere, 2022an lau jarduera horiei egokitu zitzaizkien Nafarroako industria-sektoreko enpleguaren % 56,1, eta sektoreak izandako diru-sarreraren % 56,4.

Industria-ehunari dagokionez, Nafarroan ETEak nagusitzen dira. 36 enpresak 250 langile baino gehiago zituzten (horietatik 14k 500 langile baino gehiago), Camerdataren (Espainiako Merkataritza Ganberak osatutako sozietatea) 2023ko datu-basearen arabera.

Industria-enpresa gehienak Iruñean, Nafarroako ipar-mendebaldean, Erriberagoitian eta Tuteran kokatzen dira.

2023an sektorean gertatu ziren azken berriei dagokienez, nabarmentzekoa da Nafarroako Gobernuak Nafarroako Industria Plana onartu zuela 2021-2025 aldirako. Plan horrek pertsonen talentua, digitalizazioa eta enpresen jasangarritasuna jartzen ditu erdigunean, 4.0 industriarako eraldaketa emateko. Aldiaren amaieran sektoreak BPGari % 32ko ekarpena egitea eta 3.500 enpresatan 74.000 enplegu finkatzea da planaren helburua.

Nafarroako industria Foru Erkidegoko politika sozioekonomikoaren zutabe bihurtzea da planaren xedea, eta, horretarako, industriaren eraldaketa sustatzen du. Neurriak gauzatzeko (zeharkakoak zein zehaztutako proiektuak), 506 milioi euroko aurrekontu-inbertsioa aurreikusten da planaren indarraldirako, hau da, 2021-2025 aldirako.

Gainera, 2023ko irailean Industria Foroa osatu zuten, Gobernuaren eta gizartearen arteko lankidetzaz-organu berri bat. Industria-sektoreak datozen urteetan aurrean izango dituen eraldaketak lantzen ditu foro horrek: digitalizazioa, jasangarritasuna, ekoizpen-sektore berriak edota eraldaketa. Hori guztia, lehiakortasunarekiko eta kalitatezko enplegu egonkorrekiko konpromisoa mantenduta.

Hain zuzen ere, industria arloko foru-lege bat idaztea da foroaren proiektuetako bat. Datorren urtean idatziko dute lege hori, sektorearen eraldaketa nagusiei heltzeko helburuz.

Hortaz, 2023an Nafarroako inbertsio-jarduera eta kapitalaren stockaren hazkunde-erritmoa apur bat jaitsi baziren ere (batez ere, 2022tik aurrera), Nafarroako Gobernuak industria-sektorearen alde egiten du, eta lagundu egiten dio. Horretarako, hainbat neurri jarri ditu martxan, hala nola pizgarri fiskalak eta berrikuntza eta lehiakortasuna sustatzeko programak.

Eraikuntza

Mendearen hasieran eraikuntza-sektoreak Nafarroan izan zuen garapen garrantzitsua zapuztu egin da azken urteetan, jarduerak bizi izandako krisi ezagunaren ondorioz. Sektorak enpleguaren eta BEGaren guztizkoan zuen pisuak jaisten jarraitu zuen apurka 2023an, aurreko urtearekin alderatuta. Guztizko enpleguaren % 5,3 (2022an % 6,3) eta eskualdeko BEGaren % 6,2 (2022an % 6,4) ordezkatu zuen.

Dena den, nabarmentzekoa da eraikuntza industrializatuaren sektorea lekua hartzen joan zela Nafarroako obretan. Momentuz, etxebizitza gutxi batzuk baino ez dira eraikitzen erkidegoan guztiz industrializatutako soluzioekin. Horiek soluzio tradizionalak baino eraginkorragoak dira, kostu txikiagoak dituzte eta entrega-epeak laburragoak dira.

Norabide horretan, sektorearen hazkundera bultzatzen lagunduko du 2022an eraturako Eraikuntzaren Industrializazio Klusterrak (iCONS). Sektore pribatuko enpresak eta erakundeak biltzea da kluster horren nahia, Nafarroa eraikuntza industrializatuko erreferente bilaka dadin, bai Estatuan, bai Europan.

Etorkizunari begira, materialen prezioen igoera eta langile falta dira eraikuntzaren erronketako batzuk, beste sektore batzuen kasuan bezala. Eraikitzeke eskuragarri dauden lursailen gabezia da beste erronka bat. Eta, bestetik, Europak onartutako ingurumen arloko eskakizunei ere aurre egin beharko die. Zehazki, Europako Parlamentuak martxoan berretsi zuen legearen arabera, eraikin berri guztiek emisiorik gabekoak izan beharko dute 2030etik aurrera; araudi hori 2028ra aurreratuko da eraikin publikoen kasuan.

Zerbitzuak

Azken urteetan zerbitzuen sektorearen profila oso dinamikoa izan da, eta egonkor mantendu izanagatik nabarmendu da. Horrez gain, ziklo ekonomikoarekiko mendekotasun txikiagoa eta etengabeko hazkunde orokorra izan ditu. Ondorioz, Nafarroako ekoizpen-ehunean duen partaidetzak ere gora egin du apurka. Pandemiaren eraginak antzeman ziren sektorean, batez ere, turismoaren murrizketen ondorioz, baina suspertzea lortu du eta 2023an eskualdeko enpleguaren % 67,1 (2022an % 63,4) eta BEGaren % 58,9 (2022an % 58,5) zegokion. Enpresen erdiak Iruñean edo inguruan zeuden kokatuta.

Osasun-zerbitzuak, hezkuntza, merkataritza, bankuak eta aholkularitzak nabarmentzen dira Nafarroan, haien kalitateagatik eta garrantziagatik. Azken urteetan, internetek eta teknologia berriek izan duten gorakadaren ondorioz, gero eta enpresa gehiago espezializatu dira eremu horretan.

Nafarroako turismo-sektoreak hazkunde handia izan zuen 2023an. Guztira 1.936.653 turista jaso zituen, aurreko urtean baino % 9,6 gehiago eta 2019an (pandemiaren aurreko azken urtea) baino % 25,1 gehiago. Bereziki, nazioarteko turismoaren hazkundera nabarmendu zen: % 14,3.

Nafarroak FITUR azokan jarri zuen standak agertoki gisa balio izan zuen 2023aren hasieran, Turismoguneen Jasangarritasun Turistikorako Lurralde Plana 2023-2025 aurkezteko. Sectoreak datorren hiru urtekoan izango duen ibilbidea markatuko du plan horrek.

Gainera, merkataritzaren esparruan, Nafarroako Gobernuaren Hurbileko Xehekako Merkataritza Bultzatzeko Plana nabarmentzen da. Sectorearen digitalizazioa eta lehiakortasuna dira planaren ardatzak, eta 2025era arte 8,6 milioi euroko aurrekontu-inbertsioa egitea aurreikusten du, salmentarako espazio fisikoak lineako beste merkaturatze-kanal batzuekin osatzeko eta eredu jasangarri bat sustatzeko.

Zehazki, dokumentuak proposatzen dituen neurrien artean daude sektorearen beharrei egokitutako esparru erregulatzailerik egoki bat ezartzea edo merkataritza-ehuna modernizatzea, lehiakorra izan dadin. Hala, saltoki fisikoak mantendu nahi dira, eta salmentarako beste kanal batzuk batuko litzazkieke horiei, esaterako, online merkataritza, eredu jasangarriago eta inklusiboago baterantz pausoak emateko. Halaber, tokiko merkataritzaren gaineko konfiantza-irudia sortu nahi da, produktuen kalitateagatik, zerbitzuaren bikaintasunagatik eta bidezko prezioengatik. Hala, xehekako eta hurbileko dendak herri eta auzoetako erreferentzia gisa erakutsi nahi dira.

Sektorearentzat erronka bat da beste formatu komertzial batzuekin eta kontsumo-ohitura berriekin lehiatzea. Nafarroako Gobernuaren laguntza du eta Plan honetan zehazten da.

4. IKUSPEGI OROKORRA

Nazioartean apaldu egin zen hazkunde ekonomikoaren erritmoa, eta, testuinguru horretan, Nafarroako BPGaren hazkunde-erritmoa % 1,9ra jaitsi zen 2023an, aurreko bi urteetan erregistratutako igoera nabarmenen ondoren: 2021ean % 5,9 eta 2022an % 4,3.

Kontzeptua	31. koadroa		Bilakaera orokorra		
	2019	2020	2021	2022	2023
<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>					
NAFARROA					
– BPG	2,7	-8,3	5,9	4,3	1,9
– Enplegua	2,4	-3,6	2,7	3,4	1,1
– Langabezia-tasa ⁽¹⁾	8,2	10,1	10,7	9,7	9,9
– KPI ⁽²⁾	1,3	-0,6	6,6	6,4	2,9
ESPAINIA					
– BPG	2,0	-11,2	6,4	5,8	2,5
– Enplegua	2,3	-2,9	3,3	3,6	3,1
– Langabezia-tasa ⁽¹⁾	14,1	15,5	14,9	13,0	12,2
– KPI ⁽²⁾	0,8	-0,5	6,5	5,7	3,1

(1): Biztanleria aktiboaren %.

(2): Aldakuntza abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN (BAI, Biztanleria Oinarria, 2021).

Hala, aintzat hartuta Foru Erkidegoko hazkundera handiagoa izan zela Eurogunekoa baino (% 0,5eko hazkunde txikia, ELGaren arabera), 2023an aurrera jarraitu zuen Europako ekonomia nagusiekin bat etortzeko prozesuak.

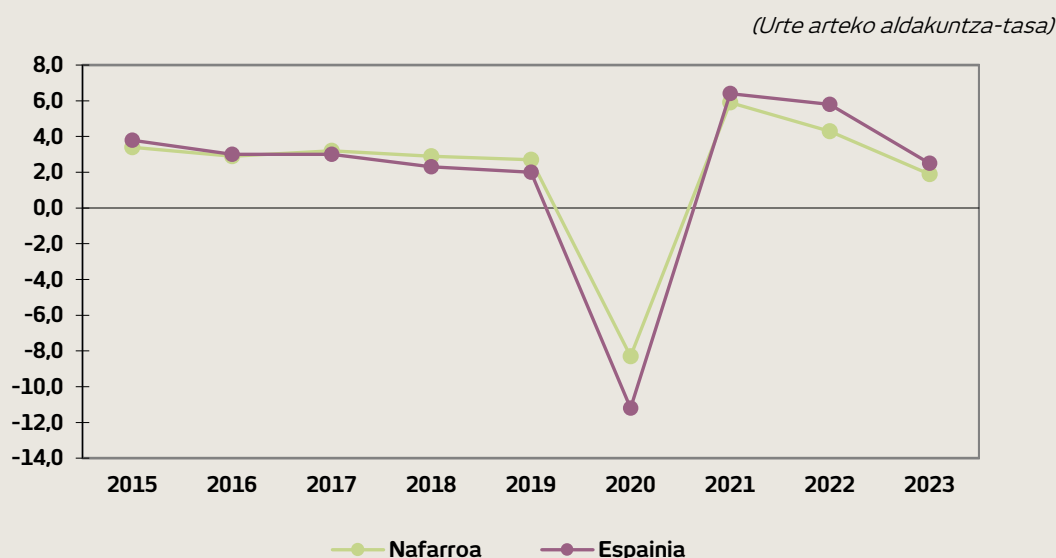
Bestetik, BBVA Research behatokiak 2024ko martxoan egindako aurreikuspenen arabera, 2023an Espainiako autonomia-erkidego guztiak hazi ziren, modu orokortuan. Hazkunde handienak Madrilgo Erkidegoak (% 3,3), Balear eta Kanariar Uharteek (% 3 bi kasuetan) eta Kataluniak (% 2,9) izan zituzten. Aitzitik, Gaztela eta Mantxako (% 1,9), Kantabriako (% 1,8) eta Nafarroako (% 1,6; Nafarroako Estatistika Institutuaren arabera, % 1,9) ekonomiak hazi ziren gutxien.

Lan-merkatuari dagokionez, EINen Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera, 2023an % 1,1 igo zen okupazio-tasa Nafarroan. Estatuan handiagoa izan zen hazkundera (% 3,1). Hala, Foru Erkidegoan apur bat igo zen langabezia-tasa, % 9,9ra arte (aurreko ekitaldian % 9,7). Aldiz, Estatuan jaitsi egin zen: % 13koa zen 2022an eta % 12,2koa 2023an.

Prezioei dagokienez, 2021aren amaieran gora egiten hasi ziren, eta igoera hori indartu egin zen 2022an, Errusiak Ukraina inbaditu izanaren eta horrek sortu zituen tentsio geopolitikoaren ondorioz. 2023an, berriz, prezioen hazkunde-erritmoa apaldu egin zen. Hala, 2023an, inflazio-tasa metatua (abendutik abendura) % 2,9ra jaitsi zen Nafarroan eta % 3,1era Estatuan (2022aren itxieran % 6,4 eta % 5,7koak ziren, hurrenez hurren).

Azkenik, aipatzekoa da 2024ko lehen hiruhilekoan Nafarroako BPGak % 2,1eko urte arteko hazkundea izan duela. Modu horretan, aurreko hiru hiruhilekoetan baino gehiago hazi da (% 2, % 1,7 eta % 1,5, hurrenez hurren, 2023ko bigarren, hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan).

7. grafikoa BPGaren bilakaera

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

4.1 PRODUKZIOA

2023an hazkunde ekonomikoa murriztu egin zen Nafarroan eta Estatuan. BPGaren hazkundea % 1,9ra mugatu zen Foru Erkidegoan (aurreko ekitaldian % 4,3) eta % 2,5era Estatuan (aurreko ekitaldian % 5,8).

Hiruhilekoen arabera aztertuz gero, Nafarroako ekonomia hiruhilekoz hiruhileko indarra galtzen joan zela ikus daiteke. Hala, urte arteko aldakuntza-tasa % 2,4koa izan zen lehen hiruhilekoan, % 2koa bigarrenean, % 1,7koa hirugarrenean eta % 1,5koa laugarrenean.

Eskaintzaren ikuspegitik, aintzat hartutako bi eremu geografikoetan lau sektore handiek gora egin zuten 2023an, modu orokortuan, Estatuko lehen sektorearen kasuan izan ezik. Nafarroan lehen sektoreak izan zuen hazkunderik handiena, eta zerbitzuak, eraikuntza eta industria izan ziren hurrengoak. Hurrenez hurren, % 3,4, % 2,6, % 0,9 eta % 0,4ko hazkundeak izan zituzten (% 2,3, % 5,2, % 4,3 eta % 3,5eko hazkundeak 2022an, hurrenez hurren).

32. koadroa Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa erreala)

Kontzeptua	2021	2022	2023
NAFARROA ^(*)			
– Nekazaritza	2,1	2,3	3,4
– Industria	6,5	3,5	0,4
– Eraikuntza	4,3	4,3	0,9
– Zerbitzuak	6,1	5,2	2,6
– Guztira	5,9	4,3	1,9
ESPAINIA ^(*)			
– Nekazaritza	4,2	-19,8	-1,9
– Industria	5,4	2,6	1,8
– Eraikuntza	-1,0	3,2	2,3
– Zerbitzuak	6,8	8,0	3,2
– Guztira	6,4	5,8	2,5

(*) Oinarrizko prezioetarako balio erantsi gordina sektoreen kasuan, merkatu-prezioetarako BPGa guztizkoaren kasuan.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Industria-sektoreari dagokionez, Industria Produkzioaren Indizea (IPI) -% 5,5 jaitsi zen 2023an (% 4,3 hazi zen 2022an). Dena den, industriako enpleguaren jaitsiera-erritmoa -% 1,6ra murriztu zen Foru Erkidegoan (aurreko ekitaldian -% 3,1). Industria-giroaren saldo negatiboa, berriz, murriztu egin zen apur bat (2023an -1 eta 2022an -2). Dena den, egungo eskaeren saldo negatiboa hazi egin zen (-8, eta aurreko ekitaldian -6) eta aurreikusitako eskaeren saldo positiboak gora egin zuen (11, eta 2022an 3).

33. koadroa Industria Sektoreko Adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2021	2022	2023
Industria Produkzioaren Indizea (IPI) ⁽¹⁾	10,5	4,3	-5,5
Industria-giroa ⁽²⁾	1	-2	-1
Egungo eskaerak ⁽²⁾	-4	-6	-8
Aurreikusitako eskaerak ⁽²⁾	10	3	11
Industria-enplegua	3,7	-3,1	-1,6

(1): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

(2): Erantzunen saldoak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Eraikuntzari dagokionez, hasitako eta amaitutako etxebizitzaren jaitsiera-erritmoa areagotu egin zen 2023an (-% 40,5 eta -% 28,7; eta 2022an -% 10 eta -% 18,5). Aldiz, lizitazio ofizialaren hazkunde-erritmoa murriztu egin zen (% 15,1, eta aurreko ekitaldian % 19,9). Hala, Nafarroako sektoreko enpleguaren hazkundera eten egin zen, eta -% 16,9 murriztu zen.

34. koadroa Eraikuntza Sektoreko Adierazleak*(Urte arteko aldakuntza-tasa)*

Kontzeptua	2021	2022	2023
Zementuaren itxurazko kontsumoa*	10,6	2,8	-4,3
Lizitazio ofiziala ⁽¹⁾	61,3	19,9	15,1
Hasitako etxebizitzak ⁽²⁾	12,6	-10,0	-40,5
Amaitutako etxebizitzak ⁽²⁾	22,6	-18,5	-28,7
Enplegua	19,2	11,3	-16,9

(*): Oficemen-eko bazkideen (Ipar Eremua: Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) zementuaren itxurazko kontsumoari egiten dio erreferentzia.

(1): Seopan.

(2): Etxebizitza Ministerioa.

Iturria: Nafarroako Gobernua, EIN.

Zerbitzuekin lotuta, gogoratu sektorearen heterogeneotasunak zaildu egiten duela sektorearen analisi bateratua egitea. Dena den, 2023an hazkundera nagusitu zen.

Horrekin lotuta, Nafarroan, aire-trafikoko bidaiariak aurreko urtean baino hazkundera apalagoa izan zuten (% 14,5eko hazkundera, eta 2022an % 53,3koa). Nolanahi ere, Nafarroako sektoreko enplegua % 3,1 hazi zen.

35. koadroa Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak*(Urte arteko aldakuntza-tasa)*

Kontzeptua	2021	2022	2023
Hoteletako gaualdiak	79,8	37,5	5,3
Aire-trafikoko bidaiariak	33,9	53,3	14,5
Enplegua	1,1	6,0	3,1

Iturria: AENA, Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

4.2 ESKARIA**Barne-eskaria**

Hazkundera ekonomiko txikiagoak markatutako agertoki honetan (2023an % 1,9ra jaitsi zen Nafarroako BPGaren hazkundera-erritmoa; aurreko ekitaldian % 4,3koa izan zen), barne-eskariak hazkundera orokorrari egindako ekarpen positiboa ehuneko 2,4 puntura jaitsi zen (2022an ehuneko 3,2 puntu positibokoa izan zen ekarpena).

Osagaiei dagokienez, kontsumo pribatuaren eta, bereziki, inbertsioaren hazkundera-erritmoa murriztu egin zen (2023an % 3,2 eta % 1,4, eta aurreko ekitaldian % 4 eta % 4,6, hurrenez hurren). Kontsumo publikoak, berriz, goranzko joera berreskuratu zuen (2023an % 1,8, eta 2022an -% 0,1).

36. koadroa Barne-eskariaren adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2021	2022	2023
- Kontsumo pribatua	4,9	4,0	3,2
- Kontsumo publikoa	2,9	-0,1	1,8
- Kapital Eraketa Gordina	8,0	4,6	1,4
- Barne-eskaria*	4,9	3,2	2,4

*Hazkunde orokorrari egindako ekarpena.
Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Kontsumoaren eta inbertsioaren adierazleak aintzat hartuta, turismoen matrikulazioen beherazko eritmoak geldotzen jarraitu zuen (-% 0,8; aldiz, 2022an -% 7 eta 2021ean -% 18,7). Ibilgailu industrialen matrikulazioak, berriz, nabarmen egin zuen gora (% 11,4; eta aurreko ekitaldian -% 13). Bestetik, hitzarmenetan adostutako soldata-igoera % 4,28koa izan zen. Testuinguru horretan, inflazioa jaisten ari zen, baina oraindik nahiko altua zen.

37. koadroa Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2021	2022	2023
Turismoen matrikulazioa	-18,7	-7,0	-0,8
KPI ⁽¹⁾	6,6	6,4	2,9
Soldata-igoera ⁽²⁾	1,56	4,39	4,28
Ibilgailu industrialen matrikulazioa	8,9	-13,0	11,4

(1): Aldakuntza-tasa abendutik abendura.

(2): Hitzarmenetan itundua.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN eta Enplegu eta Gizarte Ekonomiako Ministerioa.

Kanpo-merkataritza

Hazkunde-ekonomikoaren moteltzearen aurrean, 2023an Nafarroako kanpo-merkataritzaren hazkundera eten egin zen, eta behera egin zuten esportazioek zein inportazioek (-% 5,5 eta -% 4,9, hurrenez hurren; aurreko ekitaldian, berriz, % 11,9ko eta % 28,2ko hazkunderak).

38. koadroa Kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

(M euro)

Kontzeptua	2021	2022	2023*	% Δ 23/22
Esportazioak, guztira	9.620,8	10.769,5	10.174,6	-5,5
Inportazioak, guztira	5.742,1	7.360,8	6.999,4	-4,9
Saldoa, guztira	3.878,6	3.408,7	3.175,3	-6,8

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Zehazki, Nafarroako kanpo-salmentak -% 5,5 murriztu ziren 2023an, 10.174,6 milioi eurora arte. Nafarroako kanpo-erosketak, berriz, -% 4,9 gutxitu ziren, 6.999,4 milioi eurora arte.

Gauzak hala, Nafarroako merkataritza-balantzaren saldo positiboa 3.175,3 milioi eurora murriztu zen 2023an (2022an 3.408,7 milioi eurokoa zen). Inportazioen gaineko esportazioen estaldura-tasa, berriz, apur bat jaitsi zen (% 145,4, eta aurreko ekitaldian % 146,3).

39. koadroa Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera

(M euro)

Kontzeptua	ESPORTAZIOAK					INPORTAZIOAK				
	2021	2022	2023*	%	% Δ 23/22	2021	2022	2023*	%	% Δ 23/22
GUZTIRA (guztizkoak)	9.620,8	10.769,5	10.174,6	100,0	-5,5	5.742,1	7.360,8	6.999,4	100,0	-4,9
HERRIALDEEN										
ARABERA (guztizkoak)										
- Frantzia	1.768,3	2.037,5	2.064,2	20,3	1,3	655,2	776,2	828,8	11,8	6,8
- Alemania	1.348,3	1.654,2	1.534,5	15,1	-7,2	1.500,2	1.703,7	1.571,4	22,5	-7,8
- Italia	757,2	971,4	872,0	8,6	-10,2	368,8	456,9	461,3	6,6	1,0
- Erresuma Batua	603,1	599,1	490,3	4,8	-18,2	69,8	117,0	96,5	1,4	-17,5
- Portugal	471,0	605,3	637,9	6,3	5,4	250,8	314,3	275,0	3,9	-12,5
- EB-27 guztira	6.033,3	7.611,5	7.428,0	73,0	-2,4	4.292,8	5.334,3	5.214,8	74,5	-2,2
- Europako gainerakoak	1.138,2	1.030,5	822,2	8,1	-20,2	239,9	340,8	331,0	4,7	-2,9
- Estatu Batuak	737,6	480,5	416,8	4,1	-13,3	135,0	187,6	96,7	1,4	-48,5
- Beste helmuga batzuk	1.711,7	1.647,0	1.507,6	14,8	-8,5	1.074,4	1.498,1	1.356,9	19,4	-9,4
SEKTOREEN ARABERA (guztizkoak)										
- Lehen sektorea	883,4	995,3	985,7	9,7	-1,0	425,2	614,3	756,9	10,8	23,2
- Nekazaritzako elikagaien industria	609,5	656,6	726,3	7,1	10,6	225,3	251,9	249,0	3,6	-1,2
- Industria kimikoa	178,2	265,8	211,9	2,1	-20,3	637,7	798,1	587,0	8,4	-26,5
- Material plastikoak, kautxua	393,2	460,1	439,9	4,3	-4,4	322,4	386,5	368,4	5,3	-4,7
- Metal komunen manufaktura	908,0	1.101,3	1.025,6	10,1	-6,9	754,1	934,7	846,1	12,1	-9,5
- Makinak, material elektrikoa	2.162,9	2.252,9	2.189,2	21,5	-2,8	1.743,0	2.288,9	2.222,7	31,8	-2,9
- Garraiorako materiala	3.739,2	4.110,6	3.681,2	36,2	-10,4	999,8	1.227,8	1.271,0	18,2	3,5
- Gainerakoak	746,4	926,9	914,8	9,0	-1,3	634,6	858,6	698,3	10,0	-18,7

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Bloke geografiko handien arabera, Europa (EB-27) izan zen Nafarroako kanpo-merkataritzaren jatorri eta helmuga nagusia. 2023an, Europara egin zituzten esportazioen % 73, eta handik inportatu zuten guztizkoaren % 74,5. Horrekin lotuta, aipatu beharrekoa da Frantziara eta Alemaniara egin zirela kanpo-salmenten % 20,3 eta % 15,1, eta handik egin ziren kanpoko erosketen % 11,8 eta % 22,5, hurrenez hurren.

Muga-zergen partidei dagokienez, 2023an garraiorako materiala izan zen esanguratsuen, esportazioen % 36,2 eta inportazioen % 18,2 hartu baitzuen. Horrek neurri handian baldintzatu zuen Nafarroako kanpo-merkataritzaren bilakaera.

4.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK

2021aren amaieran hasitako prezioen goranzko dinamika nabarmen indartu zen 2022an zehar; bereziki, Errusiak Ukraina inbaditu zuenetik eta horrek eragindako tentsio geopolitikoak agertu zirenetik. 2023an, ordea, prezioen hazkundearen erritmoa apaldu egin zen.

Hala, Brent upelaren prezioa % 19,2 jaitsi zen 2023an zehar. Prezioen urte arteko hazkundera jaitsi egin zen Nafarroan; ekitaldiaren hasieran ia % 6ko tasak zituzten, eta amaieran ia % 3koak.

Hala, 2023an metatutako inflazio-tasa (abendutik abendura) % 2,9ra jaitsi zen Foru Erkidegoan (aurreko ekitaldiaren amaieran % 6,4koa zen), eta ekitaldi osoko urteko batez besteko tasa % 3,6ra arte jaitsi zen (% 8,8koa izan zen 2022an).

4.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA

Lan-merkatua Nafarroan

2021ean eta 2022an erregistratutako jardueraren gorakada nabarmenaren ondoren, 2023an orokorra izan zen hazkunde ekonomikoa, baina aurreko ekitaldian baino dezente txikiagoa. Nolanahi ere, okupazioak gora egin zuen Nafarroan zein Estatuan, baina langabetu kopurua hazi egin zen Foru Erkidegoan, eta murriztu egin zen Estatuan.

Lehenik eta behin, biztanleria aktiboa aztertuko dugu. 2023an % 1,3 hazi zen biztanleria aktiboa Nafarroan, eta 331.700 pertsonara iritsi zen. Horietatik 298,8 mila pertsona okupatuak ziren (aurreko ekitaldian baino % 1,1 gehiago) eta 33 mila pertsona langabezian zeuden (aurreko urtean baino % 3,4 gehiago). Halaber, estatu mailan ere hazi egin ziren biztanleria aktiboa (% 2,1) eta okupazioa (% 3,1) 2023an, eta langabetuen kopurua jaitsi egin zen (-% 4,6).

Gauzak hala, 2023an Nafarroako jarduera-tasak ez zuen ia gora egin (% 58,8 2023an eta % 58,7 2022an), behera egin baitzuen gizonen jarduera-tasak (% 63,5, eta 2022an % 63,6) eta gora emakumeenak (% 54,2, eta aurreko ekitaldian % 54). Hala, 2023an murriztu egin zen bi sexuen arteko aldea (2023an ehuneko 9,3 puntu eta 2022an 9,6). Estatu mailan jarduera-tasa % 58,5tik (2022) % 58,9ra igo zen 2023an.

Nafarroako biztanleria langabetua kontuan hartuta, 2023an % 3,4 egin zuen gora eta 33 mila pertsonara iritsi zen. Hala, 2020an hasitako eta 2022an etendako goranzko joera berrartu zuen (% 20,1eko eta % 10,3ko hazkundera 2020ean eta 2021ean, hurrenez

hurren; eta -% 7ko jaitsiera 2022an); emakumeen kasuan handitu egin zen (% 7), baina gizonen kasuan, berriz, mantendu egin zen (% 0). Aitzitik, estatu mailan -% 4,6 murriztu zen biztanleria langabetua.

Testuinguru horretan, 2023an hazi egin zen langabezia-tasa Foru Erkidegoan (% 9,7tik % 9,9ra), eta murriztu egin zen Estatuan (% 13tik % 12,2era). Sexuaren arabera, Nafarroako langabezia-tasa pixka bat jaitsi zen gizonen kasuan (% 9,3tik % 9,2ra), eta emakumeen kasuan, berriz, gora egin zuen (% 10,8, eta aurreko ekitaldian % 10,3). Estatu mailan, bi kasuetan egin zuen behera.

40. koadroa Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia

(urteko batezbestekoak, milakotan)

Eremua		2022			2023		
		Gizonak	Emakumeak	Guztira	Gizonak	Emakumeak	Guztira
Nafarroa	Potentzialki aktiboak	274,4	283,2	557,6	277,8	286,5	564,3
	Aktiboak	174,5	152,9	327,4	176,4	155,3	331,7
	Okupatuak	158,3	137,2	295,5	160,2	138,5	298,8
	Langabeak	16,2	15,7	31,9	16,2	16,8	33,0
	Jarduera-tasa	63,6	54,0	58,7	63,5	54,2	58,8
	Langabezia-tasa	9,3	10,3	9,7	9,2	10,8	9,9
	Erregistratutako langabezia*	12,7	18,9	31,6	12,0	18,0	30,0
Espainia	Potentzialki aktiboak	19.620,4	20.746,9	40.367,3	19.914,2	21.068,5	40.982,7
	Aktiboak	12.543,9	11.082,8	23.626,7	12.734,8	11.384,9	24.119,7
	Okupatuak	11.114,6	9.432,9	20.547,5	11.376,7	9.805,5	21.182,2
	Langabeak	1.429,3	1.649,9	3.079,2	1.358,1	1.579,4	2.937,5
	Jarduera-tasa	63,9	53,4	58,5	63,9	54,0	58,9
	Langabezia-tasa	11,4	14,9	13,0	10,7	13,9	12,2
	Erregistratutako langabezia*	1.147,5	1.690,1	2.837,7	1.090,5	1.617,0	2.707,5

(*): Abendua.

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2021. 2024ko maiatzeko datuak) eta SEPE.

Puntu honetara iritsita, txostenaren aurreko edizioetan bezala, jarraian langabeziaren bilakaera aztertuko dugu, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoan (SEPE) erregistratutako langabeziaren ikuspegitik. Horretarako, aintzat hartu beharko da, kasu zehatz honetan, eskainitako informazioa abenduari dagokiola, eta ez ekitaldi osoari.

Alde horretatik, aipatutako iturriaren arabera, SEPEren Nafarroako bulegoetan 30 mila langabetu zeuden erregistratuta 2023ko abenduan, 2022aren amaieran baino % 5,1 gutxiago. Era berean, estatu mailan, 2023ko abenduan erregistratutako langabeziak -% 4,6 egin zuen behera, 2.707,5 mila pertsonara iritsi arte.

Biztanleria Aktiboaren Inkesta berriro ere aintzat hartuta (urteko batez besteko datuak), kontuan hartu behar da langabezia-tasa nabarmen aldatzen dela adinaren arabera; hala, gazteenek dituzte maila altuenak. Hala, Nafarroan, 16 eta 19 urte artekoen artean

langabezia-tasa % 45koa zen 2023an. Zerrendan hurrengoak 20 eta 24 urte artekoak izan ziren (% 21,9), ondoren 25 eta 54 urte artekoak (% 9,3) eta, azkenik, 55 urte edo gehiago zituztenak (% 6,9).

41. koadroa   Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak

(%)

Eremua	Urtea	16-19	20-24	25-54	55 eta gehiago	Guztira
Nafarroa	2021	36,4	20,1	10,5	7,8	10,7
	2022	43,8	19,1	9,4	6,6	9,7
	2023	45,0	21,9	9,3	6,9	9,9
Espainia	2021	50,8	31,8	13,7	12,9	14,9
	2022	45,0	26,3	11,9	11,4	13,0
	2023	43,1	25,6	10,9	11,1	12,2

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2021. 2024ko maiatzeko datuak).

Urte arteko aldakuntzei dagokienez, Nafarroako langabezia-tasa adin-tarte guztietan hazi zen, oro har. 25 eta 54 urte arteko pertsonen taldea izan zen salbuespen bakarra, pixka bat jaitsi baitzen (% 9,4tik % 9,3ra). Aldiz, gora egin zuen gazteenen artean (% 43,8tik % 45ra), 20 eta 24 urtekoen artean (% 19,1tik % 21,9ra) eta adin nagusia dutenen artean (% 6,6tik % 6,9ra). Aitzitik, estatu mailan, langabezia-tasak modu orokortuan egin zuen behera adin-tarte guztietan.

Biztanleria okupatuaren bilakaera sektoreen arabera aztertuta, 2023an Nafarroan hazi egin zen sektoreko enpleguaren bolumena lehen sektorean eta zerbitzuetan (% 25,6 eta % 3,1, hurrenez hurren). Industrian eta eraikuntzan, berriz, behera egin zuen (-% 1,6 eta -% 16,9, hurrenez hurren). Kopuru absolutuei dagokienez, hirugarren sektorean igo zen gehien enplegua (2022an baino 5.900 pertsona okupatu gehiago). Nafarroako enpleguaren % 65,7 dagokio sektore horri.

Estatu mailan, 2023an lehenengo sektorean baino ez zen murriztu enplegua. Gainerako sektoreetan gora egin zuen: zerbitzuetan % 3,8, eraikuntzan % 3,2 eta industrian % 1,3. Kasu honetan ere, hirugarren sektorean izan zen hazkunde absoluturik handiena (aurreko ekitaldian baino 587.500 okupatu gehiago).

42. koadroa Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak

Eremua	Urtea	(m pertsona)			
		Lehen sektorea	Industria	Eraikuntza	Zerbitzuak
Nafarroa	2021	8,9	78,5	18,6	179,8
	2022	8,2	76,1	20,7	190,5
	2023	10,3	74,9	17,2	196,4
Espainia	2021	818,0	2.710,6	1.315,2	14.989,7
	2022	798,5	2.779,1	1.355,0	15.614,9
	2023	767,3	2.814,5	1.398,0	16.202,4

Iturria: EIN (Biztanleria Aktiboaren Inkestako biztanleria-oinarria, 2021. 2024ko maiatzeko datuak). (EJSN-09).

SEPEn erregistratutako kontratuak aintzat hartuta, 2023an behera egin zuten aztertutako bi eremu geografikoetan. Hala, ekitaldi horretan 288.064 kontratu jakinarazi zituzten Foru Erkidegoan, aurreko ekitaldian baino -% 13,8 gutxiago. Estatuan, berriz, 15.444.205 kontratu jakinarazi zituzten, aurreko ekitaldian baino -% 15,7 gutxiago.

Kontratu motaren arabera, orokorrean, kontratu mugagabeak zein aldi baterako kontratuak murriztu ziren 2023an (lehenengoak -% 9,2 Nafarroan eta -% 5,8 estatu mailan, eta bigarrenak -% 15,1 eta -% 21,8, hurrenez hurren). Dena den, aldi baterako kontratazioa gehiago murriztu zenez kontratazio mugagabea baino, hazi egin zen kontratazio mugagabeak kontratazio osoaren gainean zuen pisu erlatiboa. Halaber, gogoratu 2022an indarrean sartu zela lan-erreformarako, enplegu-egonkortasuna bermatzeko eta lan-merkatua eraldatzeko presazko neurriei buruzko abenduaren 28ko 32/2021 Errege Lege Dekretua, eta horrek eragin zuela urte horretan kontratazio mugagabea horrenbeste haztea. Haren bidez, arau berriak ezarri zituzten aldi baterako kontrataziorako, eta mugatu egin zuten.

43. koadroa SEPEren bulegoetan erregistratutako kontratuak

Eremua	Urtea	Mugagabeak			Aldi baterakoak				Kontratuak, guztira
		Hasierako mugagabea	Konbertsioak	Guztira	Obra eta Zerbitzua	Produktzio-baldintzak	Gainerakoak	Guztira	
Nafarroa	2021	12.644	12.164	24.808	78.036	183.447	76.046	337.529	362.337
	2022	56.455	16.682	73.137	12.869	158.570	89.745	261.184	334.321
	2023	58.201	8.241	66.442	0	134.509	87.113	221.622	288.064
Espainia	2021	1.235.476	877.865	2.113.341	6.998.685	8.683.539	1.588.794	17.271.018	19.384.359
	2022	5.694.246	1.332.914	7.027.160	1.305.148	7.746.692	2.231.343	11.283.183	18.310.343
	2023	6.130.189	490.794	6.620.983	0	6.484.917	2.338.305	8.823.222	15.444.205

Iturria: SEPE.

Bestetik, aipamen txiki bat egin behar dugu autonomoei buruz. Horrekin lotuta, EINek egindako BAiren arabera, Nafarroan 1.900 pertsonako igoera izan zuen norberaren konturako langileen kopuruak 2023an (urteko batezbestekoak kontuan hartuta). Estatuan, aldiz, 47.700 pertsonako igoera izan zuen kopuru horrek.

Negoiazio kolektiboari dagokionez, 2023an hitzarmen gutxiago negoziatu zituzten, eta aztertutako bi eremu geografikoetako langile gutxiagori eragin zieten hitzarmen horiek. Zehazki, 2023an negoziatutako hitzarmenek urte arteko jaitsiera hauek izan zituzten: Nafarroan $-15,4$ eta estatu mailan $-12,1$. Bestalde, hitzarmen horien eraginpeko langileak $-7,3$ murriztu ziren Foru Erkidegoan eta $-9,4$ Estatu osoan. Bestetik, inflazio apur bat zegoenez (halere, aurreko ekitaldian baino askoz ere baxuagoa), hitzartutako soldata-igoera hazi egin zen estatu mailan (2022an $3,19$ koa izatetik 2023an $3,56$ koa izatera). Aldiz, jaitsi egin zen Nafarroan ($4,28$ koa, eta 2022an $4,39$ koa).

44. koadroa Hitzarmen kolektiboak eta grebak

Eremua	Urtea	Hitzarmen kolektiboak			Grebak*			
		Kopurua	Eragindako langileak	Adostutako soldata-igoera	Kopurua	Parte hartu zuten langileak	Greba bakoitzeko langileak	Lan egin gabeko lanaldiak
Nafarroa	2021	192	97.424	1,56	59	2.130	36	5.068
	2022	182	116.777	4,39	58	2.911	50	11.964
	2023	154	108.271	4,28	53	6.129	116	11.673
Espainia	2021	4.727	11.543.242	1,61	606	199.026	328	422.815
	2022	4.416	12.524.607	3,19	679	192.751	284	709.099
	2023	3.883	11.345.868	3,56	777	294.750	379	987.956

* 2021 eta 2022 ekitaldiek ez dituzte barne hartzen greba orokorretako datuak. 2023ko datuak urtarrila-abendua bitarteko aurrerapenari dagozkio.

Iturria: Lan eta Ekonomia Sozialeko Ministerioa. 2024ko otsaileko hitzarmenen datuak. 2024ko otsaileko greben datuak.

Laneko gatazkei dagokienez, 2023an behera egin zuen greba kopuruak Foru Erkidegoan ($-8,6$), eta gora egin zuen Estatuan ($14,4$). Bi kasuetan, hazi egin zen greben eraginpeko pertsonen kopurua ($110,5$ eko eta $52,9$ ko hazkundeak, hurrenez hurren). Lan egin gabeko lanaldiak, berriz, murriztu egin ziren Nafarroan ($-2,4$), eta ugaritu estatu mailan ($39,3$).

Biztanleria

Eskuragarri dagoen behin betiko azken informazioaren arabera, Nafarroako biztanleria $0,4$ hazi zen 2022an, eta Estaturkoa $0,2$. Zehazki, Foru Erkidegoan 664.117 biztanlera iritsi ziren, eta Estatuan 47.475.420 biztanlera.

2022an 4.759 jaiotza (urte arteko $-6,9$ ko jaitsiera) eta 6.317 heriotza (aurreko ekitaldian baino $9,5$ gehiago) erregistratu ziren Nafarroan. Hori kontuan hartuta, saldo begetatiboa negatiboa izan zen, -1.558 pertsonakoa. Hala, handitu egin zen 2021ean erregistratutako saldo begetatibo negatiboa (-658).

Estatuan, 329.251 jaiotza jakinarazi ziren 2022an ($-2,4$ gutxiago) eta 464.417 heriotza zenbatu ziren (3 gehiago). Horrenbestez, saldo begetatiboa negatiboa izan zen,

-135.166 pertsonakoa (aurreko ekitaldian -113.364 pertsonakoa izan zen saldo begetatibo negatiboa).

45. koadroa Biztanleriaren mugimendu naturala.

Eremua	Urtea	Biztanleria	Ezkontzak	Jaiotzak	Jaiotza-tasa (‰)	Heriotzak	Heriotza-tasa (‰)	Hazkunde begetatiboa
Nafarroa	2018	647.554	2.050	5.398	8,3	5.819	9,0	-421
	2019	654.214	2.050	5.371	8,2	5.568	8,5	-197
	2020	661.197	1.279	5.036	7,6	6.662	10,1	-1.626
	2021	661.537	1.932	5.113	7,7	5.771	8,7	-658
	2022	664.117	2.321	4.759	7,2	6.317	9,5	-1.558
Espainia	2018	46.722.980	162.743	372.777	8,0	427.721	9,2	-54.944
	2019	47.026.208	161.389	360.617	7,7	418.703	8,9	-58.086
	2020	47.450.795	87.481	341.315	7,2	493.776	10,4	-152.461
	2021	47.385.107	143.515	337.380	7,1	450.744	9,5	-113.364
	2022	47.475.420	172.871	329.251	6,9	464.417	9,8	-135.166

Iturria: Biztanleriaren mugimendu naturala eta Errolda (EIN). 2023ko azaroko eta 2023ko urtarrileko datuak.

Hala, Nafarroako heriotza-tasa jaitsi egin zen (2022an ‰7,2 eta 2021ean ‰7,7). Heriotza-tasa, berriz, hazi egin zen (2022an ‰9,5 eta aurreko ekitaldian ‰8,7). Estatuko jaiotza-tasa txikiagoa izan zen (‰6,9), eta heriotza-tasa handiagoa (‰9,8).

Ezkontza kopurua hazi egin zen 2022an Foru Erkidegoan; urte arteko %20,1eko hazkundea izan zuen eta 2.321 ezkontza izan ziren. Estatuan, berriz, 172.871 erregistratu zituzten, aurreko ekitaldian baino %20,5 gehiago.

Nolanahi ere, kontuan izan behar da ezkontzak ezin izan zirela normaltasunez gauzatu 2020an eta 2021aren zati batean, pandemiaren mugen ondorioz. Hortaz, 2022ko ezkontza batzuk aurreko bi ekitaldietan gauzatu gabe geratu zirenak izan ziren.

Azkenik, nabarmendu behar da 2022an Nafarroak migrazio-saldo (autonomia artekoa) positiboa izan zuela, 60 pertsonakoa, immigrazio kopurua handiagoa izan zelako emigrazio kopurua baino. Adin txikineko estratuan 281 pertsonako migrazio-saldo positiboa izan zen, 15 eta 64 urtekoen artean -214 pertsonako saldo negatiboa, eta adin nagusienekoen artean ere negatiboa, -7 pertsonakoa.

46. koadroa Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera (autonomia artekoak)

Urtea	Adin estratuak*			Guztira
	-15 urte	15-64 urte	+ 64 urte	
2015	--	--	--	1.196
2016	--	--	--	1.174
2017	--	--	--	625
2018	--	--	--	691
2019	--	--	--	384
2020	--	--	--	682
2021	216	171	53	440
2022	281	-214	-7	60

* 2021etik aurrera, "Migrazioen eta Bizileku Aldaketen Estatistikak" ordezkatzan du "Migrazioen Estatistika", hortaz, adin-tarteak ez dira homogeneousak.
Iturria: Migrazio-saldoak (EIN). 2023ko abenduko datuak.

47. koadroa Prezioen bilakaera Nafarroan

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

NAFARROA	2021	2022	2023
KPI			
Orokorra ⁽¹⁾	3,4	8,8	3,6
Orokorra ⁽²⁾	6,6	6,4	2,9
– Elik. eta alkoh. gabeko edariak	5,1	15,9	7,3
– Alkoholdun edariak, tabakoa	0,7	7,7	3,5
– Jantziak eta oinetakoak	1,1	3,5	1,7
– Etxebizitza	24,6	0,1	-6,3
– Etxeko tresneria	3,0	9,8	1,8
– Osasuna	1,9	1,2	2,2
– Garraioak	10,2	4,6	4,1
– Komunikazioak	-0,4	-2,0	2,7
– Aisialdia eta Kultura	4,0	4,3	2,0
– Irakaskuntza	-5,5	2,4	3,2
– Hotelak eta jatetxeak	3,1	6,2	5,4
– Beste batzuk	2,0	4,1	3,2
Nekazariak Jasotako Prezioen Indizea			
Orokorra	1,5	18,3	16,7
– Nekazaritza-produktuak	5,2	22,9	9,4
– Baso-produktuak	5,8	21,5	43,2
– Animalia-produktuak	-4,3	11,5	29,7

(1): Urteko batez besteko aldakuntza.

(2): Abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua eta EIN.

Azterketa 2023ko abenduko urte arteko aldakuntzan zentratuta eta ondasunen taldeak kontuan hartuta, Nafarroan elikagaien eta alkoholik gabeko edarien prezioa igo zen gehien (% 7,3), eta jarraian, hotelek eta jatetxeek (% 5,4ko igoera) eta garraioek (% 4,1eko igoera) izan zituzten igoera handienak. Aitzitik, etxebizitzaren prezioaren hazkundera murriztu egin zen Nafarroan (-% 6,3); hazkundera murriztu zuen talde bakarra izan zen.

Nafarroako nekazariak 2023an eskuratutako prezioei dagokienez, baso-produktuen eta animalia-produktuen prezioak aurreko urtean baino gehiago hazi ziren (% 43,2 eta % 29,7;

eta 2022an % 21,5 eta % 11,5, hurrenez hurren). Aldiz, nekazaritza-produktuen prezioen hazkundera apaldu egin zen (% 9,4; eta aurreko ekitaldian % 22,9), baita indize orokorrarena ere (% 16,7ko eta % 18,3ko hazkundera 2023an eta 2022an, hurrenez hurren).

Azkenik, laneko kostuei dagokienez, 2023an Foru Erkidegoan hazi egin zen soldata-kostua ordu efektibo bakoitzeko, baita soldata-kostua langile eta hilabete bakoitzeko ere. Zehazki, lehenengoa % 5,5 hazi zen, eta bigarrena % 6,3. Tasa horiek 2022koak baino handiagoak izan ziren.

Kontzeptua	48. koadroa Soldata-adierazleak		
	2021	2022	2023
Soldata-kostuak (urte arteko aldakuntza-tasa)			
– Soldata-kostua ordu efektibo bakoitzeko	-1,9	2,5	5,5
– Soldata-kostua langile eta hilabete bakoitzeko	2,3	3,8	6,3
Hitzarmenak			
– Hitzarmen kopurua	192	182	154
– Eragina jasandako langileak	97.424	116.777	108.271
– Adostutako soldata-igoera	1,56	4,39	4,28

Iturria: Lan Kostuaren Hiruhilekoko Inkesta (EIN) eta Lan eta Ekonomia Sozialeko Ministerioa (2024ko otsaileko hitzarmenetako datuak).

4.5 FINANTZA-SEKTOREA

Ikuspegi orokorra

2023 nahiko ekitaldi lasaia izan zen, espero gabeko gertakariz eta ziurgabetasunez betetako hirurteko baten ostean. Hala, emaitza makroekonomikoak positiboak izan ziren; bereziki, enpleguarekin lotutakoak. Arlo horretan, kurba inflazionista makurtzea da erronka, oraindik ere. Txanponaren beste aldean, interes-tasen balioek gora egiten jarraitu zuten, eta balio gorenetan mantendu ziren¹ (% 4,50 Eurogunean eta % 5,25 AEBn), moneta-politika murriztailean oinarritutako estrategiaren baitan, azken bi hamarkadetan ez bezala².

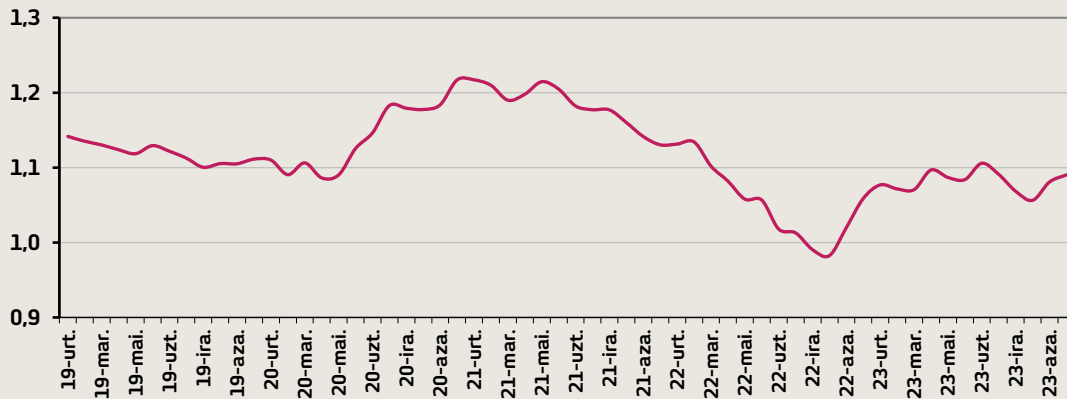
Dena den, inflazioak bilakaera ona izan du —espero baino azkarrago eta sakonago egin du behera—, hortaz, EBZ 2024ko udarako interes-tasak murrizten hasiko dela pentsa daiteke, apirilaren 11ko bileran helarazitako balantzearen arabera: *“Gobernu Kontseiluak inflazioaren aurreikuspenei, azpiko inflazioaren dinamikari eta moneta-politikaren transmisioaren intentsitateari buruz egiten duen ebaluazio eguneratuak are gehiago*

¹ EBZren kasuan irailaren 20az geroztik eta Fed-en kasuan uztailaren 27az geroztik. Gerora ez zen aldaketarik izan.

² Erreferentziatzko interes-tasek ez zuten horrelako baliorik izan 2008ko urriaren 15az geroztik (Eurogunean) eta 2006ko ekainaren 29az geroztik (AEBn).

baieztatuko balu inflazioa helburura gerturatzen ari dela modu jarraituan, egokia izango litzateke moneta-politikaren egungo murrizketa maila gutxitzea”.

8. grafikoa Kanbio-tasa: Euroa versus Dolarra*

(*): Eguneko datuen hileko batezbestekoa.
Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

Izan ere, interes-tasen igoeren erritmoa eta maila hainbat agertoki inflazionistaren ondorio dira¹ eta, batez ere, hazkunde ekonomikoaren ondorio. Hazkunde hori, argi eta garbi, handiagoa izan da AEBn (+% 2,5), Eurogunean (+% 0,4) baino, azken horretan herrialde batzuek bilakaera negatiboa izan baitute (Alemania, -% 0,3). Interes-tasak igotzeko estrategiak egokitzen joan dira, eta hori erakusten du kanbio-tasa ia parekoa izateak. Hurrengo bi urteetan antzeko mantenduko dela aurreikusten da, hazkunde ekonomikoarekin bat etorritz. Ekonomia aurreratuei eta EAeko ekonomiari dagokienez, 2023ko erregistroak apur bat hobetzea espero da, hazkunde ekonomiko horren ondorioz.

Ziurgabetasuna gutxitzearen ondorioz eta agertoki inflazionistaren aurrean erakutsitako erresilientziaren ondorioz, burtsa-indizeen balioak asko igo ziren: orokorrean, indize guztiek balio positiboekin amaitu zuten urtea, eta bi digituko hazkundeekin. FTSE 100 britainiarra (+% 3,8) izan zen salbuespena, 2022an behera egin ez zuen bakarra izan baitzen.

¹ 2023ko abenduan % 3,4ko eta % 2,9 hazkundeak, AEBn eta Eurogunean.

49. koadroa Burtsa-indize nagusien bilakaera

(puntuak)

Urtea	Ibex-35 (Madril)	CAC-40 (Paris)	Dax-Xetra (Frankfurt)	FTSE 100 (Londres)	Dow Jones (New York)	Nikkei (Tokio)	Eurostoxx 50	Nasdaq Composite
2021	8.713,8	7.153,0	15.884,9	7.384,5	36.338,3	28.791,7	4.298,4	15.645,0
2022	8.229,1	6.473,8	13.923,6	7.451,7	33.147,3	26.094,5	3.793,6	10.466,5
2023	10.102,1	7.543,2	16.751,6	7.733,2	37.689,5	33.464,2	4.521,7	15.011,4
<i>Urte batetik besterako aldakuntza (%)</i>								
2021	7,9	28,9	15,8	14,3	18,7	4,9	21,0	21,4
2022	-5,6	-9,5	-12,3	0,9	-8,8	-9,4	-11,7	-33,1
2023	22,8	16,5	20,3	3,8	13,7	28,2	19,2	43,4

Oharra: Urte bakoitzeko azken egunean.

Iturria: Ekonomia, Merkataritza eta Enpresa Ministerioa. Analisi Makroekonomikoaren Zuzendaritza Nagusia.

Bestetik, kreditu-erakundeek kopuruak behera egiten jarraitu zuen Estatuan (223 erakunde; -4 erakunde), eta egoera hori areagotu egingo da, azkenaldiko erosketa-egitasmoak kontuan hartuta. 2023an gutxitu egin ziren gordailu-erakundeak (185 erakunde, 5 gutxiago), bai atzerrikoak (76 erakunde, 4 gutxiago), bai Estatuak (109 erakunde, 1 gutxiago), eta horrek eragin zuen urtearen itxierako emaitza. EFC/ECAOLEk erakunde bat batu zuten (35 erakunde).

50. koadroa Kreditu-erakundeak eta EFC

(erakunde kopurua)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Erakunde kopurua. Guztira	232	226	228	227	223
Gordailu-erakundeak	195	191	194	190	185
Espainiako gordailu-entitateak	114	113	110	110	109
EFC/ECAOL	36	34	33	34	35

Oharra: guttizkoarekiko aldea Kreditu Erakunde Ofizialei eta ESIS sistemikoei dagokie.

Iturria: Espainiako Bankua.

Bulego-sareak beheranzko joerarekin jarraitu zuen. Izan ere, oro har, erraz egin daitezkeen eragiketen kasuan, harreman digitalaren (mugikorren bidez edo kutxazaineko zerbitzuen bidez) alde egiten dute finantza-erakundeak (zerbitzu-jarduera guztiek bezalaxe). Hala, balio handiagoko jardueretarako uzten dituzte espazio fisikoa eta aurrez aurreko harremana. Hala, Finantza Inklusiorako Behatokiaren baitako erakundeak bankuko zerbitzuen eskuragarritasuna lurralde osoan izatea¹ eta kolektiborik zaugarrienei eskaintzea bermatzeko konpromisoa dute. Kolektibo horren barruan, adineko pertsonak eta, orokorrean, kultura digital txikiagoa duten pertsonak biltzen dira.

¹ Kanal alternatiboen bidezko sarbide-puntuarekin (finantza-eragileak, ofibusak, cashback, Correos Cash...). 2021 eta 2022 artean % 1,6 ugaitu ziren puntu horiek. Espainian, 50.672 puntuko sarea dago. Espainiako Bankuak 2023ko abenduan argitaratutako "Bankuko zerbitzuen aurrez aurreko eskuragarritasuna Espainian: jarraipen-txostena, 2023" txostenean jasota.

Ordaintzeko bitartekoen eskaintza orokorra handitu egin zen. Izan ere, banku-bulegoen sarea egonkortu egin zen, kutxazain kopurua murriztu egin zen¹ eta salmenta-puntuko terminalen (TPV) sarea nabarmen hazi zen. Eskaintza horrek eskariari erantzun behar dio. Eskariak, eskudirua erabiltzen jarraitzen badu ere², ordaintzeko modu askoren bidez egiten ditu eragiketak, eta gero eta pisu handiagoa dute modalitate birtualek.

Azkenik, badirudi, aurreko urteetan ez bezala, enplegu arloko doiketa amaitu dela. 2009az geroztik lehen aldiz, Gizarte Segurantzako afiliatu kopuruak gora egin zuen finantza-jardueren arloan. Nafarroako hazkundera (+% 3,3) handiagoa izan zen Estatukoa (+% 2,2) baino.

51. koadroa   Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua
(bulego kopurua)

Urtea	Nafarroa	Espainia
2021	410	19.015
2022	406	17.648
2023	403	17.603
2023/2022,%	-0,7	-0,3
2023/2008,%	-43,7	-61,4

Iturria: Espainiako Bankua.
52. koadroa   Afiliazioa⁽¹⁾ finantza-jardueretan
(afiliatu kopurua)

Urtea	Finantza- eta aseguru-jarduerak		Finantza-jarduerak ⁽²⁾	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2021	3.276	312.246	2.198	188.449
2022	3.172	312.214	2.171	190.528
2023	3.282	320.826	2.242	194.768
2023/2022,%	3,5	2,8	3,3	2,2
2023/2009,%	-27,0	-17,2	-32,6	-31,1

(1) Urte bakoitzeko abenduaren 31n. Erregimen orokorra.
(2) Aseguruak eta pentsio-funtsak izan ezik.
Iturria: Gizarte Segurantza.
Kredituaren bilakaera Nafarroan
Esparru orokorra

Interes-tasa altuek (horiek inpaktu ezberdina izan zuten aktiboaren eta pasiboaren posizioetan) eta ekonomiaren geldotzeak baldintzatu zuten 2023ko finantza-jarduera.

¹ Espainian 38.203 kutxazain daude martxan (urte arteko tasa: -% 3,1), 4,2 milioi salmenta-puntuko terminal (urte arteko tasa: +% 9,7) eta 97 milioi ordainketa-txartel (urte arteko tasa: +% 2,5) Ordaintzeko bitartekoen gaineko estatistika, 2023ko lehenengo hiruhilekoa. Espainiako Bankua (2024ko otsaila).

² "Eskudirua da espainiarrek ordaintzeko gehien erabiltzen duten bitartekoa". Espainiako Bankua (2023ko urtarilla).

Hala, kreditu-erakundeek ekitaldiaren amaieran zuten balantzeak erakusten duenez, horien aktiboa ia 3 bilioi eurokoa zen (+% 1,3). Hortaz, 2022an etendako (-% 0,3) hobekuntza-ibilbidea berreskuratu zuten eta, atzera begiratuta, 2019ko erregistroa gainditu zuten (+% 13,6 eta +354.358 milioi euro).

Finantzaketa-baldintzak gogortu egin baziren ere, kredituen partidak (+% 2,3) izandako hobekuntzak eragin zuen aktiboaren bilakaera. Hala, ondoz ondoko hirugarren urtez, kreditu-saldo bizia 2 bilioi eurotik gorakoa izan zen¹, eta handitu egin zen aktiboari egindako ekarpena (% 69,4, ehuneko +0,7 puntu). Hain zuzen ere, partida horren saldoak 2019ko saldoarekiko izandako hazkundea nabarmendu behar da (+% 18,3); izan ere, horren ondorioz, hazi egin zen kreditu-erakundeen aktiboan zuten pisua, 2019arekin alderatuta (% 66,6, ehuneko +2,8 puntu).

Halaber, akzioak ez diren balioen (+% 1,7) eta akzioen eta partaidetzen (+% 4,8) saldoak izandako hobekuntza aipatu behar da. Hala, mantendu edo hobetu egin zuten aktiboari egiten dioten ekarpena (% 12,5 eta % 8,3, hurrenez hurren). Aitzitik, sektorizatu gabeko aktiboaren emaitza (-% 8,1) negatiboa izan zen, talde horri lotutako nolabaiteko aldakortasun-profilaren barruan (-% 1,8, -% 6,9 eta +% 13,5 2020an, 2021ean eta 2022an, hurrenez hurren), eta % 10 inguruko pisu erlatiboa izan zuen.

53. koadroa Kreditu-erakundearen aktiboaren osaera

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	2.612.780	2.822.182	2.937.622	2.929.279	2.967.138
Kredituak	1.740.034	1.926.930	2.101.592	2.012.799	2.058.594
Akzioak eta partaidetzak ez diren balioak	316.423	345.785	315.637	365.811	372.205
Akzioak eta partaidetzak	252.012	250.781	242.290	235.027	246.379
Sektorizatu gabeko aktiboak	304.311	298.686	278.104	315.642	289.960

(M euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estadistika Buletina. Geuk egina.

Aztertutako lau segmentuen kreditu-saldoaren bilakaerak erakusten duenez, erregistratutako urte arteko hazkundea (+45.795 milioi euro) hainbat joeraren emaitza izan zen. Horrekin lotuta, beste sektore egoiliar batzuei lotutako kredituak (sektore pribatua, enpresak eta familiak) urte arteko jaitsiera handia izan zuela nabarmendu behar da (-% 3,1 eta -38.208 milioi euro). Hala, 1,18 bilioi euroko saldoa izan zuen, 2019an baino baxuagoa (-% 1,0 eta -12.257 milioi euro). Emaitza horrek erakusten duenez², jarduera moteldu egin zen, finantza-ketaren kostuaren igoerarekin lotuta. Igoera horrek oztopatu egin zuen

¹ 2008an erregistratutako baliotik (2.303.674 milioi euro) oso urrun, eta osaera onbideratuta (ez dago eraikuntzaren eta higiezinaren sektorerara okertuta).

² Kreditu Ofizialeko Institutuak (ICO) bermatutako maileguren itzulketa, aparteko laguntza finantzarioko ekintzen barruan.

partikularren finantzaketa-jardueraren segmentu batzuen suspertze-ibilbidea, adibidez, hipoteken segmentuarena, hamar urte baino gehiagoko desapalankamenduaren ondoren.

54. koadroa Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	1.740.034	1.926.930	2.101.592	2.012.799	2.058.594
Kreditu-sistema	190.494	328.166	452.347	319.260	337.538
Administrazio Publikoak	66.922	77.198	81.491	81.978	78.998
Beste sektore egoiliar batzuk	1.193.526	1.224.440	1.223.700	1.219.477	1.181.269
Beste ez-egoiliar batzuk	289.092	297.126	344.053	392.083	460.788

(M euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Halaber, Administrazio Publikoen zorra murriztu egin zen (-% 3,6), hazi egin baitziren beste sektore ez-egoiliar batzuei lotutako kreditu-saldoa (+% 17,5) eta kreditu-sektoreari berari lotutako kreditu-saldoa (+% 5,7), 2022ko beherakada handiaren ondoren (-% 29,4). Ondorioz, aktiboaren osagaiek oreka handiagoa eskuratu zuten euren artean: beste sektore egoiliar batzuei zegokien kreditu-saldo biziaren erdia baino gehiago (% 57,4), baina horien pisuaren galera (ehuneko -3,2 puntu) beste sektore ez-egoiliar batzuek (% 22,4, ehuneko +2,9 puntu; hobetze-joera sendotu zuen) eta kreditu-sistemak berak (% 16,4, ehuneko +0,5 puntu) xurgatu zuten.

Bestetik, nabarmentzekoa da beste sektore egoiliar batzuk pisua galtzen joan zirela kreditu-saldo biziaren gainean; batez ere, 2019ko ratioarekin alderatuta (% 68,6, ehuneko -11,2 puntu). Hala, kreditu-erakundeen kasuan, horien kreditu-jardueraren emaitza ez zuten horrenbeste baldintzatu gertuko agenteek, eta aipatutako beste hiru osagaiak baino orekatuagoa izan zen.

Kredituaren jomuga Estatuan

Finantzaketak azken bi urteetan izandako garestitzea erakusten du beste sektore egoiliar batzuen (familiak eta enpresak) kreditua osatzen duten partiden bilakaerak. Europako Banku Zentralak aurreratutakoaren arabera, finantzaketa egungo balioen antzekoetan mantenduko da 2024aren erdialdera arte; data horretatik aurrera, baliteke interes-tasak murrizten hastea.

Hazkunde ekonomikoa eta, batez ere, enpleguaren hazkundera izan arren, beste sektore egoiliar batzuetara bideratutako kreditu-saldo bizia 1,18 bilioi eurokoa izan zen 2023an, hau da, aurreko urtekoa baino baxuagoa (-% 3,1), berriz ere. Hala, agerian geratu zen

finantzaketaren garestitzearen inpaktua¹ eta desapalankamendurako joeraren nagusitasuna. Hiru finantzaketa-lerroetan errepikatu zen atzeranzko profila. Eperako beste zordun batzuen sektoreak izandako jaitsiera nabarmendu zen (-% 3,3 eta -34.723 milioi euro), beste mailegu batzuek² (-% 0,2) eta merkataritza-kredituak (-% 6,0) izandako jaitsierekin batera. Funtsean, ondoz ondoko bigarren urtez, amortizazio-osagaia gailendu zen emakida berrien gaintik. Ondorioz, posizio global garbia murriztu egin zen 2022arekin alderatuta, eta 2019an baino maila baxuagoan kokatu zen (-12.257 milioi euro).

55. koadroa Kreditu-erakundeak. Kredituak, motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	(M euro)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	1.193.526	1.224.440	1.223.700	1.219.477	1.181.269
Merkataritza-kreditua	50.561	42.162	47.169	55.056	51.733
Eperako beste zordun batzuk	1.034.061	1.077.559	1.070.780	1.066.951	1.032.228
Beste mailegu batzuk	108.903	104.719	105.750	97.470	97.308

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Zordun horien egitura ez zen nabarmen aldatu aurreko ekitaldiekin alderatuta. Eperako beste zordun batzuek³ osatu zuten kreditu-erakundeen finantzaketa-jardueraren zatirik handiena (% 87,4, ehuneko -0,1 puntu), eta beste mailegu batzuk (% 8,2, ehuneko +0,2 puntu) eta merkataritza-kreditua (% 4,4, ehuneko -0,1 puntu) izan ziren hurrengoak. Egitura egonkorra da, eta bezero-segmentu bakoitzaren bilakaera erabakigarria da.

Kredituaren jomugaren araberako bilakaerak baieztatzen duenez, behera egin zuen ekoizpen-jarduerari (-% 5,0), etxebizitzak erosi eta birgaitzeari (-% 3,1) eta beste kreditu batzuei (-% 0,7) lotutako kreditu-saldo biziak. Aldiz, gora egin zuen kontsumo iraunkorreko ondasunei lotutako finantzaketaren segmentuan (+% 6,1). Osotasunean begiratuta, ekoizpen-agentetek eta familiek inbertsio-erabakiak murriztu zituztela erakusten du bilakaera horrek. Dena den, ez zen hala gertatu kontsumo iraunkorreko ondasunen erosketei dagokienez, eragiketa horien kreditu-saldoak gora egin baitzuen, finantzaketa-kostua altua izan arren.

Hala, 2023aren itxieran, apur bat jaitsi zen ekoizpen-jardueretara bideratutako kredituaren ehuneko pisua (% 45,7, ehuneko -0,8 puntu), finkatu egin ziren etxebizitzak

¹ 2022ko uztailaren 27an, Europako Banku Zentralak interes-tasa handitu zuen, hamar urtean lehen aldiz, (% 0tik % 0,5era). Estrategia hori mantendu egin zen, eta beste bederatzi igoera egin ziren 2023ko irailaren 20ra arte (% 4,5).

² Kobrantza zalantzagarriko kredituen (-% 3,0) eta ageriko zordunen (-% 1,3) beherakadarekin lotuta. Errentamendu finantzarioak (+% 6,9), berriz, gora egin zuen.

³ 2017az geroztik, Espainiako Bankuak ez du informazio berezirik eskaintzen berme erreal batean oinarritzen diren kredituei buruz eta, horien barruan, hipoteka modalitatearen pean sinatutakoei buruz. Aldaketa hori Europar Batasuneko sailkapen-eredurako egokitzapena dela-eta gertatu da (EBZ).

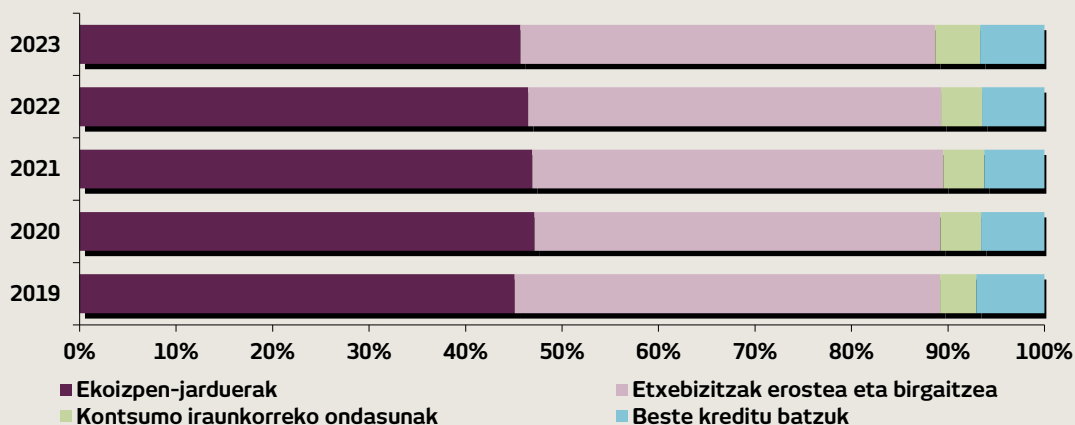
erostera eta birgaitzera bideratutako segmentua (% 43,0, ehuneko +0,2 puntu) eta beste mailegu batzuen (% 6,7, ehuneko +0,2 puntu), eta gora egin zuen kontsumo iraunkorreko ondasunen segmentuak (% 4,7, ehuneko +0,4 puntu).

56. koadroa   Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

<i>(M euro)</i>					
Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	1.135.590	1.174.945	1.173.435	1.166.763	1.126.785
Ekoizpen-jarduerak	512.107	554.073	550.342	542.154	514.953
Etxebizitzak erostea eta birgaitzea	500.474	493.951	500.045	499.417	484.126
Kontsumo iraunkorreko ondasunak	42.635	49.727	49.688	49.545	52.564
Beste kreditu batzuk	80.375	77.194	73.360	75.647	75.142

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

9. grafikoa   Gordailu-erakundeak. Kreditua, jomugaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Erakundeen ikuspegitik, kredituak geldotzeak azalpen bikoitza izango luke¹. Batetik, gogortu egin ziren kreditua eskuratzeko baldintzak, eta finantzaketaren kostua izan zen mailegu-eskaeren murrizketa eragin zuen faktore nagusia (baina ez bakarria), agente guztien kasuan.

Bestetik, "2022aren hasieratik lehenengo aldiz, 2024aren hasieran enpresentzako eta etxebizitza erosteko maileguen eskariak hazkunde garbi txiki bat izatea espero dute entitateek". Horrek kredituen hazkundera eragingo du 2024an; bereziki, erreferentziazko interes-tasek behera egiten badute, aurreikusi bezala (2024ko ekainerako). Inflazioak behera egiten jarraitzen badu murriztuko dituzte interes-tasak.

¹ Bankuko Maileguen Inkesta (2023ko laugarren hiruhilekoa), Europako Banku Zentrala.

Kredituaren bilakaera Nafarroan

Gordailu-erakundeek 15.829 milioi euroko kreditua (saldo bizia) eman zuten 2023an Nafarroan, aurreko urtean baino -% 3,8 gutxiago. Estatuan antzekoa izan zen urte arteko jaitsiera (-% 3,6) eta, ondorioz, Nafarroan emandako kredituak Estatukoaren gainean zuen pisua mantendu egin zen (gutzizkoaren % 1,3).

Bi bezero-segmentuen zordun posizioak murriztu egin ziren. Administrazio Publikoen kasuan (-% 9,0 eta -% 5,8 Nafarroan eta Estatuan) handiagoa izan zen murrizketa, beste sektore egoiliar batzuen kasuan baino (-% 3,5 eta -% 3,4, hurrenez hurren). Eraitza horrek baieztatzen duenez, osagai publikoaren zorra egokitu egin zen, pandemiaren ondorioz okerrenei lotutako beharrak behin gaituta. Aldiz, eskari pribatua ahuldu egin zen, finantzaketa-kostuaren igoeraren ondorioz eta errenta eskuragarria jaitsi izanaren ondorioz. Horrek agerian uzten du bizi-kostuaren igoera.

57. koadroa   Gordailu-erakundeak. Kreditua, agenteen eta lurraldearen arabera

(M euro)

Lurraldea	Urtea	AP	BSE	GUZTIRA
Nafarroa	2021	1.028	15.249	16.278
	2022	901	15.552	16.453
	2023	820	15.009	15.829
Espainia	2021	78.919	1.173.435	1.252.354
	2022	79.811	1.166.763	1.246.574
	2023	75.167	1.126.785	1.201.952

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Beste sektore egoiliar batzuetara (familiak eta enpresak) bideratutako kreditua izan zen zatirik handiena, hau da, kreditu-saldoaren % 90 inguru (% 94,8 eta % 93,7 Nafarroan eta Estatuan). Administrazio Publikoek pisu txikiagoa izan zuten (% 5,2 eta % 6,3, hurrenez hurren).

Atxikitako grafikoak baieztatzen duenez, beste sektore egoiliar batzuen segmentuak desapalankamendu finantzarioko joera du; izan ere, segmentu hori zorpetze maila murrizten ari da 2008ko finantza-krisiaz geroztik. Hala, une jakin batzuetan urte arteko igoeraren bat erregistratu bazuen ere, egia esan, zorpetze-posizioak murrizteko joera gailendu zen. Joera hori moteldu egin zen 2020an, indarra berreskuratu zuen 2022an (ziurgabetasuna eta espiral inflazionista) eta 2023an gogortu egin zen finantzaketa-kostua, 2007-2008 eta 2000-2001 urteez geroztik ikusi gabeko mailara arte¹.

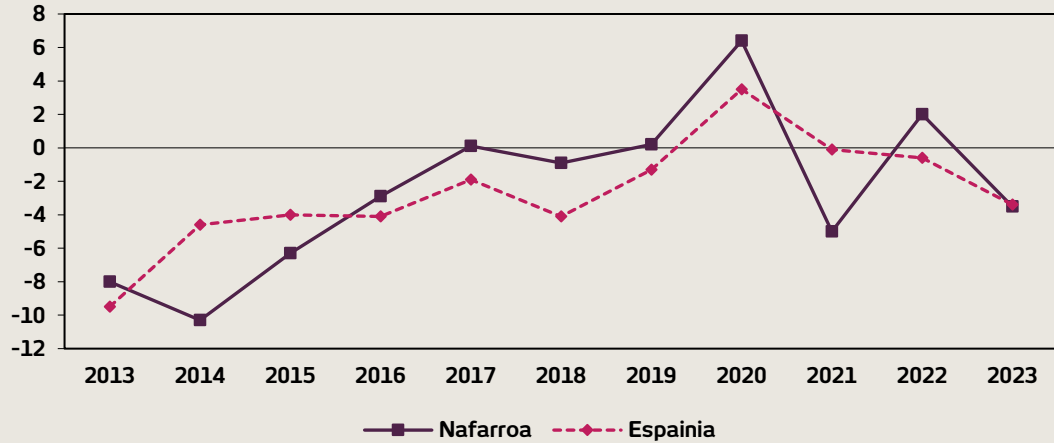
Funtsean, bizitako ezohiko egoerak gorabehera, familien eta enpresen egoera finantzarioa hobea izan zen.

¹ % 4tiko gorako erreferentziazko interes-tasak izan ziren aipatutako aldietan.

10. grafikoa   **Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera**

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Beste adierazle batzuk: hipoteken eraketa eta ibilgailuen matrikulazioa

Familiarentzat oso garrantzitsuak diren bi inbertsio eremutan (etxebizitzak erostea eta birgaitzea, eta autoa erostea) erregistratutako bilakaera aztertuko dugu atal honetan. Etxebizitzaren gaineko hipoteka berrien eraketari buruzko informazioak agerian uzten du kreditu-jarduera moteldu egin zela, aipatu bezala. Izan ere, 2023an amaitu egin zen jarduera horrek 2021ean eta 2022an izandako igoera. Urte horiek ezohikoak izan ziren neurri batean, 2020ko geldialdia xurgatu baitzuten.

Hipoteka berrien sinadura kopurua jaitsi egin zen Estatuan (-% 17,9ko urte arteko jaitsiera) eta Nafarroan (-% 11,9). Halaber, emandako guztizko zenbatekoa antzeko neurrian jaitsi zen (-% 19,5 eta -% 10,6). Hortaz, sinatutako hipoteken batez besteko zenbatekoa mantendu egin zen 2022arekiko, eta Estatuan (142.008 euro) apur handiagoa izaten jarraitu zuen Nafarroan (132.416 euro) baino.

58. koadroa Etxebizitzen gaineko hipoteka berrien eraketa

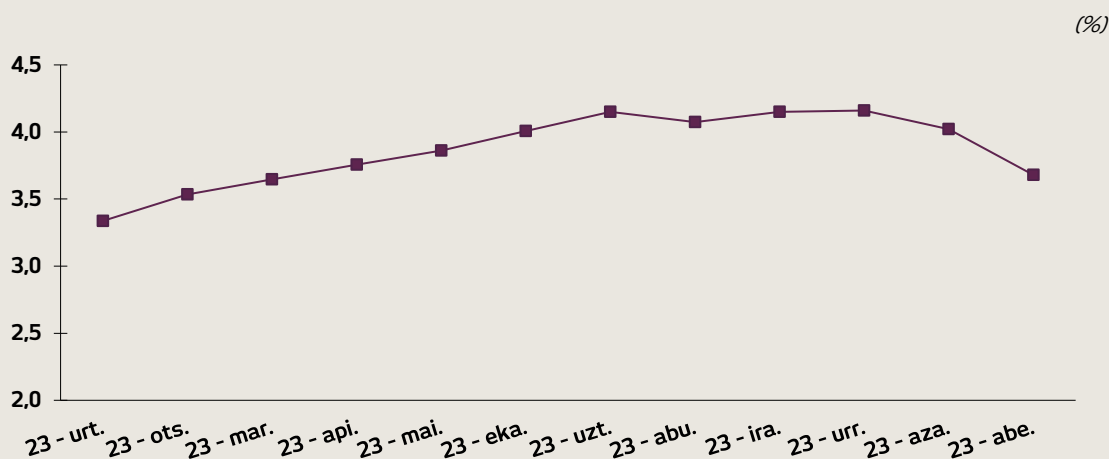
Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Espainia					
Hipoteka kopurua	361.291	337.752	418.058	464.107	381.064
Zenbatekoa guztira (milioi €)	45.383	45.508	57.493	67.256	54.114
<i>Batez besteko zenbatekoa (€)</i>	<i>125.615</i>	<i>134.738</i>	<i>137.523</i>	<i>144.914</i>	<i>142.008</i>
Nafarroa					
Hipoteka kopurua	4.508	4.201	5.190	5.219	4.599
Zenbatekoa guztira (milioi €)	519	488	640	681	609
<i>Batez besteko zenbatekoa (€)</i>	<i>115.217</i>	<i>116.280</i>	<i>123.380</i>	<i>130.508</i>	<i>132.416</i>

2023: behin-behineko datuak.

Iturria: Hipoteken Estatistika. EIN. Geuk egina.

Bilakaera horrek erakusten duenez, finantzaketa-kostuak zenbateko txikiagoko eragiketak murriztu zituen gehienbat (horiek dira eratu ez zirenak), baina mantendu egin ziren gainerakoak (ordaintzeko gaitasuna). Hortaz, ez zen alde nabarmenik izan batez besteko hipotekan. Gainera, bi kasuetan, batez besteko hipoteka nabarmen handiagoa izan zen 2019an baino (+% 13,1 eta +% 14,9, Estatuan eta Nafarroan). Etxebizitzaren prezioak gora egin duela eta lan-merkatuaren egoera hobea dela erakusten du horrek (inbertsiorako gaitasun handiagoa).

Hipoteken kostuaren gorakada dela eta, 2023an, Estatuan sinatutako hamar hipotekatik sei (% 60,0) interes-tasa finkokoak izan ziren. Dena den, ehuneko horrek behera egin zuen 2022arekiko (% 71,0), hipoteka finkoak garestitu egin zirelako¹.

11. grafikoa Euriborraren bilakaera^(*) (hamabi hilabetera)

(*): Hilabete bakoitzaren itxierako datua da.

Iturria: Europako Banku Zentrala. Geuk egina.

¹ Batez besteko interes-tasa % 3,30era igo zen 2023an (2021ean % 1,91 eta 2022an % 2,04).

2023an behera egin zuen aldaketa notarialak erregistratu zituzten hipoteken kopuruak¹, 2021eko eta 2022ko igoyeraren ondoren. Pandemiatik irteteko zailtasunek eta interes-tasen igoyerak baldintzatu zituzten bi ekitaldi horiek, eta hipoteken baldintzak negoziatzeko argudio giltzarriak izan ziren. Hala, 102.765 eta 452 hipoteka aldatu ziren Estatuan eta Nafarroan: aurreko urtean baino gutxiago (-% 9,1 eta -% 18,9, hurrenez hurren), baina, oraindik ere, 2019an (urte normalizatu) baino hiru aldiz gehiago.

59. koadroa   Aldaketa notarialak erregistratu dituzten etxebizitzaren gaineko hipotekak

(Hipoteka kopurua)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Espainia	39.543	65.692	207.381	113.050	102.765
Nafarroa	184	215	1.024	557	452

2023: behin-behineko datuak.

Iturria: Hipoteken Estatistika. EIN. Geuk egina.

Ez ordaintzearen arriskua hipoteka-betearazpena da². 2023an hasitako prozeduren kopurua handiagoa izan zen 2019koa baino. Familiek eta beste agente ekonomiko batzuek hipoteka-maileguaren betebeharrak betetzeko dituzten zailtasunak erakusten ditu horrek. Zehazki, Estatuan eta Nafarroan 11.285 eta 55 hipoteka-betearazpen hasi zituzten. Dena den, zifra horiek 2021ean eta 2022an (eta lehenagoko krisietan) erregistratutakoak baino askoz baxuagoak dira³, eragileen egoera finantzario garbia hobea delako eta horretarako ezarritako neurriei⁴ esker.

60. koadroa   Hipoteka-betearazpena hasita duten etxebizitza partikularrak

(Etxebizitza kopurua)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Espainia	7.382	9.692	15.138	14.343	11.285
Nafarroa	33	56	85	75	55

2023: behin-behineko datuak.

Iturria: Hipoteka Betearazpenen Estatistika. EIN. Geuk egina.

¹ Hauei egiten die erreferentzia: nobazioa (hipoteka kontratatu ondoren egiten den eta kontratua berriro negoziatzeko aldean borondateen akordio berri bat eskatzen duen edozein aldaketa), hartzekodunaren subrogazioa (banketxez aldatzea, eta, beraz, kontratuak baldintza berriak izatea) eta zordunaren subrogazioa (hipotekaren titularra aldatzea, titular berriaren onarpenarekin; kontratuaren baldintzetan aldaketak egon daitezke edo ez). Hauek dira egindako aldaketen alderdi nagusiak: epea, zenbatekoa, erreferentzia mota eta/edo aplikatutako diferentziala.

² Hipoteka baten karga ezarrita duen ondasun higiezin baten salmenta agintzen duen prozedura exekutiboa, zordunak hipotekan ezarritako betebeharrak ez betetzeagatik.

³ Eskuragarri dauden datuen arabera, 2014an 44.939 hipoteka-betearazpen hasi zituzten Estatuan, eta 2015ean 39.151. EINek ez du lehenagoko informaziorik argitaratzen.

⁴ 2020an eta 2021ean aplikatu ziren hipoteka-luzamenduak. Eta, 2022an, Espainiako Gobernuak 19/2022 Errege Lege Dekretua onartu zuen, ohiko etxebizitzaren gaineko hipoteka-maileguen interes-tasen igoea arintzeko Jardunbide Egokien Kodea ezarri zuena. Hiru ildotan jarduten du: familia zaurgarrien tratamendua hobetzea, zaurgarritasun-arriskuan dauden klase ertaineko familientzako jarduketak-esparru berri bat irekitzea eta kredituen amortizazio aurreratua eta interes-tasa aldakorreko hipotekak tasa finkora aldatzea erraztea.

Ibilgailu berrien matrikulazioa hobetu egin zen, jaitsiera handiko hiru ekitaldiren ostean. Hala, urte arteko hazkundea izan zuen Estatuan (+% 16,7) eta Nafarroan (+% 13,3). Hala ere, ahal baino baxuago egoten jarraitzen duela kalkulatu da. Izan ere, ibilgailuen parkea zahartuta dago (14,2 urte, batez beste; Estatuko erreferentzia) eta turismo elektrikoaren tasa (% 12,0) baxuagoa da Europako batezbestekoa (% 21,6) baino. Finantzaketaren kostua dago horren guztiaren atzean. Kontuan izan beharreko faktorea da. Izan ere, horren altu jarraitzen badu, 2024ko balantzea baldintzatuko du, eta aipatutako suspertzea oztopatuko du.

Horrekin lotuta, bigarren eskuko ibilgailuen merkatuaren garrantzia nabarmendu behar da. Izan ere, 2023an, bigarren eskuko 2 turismo saldu ziren Estatuan turismo berri bakoitzeko. Ratio hori 4,0 bigarren eskuko ibilgailukoa izan zen Nafarroan.

61. koadroa Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera. Turismoak

(Unitate kopurua)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Espainia	1.258.251	851.210	859.477	813.376	949.359
Nafarroa	11.449	8.381	7.228	6.329	7.173

Iturria: Anfac. Geuk egina.

Berankortasunaren bilakaera¹

2023an, kobrantza zalantzarriko kredituen saldoak behera egin zuen berriz ere (-% 3,7), eta desapalankamendu finantzarioak jarraitu zuen (-% 3,4, guztizko kreditua). Hala, berankortasun-ratioa² apur bat murriztu zen, % 3,4ra arte; 2008az (% 3,3) geroztik eskuratutako mailarik baxuena da. Egia esan, finantzaketa-kostuak gora egin bazuen ere, agenteen posizio finantzario hobek azaltzen du berankortasun-tasak jaisten jarraitzea, baina ñabardura batzuekin.

¹ Ez dugu autonomia-erkidegoen arabera bereizitako informaziorik.

² Ordaindu gabeko edo kobrantza zalantzarriko kredituen ehunekoa, emandako finantzaketa osoari dagokionez.

62. koadroa   Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk

(Meuro)

Urtea	Kreditu zalantzarriak	Kreditua guztira	Zalantzarrien tasa (%)
2019	54.301	1.135.590	4,8
2020	52.224	1.174.945	4,4
2021	49.378	1.173.435	4,2
2022	40.276	1.166.763	3,5
2023	38.768	1.126.785	3,4

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Hala, zerbitzuetan izandako berankortasun-ratioaren jaitsierak (% 3,8; -3 hamarren) konpentsatu egin zuen industrian (% 4,0; +1 hamarren) eta eraikuntzan¹ (% 8,3; +2 hamarren) izandako igoera. Zerbitzu-sektorearen barruan, ostalaritzaren (% 6,5, -1,5 puntu) eta merkataritza eta konponketen (% 5,8, +2 hamarren) ratioak nabarmendu ziren. Beste zerbitzu batzuk (% 4,0, -2 hamarren), garraioa eta biltegiatzea (% 4,2, +2 hamarren) eta higiezin agentziak (% 3,0, -7 hamarren) izan ziren hurrengoak. Horiek askotariko bilakaerak izan zituzten, batzuen ratioak gora egin baitzuen, eta beste batzuenak behera.

Familien kasuan apur bat igo zen zalantzarrien ratioa (% 2,9, +1 hamarren), baina % 3tik behera egoten jarraitu zuen, batez ere etxebizitzak erostearekin eta birgaitzearekin lotuta (% 2,4), segmentu horretan igoera erregistratu arren (+3 hamarren). Erregistorik handiena beste kreditu eta mailegu batzuen izan zen (% 5,1), zalantzarrien ratioak behera egin zuen arren (-4 hamarren); segmentu horrek barne hartzen ditu kontsumorako eta beste helburu batzuetarako kredituak.

Hala, kobrantza zalantzarriko kreditu-saldoak beheranzko joerarekin jarraitu zuen (-% 3,7). Izan ere, ekoizpen-jardueretan erregistratutako jaitsierak (-% 8,4) konpentsatu egin zuen familien gorakada (+% 2,6). Dena den, kobrantza zalantzarriko kredituaren erdia baino gehiago ekoizpen-jarduerei zegokien (% 54,5), eta batez ere, zerbitzuei (% 36,4).

¹ Sektore horren berankortasun-tasa ekoizpen-jardueraren batez besteko balioaren (% 4,1) bikoitza da, baina oso urruti dago 2013an erregistratutako gehieneko baliotik (% 35,3); 2008 krisiaren aurreko kreditu-hedapenak eta ondoren jarduera horrek izan zuen galerak eragin zuten gehieneko balio hura.

63. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzakoen edo berankortasun-tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

(Gutzizkoaren gaineko % zalantzarriak)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Zalantzarriaren ratioa, guztira	4,8	4,4	4,2	3,5	3,4
Ekoizpen-jarduerak	5,5	5,1	4,8	4,3	4,1
– Nekazaritza eta arrantza	6,0	5,5	5,2	4,9	5,4
– Industria	5,6	4,9	4,5	3,9	4,0
– Eraikuntza	12,0	9,2	8,4	8,1	8,3
– Zerbitzuak	5,1	4,8	4,6	4,1	3,8
– <i>Higiezinak</i>	<i>5,2</i>	<i>4,9</i>	<i>4,1</i>	<i>3,7</i>	<i>3,0</i>
– <i>Finantzak (ez banka)</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>
– <i>Merkataritza eta konponketak</i>	<i>8,5</i>	<i>7,0</i>	<i>6,4</i>	<i>5,6</i>	<i>5,8</i>
– <i>Garraioa eta biltegiatzea</i>	<i>4,8</i>	<i>4,3</i>	<i>5,0</i>	<i>4,0</i>	<i>4,2</i>
– <i>Ostalaritza</i>	<i>5,8</i>	<i>5,4</i>	<i>7,7</i>	<i>8,0</i>	<i>6,5</i>
– <i>Beste zerbitzu batzuk</i>	<i>5,3</i>	<i>5,8</i>	<i>5,1</i>	<i>4,2</i>	<i>4,0</i>
Beste helburu batzuk / familiak	4,1	3,9	3,6	2,8	2,9
– Etxebizitzak erostea eta birgaitzea	3,3	3,0	2,8	2,1	2,4
– Beste batzuk	8,0	7,8	7,5	5,5	5,1
Gainerakoak	6,0	3,8	5,2	2,3	1,9

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

64. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzako kredituaren bilakaera, helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

(M euro)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Zalantzakoak guztira	54.301	52.224	49.378	40.276	38.768
Ekoizpen-jarduerak	28.302	27.986	26.508	23.075	21.145
– Nekazaritza eta arrantza	1.275	1.217	1.170	1.097	1.115
– Industria	5.473	5.168	4.749	4.126	3.973
– Eraikuntza	2.914	2.408	2.143	2.029	1.942
– Zerbitzuak	18.640	19.192	18.446	15.822	14.114
– <i>Higiezinak</i>	<i>4.559</i>	<i>4.023</i>	<i>3.340</i>	<i>2.768</i>	<i>2.050</i>
– <i>Finantzak (ez banka)</i>	<i>136</i>	<i>185</i>	<i>217</i>	<i>195</i>	<i>283</i>
– <i>Merkataritza eta konponketak</i>	<i>6.366</i>	<i>5.829</i>	<i>5.245</i>	<i>4.660</i>	<i>4.577</i>
– <i>Garraioa eta biltegiatzea</i>	<i>1.432</i>	<i>1.513</i>	<i>1.876</i>	<i>1.365</i>	<i>1.351</i>
– <i>Ostalaritza</i>	<i>1.545</i>	<i>1.885</i>	<i>2.523</i>	<i>2.411</i>	<i>1.852</i>
– <i>Beste zerbitzu batzuk</i>	<i>4.601</i>	<i>5.757</i>	<i>5.244</i>	<i>4.422</i>	<i>4.002</i>
Beste helburu batzuk / familiak	25.337	23.805	22.356	16.938	17.386
– Etxebizitzak erostea eta birgaitzea	16.374	14.789	13.915	10.723	11.467
– Beste batzuk	8.963	9.016	8.441	6.215	5.919
Gainerakoak	662	433	514	263	237

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Gordailuen bilakaera Nafarroan

Estatuko kreditu-erakundeetako gordailuak

2022-2023 biurtekoko bilakaeraren faktore giltzarrietako bat erreferentziazko interes-tasen igoera (Europako Banku Zentrala) izan zen. Horrek eragin ezberdina izan zuen aktiboaren eta pasiboaren posizioen gainean¹. Horren ondorioz, eta pasiboaren ordainsari baxua kontuan hartuta —beste faktore batzuen artean, hala nola zuhurtziazko aurrezpena, ziurgabetasunaren aurrean— kreditu-erakundeetako gordailuen saldoa² mantendu egin zen, eta 2,1 bilioi euroan finkatu zen.

Bezero-segmentuaren arabera, bilakaera ezberdina izan zen. Kreditu-sistemako gordailuen beherakada (-% 40,6) nabarmendu zen, guttizkoaren bilakaera baldintzatu baitzuen. Aldiz, Administrazio Publikoak (+% 0,5) eta beste sektore egoiliar batzuk (% 0,0) mantendu egin ziren, eta gora egin zuen beste sektore ez-egoiliar batzuen segmentuak (+% 28,5). Hala, beste sektore egoiliar batzuek osatu zuten gordailuen zatirik handiena (% 67,9), eta beste sektore ez-egoiliar batzuen ekarpenak osatu zuen (% 20,8, ehuneko +4,6 puntu). Horien igoerak konpentsatu egin zuen kreditu-sisteman erregistratutako jaitsiera (% 6,8, ehuneko -4,6 puntu).

65. koadroa Kreditu-erakundeak. Gordailua, eragileen arabera

Kontzeptua	<i>(Meuro)</i>				
	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	1.848.536	2.059.571	2.177.660	2.122.526	2.122.928
– Kreditu-sistema	253.978	369.741	409.433	241.691	143.641
– Administrazio Publikoak	69.445	80.754	96.988	96.028	96.545
– Beste sektore egoiliar batzuk	1.259.938	1.369.548	1.425.055	1.441.212	1.441.390
– Beste ez-egoiliar batzuk	265.174	239.526	246.183	343.595	441.352

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Beste sektore egoiliar batzuen gordailuen gutzizko saldoaren urte arteko bilakaera neutroa izan zen, eta horrek eten egin zuen aurreko hiru urteetako hobekuntza-joera. Segmentuen araberako bilakaerak baieztatzen duenez, ordainsaria hobetu egin zen. Hala erakusten du ageriko edo aurrezkiaren partidaren beherakadak (-% 7,7). Eperako posizioek (+81,2) eta beste batzuek (+% 27,6), berriz, gora egin zuten. Hala, posizio

¹ Erreferentziazko interes-tasen igoerak pasiboaren ordainsarrietan izan zuen eragin txikia azaltzen duten argudio batzuk: 1) Pasiboaren ordainsariaren igoerak inpaktu ia automatikoa du marjina finantzarioan eta entitateen kontuetan, baina kredituen gaineko inpaktua epe luzeagokoa da (gainera, kasu gehienetan, Euriborrarekin lotuta daude); 2) Sistema osoaren gehiegizko likideziak ez die bide eman bezeroak erakartzeko estrategiei (ordainsaria hobetzea); 3) Eskariari (kreditua) aurre egiteko adina baliabide, eskaria nahiko baxua baita Europako beste merkatu batzuekin alderatuta; eta 4) Lehiakortasun falta?, 10 entitate (edo talde) daude Estatuan.

² Ez dago aurrezkiaren neurri osorik (gordailuak, inbertsio-funtsak, balioak...).

gehienak agerikoak edo aurrezki erakoak ziren (% 82,9). Ratio hori are gehiago murriz liteke, ordainsaria (eperakoa) erakargarriagoa balitz.

66. koadroa Kreditu-erakundeak. Gordailua, moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

<i>(M euro)</i>					
Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	1.259.938	1.369.548	1.425.055	1.441.212	1.441.390
– Agerikoa edo aurrezkia	1.021.213	1.164.411	1.264.798	1.293.722	1.194.511
– Eperakoa	196.656	160.440	117.220	109.395	198.269
– Beste batzuk	42.069	44.697	43.037	38.095	48.609

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Gordailuen bilakaera Nafarroan

Nafarroarako eskuragarri dagoen informazioak gordailu-erakundeek kudeatzen dituzten gordailuei egiten die erreferentzia¹ eta 2023an, Nafarroan zein Estatuan², datuen segidako erregistrorik altuenen artean jarraitu zuten: 22.099 eta 1.509.637 milioi euro, hurrenez hurren. Bilakaerak erakusten duenez, gordailuetako saldo biziak urte arteko hazkundea izan zuen Nafarroan (+% 4,0), eta profil lauagoa izan zuen Estatuan (+% 0,2). Hala, hobetu egin zen Nafarroak jarduera horren guztizkoari egiten dion ekarpena (Estatuko % 1,5).

Gordailuen zatirik handiena beste sektore egoiliar batzuei zegokien (% 90 baino gehiago). Administrazio Publikoek, berriz, pisu txikiagoa izan zuten. Hortaz, segmenturik garrantzitsuen sektore pribatua izan zen. Sektore pribatuaren saldoa apur bat hobetu zen Nafarroan (+% 0,9) eta Estatuan (+% 0,2).

67. koadroa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak.

<i>(M euro)</i>				
Lurraldea	Urtea	AP	BSE	GUZTIRA
Nafarroa	2021	990	19.684	20.674
	2022	711	20.543	21.253
	2023	1.367	20.733	22.099
Espainia	2021	96.329	1.390.015	1.486.344
	2022	95.644	1.410.799	1.506.442
	2023	96.123	1.413.514	1.509.637

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Azkenik, atxikitako grafikoak sektore pribatuko gordailuen urte arteko bilakaera jasotzen du. Grafikoan ikus daitekeenez, hobekuntza-ibilbidea partekatua da, eta 2015az geroztik

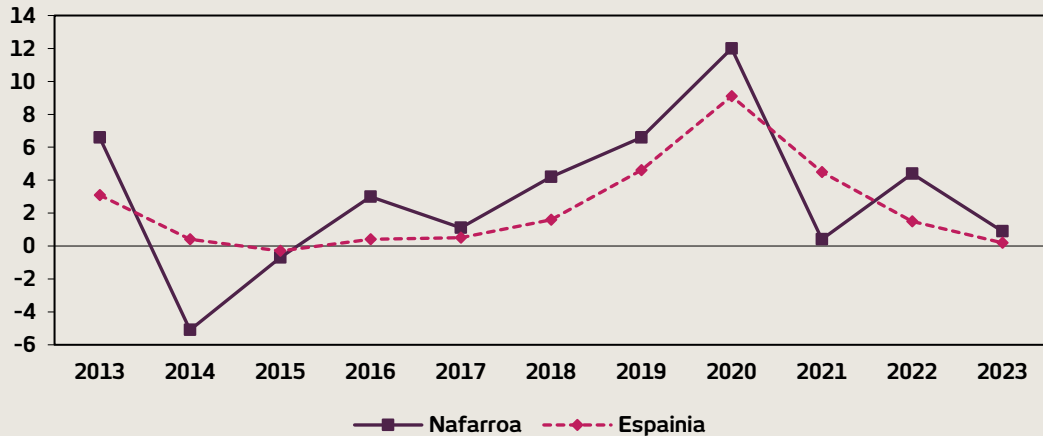
¹ Kreditu-erakundeen azpitaldea, bankuek, aurrezki-kutxek eta kreditu-kooperatibek osatua.

² Aurreko atalean, gordailuen bilakaerak kreditu-erakundeei egiten die erreferentzia (% 0,0), eta horregatik da ezberdina Estatuari dagokion emaitza.

ia etenik gabea. Ekitaldi hura inflexio-puntua izan zen enplegua eta jarduera ekonomikoa berreskuratzeari dagokienez, 2008an hasitako krisiaren ondoren.

12. grafikoa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen gordailuak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

Aurrezkiaren beste adierazle batzuk

Informazioa osatzeko, errenta gordin erabilgarriak, aurrezki gordinak eta familien aurrezki-tasak¹ Estatuan² izandako bilakaera aurkeztuko dugu. 2023an, errenta gordin erabilgarriaren gaineko aurrezki gordinaren tasa % 11,7koa izan zen, azken bost urteetako hirugarren ratorik altuena. 2020an eta 2021ean (% 17,4 eta % 13,8) bakarrik gainditu zen tasa hori, pertsonen mugikortasunerako murrizketen ondorioz, pandemia zela eta.

Elkarren aurkako faktoreen eragina laburtuko luke emaitza horrek. Batetik, 2023an jarduera ekonomikoak berraktibatzen jarraitu zuen eta, suspertzea aurreko ekitaldietan baino apalagoa izan arren, enplegu maila historikoak ahalbidetu zituen. Bestetik, nolabaiteko ziurgabetasuna mantendu zen, prezio altuei lotuta —prezio altuek baldintzatu egiten dute familien kontsumorako eta inbertsiorako marjina—. Horrez gain, finantzaketarako baldintzak gogortu egin ziren. Horrek atzeratu (eta geldiarazi) egin ditzake inbertsio-eragiketak, eta mesede egiten dio aurreikuspenezko aurrezkiari.

¹ Familiei buruzko eta familien zerbitzura dauden irabazi-asmorik gabeko erakundeei buruzko informazioa hartzen du barne.

² Informazio hori ez dago eskuragarri EAEn eta Nafarroaren kasuan, baina horien egoera islatzen duela uste dugu.

68. koadroa Familien errenta gordin erabilgarria eta aurrezkia

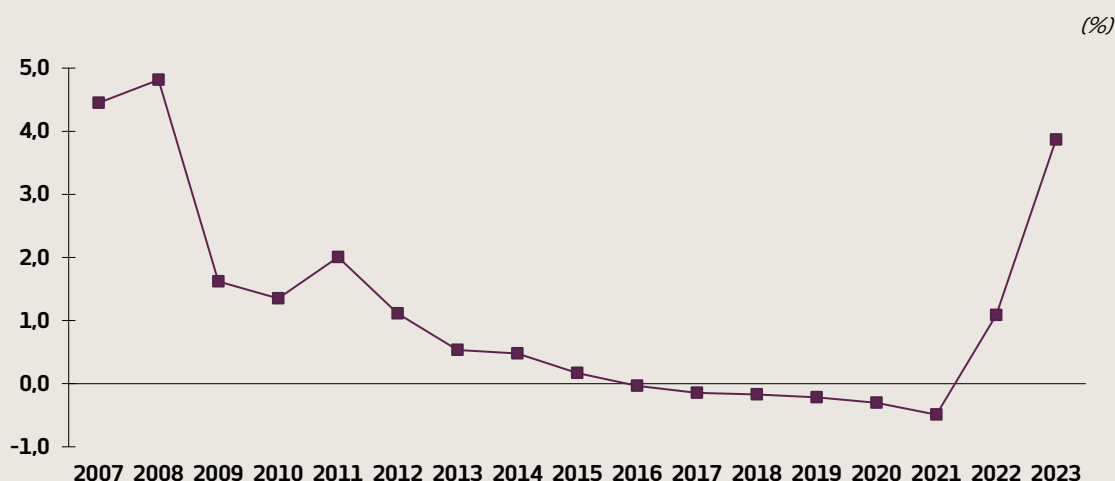
	(M euro)				
Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023
Errenta gordin erabilgarria	781.358	764.760	799.333	832.166	923.560
Aurrezki gordina	64.070	133.428	109.975	63.379	108.139
Aurrezki-tasa (%)	8,2	17,4	13,8	7,6	11,7

Iturria: EIN. Espainiako Kontabilitate Nazionala. Kontu ez-finantzarioak. Geuk egina.

Interes-tasaren, kostuaren eta ordainketaren bilakaera

Atxikitako grafikoak ongi islatzen du azken bi urteetan moneta-politikak izandako aldaketa: pandemiatik irteteak eragindako desorekek eta Errusiak Ukrainan egindako inbasioarekin lotutako ezegonkortasunak ezohiko egoera inflazionistari eman zioten bide, eta, ondorioz, erreferentziazko interes-tasak igo behar izan ziren; moneta-autoritate ia guztiek erabili zuten estrategia hori. Hala, urtebete baino zerbait gehiagoan (2022ko uztailaren 27tik 2023ko irailaren 20ra), Europako Banku Zentralak hamar aldiz igo zituen interes-tasak; une honetan % 4,5ekoak dira.

Igoera hori Euriborraren bilakaeran (hamabi hilabetera) islatu zen. 2023an zehar % 3,86ra (urteko batez bestekoa) igo zen Euriborra, eta, hala, 2008an erregistratutako mailara gerturatu zen.

13. grafikoa Euriborraren bilakaera⁽¹⁾ (hamabi hilabetera)

(1) Hileko datuen batezbestekoa

Iturria: Europako Banku Zentrala. Geuk egina.

Azkenik, agertoki berri horrek familien eta sozietate ez-finantzarioen eragiketa berriei aplikatutako interes-tasetan izandako inpaktua laburtzen du atxikitako taulak: hala, maileguren eta kredituen osagaiaren gainean izandako eragin azkarra ikusten da, horiek

igoera handiak izan baitzituzten 2022an eta 2023an. Aldiz, eragina askoz ere geldoagoa izan zen aurrezki-posizioetan, eta horiek ez ziren hobetu 2023ra arte.

69. koadroa Kreditu-erakundeak. Familiatarako⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR)⁽¹⁾

	2019	2020	2021	2022	2023
	(%)				
FAMILIETARAKO MAILEGUAK ETA KREDITUAK⁽²⁾					
– Etxebizitza ⁽³⁾	1,69	1,51	1,38	2,96	3,80
– Kontsumoa ⁽³⁾⁽⁴⁾	6,66	6,32	6,10	7,13	7,69
– Beste helburu batzuk ⁽³⁾	3,04	2,77	2,44	4,78	5,68
SOZIJETATE EZ-FINANTZARIOETARAKO MAILEGUAK ETA KREDITUAK.					
– Zorpekoak	1,56	1,44	1,55	2,68	4,79
– 250.000 €-ra arteko kredituak ⁽³⁾	1,87	1,87	1,69	3,53	5,14
– 250.000 eta 1.000.000 € arteko kredituak ⁽³⁾	1,40	1,51	1,29	3,36	4,98
– 1.000.000 € baino gehiagoko kredituak ⁽³⁾	1,23	1,37	1,04	3,26	4,98
FAMILIEN GORDAILUAK⁽²⁾					
– Agerikoak	0,03	0,01	0,02	0,04	0,15
– Eperakoak ⁽³⁾	0,04	0,02	0,06	0,72	2,58
• 1 urte arte	0,02	0,01	0,01	0,51	2,60
• 2 baino gehiago	0,18	0,15	0,03	1,05	1,25
SOZIJETATE EZ-FINANTZARIOEN GORDAILUAK					
– Agerikoak	0,07	0,01	0,03	0,11	0,69
– Eperakoak ⁽³⁾	0,38	0,01	0,45	1,60	3,52
• 1 urte arte	0,36	0,01	0,45	1,60	3,56
• 2 baino gehiago	0,92	0,13	0,55	0,79	0,36

(1) TEDR: Definizio mugatuko tasa efektiboa, hau da, komisiorik gabeko UTB.

(2) Familiak eta familien zerbitzura dauden irabazi-asmorik gabeko erakundeak.

(3) Batez besteko tasa haztatua, produktu desberdinei dagokienez, epearen arabera. Abenduaren 31n.

(4) 2010eko maiatzetik, kreditu-txartelen bidez emandako kreditua ere sartzen da.

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Geuk egina.

5. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA

Kapitulu honetan Nafarroako enpresen bilakaera ekonomiko-finantzarioaren azterketa egingo dugu, baita enpleguaren produktibitateari buruzko zenbait gairena ere.

Urtero Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralari informazioa bidaltzen dioten Nafarroako enpresen gaineko ustiapen espezifiko batetik atera dugu azterketa honetarako erabilitako informazioa. 141 enpresak eman zuten informazioa 2021eko eta 2022ko¹ ekitaldietan.

5.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK

Aztertutako Nafarroako 141 enpresen emaitzen kontu bateratuaren analisiak, lehenik eta behin, enpresen magnitude esanguratsuenek 2021ean eta 2022an izandako bilakaera erakusten du, diru-sarrerei, gastuei eta emaitzei dagokienez.

Enpresa horien guztizko fakturazioaren arabera, 2022a ustiapen-urte ona izan zen, eta diru-sarrerak % 24,9 hazi ziren. Zehazki, 2022an ustiapenaren diru-sarrerak 12.099.195 mila eurokoak izan ziren, eta 2021ean 9.685.544 mila eurokoak.

70. koadroa Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia

(m euro)

Aldagaia	2021		2022		Aldakuntza-tasa % Δ 22/21
	(m euro)	%	(m euro)	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	9.685.544	100,0	12.099.195	100,0	24,9
Bitarteko kontsumoak	7.432.933	76,7	9.629.417	79,6	29,6
Balio erantsi gordina	2.252.611	23,3	2.469.778	20,4	9,6
Langile-gastuak	1.433.819	14,8	1.565.401	12,9	9,2
Ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina	818.792	8,5	904.377	7,5	10,5
Amortizazioak eta hornidurak	530.227	5,5	487.352	4,0	-8,1
Ustiapenaren emaitza ekonomiko garbia	288.565	3,0	417.025	3,4	44,5
Finantza-karga garbia	-37.876	-0,4	-181.344	-1,5	378,8
Ohiko jardueren emaitza	326.441	3,4	598.369	4,9	83,3
Ezohiko jardueren emaitza	-117.230	-1,2	-205.094	-1,7	75,0
Zergen aurreko emaitza	209.211	2,2	393.275	3,3	88,0
Zergak	24.733	0,3	117.601	1,0	375,5
Ekitaldiko emaitza garbia	184.478	1,9	275.674	2,3	49,4
Cash-flow	714.705	7,4	763.026	6,3	6,8

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

¹ Urte horretakoa da eskuragarri dagoen azken informazioa.

Kostuen egituraren bilakaerari dagokionez (kostuen partida bakoitzak fakturazioaren gainean duen partaidetza), bitarteko kontsumoek hazkunde nabarmena izan zuten: 2022an % 29,6 hazi ziren 2021arekiko. Hala, fakturazioaren gainean zuten partaidetza ere hazi egin zen: 2022an % 79,6koa zen, eta, 2021ean, % 76,7koa. Langile-gastuen analisiak erakusten duenez, horiek % 9,2ko hazkunde nominala izan zuten 2021arekiko, baina fakturazioaren gainean zuten pisua % 12,9ra jaitsi zen (aurreko urtean % 14,8koa zen).

Hori guztia kontuan hartuta, enpresen errentagarritasuna jaitsi egin zen. Ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina % 7,5ekoa izan zen 2022an (diru-sarrerren gainean), eta % 8,5ekoa 2021ean. Termino nominaletan, ordea, % 10,5 hazi zen.

Era berean, nabarmentzekoa da asko jaitsi zirela amortizazioak eta hornidurak: termino nominaletan -% 8,1 murriztu ziren 2022an, eta fakturazioaren gainean zuten pisua % 4,0koa zen (2021ean % 5,5ekoa). Aldiz, finantza-karga garbia (emaitza finantzarioa) 2022an asko hazi zen 2021arekiko: % 378,8; eta haren pisua 2021ean -% 0,4koa izatetik 2022an -% 1,5ekoa izatera igaro zen.

Horren ondorioz, jarduera arrunten emaitzak hobetu egin ziren eta % 83,3 handitu ziren 2022an. Hala, handitu egin zen diru-sarrerren gainean zuten pisua ere: 2022an % 4,9koa zen eta 2021ean % 3,4koa.

Ezohiko jardueren emaitza nabarmen hobetu zen 2022an, eta % 75,0 hazi zen. Zergen aurreko emaitzetan ere islatu zen hobekuntza hori; izan ere, 2022an, zergen aurreko emaitzak % 88,0 hobetu ziren 2021arekiko.

Zergei dagokienez, izandako igoera handia nabarmendu behar da. % 375,5eko hazkunde nominala izan zuten, eta diru-sarrerren gainean zuten pisua ere hazi egin zen (2022an % 1,0 eta 2021ean % 0,3).

Hori guztia kontuan hartuta, eta aurrez aipatu ditugun partiden bilakaera dela eta, 2022an asko hobetu ziren errentagarritasuna eta ekitaldiko emaitza garbia (% 49,4 termino nominaletan). Ondorioz, 2022an fakturazioaren % 2,3 ordezkutzen zuten, eta 2021ean % 1,9.

Laburtuz, ustiapenaren diru-sarrerren igoera Nafarroako enpresen emaitzetan islatu zen. Amortizazioak eta hornidurak jaitsi izanari esker, eta ezohiko jardueren emaitza hobetzeari esker, cash-flow positiboarekin eta ekitaldiko emaitzen ia % 50eko igoerarekin amaitu zuten urtea enpresa horiek.

5.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA

2021-2022 aldian aztertutako Nafarroako enpresen laginaren balantze bateratuaren azterketak enpresen magnitude esanguratsuenen bilakaera erakusten du, egindako inbertsioei eta finantzaketari dagokienez.

Egindako inbertsioei dagokienez, honako alderdi hauek nabarmendu ziren:

- 2022an asko jaitsi zen aktibo finkoak guztizko aktiboaren gainean zuen partaidetza (2022an % 53,6ko ordezkartza, eta 2021ean % 58,0koa). Halaber, -% 1,3ko jaitsiera nominala erregistratu zen.
- Ibilgetu immaterialak eta ibilgetu materialak behera egin zuten nabarmen, eta horrek eragin zuen aktibo finkoek pisua galtzea. Ibilgetu immaterialaren kasuan, -% 14,6ko jaitsiera nominala izan zuen eta % 7,3ko ordezkartza izatera iritsi zen 2022an (2021ean % 9,2koa zuen). Ibilgetu materialak (magnitude honek inbertsioaren bilakaera neurtzen du, ondasun finkoei eta ukigarriari dagokienez), berriz, guztizkoaren gaineko % 19,4ko ordezkartza zuen 2022an (2021ean % 21,3koa), eta -% 2,7ko jaitsiera nominala izan zuen. Halaber, ibilgetu finantzarioa % 4,3 hazi zen aurreko ekitaldiarekin alderatuta, baina guztizko aktiboaren gainean zuen pisua nabarmen jaitsi zen: 2022an % 26,8ko pisua zuen, eta 2021ean % 27,5koa.
- Aktibo zirkulatuak guztizko aktiboaren gainean izan zuen partaidetza hazi egin zen (% 46,4ko partaidetza 2022an, eta % 42,0koa 2021ean), eta % 18,5eko hazkunde nominala izan zuen.
- Izakinen partidak (2022an % 12,9 eta 2021ean % 11,2; eta % 23,4ko hazkunde nominala) zein zordunen partidak (2022an % 29,8 eta 2021ean % 26,8; eta % 18,9ko hazkunde nominala) nabarmen egin zuten gora, eta testuinguru horretan handitu egin zen aktibo zirkulatuak guztizko aktiboaren gainean zuen pisua.
- Halaber, diruzaintzak hazkunde nominal txiki bat izan zuen (% 1,2), haren pisu erlatiboak apur bat behera egin zuen arren (2022an % 3,7 eta 2021ean % 3,9).

Finantzaketarekin lotutako daturik esanguratsueni dagokienez, honakoa nabarmendu behar da:

- Pasibo finkoak guztizko pasiboaren gainean zuen pisu erlatiboa asko murriztu zen (2022an % 56,8 eta 2021ean % 59,8). Izan ere, behera egin zuten ondare garbiaren partaidetzak (pasibo finkoaren guztizkoaren % 42,8 izatera pasatu zen; 2021ean % 45,4) eta epe luzerako besteren baliabideen partaidetzak (2022an % 14,0 eta 2021ean % 14,4); dena den, azken horiek hazkunde nominala izan zuten (% 4,1).
- Kostua duten baliabideek hazkunde nabarmena izan zuten 2022an, aurreko ekitaldiarekin alderatuta, hain zuzen ere, % 12,3koa termino nominaletan (2022an

pasiboaren guttizkoaren % 40,2 eta 2021an % 38,2). Kosturik gabeko baliabideek, berriz, % 13,1eko hazkunde nominala izan zuten (2022an guttizko pasiboaren % 21,9 eta 2021ean % 20,8). Testuinguru horretan, epe laburreko finantzaketa nabarmen igo zen (% 12,7, termino nominaletan).

- Halaber, hornidura asko hazi zen, bai termino nominaletan (% 55,8), bai haren pisu erlatiboari dagokionez (2022an guttizko pasiboaren % 3,0 ordezkatzan zuten, eta 2021ean % 2,1).
- Azkenik, maniobra-funtsak (aktibo zirkulatzailerak epe motzeko hartzekodunak) % 76,3ko hazkunde nominal handia izan zuten. Ondorioz, guttizko pasiboaren gainean zuten partaidetza ere nabarmen hazi zen, % 6,2ra arte (2021ean % 3,8koa zen).

71. koadroa Nafarroako enpresen balantze erantsia

Aldagaia	2021		2022		Aldakuntza-tasa % Δ 22/21
	(m euro)	%	(m euro)	%	
AKTIBOA, GUZTIRA	13.585.632	100,0	14.537.783	100,0	7,0
AKTIBO FINKOA	7.885.957	58,0	7.785.148	53,6	-1,3
Ibilgetu immateriala	1.248.383	9,2	1.066.163	7,3	-14,6
Ibilgetu materiala	2.900.268	21,3	2.821.858	19,4	-2,7
Ibilgetu finantzarioa	3.737.306	27,5	3.897.127	26,8	4,3
ZIRKULATZAILEA	5.699.675	42,0	6.752.635	46,4	18,5
Izakinak	1.519.904	11,2	1.875.700	12,9	23,4
Zordunak	3.645.499	26,8	4.335.989	29,8	18,9
Diruzaintza	534.272	3,9	540.946	3,7	1,2
PASIBOA, GUZTIRA	13.585.632	100,0	14.537.783	100,0	7,0
PASIBO FINKOA	8.121.521	59,8	8.257.713	56,8	1,7
Ondare garbia	6.164.163	45,4	6.220.652	42,8	0,9
Epe luzerako besteren baliabideak	1.957.358	14,4	2.037.061	14,0	4,1
EPE MOTZEKO HARTZEKODUNAK	5.184.875	38,2	5.845.142	40,2	12,7
– Kostua dutenak	2.365.345	17,4	2.656.381	18,3	12,3
– Kosturik gabekoak	2.819.530	20,8	3.188.761	21,9	13,1
HORNIDURAK	279.236	2,1	434.928	3,0	55,8

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

5.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK

Aztertutako Nafarroako enpresen laginaren errentagarritasun ekonomikoari dagokionez (zergen aurretik kalkulatuta), 2019an hasitako beheranzko ibilbidetik suspertu ziren, eta 2022an hobekuntza handia erregistratu zen 2021arekiko. Zehatzago esanda, errentagarritasun ekonomikoa % 4,5koa izan zen 2022an (2021ean % 3,2koa).

72. koadroa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Ratioak (%)	2018	2019	2020	2021	2022
AKTIBO GARBIAREN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	10,7	5,1	4,2	3,2	4,5
Jasotako finantzaketa-interesak / Kostua duten besteren baliabideak	2,2	2,6	2,3	3,0	2,6
BALIABIDE PROPIOEN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	15,7	6,8	6,0	3,4	6,3
Zorpetze-ratioa	39,5	43,8	58,4	51,5	54,0
Apalankamendu finantzarioa*	8,5	2,5	1,9	0,1	1,9

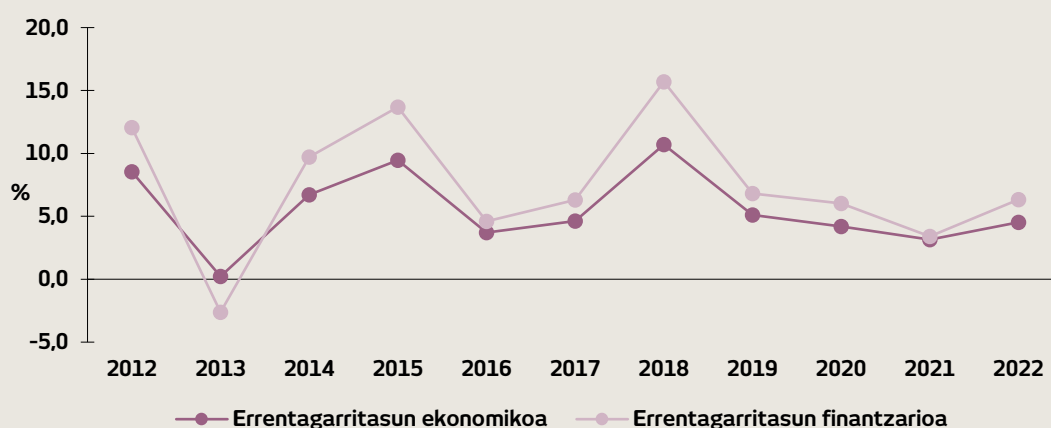
(*): Errentagarritasun ekonomikoa - besteren finantzetaren kostua

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Errentagarritasun finantzarioak (zergen aurretik kalkulatuta) antzeko joera izan zuen: 2021ean erori ondoren (% 3,4), suspertu egin zen 2022an (% 6,3).

Errentagarritasun finantzarioaren hobekuntza, batez ere, zorraren kostuaren jaitsiera txikiak eragin zuen (2022an % 2,6koa zen eta 2021ean % 3,0koa). Testuinguru horretan, apalankamendu finantzarioa nabarmen igo zen 2022an, % 1,9ra arte (2021ean % 0,1ekoa zen), eta zorpetze-ratioa nabarmen igo zen (2022an % 54,0koa eta 2021ean % 51,5ekoa).

14. grafikoa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

5.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITEA

Aurreko ataletan egindako analisi ekonomiko-finantzarioa osatzeko, aztertutako Nafarroako enpresen lagineko enpleguaren produktibitatearekin lotutako alderdi batzuk aipatuko ditugu labur.

73. koadroa Enpleguaren produktibitatea

Ratioak	2018	2019	2020	2021	2022
BEG/langile	79,0	77,8	74,5	75,9	79,4
Enpleguaren batez besteko kostua	47,8	48,6	48,9	48,3	50,4

(m euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Zentzu horretan, langile bakoitzaren balio erantsia hazi egin zen, hiru urtez behera egin ondoren. Zehazki, 2022an 79,4 mila eurokoa zen, hau da, 2021ean baino % 4,7 handiagoa. Enpleguaren batez besteko kostuak hazten jarraitu zuen eta 50,4 mila eurora iritsi zen 2022an; hortaz, aurreko ekitaldiarekin alderatuta, % 4,2ko hazkundea izan zuen.

5.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA

Amaitzeko, Nafarroako enpresen 2022ko egoera ekonomiko-finantzarioarekin lotuta identifikatu ditugun aldeko eta aurkako alderdi nagusiak aipatuko ditugu. Hala, enpresen egoera ekonomiko-finantzarioa pandemiaren ondorioetatik suspertu dela esan dezakegu.

Aldeko alderdien artean, hauek nabarmentzen dira:

- Ustiapeneko diru-sarrerek gora egin zuten.
- Eraitza garbiek eta ezohiko jardueren emaitzek gora egin zuten.
- Langile-gastuen eta amortizazioen pisu erlatiboak behera egin zuten.
- Diruzaintzak hazkunde nominal apala izan zuen (ehuneko pisuak behera egin zuten arren).
- Errentagarritasun finantzarioa eta ekonomikoa hazi egin ziren.
- Zorpetze-kostua jaitsi egin zen.

Aurkako alderdiei dagokienez, aipatzekoak dira:

- Finantza-karga asko hazi zen.
- Zergak nabarmen igo ziren.

- Ibilgetu immaterialaren, materialaren eta finantzarioaren ehuneko pisuak behera egin zuen (era berean, jaitsiera nominala izan zuen).
- Kostua duten epe laburreko hartzekodunen pisu erlatiboa hazi egin zen (hazkunde nominal nabarmena izan zuten, era berean).
- Zorpetze-ratioa nabarmen hazi zen.

5.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK

Azkenik, Espainiako enpresa ez-finantzarioen 2023ko emaitzen inguruko alderdi nagusiak aipatuko ditugu, labur. Horretarako, Espainiako Bankuaren Hiruhilekoko Balantzeen Zentrala¹ izango da informazio-iturri nagusia. Hark emandako informazioa Estatuako egoerari buruzkoa da, baina ongi erakusten ditu Nafarroako enpresek 2023ko ekitaldian izandako joerak.

Lagina osatzen duten enpresen negozio-zifra garbiak % 8,1 egin zuen behera 2023an, 2022an % 33,6 hazi ondoren. Izan ere, energia-sektorea % 20,7 murriztu zen (2022an, aldiz, % 43,8 hazi zen), eta industriak, merkataritzak eta ostalaritzak ere behera egin zuten. Era berean, horien negozio-zifra agregatuak ere behera egin zuen. Jaitsiera horien arrazoa energiarekin, finketarekin eta erregai energetikoen merkaturatzearekin lotutako azpisektoreen (azken hori merkataritzaren eta ostalaritzaren agregatuaren barruan sartzen da) negozio-zifraren beheranzko bilakaera izan zen, 2023ko salmenta-prezioen jaitsierak eragin baitzien. Aipatutako sektoreak kanpoan utzita, laginaren guztizkoaren negozio-zifra % 7,5 hazi zen. Informazioa eta komunikazioa sektorean eta gainerako jardueren sektorean, hazkundeak izan ziren 2022ko aldi berarekiko.

Ohiko emaitza garbia % 6,5 hazi zen 2023an (2022an % 87,2). Sektore guztiek tasa positiboak izan zituzten, industria-sektoreak izan ezik. Finketaren azpisektoreak azaltzen du industria-sektorearen jaitsiera; hura kontuan hartu gabe, industriak tasa positiboak izango lituzke. Gainerako jardueren sektoreak izandako bilakaera positiboa nabarmendu zen (garraio-enpresen martxa bikainarengatik eta holdingen bilakaerarengatik): % 98ko aldakuntza izan zuen. Era berean, energia-sektorearen desazelerazioa nabarmendu behar da; 2022an % 44,5 hazi zen, eta 2023an % 0,3. Lagin osoaren ohiko emaitza garbiak bilakaera positiboa izaten lagundu zuten balio erantsi gordina (BEG) % 5,6 hazteak eta diru-sarrera finantzarioak % 39,4 hazteak; horiek gastu finantzarioen % 38,7ko igoera konpentsatu zuten.

¹ 2023ko lau hiruhilekoetako informazioa bidali duten Espainiako 965 enpresa ez-finantzariok osatutako lagin baten emaitzak (lagin hori ezberdina izaten da urtero, eta manufaktura-industriak izaten du ordezkartzarik handiena). Enpresa ez-finantzarioen sektorearen balio erantsi gordinaren % 11,4 ordezkutzen dute.

Aktiboaren errentagarritasun-ratioa (R.1) % 7koa izan zen 2023an, eta % 5,2koa 2022an; hala, 2019ko maila (% 6,8), hau da, pandemiaren aurrekoa, gainditu zuen. Energia-sektorearen errentagarritasunaren igoera nabarmendu zen: % 10,2koa izan zen 2023an, eta % 7,7koa aurreko urtean. Gainerako jardueren sektorearen errentagarritasunaren igoera ere nabarmendu zen: % 3tik % 5,3ra igaro zen. Merkataritzaren eta ostalaritzaren sektorearen errentagarritasuna % 10etik % 11,5era igo zen. Industria-sektorean adierazle hori ehuneko 3 puntu murriztu zen, eta % 7,9an kokatu zen. Adierazi dugun moduan, finketarekin lotutako enpresek izandako bilakaera negatiboak eragin zuen errentagarritasunaren jaitsiera.

74. koadroa   Xehetasunak, jardueraren eta tamainaren arabera

	Negozio-zifra (aldakuntza-tasak)				Balio erantsi gordina faktoreen kostuarekiko (aldakuntza-tasak)				Emitza ekonomiko gordina (aldakuntza-tasak)			
	CBI		CBT (*)		CBI		CBT (*)		CBI		CBT (*)	
	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era
GUZTIRA	15,4	20,6	33,6	-8,1	13,6	13,4	22,1	5,6	26,6	21,6	40,7	2,9
Tamaina												
Txikiak	11,5	13,4	--	--	17,8	11,5	--	--	34,2	10,4	--	--
Ertainak	11,8	13,4	14,1	7,8	10,8	9,6	8,0	13,1	18,9	11,7	2,8	21,7
Handiak	15,9	23,9	33,8	-8,2	12,0	14,9	22,2	5,5	24,9	26,5	41,0	2,8
Jardueraren arabera zehaztuta												
Energia	28,0	41,4	43,8	-20,7	8,1	27,7	27,5	2,7	10,6	36,8	34,3	2,1
Industria	15,7	22,0	37,5	-6,5	12,3	9,5	27,1	-6,6	27,4	13,6	53,5	-19,0
Komertzioa eta ostalaritza	16,5	19,7	31,8	-8,8	20,6	13,3	15,5	4,0	51,3	17,0	28,6	-4,2
Informazioa eta komunikazioak	6,2	7,5	6,6	4,6	4,4	8,0	6,2	8,3	-0,6	7,1	9,1	7,5
Gainerako jarduerak	11,7	15,6	29,6	11,9	13,3	14,3	30,2	20,5	30,0	30,1	152,9	50,8

(*). Zutabe horietako datu guztiak hiruhilekoko datuen batezbesteko haztatu moduan kalkulatu dira.

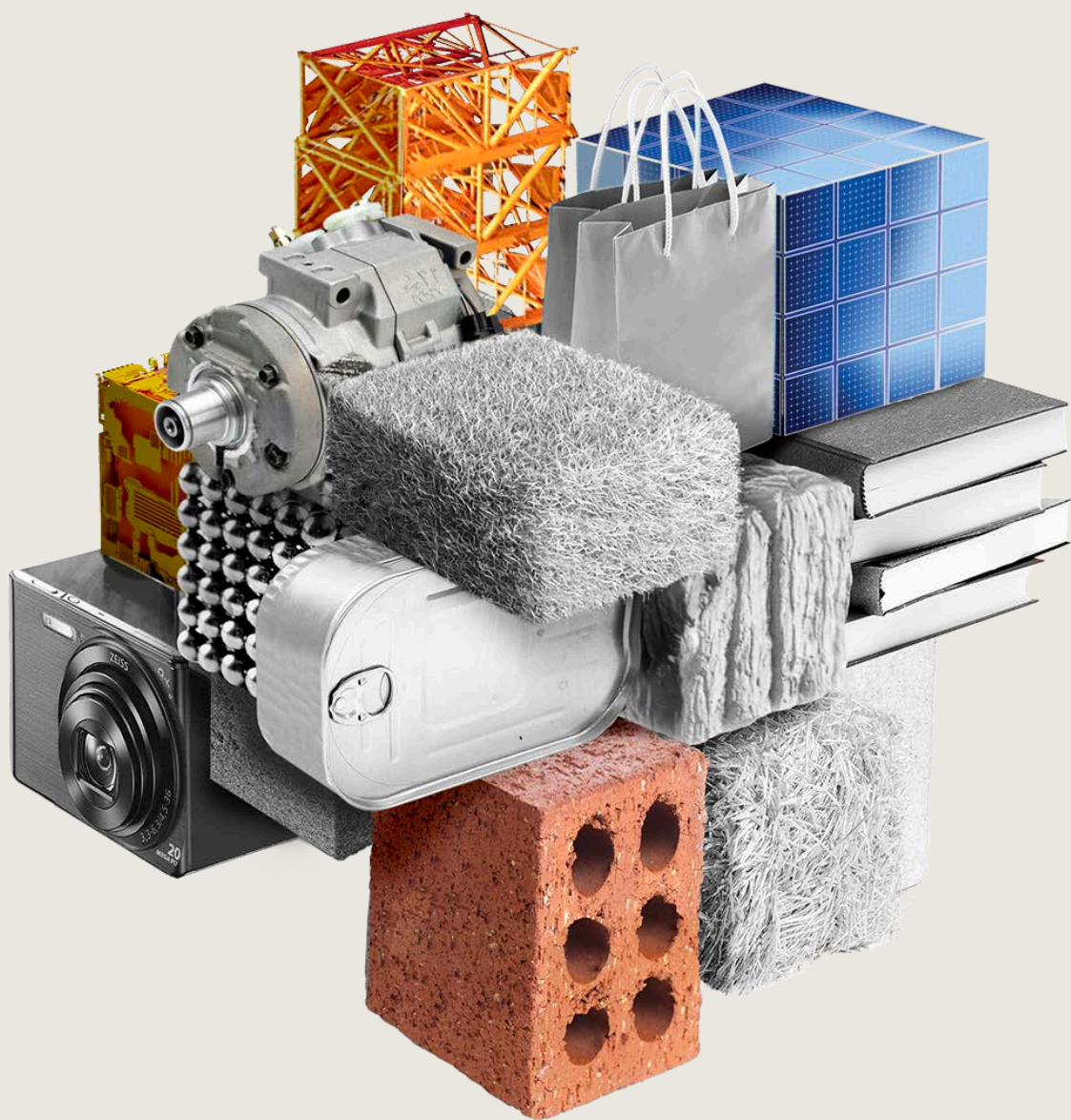
Iturria: Espainiako Bankua.

75. koadroa Xehetasunak, jardueraren eta tamainaren arabera

	Ohiko emaitza garbia (aldakuntza-tasak)				Aktiboaren ohiko errentagarritasuna (R.1) (ratioak)				Aldea: errentagarritasuna – kostu finantzarioa (R.1. - R.2.) (ratioak)			
	CBI		CBT (*)		CBI		CBT (*)		CBI		CBT (*)	
	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2021	2022	2022k o.l. hiruhil ekotik IV.era	2023k o.l. hiruhil ekotik IV.era
GUZTIRA	30,0	42,6	87,2	6,5	4,1	5,0	5,2	7,0	2,2	2,8	3,4	4,1
Tamaina												
Txikiak	59,5	12,4	--	--	3,8	4,0	--	--	1,9	2,0	--	--
Ertainak	28,9	15,1	4,9	30,7	6,9	7,4	6,1	8,8	4,7	5,1	4,6	6,2
Handiak	21,4	57,2	88,1	6,3	4,0	5,2	5,2	7,0	2,1	3,0	3,4	4,1
Jardueraren arabera zehaztuta												
Energia	16,2	56,8	44,5	0,3	6,1	8,1	7,7	10,2	4,5	6,5	6,6	8,0
Industria	37,3	22,6	128,6	-35,9	7,0	8,1	10,9	7,9	4,9	5,8	8,6	3,8
Komertzioa eta ostalaritza	79,5	27,5	68,8	7,1	7,1	8,4	10,0	11,5	4,9	6,0	7,6	7,3
Informazioa eta komunikazioak	-7,0	41,9	27,6	5,9	5,6	6,8	9,7	9,9	3,6	4,4	8,1	6,7
Gainerako jarduerak	-10,4	49,0	93,9	98,0	2,7	3,4	3,0	5,3	0,8	1,2	1,0	2,5

(*) Zutabe horietako datu guztiak hiruhilekoko datuen batezbesteko haztatu moduan kalkulatu dira.

Iturria: Espainiako Bankua.

3. LEHEN SEKTOREA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1 BILAKAERA ESTATU MAILAN

Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektorearen protagonismoa handitu egin zen maila geografiko guztietan 2023an. Izan ere, maila gorenera iritsi ziren sektoreko eraldaketak. EBko Nekazaritza Politika Erkide “berriaren” lehenengo urtea izan zen. Gainera, aldaketa klimatikoa eta eguraldia aurrez iragarri ezina espero baino gehiago areagotu ziren, eta aurreko urteetako beste zailtasun batzuei gehitu zitzaizkien: pandemia eta Ukrainako gerra. Horiek eragina izan zuten merkatu energetikoetan —2023an garestitzeak desazeleratzen joan baziren ere— eta, batez ere, labore belarkaren merkatuetan. Estatuan, azken horiek jasan zituzten kalterik handienak; bereziki, estentsiboenak. Izan ere, mendeko lehorterik okerrera eta aurreikusitako gabeko fenomeno meteorologikoak izan ziren.

EBko lege-aldaketak mahai gainean zeuden ondoz ondoko krisien aurretik. Zehazki, 2019an hasitako agintaldi instituzionalean jarri ziren mahai gainean, sektoreko errealitate berriei aurre egiteko. Sortu diren askotariko beharretara egokitu behar izan dituzte lege-aldaketak, eta azeleratu egin behar izan dituzte bost urteko agintaldi horrek aurrera egin ahala, jomuga 2024an jarrita, errealitate klimatikoa gero eta larriagoa delako. Estatuan ere izan dira legegintzako berrikuntzak, hala nola Elikadura Katearen Legea, zeinak gardentasuna eskaintzen duen eta ekoizle txikiak babesten dituen. Gainera, baliabide ugari mobilizatu behar izan dira, laguntzen eta aseguruaren bidez.

Araudiaren aldaketak arazo handiak sortzen ari dira, eta malgutasuna eskatzen da; batez ere, lurzorua erabilerarekin lotuta. Sektoreak ahalegin handia egiten du egokitzeke; esaterako, praktika ekologikoetara bideratutako ekoerregimenetara, araudietara eta laguntza berezietara batuta. Honako gaiak daude eztabaidaren erdian: ongarriak, pestizidak, alterazio genomikoa, karbono-isurpenak, kateak laburtzea ekoizpena lokalagoa izan dadin, animalien ongizatea edo biodibertsitatea. Hala, zaildu egin da Europako politika klasikoa, hektarea bakoitzeko laguntzetan oinarritua.

Estatuan, frutak, barazkiak, txerriak eta esnea izan ziren nekazaritza-errentari tira egin ziotenak. Izan ere, hobeto egokitzea ari dira lortzen, prezioak mantenduta. Dena den, horiek ere jasan zuten eraldaketen inpaktua. Zehazki, nekazaritzari eragiten dioten gai askok eragiten diote abeltzaintza-sektoreari ere. Izan ere, gai garrantzitsua da animalia-azienden landare-elikadura. Zerealak eta mahastiak dira krisirik larrienak bizi izan zituzten ekoizpenak. Olibadien egoera arindu egin zen, olioaren prezioa asko igo ahal izan zelako.

Egoera nahasi horrek ezohiko oszilazio eta joerak ekarri zituen kasu askotan, estatu edo erkidego mailako produktu edo kategoria bakoitzaren datu mikroetan. Hala, agerikoa izan zen ezegonkortasuna.

Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektorearen ekoizpena % 4 hazi zen Espainian 2023an. Aldiz, aurreko bi urteetan % 10 inguru haztea lortu zuen, gorabeherak izan arren, kostuen zati handi bat bezero-merkatuei kargatuta. Landare-ekoizpenari zegokion guztizkoaren % 55 inguru, eta animalia-ekoizpenari % 42. Gainerakoa zerbitzuei eta beste jarduera batzuei zegokien. Bilakaera ezberdina izan zen. Izan ere, landareen adarra % 15 baino gehiago hazi zen 2021ean, % 5 baino apur bat gehiago 2022an eta -% 2,2 murriztu zen 2023an. Animalia-ekoizpena, berriz, % 4,1 hazi zen 2021ean, % 14,8 2022an eta % 13,3 2023an.

Landareen adarra 800 milioi euro inguru murriztu zen. Izan ere, barazkiek 1.000 milioi euro baino gehiago irabazi zuten, frutak 2.000 milioi eta bazkak 660 milioi, baina 3.000 milioi euro baino gehiago galdu zituzten zerealek (% 50 baino gehiago murriztu zen 2022arekiko) eta 1.000 baino gehiago oliba-olioak. Zerealen datua 2009az geroztiko okerrera izan zen. Dena den, egia da 2020an eta 2021ean aparteko igoerak izan zituela. Animalien adarrak 3.200 milioi baino gehiago irabazi zituen, batez ere, txerriaren (1.500), esnearen (936 milioi) eta oilo-arrautzen (+537) igoeragatik.

Estatuan indar handia zuten barazki eta fruten ekoizpenak eta txerriaren ekoizpenak (hamarkada batean bikoiztu egin ziren, gutxi gorabehera), eta esnea eta arrautzak susperraldian zeuden. Hori dela eta, sektore horiek ere zailtasunak izan zituzten arren, prezioak dezente igotzeko aukera izan zuten eta, horri esker, amaierako nekazaritza-errentaren hazkundera 2016az geroztiko onena izan zen, % 12,8koa (2022an -% 4,1 egin zuen behera). Baina kostuen murrizketak ere eragin zuen hori, aipatutako lehordeen eta ekoizpen batzuk murriztu dituzten beste faktore batzuen ondorioz. Aldi berean, jaitsi egin ziren erabilitako gaien prezioak. Balioari dagokionez, erdiak baino gehiago ganadua elikatzeko pentsuak izan ziren, eta horien prezioa oso gutxi jaitsi zen. Baina energiaren, lubrifikatzaileen eta ongarrien prezioak nabarmen jaitsi ziren. Salbuespen meteorologikoa dela eta asegurueta jotzearen arazoa ministerioaren kontuan ere nabaritu zen, mendeko finantza-gastu altuenak izan baitzituen.

76. koadroa Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak

(M euro)

Kontzeptua	2022	2023*	% Δ 2023/2022		
	Balioa	Balioa	Balioa	Kopurua	Prezioa
A.- Nekazaritza-adarreko ekoizpena	62.997,7	65.513,4	4,0	-8,0	13,1
– Landare-ekoizpena	37.009,4	36.196,2	-2,2	-12,2	11,3
– Animalia-ekoizpena	24.411,3	27.657,7	13,3	-2,2	15,9
– Zerbitzu-ekoizpena	1.577,0	1.659,5	4,9	-1,1	6,1
– Bigarren mailako jarduerak, ez- nekazaritzakoak, ez-bereizgarriak	873,0	920,9	5,5	-0,1	5,6
B.- Bitarteko kontsumoak	33.723,1	32.268,9	-4,3	1,4	-5,6
C.- (A-B) Balio erantsi gordina	29.274,6	33.244,5	13,6	-18,9	40,0
D.- Amortizazioak	6.100,0	6.586,1	8,0	-0,5	8,5
E.- Beste dirulaguntza batzuk	6.053,1	6.266,5	3,5	--	--
F.- Beste zerga batzuk	480,8	491,5	2,2	--	--
G.- (C-D+E-F) Nekazaritza-errenta	28.746,9	32.433,4	12,8	--	--

(*): 2024ko urtarrileko "2. estimazioa". Ekoizleak jasotako oinarritzko prezioen arabera. Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Guztira, nekazaritza- eta abeltzaintza-sektoreko gastuak % 4,3 murriztu ziren, baina ohi baino altuagoak izaten jarraitu zuten. 2024an antzeko beherakada bat gertatu beharko litzateke maila normalera itzultzeko, mendeko lehenengo bi hamarkadetan ikusitako batez besteko garestitze-erritmoa aintzat hartuta.

Nekazaritza Ministerioak, gainera, kantitateen urte arteko aldakuntzaren kalkuluak eskaintzen ditu. Datu horien arabera, nekazaritza eta abeltzaintzako kantitate orokorrak jaitsi egin ziren, bigarren urtez jarraian (-% 8, ia 2022an bezainbeste: -% 8,6). Landareen adarrean jaitsiera -% 12,2koa izan zen, eta aurreko urtean -% 11,4koa. Zerealetan jaitsiera handiak metatu dira azken urteetan (-% 6, -% 25,1 eta -% 34,8, azken hirurtekoan). Animalia adarrean, kantitateak -% 2,2 murriztu ziren.

Prezioei dagokienez, azken hiru urteetan prezioak % 7,6, % 20,2 eta % 13,1 igo ziren. 2023an % 11,3 garestitu zen landareen adarra, eta olioaren kategoriak izan zuen hazkunderik handiena; hurrengo bazka izan zen. Aldiz, ardoak izan zuen hazkunderik txikiena. Zerealen kasuan, kantitateak behera egiteaz gain, prezioak -% 26,2 murriztu ziren. Dena den, aurreko bi urteetan prezioak asko igo ziren, urtean heren bat baino gehiago. Industria-laboreen kategorian ere prezioek behera egin zuten, baina neurri txikiagoan (-% 16,8). Bestetik, animalia-adarrean % 15,9 igo ziren prezioak, eta dagoeneko aipatu ditugun produktuak izan ziren horren eragileak, ordena honetan: arrautzak, esnea eta txerriak. Aurreko urteko % 23,8ko igoerari batu zitzaion garestitze hori.

Bilakaera Nafarroan

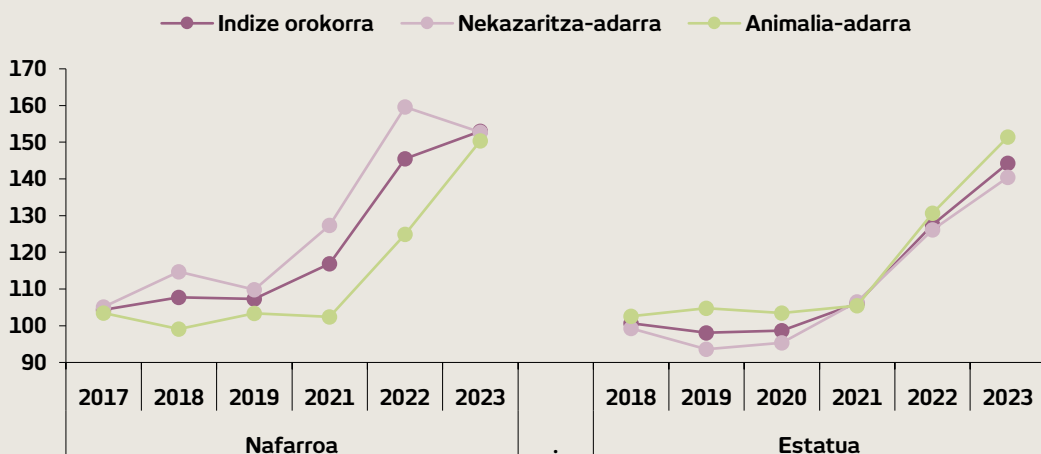
Nafarroan ere eragina izan zuen egoera nahasiak, eta hori erakusten dute 2023. urteari buruz eskuragarri dauden datuetako batzuek. Dena den, argitaratzen diren datuak ez dira Estatu mailan aipatu ditugun baliokideak. Momentuz, kantitateen, prezioen edo balioaren bilakaerak berreraiki egin behar dira, zeharka, datu mikroetan oinarrituta. Datu horiei bai, hileroko jarraipena egiten die Nafarroako Gobernuaren mendeko aldizkariak. Nekazaritza- eta abeltzaintza-azpisektoreei buruzko kapituluetan sakonago aztertuko ditugu, baina adierazle batzuk aurreratuko ditugu hemen.

Estatuan, nekazaritzako Balio Erantsi Gordinak honako bilakaera hau izan zuen, Ministerioaren arabera: 2020an $-0,4\%$, 2021ean $+8,9\%$, 2022an $-3,5\%$ eta 2023an $+13,6\%$. Nafarroan, Foru Gobernuaren hiru hilean behingo kontabilitate ekonomikoaren datuak aintzat hartuta, honako hauek izan ziren ehunekoak: $-0,1\%$, $+0,9\%$, $+5,2\%$ eta $+11,7\%$. Hau da, erresilientzia eta egonkortasun handiagoak erakutsi ditu sektoreak urterik zailenetan. 4 ekitaldi horietan, Nafarroako ekonomiaren BEG orokorrak $-7,5\%$ eko jaitsiera izan zuen pandemiaren zero urtean, $8,6\%$ ko hazkundea 2021ean, $9,6\%$ koa 2022an eta 6% koa 2023an. Hortaz, sektorearen portaera espezifikoak ez zen ziklikoa izan. Gaur egun, $2,8\%$ ko pisua du Nafarroako ekonomian.

Azter dezakegun beste adierazle bat prezioena da; egungo egoeran, garrantzi berezia du adierazle horrek. Hemen, atxikitako taulan ikusten den bezala, deigarria da nekazaritzako aldizkariak geldialdia kalkulatu duela landare-adarrarentzat. Hori ez dator bat Estatuko datuekin.

15. grafikoa Nekazaritzako ekoizleek jasotako prezioen indizeak

(Indizea 2017=100)

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Ondorioz, interesgarria litzateke datua kategorien arabera berrikustea. Nafarroan, prezioak % 5,5 igo zirela kalkulatu da (Estatuan % 13,1). Landare-adarrean -% 4,3 egin zuten behera: -% 22,2 zerealean (Estatuan -% 26,2), -% 2,2 lekaledunetan, +% 0,2 patatetan (Estatuko % 15,5eko igoeratik oso urrun), -% 23,5 industria-laboreetan (Estatuan -% 16,8), +% 11,5 bazkan (Estatuko % 33,3ko igoera baino askoz gutxiago), % 1,6 frutan (Estatuko % 15,8tik urrun), -% 16,9 fruitu lehorretan, +% 16 mahastian (Estatuko % 5,9ko igoera baino handiagoa) eta +% 27,5 kategoria nagusian, barazkien kategorian; kasu honetan ere, Estatuko % 12,5eko igoera baino handiagoa izan zen. Basogintzan % 34,3 igo ziren prezioak, eta aurreko urteko igoera are handiagoari batu zitzaion. Zalantzarik gabe, barazkien kotizazioa handitu ahal izatea izan zen daturik nabarmenena. Nekazaritzari buruzko kapituluaren sakonago aztertuko ditugu horien prezioak.

Nafarroako prezio-indizeen epe luzeagoko ikuspegitik, azken biurtekoan zerealen eta bazken prezioak asko igo zirela ikus daiteke, ordura arte egonkor mantendu ondoren. Zerealak, orain, gelditu egin dira bat-batean (industria-laboreen antzeko patroiarekin) eta bazkek igotzen jarraitu dute. Barazkien azelerazioa ere nabarmena izan zen urte horretan, aurreko urteetako datuekin alderatuta. Mahastiak, patatak edo fruitu lehorrak egonkorrago mantendu ziren epe luzean, eta frutek gora egin zuten apur bat azken hiru urteetan.

Animalia-adarrari dagokionez, buletinaren arabera, % 20,4 garestitu zen azpisektore osoa. Kasu honetan, bultzada handiena izan zuten produktuak Estatukoak berdinak izan ziren. Txerriak % 26,8 garestitu zen Nafarroan (Estatuan % 15), esnea % 26,5 (Estatuan gutxiago, % 21,7) eta arrautzak % 21,4 (Estatuan % 30,9). Ganadu biziaren prezioak ere gehiago hazi ziren, % 41,1. Eta askoz ere gutxiago hazi ziren honako hauek: behi-azienda % 10,2 (Estatuan % 3,8 bakarrik), ahuntz-azienda (% 12,4) eta ardi-azienda (% 7,3). Aldiz, ardi- eta ahuntz-aziendaren balioa, biak batera aintzat hartuta, -% 5,8 murriztu zen Estatuan. Azkenik, untxiak aipatu behar dira (+% 1,4). Hegaztien prezioa, berriz, egonkor mantendu zen (Estatuan % 6,5 garestitu zen). Epe luzeko ikuspegitik begiratuta, txerriaren, esnearen eta arrautzen prezioen gorakada handiak eta ganadu biziaren edo ardi-aziendaren prezioen gorakada aurreko urteko igoerei batu zitzaizkiela ikusten da. Igoera horiek biurteko honi dagozkio, lehenago geldi baitzeuden. Hortaz, lorpen handia da Nafarroako etxaldeek pairatzen dituzten kostu altuak produktu horietan islatu ahal izatea, bigarren urtez.

Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza

Bi urteko inflazioaren eragina berehala ikusten da Nafarroako kanpo-merkataritza adierazlean ere. Landare-, animalia- eta industria-azpisektoreen inportazioak eta esportazioak bereizten dira kasu honetan, baita hiru horien batura ere. Landare-adarraren

inportazioak eta produktu prozesatuen esportazioak izan zituzten jauzirik handienak. Baina, batez ere, lehenengoak. Izan ere, aurreko urteko atzerapenaren zuzenketa izan zen bigarrena, funtsean, eta jarraipena eman zion etengabeko igoeren ibilbideari. Landare-adarraren inportazioen gorakadak jarraitu egin zuen: 2021ean 650 milioi, eta 2023an 1.000 milioi baino gehiago. Eta, kasu honetan, oso lagungarria da Coyuntura Agraria-ren buletina bera, txosten honen oinarri nagusia dena. Izan ere, Nafarroako inportazioak zehazten ditu, hilabetez hilabete, eta ondorioa argia da: igoeraren zatirik handiena lotuta dago zerealekin eta produktu oleaginosoekin; horietako batzuk dira ekilorea eta haren olioak, besteak beste. Nafarroako elikagaien sektoreak kanpoko lehengai merkeagoetara jo zuen.

77. koadroa   Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa

(M euro)

Muga-zerga atala	Esportazioak		Inportazioak	
	2022	2023	2022	2023
Animalia biziak eta animalia-erreinuko produktuak	308,3	332,8	221,6	218,8
Landare-erreinuko produktuak, gantzak eta olioak	571,0	585,2	392,7	538,1
Elikagaien industrietako produktuak	656,6	726,3	251,9	249,0
Nekazaritzako elikagaien sektorea	1.535,9	1.644,3	866,2	1.005,9
Nekazaritzako elikagaien sektoreak esportazio-inportazioen guztizkoan duen partaidetzaren %	14,4	15,4	11,9	13,8

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetatik abiatuta.

Hala, landare-adarraren balantza asko murriztu zen, eta animalia-adarraren balantza baino txikiagoa izan zen; halere, positiboa izaten jarraitu zuen. Aldaketa handi horren ondorioz, erkidegoko nekazaritzako elikagaien kanpo-balantza positiboaren zati bat galdu zen.

Epe luzeko datuei begiratuta, nekazaritzako elikagaien inportazioek gorabehera handiagoak izan zituzten esportazioek baino, goranzko joeraren barruan, eta gutxi gorabehera modu berdinean banatuta zeuden hiru azpisektoreen artean. Esportazioek, duela hamarkada batetik, hazkunde-erritmo oso jarraitua zuten, nahiko homogeneoa 3 azpisektoreetan. Dena den, esportazio horretan askoz ere parte-hartze txikiagoa du animalia-adarrak. Orain, egoera aldatu egin da, inportazioen gorakada horrekin. Datozen urteetan ikusi egin beharko da gorakada egiturazko bilakatzen den.

Biztanleria okupatua

78. koadroa Enplegua lehen sektorean*

(m pertsona)

Urtea	Nafarroa	Espainia
2013	15,5	753,1
2014	13,4	739,3
2015	9,4	740,4
2016	9,8	760,2
2017	10,1	832,6
2018	14,2	822,5
2019	12,5	809,3
2020	9,6	763,4
2021	9,2	811,1
2022	6,9	789,3
2023	9,8	749,7

(*): Ekaineko datuak aurkeztu dira, uste baita adierazgarriagoak direla sektoreko enpleguaren urtarobilakaeraren barruan.

Iturria: Biztanleria Aktiboaren Inkesta. EIN.

Estatistika Institutu Nazionalaren Biztanleria Aktiboaren Inkestak hiru hilean behingo datua eskaintzen du, lurralde bakoitzean nekazaritzako eta abeltzaintzako jardueretan lan egiten duten pertsonen kopuruari buruz. Estatistika honetan, urtearen erdiko datua erregistratu izan dugu. Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektorearen ekitaldi bakoitzeko une puntual baten argazkia erakusten du. Sektore hori, jakina den moduan, hainbat azpisektorek eta jarduerak osatzen dute. Gaur egun, gero eta zailagoa da labore bakoitza biltzeko une egokiena zein izango den aurreikustea (horretarako ohikoa izaten da sasoikako langileak kontratatzea). Egoera horretan, ulergarria da tamaina txikiko laginetan —Estatuarekin alderatuta— gorabehera handiak izatea, adibidez, Nafarroako laginean. Aipatu dugun moduan, 2022ko datua ez zen ohikoa izan, ziur asko zirkunstantzia horietakoren batengatik. Hala, adierazlea 2020ko eta 2021eko antzeko mailara itzuli zen. Nafarroak 2023ko ekainean eskuratu zuen datua 2019az geroztik hiruhileko horretan eskuratutako daturik altuena izan zen. Espainiak, berriz, 2015az geroztiko zifrarik onena lortu zuen.

2. NEKAZARITZA-AZPISEKTOREA

EBren Nekazaritza Politika Erkidearen Plan Estrategiko berriaren lehenengo aplikazio-urteak markatu zuen nekazaritza-azpisektorea 2023an. Hark arautzen du azpisektorea eta gero eta eragin handiagoa du. 2019an hasitako bost urteko agintaldian zehar estatu kideak koordinatu dituen Europako Batzordeak eginak zituen prestaketak aurreko urteetan, aldaketa handiak egiteko, urte horiek salbuespenezkoak izan baziren ere; batetik, 2020an hasitako Covid-19arengatik, eta, bestetik, 2022an hasitako Ukrainako gerragatik. Bi gertakari horiek eragin handia izan zuten eta Batasunaren elikadura-ereduko landare arloan gertatzen ari diren eraldaketa erraldoiak azeleratu zituzten.

Europak kalitate altuko elikadura-hornidura ziurtatu nahi du, eta ingurumenarekin, paisaiarekin eta landa-inguruneko gizarte-ehunaren egiturarekin bateragarri egin nahi du. Horretarako, nekazaritza diruz laguntzen du eta oso modu zorrotzean kontrolatzen du, haren merkatua modu estrategikoan diseinatuta, baina munduko gainerako herrialdeekin salerosketan aritzeari utzi gabe. Irizpideak bateratu nahi ditu eta berdintasunez aplikatu nahi dizkie askotariko beharrak eta arazoak dituzten azpisektoreei, EBko lurraldean askotariko errealitateak baitaude. Une nahasia da oraingoa, osasun-krisiez eta krisi geopolitikoiez gain ziurgabetasun meteorologikoa baitago. Hala, aldaketa klimatikoa gero eta zailagoa aurreikusten da.

Hori dela eta, zaila da baldintzapean bete beharreko arau komun batzuk antolatzea, behar adinako jasagarritasun ekonomikoa mantenduz, laguntzak ustiategi guztietara iritsi ahal izateko. Ustiategi gehienek familiaren jabetzako ustiategi txikiak izaten jarraitzen dute. Hori ezohiko protagonismo politikoa ematen ari zaio azpisektoreari, lurralde eta sektore mailako interes asko baitaude mahai gainean, oso konplexua den eztabaidan. Ahots asko hasi ziren 2023an aldaketak eta malgutasuna eskatzen; bereziki, hurrengo urterako aurreikusitako Europako ziklo politiko berriari begira.

Kausa eta efektuen kate berezi horrek banakako laboreei eragiten die, maila lokalean; kapitulu honetan aztertuko ditugu horiek. Eta, era berean, kategoria orokorrei ere eragiten die, lehen sektoreko panorama orokorraren baitan. Covid-19aren pandemiatik eratorritako murrizketek 2020. eta 2021. urteei eragin zieten, batez ere, eta hornidura-kateko eragileen elikadura-ohiturak eta ohitura logistikoak aldatu zituzten. Ezohiko baldintza horiek lasaitzen hasi zirenean, gerra-gatazka batek berriz ere astindu zituen nekazaritza arloko oinarrizko merkatuak. Izan ere, eremu kritikoan gertatu zen inbasio hura, eta hainbat produkturen (adibidez, zerealak edo landare oleaginosoak) eskaintzari eta eskariari eragin zien.

Merkatu energetikoak nahastu egin ziren denbora batez, eta horrek inpaktu handia izan zuen 2022ko kostu eta prezioetan. 2023an, oraindik ere, horren guztiaren albo-kalteak

nabari ziren, aipatutako epe luzeko eraldaketen eraginekin nahastuta. Aldi berean, ekoizpen batzuk bide normalizatura itzuli zirela adierazten dute aldakuntza batzuek.

Euskal Herrian ere eragina izaten ari da aldaketa klimatikoa. Hala, azpisektoreari beti eragin izan dion aldakortasuna areagotzen ari da, eta, ondorioz, beharrezkoa da inprobisatzea eta eskaintza epe egokienetan merkaturatzeko taktikak erabiltzea. Tenperaturen, eguzki-aldien eta euri-aldien ohiko patroiak gero eta aldatuago egoteak —ingurune biologikoaren, animalia-ingurunearen eta ingurune fungikoaren ekintza gehitu behar zaie horiei, izurrien gisako nahasmenduak eragiten baitituzte— gehiago eragiten die labore batzuei, beste batzuei baino. Hala, egokitzapen teknikoak egiten ari dira, hala nola ureztatzea eta beste batzuk, errealitate berri honen kalteak gutxitzeko, baina, hala ere, kategoria eta produktu guztiak ez dira berdin egokitzen horietara. Produktu batzuek, ikusiko dugun moduan, ez dute lortzen etengabeko beheranzko ibilbideari buelta ematerik. Dena den, beste eskualde batzuetako kanpo-lehia ere izan daiteke beherakada horren eragilea.

Kasu batzuetan, elikadura-industriako faktore teknologikoek eta irteera komertzial berriek, edo kanpoko merkatuetan agertzen diren aukerek, produktu tradizional baten errendimendua eta errentagarritasuna hobetzea eragin dezakete. Hortaz, aldaketak ez dira negatiboak izaten ari kasu guztietan. Hain zuzen ere, gure eremuko landaketa tradizional gehienek euren espazioa izaten jarraitzen dute, neurri handi batean haien izen onagatik eta kalitateagatik (kasu batzuetan, gero eta handiagoa). Dena den, banaketa-bideak aldian behin aldatu eta berritu behar izaten dituzte, eta joera gastronomiko eta ekologiko berrietara egokitu behar izaten dute. Kontsumitzaileari egiten zaion produktuaren amaierako aurkezpena eta besteengandik bereiztea funtsezkoak dira prezioei eusteko eta kostu handiak prezioei egozteko; adibidez, energiaren edo ongarrien kostuak.

Administrazioak, era berean, gero eta ahalegin handiagoa egiten ari dira giza baliabideei eta antolaketarako baliabideei dagokienez, belaunaldi-txanda falta izatearen arazoari aurre egiteko. Izan ere, arazo horren aurrean, ez dute nahi irtenbide bakarria industrializazioa eta ekoizpena enpresa handi gutxi batzuetan kontzentratzea izan dadin. Enpresa handi horiek, aldi berean, gai izan daitezke kanpo-merkatuko lehiakortasunak edo beste lurralde batzuetako ustiatzearen lehiakortasunak eragindako gorabeherei aurre egiteko.

2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK

Tonajeak, kostuek eta prezioek urte arteko aldakuntza gero eta handiagoak dituzte, aurrez aipatutako guztiagatik. Lurraldearen erabileraren bilakaera geldoagoa da, baina hautematen da dagoeneko, azalera-adierazleek erakusten dutenez.

Nafarroaren iparraldean, mendialdeko baratzeak eta abeltzaintza gailentzen dira, eta protagonismo handia dute bazka-laboreek. Erdialdeko eremuan, lehorreko lurretan, zerealak nabarmentzen dira. Eta Erriberan eta Ebroren ibaiadarren amaierako tarteetan pilatzen da baratzegintzaren eta labore ureztatuen zatirik handiena; jarduera hori oso garrantzitsua da erkidegoan eta inguruko udalerrietan.

Labore zurkaren artean, fruta-arbolek garrantzia dute eremu guztietan. Iparraldean sagarra nabarmentzen da, olibadiak nolabaiteko presentzia du erdialdean, eta, zalantzarik gabe, mahastia da labore zurkara nagusia eta Hegoaldean pilatzen dira mahastiak.

Nafarroako Gobernuaren mendeko Coyuntura Agraria-ren buletinak azalera eta tonajeak monitorizatzen ditu hilabetez hilabete, beste adierazle batzuez gain, ustiatzei buruzko informazioa iristen den heinean. Horren ezberdinak diren laboreen datu guztiekin, multzo bat osatzen du, eta azpisektorearen dedikazioaren irudi orokor bat eman dezake agregatu horrek. Urteko ekoizpenak batzean datzan arren, bat datoz normalean monitorizatzen diren epigrafeekin. Hau da, baliteke atsedenerako erabiltzen diren beste hedadura batzuk, produktuen arteko erabilera mistoko hedadurak (kasu horretan zailagoa da neurketa zehatza egitea) edo aldi aldakorren mendeko hedadurak izatea. Dena den, datu multzoak aukera ematen du lehorreko laboreen eta labore ureztatuen arteko banaketa eta labore zurkaren eta belarkaren arteko banaketa nola aldatzen diren ikusteko. Jarraian zehaztuko ditugun kategoria gehienek barne hartzen dituzte horiek.

79. koadroa Lur landuen erabilera

(m Ha)

Kontzeptua	2022			2023			% Δ 23/22		
	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira	Lehorrekoa	Ureztatua	Guztira
Labore belarkarak	171,2	86,1	257,3	172,3	84,9	257,3	0,7	-1,4	0,0
Labore zurkarak	12,1	18,4	30,5	11,5	18,1	29,6	-5,0	-1,4	-2,8
Laboreak guztira	183,3	104,5	287,8	183,8	103,1	286,9	0,3	-1,4	-0,3

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua *Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.*

Lehorreko labore belarkaren kasuan, esaterako, 2021ean gorakada bat izan zela erakusten du datuen agregatuak, baina gero konpentsatu egin zen. Antzeko zerbait gertatu zen labore ureztatuen agregatuarekin 2022an, gehienekoa lortu baitzuen urte

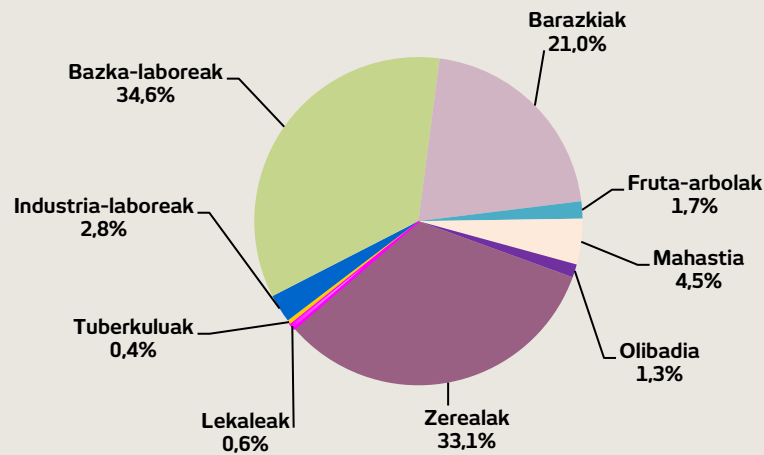
horretan, baina 2016az geroztiko azaleraren balio baxuenera jaitsi zen 2023an. Dena den, multzo osoa kontuan hartuta, aldakuntza oso txikiak izan ziren horiek. Maila horretan, lurraren erabileraren arabera kopuruak ez dira asko aldatzen urtez urte. Patroi orokorrari jarraituz, lehorreko laboreen azalera ia bikoiztu egiten du labore ureztatuena. Aldiz, labore belarkaren azalera 8 edo 9 aldiz handiagoa da fruta-arbolen, olibadien eta mahastien baterako azalera baino.

Esan liteke azken hiru labore mota horiek ez direla izan azkenaldian Nafarroan hazkunderik handiena izan dutenak, eta horretan eragina du horien hazkunde-ziklo biologikoak geldoagoak izatearekin. Ondorioz, egoera nahasia izan dute azken urteetan. Izan ere, horien kudeaketa aldaketen erritmora egokitzea zailagoa da, labore belarkaren ekoizpenaren kasuan baino. Nekazari askorentzat aldebereko baliabidea izan daitezke labore belarkarak, hainbat motatakoak izanez gero. Dena den, olibadiak esaterako gora egin zuen, eta hori bat dator 2023an oliba-olioaren balioak eta, horrenbestez, errentagarritasunak izan zuten hazkundearekin.

Kategorien arabera azalera eta tonajeek epe luzean duten bilakaera nabarmenagoa da. 2023an berritasun berezi bat izan zen kategoria horietako batean: lekaledunen tonajea. Kategoria horren barruan produktu proteaginosoak daude, hala nola ilar lehorra, proteina asko duena. EBren araudi berriak ilar lehorraren landaketa bultzatzen du alternatiba gisa, lursailak atsedean hartzen duen bitartean ezer landatu gabe ez uzteko, lurzorua aberasteko gaitasuna baitu landare horrek. Dena den, ikusten den moduan, bere kuota hirukoiztu bazuen ere, Buletinak zenbatzen duen gutzitzaoren gainean % 0,6ko pisua baino ez zuen tipologia horrek. Masarik handienak Foru Erkidegoko hiru eskualdeei lotuta aipatu ditugun hiru tipologiei zegozkien, gutxi gorabehera: bazka-laboreak, zerealak eta barazkiak.

Balantze horretan, zerealek eskuratu zuten kuota 2015az geroztiko baxuena izan zen, eta bazka-laboreena 2014az geroztiko baxuena. Aldiz, barazkiek gehienekoa eskuratu zuten berriz ere, aurreko urteetan baino hazkunde txikiagoa izan arren. Zerealek duela hamarkada bat baino 8 puntu gutxiago zituzten, eta barazkiek 5 puntu irabazi zituzten tarte horretan. Lekaledunek, olibadiak eta industria-laboreek ere gehieneko zifrak lortu zituzten, eskura ditugun datuak kontuan hartuta.

16. grafikoa Ehuneko araberako banaketa nekazaritzako ekoizpen nagusietan, 2023

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua Kategoría bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.

Azalerari dagokionez, zerealak gailendu ziren % 62,5eko pisuarekin, hedadura galtzen joan badira ere. 2021ean gorakada bat izan ondoren, beherantz hasi ziren berriz, eta jaitsiera azeleratu egin da orain. Mahastia ere azalera galtzen ari da pixkanaka, eta % 5,7ko kuota zuen 2023an. Azalera handiagoa zuten bazka-laboreek (% 9,8) eta barazkiek (% 8,3), eta txikiagoa industria-laboreek (% 5,1), lekaledunek (% 3,8), olibadiak (% 2,8), fruta-arboleak (% 1,8) eta tuberkuluak (% 0,1).

Hamarkada batean, zerealen kuota ehuneko 10 puntu murriztu zen, eta mahastiena ehuneko puntu bat. Baina biak, fruta-arbolak bezala, eskuragarri ditugun datuetako gutxieneko mailara iritsi ziren. Bazka-laboreek beheranzko bideari ekin zioten berriz, eta hazi egin zen barazkietara eta industria-laboreetara bideratutako azalera. Bestetik, bat-batean eten egin zen lekaledunen beheranzko joera, aipatu dugun berritasuna dela eta. Labore zurkaren artean, iraunkorrak eta egonkorak izaten jarraitu zuten olibadiaren goranzko joerak eta fruta-arbolen eta mahastien beheranzko joerak.

Azaleraren urte arteko aldakuntzei dagokienez, lekaledunak nabarmendu ziren, % 168,6 hazi baitzen horien azalera. Aurreko seiurtekoan, berriz, hedaduraren erdia baino gehiago galdu zuten. Gainerako kategoriak askoz ere gutxiago aldatu ziren: -% 3,1 zerealak, -% 9,3 tuberkuluak, +% 0,5 industria-laboreak, -% 3,9 bazkak, +% 0,9 barazkiak, -% 2,6 labore zurkarak, -% 10,3 fruta-arbolak, -% 2,3 mahastiak eta +% 2,6 olibadiak. Hala, guztizkoa -% 0,2 murriztu zen, eta, beste behin ere, argi ikusi zen zer kategoria diren gero eta errentagarriagoak ekoizleentzat.

Tonajeari dagokionez, lekaledunak % 142,5 hazi ziren eta hazkunde handiak izan zituzten olibadiak (% 43,7), industria-laboreek (% 38,6) eta fruta-arboleak (% 34,1) ere; azken bi kasu horietan, erremolatxaren eta sagarraren zifrak normalizatu egin zirelako, batez ere. Labore zurkaren guztizkoa % 11,2 hazi zen, eta beherakadak izan zituzten zerealek (-% 13), tuberkuluak (-% 1,7), bazkak (-% 12,9), barazkiek (-% 8,7), mahastiek (-% 1,8) eta kategorien guztizkoak (-% 9,3). Urte batetik bestera 115.000 tona galdu zituzten barazkiek, eta zerbait gutxiago zerealek. Bi jaitsiera horiek, gutxi gorabehera, kategorien guztizkoak 2023an izandako atzerapen garbiaren baliokideak izan ziren.

80. koadroa Nafarroako nekazaritzako ekoizpen nagusiak

Kontzeptua	2022	2023	% Δ 23/22
Zerealak	846.962	736.817	-13,0
Lekaleak	5.808	14.083	142,5
Tuberkuluak (patata)	8.726	8.578	-1,7
Industria-laboreak	44.366	61.470	38,6
Bazka-laboreak	887.124	772.250	-12,9
Barazkiak	511.039	464.910	-8,7
Labore zurkarak	151.338	168.131	11,2
– Fruta-arbolak	29.196	38.950	34,1
– Mahastiak	101.713	99.834	-1,8
– Olio-olibadia	20.429	29.347	43,7
Guztira	2.455.363	2.226.239	-9,3

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua *Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez daude sartuta laborantza txikiak.*

Tona kopuruari buruzko datuak aztertuta, ikus daiteke zerealek eta bazka-laboreek hainbat ekitalditan zehar egin dutela behera, eta aurreko hamarkadako batez bestekotik oso urrun geratzen ari direla, aurreko hamarkadan gorabehera asko izan baziren ere. Adibidez, irina erabiltzen duten industriak edo ganaduarentzako elikagaiak behar dituzten ganadutegiak nazioarteko hornitzaile merkeagoetara jotzen ari dira, merkatuko kostuak altuak direlako: lehiakide horien aurrean, tokiko laboreak ekoiztea oso garestia da, eta lursail batzuk lugorri uzten dira.

Barazkien kasuan, guztizkoa 2017-19 hirurtekoko mailara itzuli zen. Mahastiek, olibadiak eta industria-laboreek ere aldakuntza handiak izan zituzten, baina, epe luzean, nolabaiteko beheranzko joera ikusten da lehenengo kasuan, eta goranzkoa beste bien kasuan. Fruta-arboletan, badirudi eten egin zela beheranzko joera, eta 2021eko maila berreskuratu zen. Dena den, baliteke gorabehera puntuala izatea. Mantentzeko itxura handiagoa du lekaledunen hazkundeak, horren atzean dagoen arrazoia dela eta; aurretik, pisua galtzen ari ziren. Tuberkuluen ekoizpena, berriz, egonkorragoa da, eta epe luzean beheranzko oso joera apala igartzen da.

Jarraian ageri diren tauletan aztertutako produktu multzoak datoz, banakatuta, zerealekin hasita. Azalerari dagokionez, garia izan zen nagusi, baina gertu zuen garagarra ere; 2023an azalera irabazi zuen azken horrek, baina tonajea galdu. Azalera askoz txikiagoarekin, artoa izan zen hurrengoa. Gainera, urte horretan heren bat murriztu zuen hedadura eta pisua artoak, eta oloaren hektarea kopuruaren antzeko mailan geratu zen; oloa egonkorragoa da bi adierazleetan. Tonajearekin lotuta, gariaren abantaila argiagoa zen, eta artoak kuota handiagoa irabazi zuen. Dena den, garagarraren kasuan bezala, biek behera egin zuten berriz. Oloa izan zen behera egin ez zuen bakararra. Jaitsiera handiagoak izan zituzten urte horretan artoak eta zereal minoritarioek, hala nola tritikaleak —garagarraren eta gariaren arteko hibridoa—. Horiek, bigarren mailakoak edo ordezkokoak direnez, gorabeheratsuagoak izaten dira. Garagarraren tonajearen beheranzko ibilbidea argiagoa da duela 7 ekitalditik, gariarena edo artoarena baino. Izan ere, bi horiek goranzko laurteko bat izan zuten 2017-2021 artean.

81. koadroa Zereal-aleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Garia	84.286	345.070	82.437	320.741	-2,2	-7,1
Garagarra	67.363	260.962	70.526	239.500	4,7	-8,2
Oloa	11.508	40.051	10.949	40.220	-4,9	0,4
Arroza	1.704	10.313	1.371	7.863	-19,5	-23,8
Artoa	17.356	184.505	11.538	124.918	-33,5	-32,3
Zekalea	100	247	137	178	37,0	-27,9
Tritikalea	2.801	5.814	2.361	3.397	-15,7	-41,6

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Lekaleen artean, deigarria da ilar lehorraren azaleraren hazkundera, lehen aipatu dugun moduan, aurretik beheranzko joera zuelako. Aldiz, baba lehorrak igoera apalak izan zituen aurreko urteetan ere. Tonajearen kasuan, biak behera egiten ari ziren 2016. urteko gehienekoarekiko. Baba partzialki suspertu zen, eta ilarak hirukoiztu egin zuen haren pisua. Hala, urte hartan eta hurrengoan izandako mailara iritsi zen ilarra. Zalkearen eta babarrun lehorraren pisua askoz ere txikiagoak ziren, baina apur bat suspertu ziren.

82. koadroa Lekaleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Babarrun lehorra	105	193	106	222	1,0	15,0
Baba lehorra	1.724	2.059	2.906	3.223	68,6	56,5
Ilar lehorra	1.534	3.072	7.153	10.099	366,3	228,7
Zalkea	669	484	666	539	-0,4	11,4

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Patatak pixkanaka behera egiten jarraitu zuen eta eskuragarri ditugun datuetako gutxienez iritsi zen berriz ere, bi adierazleen kasuan (hektareak eta tonak) eta bi barietateen kasuan (sasoi erdiko patata eta patata berantiarra eta hazitarakoa). Dena den, patata berantiarrak eta hazitarakoak apur bat gora egin zuen, hainbat ekitaldiren ostean lehen aldiz.

83. koadroa Tuberkuluen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Sasoi erdiko patata	150	5.879	138	5.687	-8,0	-3,3
Patata berantiarra eta hazitarakoa	163	2.847	146	2.891	-10,4	1,5
Patata (guztira)	313	8.726	284	8.578	-9,3	-1,7

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Industria-laboreen artean, azukre-erremolatxa ezohikoa da, izaten dituen gorabeherak direla eta. Gainera, kategoria honetako beste laboreekin (oleaginosoak) alderatuta, tona kopuru askoz ere handiagoa izaten du, azalera askoz txikiagoa erabili arren. Haren ekoizpena bikoiztu egin zen aurreko urtearekiko, eta ia laukoiztu 2021eko datuarekiko. Hala ere, ez zen iritsi kanpaina jakin batzuetan eskuratutako pisura, hala nola 2017 eta 2018kora. Ekilorearen kasuan, azalera hazi egin zen bigarren urtez, ekitaldi askotan aldatu gabe egon ostean; eta tona kopurua ere hazi egin zen, urte askoren ondoren lehen aldiz. Koltzaren kasuan, berriz, hainbat urtez azalera hazi ostean, gelditu egin zen hazkundera, eta guztizko masak behera egin zuen.

84. koadroa Industria-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Azukre-erremolatxa	224	17.345	374	34.258	67,0	97,5
Ekilorea	5.285	7.610	6.475	11.288	22,5	48,3
Koltza	9.126	19.411	7.856	15.924	-13,9	-18,0

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Bazka-laboreek ere aldakuntzak izan zituzten ekitaldi horretan. Kategoria honetan, lehenago aztertu ditugun hainbat produktu bateratzen ditu Buletinak, baina ganaduarentzako elikadurara bideratuta: lekaledunak (adibidez, zalkea, ilarra edo alpapa), gramineoak (adibidez, artoa eta ray-grass belarra) eta bi kategoria horien arteko mistoa izan daitekeen beste multzo bat, "aldi baterako belardia" izenekoa; iturri horrek azken hori ere zenbatzen du azken urteetan. Ekitaldi askotan zehar, barietate horiek guztiek antzeko hedadura zuten, ilarrak izan ezik; ilarraren hedadura askoz ere txikiagoa zen. 2023an gora egin zuen lekaledun horrek. Aldi baterako belardiak, berriz, beherakada handia izan zuen, eta ia neurri bereko gorakada izan zuen zalkeak (gizakiaren kontsumorako zalkeak ez

zuen gora egin). Zalkeak, dena den, goranzko joera argia zuen aurretik ere. Duela hamarkada bat, ilarraren adinako hektarea kopurua zuen, eta gainerako barietateek baino askoz gutxiago. Orain, ordea, gaintitu egin ditu gainerako horiek.

Tona kopuruari dagokionez, are handiagoa izan zen aldi baterako belardiaren jaitsiera (bigarren urtez egin zuen behera tonajeak), eta ez ziren horren esanguratsuak izan ilarraren eta zalkearen gorakadak. Artoak egonkor jarraitu zuen, baina pisu handienekoa izatera pasatu zen lehen aldiz; alpapak behera egiten jarraitu zuen, eta ray-grass belarrak ere behera egin zuen, egonkortasun-fase luze baten ondoren.

85. koadroa Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Bazka-artoa	5.414	192.700	4.848	202.348	-10,5	5,0
Ray-Grass	5.029	158.609	4.307	136.265	-14,4	-14,1
Alpapa	4.626	186.459	4.627	157.190	0,0	-15,7
Bazka-zalkea	7.408	132.542	10.301	159.239	39,1	20,1
Bazka-ilarra	1.043	18.248	1.894	29.723	81,6	62,9
Aldi baterako belardia	5.885	198.566	2.280	87.485	-61,3	-55,9

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Nolanahi ere, Nafarroako nekazaritza-azpisektorean garrantzi estrategiko handiagoa dute barazkiek. 2023an %0,9 hazi zen barazkien azalera, baina tona kopuru garbiak hamarkada osoko jaitsierarik handiena izan zuen, -%8,7koa. Galdutako ia 45.000 tona horietatik, erdia barazki nagusiaren jaitsierari zegokion: tomatea. Gainerakoa, berriz, honakoen jaitsieraren ondorioa izan zen, ordena honetan: piperra, azalorea eta baba berdea. Tomatearen kasuan, arrazoi klimatologikoak izan ziren tartean, hala nola kazkabarra, beroa eta lehorrea.

Pisuari dagokionez, 2023an hautsi egin ziren goranzko joera batzuk, hala nola tomatearena eta piperrarena, eta letxugak nabarmen egin zuen behera. Azalorearen kasuan, beherakada handia izan zuen, hirugarren urtez, eta gauza bera gertatu zen baba berdearekin, esaterako. Guztizko masa handieneko bigarren barazkia, brokolia, egonkor mantendu zen, eta tipulak ere bere maila mantendu zuen. Arto gozoak goranzko bidean jarraitu zuen, indar handiz, eta geldotu egin zuen espinakaren gorakada. Aldiz, hiru urtez gora egin ondoren, behera egin zuten beste barazki batzuek, hala nola kuiak eta zainzuriak.

Urte arteko aldakuntzen artean, nabarmenagoak izan ziren jaitsierak: baba berdea (-%48,5), kardua (-%28), piperra (-%27,3), azalorea (-%26,8), porrua (-%25,9), letxuga (-%18,6), ardi-mihiak (-%15,6), tomatea (-%12,6), orburua (-%11,7) edo kuia (-%10,5). Ehuneko hazkundearen artean, alberjiniarena izan zen handiena (%83,8), eta askoz

hazkunde txikiagoak izan zituzten eskarolak (% 13,4) edo kuiatxoak (% 7,5), beste batzuen artean.

Azalerari dagokionez, aitzitik, hazkundeak esanguratsuagoak izan ziren murrizketak baino: alberjina (% 90,6), leka (% 40,6), ardi-mihiak (% 31,6), eskarola (% 27), tipula (% 24,4), tomatea (% 18,5), kuiatxoa (% 17,7) edo azak (%13,6). Aldiz, hedadura galdu zuten, bi digituko jaitsierekin, honakoek: porrua (-% 33,8), orburua (-% 29,3), kardua (-% 23,3), baba berdea (-% 20,6) eta azalorea (-% 20,2).

Termino garbietan, multzoak 217 hektarea irabazi zituen, batez ere, honako igoera hauei esker: 371 hektarea tomateak, 382 brokoliak eta 392 lekak. Aitzitik, 75 hektarea galdu zituen zainzuriak, 289 orburuak, 253 azalorak, 152 ilar berdeak eta 385 baba berdeak.

86. koadroa Barazkien azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Azak	66	1.527	75	1.573	13,6	3,0
Zainzuria	1.723	6.854	1.648	6.521	-4,4	-4,9
Letxuga	594	13.305	564	10.836	-5,1	-18,6
Eskarola	63	1.772	80	2.010	27,0	13,4
Espinaka	990	20.001	1.024	20.158	3,4	0,8
Zerba	180	5.266	170	5.042	-5,6	-4,3
Ardi-mihiak	79	505	104	426	31,6	-15,6
Errukula	135	1.185	147	1.226	8,9	3,5
Kardua	227	10.896	174	7.847	-23,3	-28,0
Borraja	47	2.206	49	2.362	4,3	7,1
Endibia	54	1.458	53	1.431	-1,9	-1,9
Kuia	222	8.116	207	7.262	-6,8	-10,5
Kuiatxoa	130	8.821	153	9.486	17,7	7,5
Alberjina	32	1.632	61	3.000	90,6	83,8
Tomatea	2.001	180.717	2.372	158.019	18,5	-12,6
Piperra	930	36.473	940	26.501	1,1	-27,3
Orburua	985	9.456	696	8.352	-29,3	-11,7
Azalorea	1.251	24.801	998	18.164	-20,2	-26,8
Brokolia	5.503	70.163	5.885	71.418	6,9	1,8
Tipula	295	22.439	367	22.020	24,4	-1,9
Porrua	139	3.475	92	2.576	-33,8	-25,9
Leka	968	9.382	1.361	12.678	40,6	35,1
Ilar berdea	2.987	18.221	2.835	18.402	-5,1	1,0
Baba berdea	1.870	11.818	1.485	6.089	-20,6	-48,5
Arto gozoa	2.305	42.182	2.406	44.511	4,4	5,5

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

87. koadroa Labore zirkaren azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2022		2023		% Δ 23/22	
	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoizp. (Tm)
Sagarrondoa	385	5.907	435	13.334	13,0	125,7
Udareondoa	718	12.214	643	12.726	-10,4	4,2
Gereziondoa	249	957	240	1.216	-3,6	27,1
Mertxika	319	6.276	299	6.809	-6,3	8,5
Aranondoa	57	305	60	512	5,3	67,9
Elorri beltza	98	250	93	522	-5,1	108,8
Almendrondoa	3.721	2.695	3.156	3.407	-15,2	26,4
Intxaurrondoa	288	442	307	424	6,6	-4,1
Errioxa jatorri-izendapeneko mahastia	7.156	40.989	7.040	43.252	-1,6	5,5
Nafarroa jatorri-izendapeneko mahastia	9.498	60.306	9.257	56.164	-2,5	-6,9
Olio-olibadia	7.819	20.429	8.023	29.347	2,6	43,7

Oharra: Ez dira sartu zuhaitz sakabanatuak.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Labore zirkaren artean, mahastiari zegokion okupatutako azaleraren erdia baino gehiago, eta olibadiari laurdena baino gehiago. Fruta-arbolen artean, arbendolondoak zuen hedadurarik handiena: Nafarroako fruta-arbolen azaleraren % 10 baino gehiago. Azken horrek 565 hektarea galdu zituen urtebetean (-% 15,2), eta mahastiak 388 galdu zituen (-% 2,3). Mahastiaren beherakada pixkanakakoa da. Aldiz, arbendolondoaren jaitziera eskura ditugun datuen arteko handiena izan zen, eta bat-batean gelditu zen ordura arteko goranzko joera (gorabeherak izan arren). Azalera galdu arren, tona kopuruak gora egin zuen. Haren bidea irregularra da, baina, orokorrean, goranzkoa.

Nolanahi ere, urteko albisterik nabarmenena sagarraren tonajearen normalizazioa izan zen, 2022an ezohiko erregistro baxua izan ondoren. Hala ere, oraindik asko geratzen zaio duela hamarkada bateko mailara heltzeko. Zerrendako gainerako fruta-arbolen pisuak ere gora ezin zuen, intxaurrondoarenak izan ezik. Dena den, udareondoa eta mertxikondoa oso urruti daude aurreko hamarkadan eskuratutako amaierako produktuaren mailatik. 2011. urtean, mertxikondoaren eta brinoiondoaren ekoizpena askoz handiagoa zen beste fruta nagusia baino. Baina, gaur egungo ekoizpena ordukoaren herena baino ez da. Aldiz, urte horretako maila baino apur bat beherago daude sagarra eta udarea, aldi horretan urte arteko gorabehera handiak izan ondoren.

Mahastien barruan, argiagoa izan zen Nafarroako jatorri-izendapenaren beheranzko joera, Errioxakoaren goranzko joera baino. Bigarren hori, lehenengoaren espazioa konpentsatzen edo ordezkutzen joaten da. Olibadiak gora egin zuen, epe luzeko goranzko joerarekin eta urte arteko oszilazioekin bat etorriz, bi urtean behingo zikloa dela eta. Ziklo

horren ondorioz, zuhaitz horiek, naturaz, urte batean uzta ugaria izaten dute, eta hurrengo urtean okerragoa.

2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA

Nafarroan ere hileroko jarraipena egiten diete nekazaritzako buletinak jasotzen duen produktu sorta zabalaren prezioei. Ekoizleak 100 kilogramoko jasotzen dituen euroak zenbatzen dira. Iturri berak eskainitako tonajea aintzat hartuta, nekazarien diru-sarreretara edo salmentetara gertura gaitezke, eta epe luzeko datu multzo bat osa dezakegu.

2022an, kalkulaturako zenbateko horiek urte arteko gorakada handiak izan zituzten zerealen kasuan. 2023an, berriz, aldakuntza zuzentzaile handiak izan ziren, eta 2021eko mailaren antzekora itzuli ziren garia, garagarra eta artoa. Zehazki, horien masa ekonomiko zenbatetsiak $-\%29,3$, $-\%32,4$ eta $-\%44$ murriztu ziren, hurrenez hurren. Zerrendaren barruan, aipatu bezala, piperra baino ez zitzairen gerturatu, $-\%24,4$ ko beherakadarekin. Aldiz, oloak $-\%16,4$ ko jaitsiera izan zuen, mertxikak $-\%13,8$ koa eta tomateak $-\%8,4$ koa. Tomatearen kasuan, hau da, barazki nagusiaren kasuan, azken 6 urteetako ehuneko beherakadarik handiena izan zuen.

88. koadroa Nekazaritzako produktu nagusien prezio eta balio guztizkoak

Produktua	Nekazariak jasotako prezioak (euro/100 kg)			Ekoizpenaren balio estimatua (m euro)		
	2022	2023	% Δ 23/22	2022	2023	% Δ 23/22
Garia	34,83	26,50	-23,9	120.187,88	84.996,37	-29,3
Garagarra	32,17	23,71	-26,3	83.951,48	56.785,45	-32,4
Oloa	32,03	26,65	-16,8	12.828,34	10.718,63	-16,4
Artoa	31,80	26,29	-17,3	58.672,59	32.840,94	-44,0
Zainzuria	273,01	277,15	1,5	18.712,11	18.072,95	-3,4
Letxuga	73,07	85,48	17,0	9.721,96	9.262,61	-4,7
Espinaka	65,18	63,84	-2,1	13.036,65	12.868,87	-1,3
Tomatea	15,24	15,97	4,8	27.541,27	25.235,63	-8,4
Piperra	86,93	90,40	4,0	31.705,98	23.956,90	-24,4
Orburua	84,57	103,80	22,7	7.996,94	8.669,38	8,4
Azalorea	46,60	94,10	101,9	11.557,27	17.092,32	47,9
Brokolia	59,80	82,50	38,0	41.957,47	58.919,85	40,4
Tipula	18,29	21,50	17,6	4.104,09	4.734,30	15,4
Leka	47,16	49,62	5,2	4.424,55	6.290,82	42,2
Ilar berdea	27,09	27,47	1,4	4.936,07	5.055,03	2,4
Sagarra	48,48	66,20	36,6	2.861,77	5.718,36	99,8
Udarea	66,18	72,44	9,5	8.083,23	9.218,71	14,0
Mertxika	88,71	70,51	-20,5	5.567,44	4.801,03	-13,8
Arbendola	108,45	90,08	-16,9	2.922,73	3.069,03	5,0
Sasoi erdiko patata	36,28	35,33	-2,6	2.132,90	2.009,22	-5,8
Patata berantiarra	35,50	36,00	1,4	1.010,69	1.040,76	3,0
Ardo beltz berria (€/HI)	61,28	69,37	13,2	--	--	--
Ardo gorri berria (€/HI)	82,21	80,13	-2,5	--	--	--

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Igoeren artean, nabarmentzekoa da ia bikoiztu egin zirela sagardo-sagarraren diru-sarrera zenbatetsiak (% 99,8ko igoera); haren atzetik kokatu ziren azalorea (% 47,9, baina tona kopurua murriztu zuen), leka (% 42,2), brokolia (% 40,4), tipula (% 15,4) eta udarea (% 14). Prezioen gorakaden artean, honakoak izan ziren deigarrienak: azalorea, zeinak bikoiztu egin zuen (% 101,9), brokolia (% 38), sagarra (% 36,6), orburua (% 22,7), tipula (% 17,6) eta letxuga (% 17). Aldiz behera egin zuten garagarrak (-% 26,3), gariak (-% 23,9), mertxikak (-% 20,5), artoak (-% 17,3), arbendolak (-% 16,9) eta oloak (-% 16,8).

Fruta-arbolen kasuan, sagarraren eta udarearen prezioen igoerak goranzko joera baten baitan kokatu ziren. Arbendolaren jaitsiera, berriz, ohiko gorabeheren parte izan zen. Aldiz, mertxikaren beherakada zuzenketa bat izan zen, aurreko urtetan asko egin baitzuen gora. Barazkien artean, azaloreaz gain, beste batzuek ere azken 15 urteetako gehienekoak eskuratu zituzten: brokoliak, letxugak eta orburuak. Zainzuria apur bat hazi zen, baina ez zuen berrartu urte batzuk lehenago izandako sekulako igoeren bidea (2018an lortu zuen gehienekoa). Piperra 2015eko gehieneko prezioetik gertu geratu zen. Eta tomateak ez zuen lortu guztiz suspertzerik, 2017an erregistratutako beherakada handiaren ondoren.

Balio ekonomiko zenbatetsiaren gaineko datuek erakusten dutenez, 2023ko zenbateko gehienak aurreko hamarkadako en batezbestekoaren antzekoak izan ziren, nahiz eta produktu askoren diru-sarrerek gorabehera handiak izan. Batzuek gailur esanguratsuak edo igoera esponentzialak izan zituzten aurreko urteetan adierazle zenbatetsi honetan: aipatutako zerealak; barazki nagusiak, hala nola tomatea, piperra, zainzuria, orburua edo espinaka; edo beste produktu batzuk, hala nola udarea edo ilarra.

2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA

Buletinak beste neurketa bat ere egiten du, hilerro, modu jarraituan. Neurketa hori ere esanguratsua da azpisektorearen osasunaren berri izateko: Foru Erkidegoan erregistratutako nekazaritzako makineria berriaren (erreferentziazko urtean erositakoa) balorazioa.

89. koadroa Nafarroan erregistratutako nekazaritzako makineriaren balorazioa

(m euro)

Kontzeptua	2022	2023	% Δ 23/22
Traktoreak	24.478	25.679	4,9
Motokultoreak eta autopropulstsatuak	7.369	11.704	58,8
Atoiak	1.022	1.236	20,9
Arrastatutako nekazaritzako makinak	11.260	11.695	3,9
Makinak, guztira	44.129	50.314	14,0

Oharra: Makineriaren balioan BEZa sartu gabe dago.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Adierazle horrek goranzko joera erakusten du. Izan ere, ibilgailu eta makina mota guztien balioa hazi egin zen, ekonomia orokorarekin bat etorritik. Nolanahi ere, ez da igartzen egungo inflazio-egoeraren inpaktu berezirik. Izan ere, hazkundera oso jarraitua dela baieztatzen du 2023ko aldakuntzak, aztertutako aldi osoan zehar (hamar urte baino gehiago) oszilazio txiki batzuk izan arren. Dena den, hazkunderaren zatirik handiena kategoriatan nagusiari zegokion, traktoreen kategoriatan. Guztizkoaren erdia baino gehiago dagokio horri. Gainerako hazkundera ia zati berdinetan banatu zen arrastatutako makinak eta autopropulstsatuak artean. Eta horiei atal txikiagoa eta egonkorragoa batu behar zaie, atoiak. Datu multzoa kontuan hartuta, 2023an bereziki nabarmendu zen makina autopropulstsatuak gorakada handia; 2021ean antzeko gorakada izan zuten arrastatutako makinak.

3. ABELTZAINTZA-AZPISEKTOREA

Gure inguruneko sektore tradizionaletako bat da abeltzaintza, eta sustrai sakonak ditu, paisaia naturalarekin eta giza paisaiarekin lotuta. Biztanleriak balio handia ematen dio, baina gero eta zailtasun handiagoak ditu elikagaien ekoizpena merkaturatzeko, gero eta konplexuagoa eta globalagoa baita merkatua.

Azken urteetako joera batzuen ondorioz, hobera egin dute txerrikiak eta oilo-arrautzek; lehenengoaren kasuan, ekoizpena hazi da, eta, bigarrenaren kasuan, prezioak. Beste produktu batzuek, ordea, hala nola behi-aziendarekin edo ardi-aziendarekin lotuek, presio handiak izan dituzte, eta jardueraren dimentsio orokorrak murrizten ari dira. Etxaldeko abereak elikatzeko erabiltzen dituzten landare-jatorriko produktuen kostuekiko mendekotasun handia du abeltzaintzak —beste kostu esanguratsu batzuk ere badituzte, hala nola energetikoak edo albaitaritzza-kostuak—, eta horiek nahaste handiak izan dituzte pandemiaren ondorioz eta Ukrainako gerrak 2022az geroztik merkatuetan eragindako eraldaketen ondorioz.

Sektorearen egoerak oso ziurgabea izaten jarraitzen du, nahiz eta produktu giltzarri batek, behi-esneak, ekoizleak jasotako prezioa malgutzen hastea lortu zuen duela bi urte, bosturteko askotan mugitu gabe egon ondoren. Gantza duten abere-produktuek zailtasunak dituzte elikadura-agertoki berrira egokitzeko, osagai mota horiek saihesteko joera baitago —gainera, hazi egin da abeltzaintza masiboak karbono-isurpenetan duen inpaktuaren gaineko kontzientzia, edo animalien ongizatearekiko kezka etikoa—. Hori dela eta, funtsezkoa da ekoitzitakoa biztanleriari bideratzeko modua berritzea; adibidez, produktu eraldatu erakargarriagoak eskainiz, tokiko jatorriaren berri ematen duten etiketen bidez edo prozesatu osasungarri edo ekologikoen bidez.

Banatzailleak, industria, administrazioak eta ekoizleak moldatzen ari dira urtez urte, tentsioekin eta interes gurutzatuekin, gertuko eta kalitatezko hornidura egokia izaten jarraitu ahal izateko, eta dirulaguntzak oso garrantzitsuak izaten ari dira. Egungo egoera, argi eta garbi, askoz nahasiagoa da duela hamar urtekoa baino. Hortaz, interesgarria da gure inguruko adierazleen aldakuntzak produktuaren arabera edo abeltzaintza motaren arabera monitorizatzea eta interpretatzea, aurreko urteetan txosten honetan egin bezala. Horretarako, azpisektoreari babesa ematen dioten zerbitzu publikoko sailen datuak erabili izan ditugu.

Egoeraren gaineko adierazle eguneratu gehienak estatu mailakoak dira. Esaterako, badakigu Espainiako animalia-ekoizpenaren balioa % 13,3 hazi zela 2023an, prezioen batezbestekoa % 15,9 hazi zela eta kantitateen batezbestekoa -% 2,2 jaitsi zela.

Izan ere, haragiak eta ganaduak -3% egin zuten behera, eta abere-produktuek oso hazkunde txikia izan zuten, $0,1\%$ koa. Espezieen arabera, haragiaren eta ganaduaren tona kopuruak behera egin zuen kasu guztietan, hegaztienean izan ezik: $-5,3\%$ behi-haragia, $-3,5\%$ txerrikoa, $-0,9\%$ zaldi-haragia, $-11,9\%$ ardi- eta ahuntz-haragia eta $-9,7\%$ beste batzuk. Eta, aipatu dugun moduan, $5,2\%$ ko hazkundera hegaztiak. Animalia-produktuen kantitatea 2% hazi zen oilo-arrautzen kasuan, eta $-0,7\%$ murriztu zen esnearen kasuan. Sektoreko gastuek (energia, albaitaritza edo pentsuak) ez zuten aldakuntza handirik izan.

Estatuan, balio ekonomikoa $13,3\%$ hazi zen animalia-adarrean: $9,7\%$ haragia eta ganadua, $3,8\%$ behi-haragia, 15% txerrikoa, $12,3\%$ zaldi-haragia, $-5,8\%$ ardi- eta ahuntz-haragia, $6,5\%$ hegaztiak, $23,7\%$ animalia-produktuak, $21,7\%$ esnea eta $30,9\%$ arrautzak. Gastuen artean, $-30,9\%$ jaitsi zen amaierako kostu energetikoa, eta $-1,5\%$ pentsuak. Zalantzarik gabe, horrek lasaitu egin zuen sektorea estatu mailan.

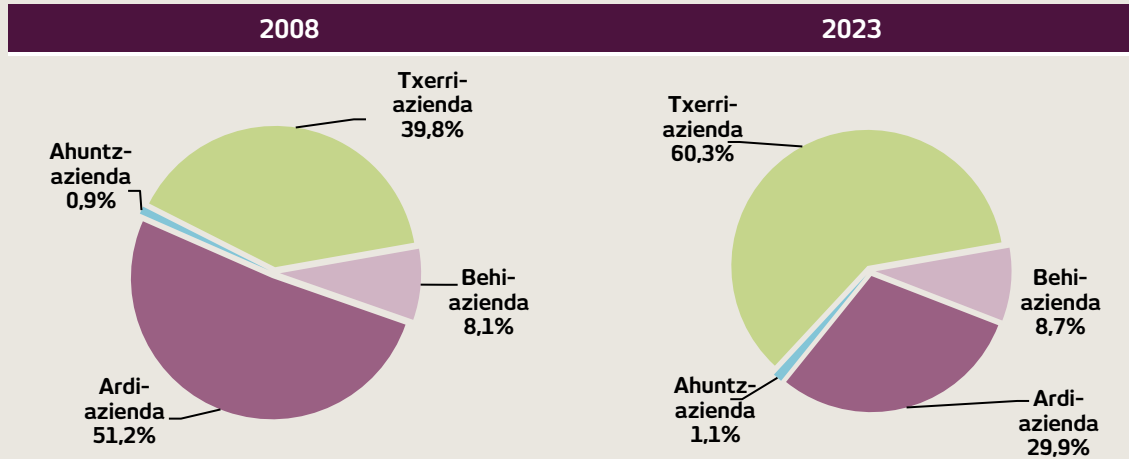
Balioaren egiturari dagokionez, Espainiako guztizko nekazaritza- eta abeltzaintza-ekoizpenaren $42,2\%$ zegokion animalia-ekoizpenari: haragia eta ganadua $30,4\%$, animalia-produktuak $11,8\%$ eta "beste batzuk" $0,3\%$. Zenbaketa horretan, behi-haragiari zegokion $5,9\%$, txerriari $17,4\%$, zaldi-haragiari $0,1\%$, ardi- eta ahuntz-haragiari $1,8\%$, hegaztiei $4,9\%$, esnari 8% , arrautzei $3,5\%$ eta beste produktu batzuei $0,3\%$. Epe luzeko analisia eginda, txerriak hamar urte baino gehiago daramatza etengabe hazten, gainerako produktuetatik oro urrun. Hazkunde apalagoak izaten dituzte behi-haragiak eta hegaztiak, eta ez dute aldakuntzarik beste haragi mota batzuek. Gainera, arrautzek eta esneak goranzko jauzi handia eman dute.

Nafarroan, kategorien bolumen ekonomikoak beranduago argitaratzen dira, baina datu historikoei erreparatuta, egitura bera mantentzen dela ikus daiteke. Txerrikoa da abere-produktu nagusia, alde handiarekin; lurraldearen hegoaldean kokatzen da jarduera horren zatirik handiena. Hurrengo produktu nagusiak esnea eta hegazti-haragia dira, eta are urrunago kokatzen dira behi-haragia, ardi- eta ahuntz-haragia (nahiko ondo mantentzen du Erkidegoan duen bolumena) eta oilo-arrautzak.

Lehen sektorearen panorama orokorrari buruzko kapituluan, kanpo-merkataritzaren testuinguruan ere aipatzen da animalia-adarra. Esan beharra dago arlo horretan merkataritza-balantza positiboa eta nolabaiteko hazkundera izaten jarraitzen duela Nafarroak, landare-adarrak bezainbeste ez izan arren. Abeltzaintzaren adarreko inportazioek gora egin dute azken biurtekoan, baina esportazioen balioa ere hazten ari da.

3.1 ABELTZAINZA-ERROLDA

17. grafikoa Nafarroako abere-azien den ehunekoen bilakaera

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Grafikoan ikusten den moduan, abelburu kopuruari dagokionez, ardi-azien den presentzia oso handia izan da Nafarroan historikoki, EAEn baino askoz ere handiagoa. Azienda horrek beheranzko bide lineala izan zuen hamarkada batez, eta 2022an bizkortu egin zuen jaitsiera-erritmoa. 2023an, jaitsiera ohiko batezbestekora itzuli zen (-% 2,4).

Txerri-azien den bilakaera oso ezberdina da. Txerri-azien den beste hiru ganadu motek batera baino buru gehiago ditu. Bilakaerak jauzi handiak izan ditu, eta 2014an, 2016an eta 2021ean etxalde osoak gehitu zirela ikusten da. 2023an, lehen aldiz egin zuen behera 2018az geroztik (-% 1,8), 2022an oso gutxi hazi ondoren (% 1,6). Ardi-azien den kopuruak behera egin zuen hirugarren urtez (-% 1,4); dena den, azken hamarkadetan ez du murrizketa nabarmenik izan. Ahuntz-azien den gehieneko kopurua eskuratu zuen 2022an, azken biurtekoan % 20tik gora hazi ondoren. 2023an, berriz, % 1 murriztu zen.

Estatuan, hamarkada osoan lehen aldiz egin zuen behera txerri-azien den buru kopuruak 2022an, eta 2023an finkatu egin zen beherakada, baina aldakuntza txikiagoarekin (-% 0,8; eta aurreko urtean -% 1,1). Era berean, 2022an ardi-azienda lehen aldiz murriztu zen 2013az geroztik, eta 2023an jaitsiera apalagoa izan zuen (-% 2,5; eta aurreko urtean -% 6,8). Ardi-azien den beheranzko joera areagotu egin zen (-% 5,9; azken 8 urteetako beherakadarik handiena), baita ahuntz-azien den ere, azken 6 urteetako jaitsierarik handiena izan baitzuen horrek (zehazki, -% 6,9koa). 2012az geroztik lehen aldiz, 4 azien den behera egin zuten ondoz ondoko 2 urtez. Zalantzarik gabe, hori guztia lotuta dago azpisektoreak jasaten dituen ziurgabetasun eta mehatxuekin (koiunturalak zein epe luzekoak, etorkizunera begira), horiek gero eta handiagoak baitira.

Espainiarekiko kuotari dagokionez, Nafarroak zifra handiagoak eskuratu zituen ardi- eta behi-aziendaren kasuan; izan ere, beheranzko joera zuten, baina 2023an kuota berreskuratu zuten. Txerrikia, berriz, kuota irabazten joan da, baina 2023an apur bat geldotu zen goranzko joera. Ahuntz-aziendak gehienekoa eskuratu zuen 2023an ratio horretan.

90. koadroa Abeltzaintza-errola (urte bakoitzeko azaroan)

(unitateak)

Eremua	Urtea	Behi-esnea	Ardi-esnea	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda
Nafarroa	2019	120.170	475.306	13.012	650.029
	2020	123.450	467.020	12.755	685.605
	2021	123.384	460.620	14.270	828.608
	2022	120.404	419.842	15.354	841.662
	2023	118.760	409.599	15.195	826.141
Espainia	2019	6.600.333	15.478.615	2.659.112	31.246.043
	2020	6.636.428	15.439.218	2.651.041	32.676.652
	2021	6.922.951	15.081.347	2.589.761	34.454.090
	2022	6.455.125	14.452.585	2.463.451	34.073.380
	2023	6.294.640	13.596.561	2.293.470	33.803.040
% Nafarroa/Espainia	2023	1,9	3,0	0,7	2,4

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK

Esne-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

Aurreratu dugun moduan, esnearen ekoizpenak ez du goranzko aldakuntza nabarmenik izan azkenaldian, ziurgabetasunen, eskariaren zailtasunen eta kanpoko lehiaren ondorioz. Kontsumitzaileari esne likido osoa saldu beharrean, beste irteera batzuk bilatzeko joera areagotu da, esnekien bidez. Horiek gero eta protagonismo handiagoa ematen diete banatzaileei eta industriari. Bestetik, Europa iparraldeko esnearen prezioa Estatuko merkatuko esnearena baino baxuagoa da, gero eta alde handiagoarekin, eta industria prozesadoreek inportazio horiek baliatzen dituzte. Hala, arriskuan jartzen dute tokiko ekoizpena. Dena den, duela bi urte indar handiagoz hasi ahal izan ziren kostuak preziora eramaten —gutxi gorabehera, agertoki geopolitikoak eragindako inflazio-krisia hasi zenean—, eta horrek momentuz salbatu egin du esnearen azpisektorea.

Nafarroan, 2016aren inguruan erregistratutako ekoizpenaren jauziaz geroztik, urteko litro kopuruaren aldakuntzak ez ziren ehuneko bi puntutik igaro 2017 eta 2022 artean. 4 urtez igoera oso txikiak izan ondoren, 2022an -% 1,6 murriztu zen behi-esnearen bolumena, eta, 2023an, azkenean, indar handiagoz hazi zen: % 4. Kointzidentzia izan edo ez, ardi-esneak eta ahuntz-esneak alderantzizko joera izan zuten, behera egin baitzuten (-% 2,4 eta -% 17,1), bi ekitalditan gorakada nabarmenak izan ondoren. Eskura dauden datuak

aztertuta, argi ikusten da hiru ekoizpenen panorama: epe luzeko goranzko joera, baina oso erritmo geldokoa eta oszilazio txikiekin.

91. koadroa   Esne-ekoizpena

(m litro)

Urtea	Behia	Ardia	Ahuntza	Guztira
2014	208.408	11.570	343	220.321
2015	233.074	12.460	348	245.882
2016	239.499	15.432	255	255.185
2017	238.643	15.043	297	253.984
2018	241.712	15.752	274	257.738
2019	242.154	14.661	270	257.085
2020	246.329	14.564	200	261.093
2021	247.830	15.905	368	264.103
2022	243.892	16.935	388	261.215
2023	253.579	16.530	322	270.430

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Saldutako litro kopurua ez da asko aldatzen normalean, ikusi dugun moduan. Dena den, azpisektorearen gorabeherak hobeto islatzen ditu ustiategien laginketak eta horien batezbesteko ekonomikoen jarraipenak; esaterako, INTIA Nafarroako Teknologien eta Nekazaritzako Elikagaien Azpiegituren Institutuaren ITG sailak (Berrikuntza, Teknologia eta Kudeaketa) egiten duen jarraipenak; Foru Gobernuaren mendekoa da INTIA. Erakunde horrek, urtero, esnetarako behien eta ardien gaineko datuak ematen ditu, baita haragitarako behi-, ardi- eta ahuntz-aziendaren gainekoak ere.

Esnetarako behien kasuan, behi bakoitzeko urteko diru-sarrerek bost urte behar izan zituzten 3.000 euro ingurutik 3.500 eurora igarotzeko (2016tik 2021era), baina, gero, nahikoa izan ziren bi urte 5.680 eurora igotzeko. Izan ere, momentuz, merkatua prest dago tokiko ekoizleei prezio askoz ere altuagoak ordaintzeko, aurreko hamarkadetan ez bezala, behi bakoitzeko batez besteko litro kopurua 2018az geroztiko baxuena den arren. Bestetik, ustiategien egiturari buruzko beste adierazle batzuek erakusten dutenez, jarduera ustiategi gutxiagotan baina neurri handiagokoetan ari da pilatzen pixkanaka.

2023an, ustiategi bakoitzeko batez besteko diru-sarrerek gora egin zuten bigarren urtez, eta are gehiago bizkortu zen hazkunde-erritmoa, aurreko bosturtekoan ere bizia izan zen arren. Azpisektoreak aprobetxatu egin du merkatuak prezio altuagoa onartu izana. Hala, 2023an marjina hobea lortu zuten, kontsumoak eta gastuak ez baitziren horrenbeste igo. Bestetik, dirulaguntzak ere normalizatu egin ziren, 2022an ohi baino altuagoak izan baitziren. Marjina garbiak behera egin zuen bost urtez, goraka hasi zen 2022an eta izugarri igo zen 2023an.

Esnetarako ardien kasuan, diru-sarrerak eta gastuak aurreko hamarkadako ildo beretik hazi ziren, apur bat gehiago gastuen kasuan. Hala, marjina apur bat murriztu zen, 2022an

haztea lortu ondoren (funtsean, laguntzen ezohiko gorakada baten ondorioz). Marjina garbiari dirulaguntzak kontuan hartu gabe erreparatuz gero, beherantz jarraitu zuen, hamarkada osoko joerari jarraituz. 2023ko berritasuna, kasu honetan ere, esnearen prezioaren igoera izan zen (% 22,2), hainbat urtetan geldi egon ondoren, baina kostuak are gehiago igo ziren.

92. koadroa Esnetarako behien eta ardien ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak

Kontzeptua	Esnetarako behiak		Esnetarako ardiak ^(*)	
	2022	2023	2022	2023
DATU TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Ustiatzearen laginak	34	36	24	25
Eskulana (GLU)	3,4	3,5	1,9	1,8
Behi/ardi kopurua ustiatzegiko	144	141,63	376	364,36
Azalera Ha.	65,2	58,74	23,7	24,02
Behi/ardi-esnearen ekoizpena	10.287	9.788	161	146
Esnearen prezioa (euro/1.000 litro)	456,90	580,30	1.567,00	1.915,00
EKOIZPENA ETA EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	745.322	763.363	109.896	115.528
+ Diru-laguntzak	47.352	29.311	17.280	9.943
- Elikadura-gastuak	336.539	371.516	38.491	43.824
- Gastu aldakorak	105.391	114.474	9.826	10.452
= Marjina gordina	350.744	454.619	78.859	71.195
- Gastu finkoak, eskulana	213.145	222.395	42.893	43.818
= Marjina garbia	137.599	232.223	35.966	27.377
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behia/ardia	953,63	1.639,60	95,77	75,14
Marjina garbia GLU	68.247,00	117.664,00	18.929,47	14.878,80

(*): Latxa ardiaren ustiatzeak: 13 esnearenak, 7 eraldatutako gaztarenak eta 5 bienak.

Iturria: INTIA-ITG, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

Haragi-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

Behi- eta ardi-haragiaren kasuan, bitxia bada ere, alderantzizkoa gertatu zen prezioekin. Arkume-haragiak gora egin zuen hirugarren urtez (% 40tik gorako igoera metatua 2020tik), aldi luze batez geldi egon ondoren, eta are beherantzko joera apala izan ondoren. Behi-haragiaren balioa, berriz, geldialditik irten eta % 30 igo zen 2021-2023 arteko aldirian. Hala ere, dirulaguntzarik gabeko marjina garbia ez zen eremu negatibotik irten, ez haragi batean, ez bestean. Bi kasuetan, emaitza ez zen izan aurreko urtean bezain txarra, baina ardi-haragiaren kasuan hori ez zen nahikoa izan beherantzko joera mozteko. Behi-haragiaren kasuan, berriz, suspertze-zantzuak ikus litezke, 2016az gerotiko zifrarik onena eskuratu baitzuen (negatiboa izan arren).

Negozio honetan, INTIAk emandako aldagai ekonomikoen batezbestekoen oszilazioak askoz ere handiagoak dira. Dena den, elikadura-gastuen aldagaiaren kasuan (aldagai giltzarria da), analisi honetarako hiru bosturtekotan bildutako datuen arabera, ikus daiteke

lehenengo fasean geldi zeudela, eta gero asko igo zirela. Patroi hori are nabarmenagoa izan zen behi-aziendarentzako pentsu eta bazketan. 2013 eta 2019 artean behera egin zuten, baina batez besteko gastua bikoiztu egin da hurrengo laurtekoan. Gainera, 2023an inoiz baino gehiago igo ziren gastu finkoak, eta ardi-aziendaren kasuan baino modu nabarmenagoan, azken horien kasuan igoera lineala izaten jarraitu baitzuten.

Dirulaguntzak gehiago hazi dira ardi-aziendaren kasuan, behi-aziendarenean baino. Dena den, aztertutako aldiko igoerarik handienak izan zituen adierazle horrek 2022an eta 2023an. Aldea honako hau da: Nafarroako ardi-aziendaren ustiattegietan, normalean, urte gehienetan irabaziak izateko balio dute dirulaguntzek; behi-aziendaren kasuan, berriz, amaierako datua negatiboa izaten da ia ekitaldi guztietan. Hala ere, egungo testuinguruan, ardi-ustiattegiek baino gaitasun handiagoa dute behi-ustiattegiek haragiarekin izandako galerak esnearen irabaziekin konpentsatzeko —esnea ongi kotizatuta mantentzen den artean, behintzat—. 2023an salbuespena gertatu zen, eta ordura arteko benetako irabazi handienak (2012koak) gainditu ziren. Ardi-aziendaren kasuan, amaierako irabaziak 2017-2019 hirurtekoko irabazien antzekoak izan ziren, eta, Gobernuaren laguntzei esker, hirugarren urtez zifra positiboak eskuratzea lortu zuten.

93. koadroa Haragitarako behien eta ardien ustiattegien batezbesteko emaitza ekonomikoak

Kontzeptua	Haragitarako behiak		Haragitarako ardiak	
	2022	2023	2022	2023
EZAUGARRIAK				
Ustiattegien laginak	18	18	23	20
Eskulana (GLU)	1,0	1,2	1,3	1,3
Behi/Ardi kopurua ustiattegiko	59	83	757	726
Azalera Ha.	34,5	38,4	47,8	43,6
Txahal/arkume ekoizpena, kg. behi/ardiko ^(*)	223,7	215,0	19,0	15,5
Txahal/arkume salneurria kiloko	4,77	5,41	4,80	6,22
EKOIZPENA ETA EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	79.401	121.254	72.090	77.041
+ Diru-laguntzak	15.731	19.352	21.676	24.942
- Elikadura-gastuak	50.682	65.070	50.117	47.909
- Gastu aldakorrak	14.889	22.165	13.382	12.576
= Marjina gordina	29.561	53.371	30.267	41.498
- Gastu finkoak	33.729	43.716	29.526	31.176
= Marjina garbia	-4.167	9.654	741	10.321
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behia/ardia	-70,93	116,89	0,98	14,22
Marjina garbia GLU	-4.311	9.195	679	9.737

(*): Haragi-kiloak: behi aziendaren kasuan, kanaleko kiloak. Ardi-aziendaren kasuan, kiloak bizirik.

Iturria: INTIA-ITG, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

Bien bitartean, abeltzaintza-sektorean noizean behin egin beharreko bat-bateko egokitzapen eta aldaketen beste adibide bat ikusi zen txerri-aziendaren negozioan; horrek presentzia du Nafarroako Erribera osoan. INTIAk ziklo osoko ustiattegiak eta txerrikumeak

ekoizten dituzten ustiategiak bereizten ditu —horiek gutxiengoa dira—. Eta, orain arte, bigarren kategoria espezializatu horretan, beste bi azpikategoria bereizten zituen: animalia jaioberriak saltzen zituztenak eta jaiotakoan zuten pisuaren hirukoitza izatera heltzean saltzen zituztenak.

2023ko laginean aztertutako 6 ustiategiek (datozen urteetan ez dute zertan berdinak izan) txerrikume jaioberriak saltzen zituzten, titia kendutakoak. Eta horien jardueraren adierazle batzuk nabarmen jaitsi ziren: ustiategi bakoitzeko txerrama kopurua erdia baino gutxiago zen, eta saldutako txerrikume kopurua ere, erdia baino gutxiago. Ez litzateke harrizkoa izango aldaketa horren arrazoia ekonomikoa izatea. Izan ere, merkatu-hobi espezializatu horren amaierako emaitzak erakusten duenez, positiboa izatera igaro zen. Kiloaren prezioa asko hobetu zen.

Dena den, honakoa izan zen aldaketarik garrantzitsuena: 2023ko laginak kontuan hartutako ziklo itxiko ustiategien kopurua asko murriztu zen: 14 izatetik 8ra igaro ziren. Hortaz, abelburu helduen batezbestekoa hazi egin zen. Dena den, kategoria horretan, kiloaren prezioa ez zen ia aldatu. Saldutako animalia kopurua hazi egin zen, eta kostuen igoerak gainezka egin zuen. Hala, ia marjina garbirik gabeko egoeratik irtetea lortu zuen, eta eskuragarri dauden datuetako onena lortu zuen: 2020ko (aurreko gehienekoa) marjinaren bikoitza. Gainera, 2021 eta 2022ko beherakadari buelta ematea lortu zuen; aurreko hamarkadan, pixkanaka hobera egiteko joera izan zuen kategoria horrek. Hala ere, tarte hartan, izatekotan, etekinaren zifrak oso txikiak izaten ziren beti. Gainera, nabarmendu beharrekoa da kasu honetan ez dela inolako laguntza publikorik kontabilizatzen zifra horietara iristeko.

94. koadroa INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-ustiategien emaitzak

Kontzeptua	Txerrikumeen ekoizpena ⁽¹⁾		Ziklo itxia ⁽²⁾	
	2022	2023	2022	2023
EZAUGARRI TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Aztertutako ustiategi kopurua	6	6	14	8
Urdanga kopurua ustiategiko	194	82	477	653
Urdanga bakoitzeko saldutako txerrikumeak	24	23	1	0,5
Urdanga bakoitzeko saldutako txerri gizenduak	0,4	0,04	22	22,2
Urdanga bakoitzeko saldutako txerriak, guztira	24	23,4	23	23
Saldutako txerrikumeen batezbesteko pisua (kg)	20,2	7,1	10,1	8,6
Saldutako txerri gizenduen batezbesteko pisua (kg)	115,7	120,0	112,1	111,8
Saldutako txerrikume + txerri gizendu kopurua	4.697,0	1.925,0	11.045	14.807
Txerrikumearen batezbesteko salneurria (euro)	49,99	44,03	36,63	34,30
Txerri-kiloaren batezbesteko salneurria (euro)	1,44	1,83	1,81	1,82
GLU guztira	3,4	0,5	3,4	4,7
EMAITZA EKONOMIKOAK (euro)				
Produktu gordina	256.484	95.333	1.777.127	3.066.372
– Gastu aldakorrak	211.316	58.922	1.461.411	2.022.431
Marjina gordina	45.157	36.411	315.715	1.043.941
– Gastu finkoak	71.079	20.969	310.679	453.398
Marjina garbia	-25.912	15.441	5.036	590.543

(1): 2022an 3 ustiategik 21,37 kg-ko pisua zuten txerrikumeak ekoizten zituzten, eta 3 ustiategik titia kendutako 7,46 kg-ko txerrikumeak saltzen zituzten. 2023an bigarren motakoak bilakatu ziren 6ak.

(2): Ustiategi horiek saltzen duten % 80 baino gehiago txerri gizendua da.

Iturria: INTIA-ITG, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG Departamendua (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa).

Abereen hilketa

Txerri-aziendaren adibideak (haragi mota horrek, normalean, goranzko joera izaten du) ongi erakusten du hildako abereen adierazleak ez duela zertan bat etorri abereen jarduera nagusiarekin, Nafarroaren kasuan. Izan ere, duela urte batzuk arte, haragi horren ekoizpena oso garrantzitsua zen hiltegiatan, baina nahikoa izan da lekualdatze bat Nafarroako abere-produktu nagusiaren garrantzia kanaleko tona kopuruaren atal honetan isla ez dadin.

Hemen, dagoeneko ikusi ditugun espezieez gain, zaldi-haragia gehitzen da. Beste lurralde batzuekin alderatuta, nahiko garrantzi handia du Foru Erkidegoan, eta Estatuko merkatuaren gaineko kuota esanguratsua. Untxia ere kontabilizatzen jarraitzen dute, nahiz eta gaur egun ez izan gehien kontsumitzen den haragietako bat. Kasu honetan, kontsumo baxuaren arrazoia ez da horrenbeste animalia-espezieekiko sentsibilitatea —zaldi-haragiaren kasuan baliteke hori izatea gora ez egitearen atzean dagoen arrazoia—, untxi-haragiak aurkezpen komertzial berritzaileetarako ematen duen aukera txikia baizik.

Protagonismo handiena hegaztiek dute. 2018an ia 100.000 tonara iritsi ziren hiltegieta, eta broiler oilaskoa gailendu zen; normalean, hiltegi horiek eurek hazten eta ekoizten dituzte hegaztiak. 2000. urtean, tona kopurua ez zen 35.000ra iristen. Azken bost urteetan gelditu egin da hazkundera, baina baliteke aldi horretako krisiekin lotutako faktore koiunturalek eragitea hori. 2023an hazi egin zen hildako hegaztien pisua, ondoz ondoko bigarren urtez. Dena den, 2023ko hazkundera askoz txikiagoa izan zen aurreko urtekoa baino (% 1,2; eta aurreko urtean % 10,1). Hegazti-haragia bereziki kaltetu zuen pentsuekiko mendekotasunak. Beste abere-espezie batzuei ez zien horrenbeste eragin, pentsuaz gain beste gauza batzuk ere jaten dituztelako, hala nola bazka.

Gainera, 2023an gelditu egin zen behi-haragiak aurreko bi urteetan izandako gorakada, nahiz eta hazkunde txiki bat izaten jarraitu (% 3,1). Ardi-haragiak ondoz ondoko bosgarren urtez egin zuen behera (-% 10,7), eta ahuntz-haragiak 2017az geroztiko urte arteko hazkunderik onena izan zuen (% 28,6). Txerri-haragia % 3,1 hazi zen (aurreko biurtekoan baino gutxiago), zaldi-haragia % 5,7 eta untxia % 9,9. Hala, untxiak aurreko urte txarra konpentsatu zuen (urte txarra izan zela eta, prezioak gora egin zuen).

95. koadroa Nafarroan hildako azientaren kanaleko pisua

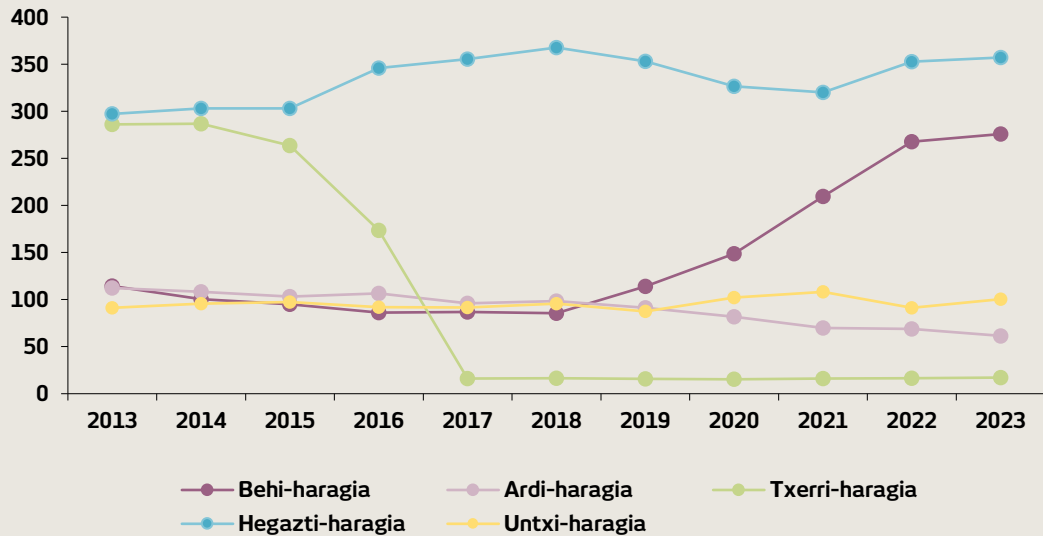
(Tm)

Urtea	Behi-esnea	Ardi-esnea	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda	Zaldi-azienda	Hegaztiak	Untxiak	Guztira
2019	7.295,5	3.102,6	41,0	2.016,7	3.669,9	94.055,2	2.526,1	112.707,0
2020	9.522,2	2.780,3	33,3	1.961,7	3.789,7	86.930,5	2.957,0	107.974,7
2021	13.403,0	2.369,5	38,2	2.051,0	3.336,9	85.273,8	3.126,2	109.598,6
2022	17.123,0	2.342,1	32,8	2.127,4	3.587,5	93.925,7	2.641,8	121.780,5
2023	17.649,9	2.091,2	42,2	2.192,8	3.792,0	95.083,1	2.904,6	123.755,8
% Nafarroa/Espainia	2,5	2,0	0,4	0,1	45,9	5,6	7,8	1,7

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

18. grafikoa Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua)

(Indizea 1990=100)

Iturria: Nafarroako Gobernuak. Landa Garapenerako eta Ingurumeneko Departamentua

3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK

Prezioak salbazioa izaten ari dira, aurreko atal eta tauletan ikusi dugun moduan. 2023an, berriz ere, jauzi garrantzitsuak izan ziren; kasu batzuetan, 2022an baino are handiagoak. Nafarroako Nekazaritza Buletinak egiten duen jarraipenaren arabera, urteko hazkunderik handienak abere-produktuek izan zituzten, bai gure inguruan, bai Estatuan: behi-esnearen prezioa laurdena baino gehiago igo zen; eta oilo-arrautzak eta txerri gizendua izan ziren prezioa gehien igo zuten hurrengoak. Arkumeak, ardi-esneak, antxumeak, behiak eta txahalak ere hazkunde handiak izan zituzten ordena horretan, 2022ko eta 2023ko hileko prezioen urteko batezbestekoak alderatuz gero. Aitzitik, untxi-haragia oso gutxi garestitu zen (2022an bai, garestitu zen), eta oilasko-haragiak ehuneko hamarren bat galdu zuen.

Erreferentziazko merkatu zehatzetatik ateratako prezioak dira horiek, baina, hainbat kalkulu egin ondoren, eta nekazaritzako egoera orokorrean adierazi moduan, aipatutako iturriak honako hazkunde hauek aipatzen ditu: % 20,4ko igoera orokorra Nafarroako animalia-adarrean, % 26,8koa txerrikian, % 26,5ekoa esnean, % 21,4koa arrautzetan, % 41,1ekoa ganadu bizian, % 10,2koa behi-haragian, % 12,4koa ahuntz-haragian, % 7,3koa ardi-haragian, % 1,4koa untxian eta apenas aldaketarik hegaztietan. Iturri horren arabera, nabarmentzekoa da bazkak +% 11,5 garestitu zirela.

96. koadroa Animalia-produktuen prezioak Urteko batezbestekoak

(euro)

Produktua	2021	2022	2023	% Δ 23/22
Hornidurarako azienda (100 kg/Bizirik)				
– Txahala	223,99	263,36	287,97	9,3
– Behia	93,68	118,62	131,18	10,6
– Arkumea	454,08	440,85	519,75	17,9
– Antxumea	523,32	527,89	593,15	12,4
– Txerri gizendua	125,08	152,00	185,83	22,3
– Baserriko oilaskoak	104,75	132,42	132,33	-0,1
– Untxiak	192,67	246,33	249,83	1,4
Abere-produktuak				
– Behi-esnea (100 litro)	33,48	43,53	55,48	27,5
– Ardi-esnea (100 litro)	105,11	109,17	124,08	13,7
– Oilo-arrautzak (100 dozena)	118,34	157,34	191,02	21,4

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko eta Ingurumeneko Departamentua

Animalia-produktuen epe luzeko datuetan ikusten denez, hamarkada batean zehar 1,25 euro inguru balio zuen dozena bat arrautzak. Azken biurtekoko igoeren ondoren, berriz, 2 euro inguru balio du. Ardi-esnearen igoera aurreko urtekoa baino ezohikoagoa izan zen 2023an, aurreko urtekoa ohiko oszilazio gisa uler baitzitekeen. Behi-esnearen kasuan, aipatu dugun bezala, prezioa ez zen apenas aldatu 2021era arte, eta ondorengo hazkundea esanguratsua eta lineala izan da.

Haragiei dagokienez, aztertutako haragi guztiak orain arteko mailarik altuenean zeuden. Dena den, bakar bat ere ez zegoen aztertutako aldiko batezbestekoa baino askoz ere gorago. Agian, untxia izan zen salbuespena (2022an igoera garrantzitsua izan zuelako eta hurrengo urtean mantendu egin zuelako), eta txerri gizendua ere bai, horrek behi-esnearen patroiaren antzekoa izan baitzuen: hamarkada batez ez zen aldatu, eta 2021az geroztik hazkunde handia eta lineala izan zuen.

Estatuan, prezioa % 15,9 hazi zen: % 13,1 haragi eta ganaduarena, eta % 23,6 animalia-produktuena. Lehenengo multzoan, % 9,6 garestitu zen behi-haragia, % 19,1 txerrikoa, % 13,2 zaldi-haragia, % 6,9 ardi- eta ahuntz-haragia, % 1,2 hegaztiak eta % 9,4 "beste batzuk". Bigarren multzoan, arrautzen prezioa % 28,3 igo zen, eta esnearena % 22,5. Gastuen artean, -% 30,8 murriztu ziren gastu energetikoak (nekazaritza-sektorea ere kontuan hartuta), +% 2,2 hazi ziren albaitaritza-zerbitzuen gastuak eta -% 2,1 murriztu ziren pentsu-gastuak.

4. INDUSTRIA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1. JARDUERAREN BILAKAERA

Nafarroako industria-sektorearen jarduera apur bat jaitsi zen 2023an, egindako analisiak erakusten duenez. Analisi horren arabera, 2022an baino eritmo apalagoa izan zuen ekoizpenak.

Zentzu horretan, Nafarroako industriaren balio erantsi gordinak % 0,4ko hazkundera izan zuen, 2022an izandako % 3,5eko hazkunderetik urrun. Estatuan, berriz, askoz ere handiago izan zen hazkundera (2023an % 3,3 eta urtebete lehenago % 4,4).

2023ko hiruhilekoei dagokienez, ongi hasi zuen urtea, lehen hiruhilekoan % 0,6 hazi baitzen. Dena den, ekitaldiko bigarren seihilekoan bilakaera okerragoa izan zen (% 0,6, % 1,3, % 0,5, -% 0,7). Estatuko portaera nabarmen hobea izan zen. Urtea ongi hasi zuen, eta, ondoren, hazkunde txikiagoak izan zituen (% 5,0, % 2,1, % 2,9, % 3,0).

97. koadroa Industriako ekoizpen-jardueraren bilakaera

(%)

Urtea	IPI* - Nafarroa	IPI* - Estatu
2016	2,0	1,6
2017	1,5	2,9
2018	-0,1	0,7
2019	9,8	0,7
2020	-11,4	-9,2
2021	10,5	7,1
2022	4,3	2,5
2023	-5,5	-1,4

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

Iturria: Nafarroako Gobernuako Ekonomia eta Ogasun Departamentua (NEI) eta EIN.

Industria Ekoizpenaren Indizearen (IPI) analisiak erakusten duenez, 2023an eten egin zen 2021ean hasitako bilakaera positiboa, eta industriaren adarretako ekoizpen-jardueraren hazkunde-eritmoa ez zen 2022ko mailara iritsi (urte horretan enpresek suspertze argia izan zuten, pandemiaren ostean). Gainera, balio negatiboak izan zituen.

Zehazki, Nafarroan % 5,5eko jaitsiera erregistratu zen, 2022ko % 4,3tik urrun. Estatuan antzekoa izan zen bilakaera, baina apalagoa, eta IPIa % 1,4 murriztu zen (2022an % 2,5).

98. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera

	(%)		
Kontzeptua	2021	2022	2023
Bitarteko ondasunak	6,6	-3,9	-6,5
Ekipo-ondasunak	13,8	12,5	-1,4
Kontsumo-ondasunak	5,5	2,7	-3,0
Energia	20,1	6,6	-18,4

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Helmuga ekonomikoen arabera, aipatutako Industria Ekoizpenaren Indizearen bilakaera baieztatu zen, eta ekoizpen-jardueraren erritmoak behera egin zuen Nafarroan, modu orokortuan; bereziki, energiaren kasuan: 2022an % 6,6 eta 2023an -% 18,4. Ekipo-ondasunen ekoizpenak ere behera egin zuen, -% 1,4; aldiz, 2022an, % 12,5eko hazkundea izan zuen.

Bitarteko ondasunen ekoizpena % 6,5 murriztu zen (2022an -% 3,9) eta kontsumo-ondasunen ekoizpena % 3,0 jaitsi zen (2022an % 2,7 hazi zen).

99. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera

	(%)		
Kontzeptua	2021	2022	2023
Nekazaritzako elikagaien industria	3,6	1,4	-2,1
Metalurgia eta produktu metalikoak	16,4	3,0	-7,2
Papera, zura eta altzariak	13,9	-2,4	-8,8
Garraiorako materiala	-5,1	13,5	3,2
Beste manufaktura-industria batzuk	4,6	-1,4	-5,1

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Industria Ekoizpenaren Indizearen (IPI) bilakaera jarduera-adarren arabera aztertuta, sektore industrial gehienetan ekoizpenak bilakaera negatiboa izan zuela ikus daiteke.

Zehazki, nekazaritzako elikagaien industria -% 2,1 murriztu zen (2022an % 1,4), eta beste manufaktura-industria batzuk -% 5,1 (2022an -% 1,4). Dena den, sektore hauetako ekoizpenaren jaitsiera nabarmendu zen, bereziki: metalurgia eta produktu metalikoak (2023an -% 7,2 eta 2022an % 3,0), papera, zura eta altzariak (2023an -% 8,8 eta 2022an -% 2,4) eta garraiorako materiala (2022an % 13,5 eta 2023an % 3,2).

1.2. ENPRESAK ETA ENPLEGUA

EINek emandako datuen arabera, 2023an murriztu egin zen sektoreko enpresa-ehuna, eta sortutako enplegua ere murriztu egin zen.

100. koadroa Industria-sektorean langile eta enpresa kopuruak izandako bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua*	% Δ
2013	2.456	-3,3	67,3	-1,9
2014	2.460	0,2	66,9	-0,6
2015	2.447	-0,5	64,4	-3,7
2016	2.436	-0,4	67,2	4,3
2017	2.438	0,1	75,0	11,6
2018	2.445	0,3	75,2	0,3
2019	2.451	0,2	74,9	-0,4
2020	2.350	-4,1	75,7	1,1
2021	2.318	-1,4	78,8	4,1
2022	2.320	0,1	76,1	-3,4
2023	2.295	-1,1	73,4	-3,5

(*): Enplegua, langileen milakotan.

Iturria: INE eta geuk egina.

Zehazki, EINek emandako informazioaren arabera, 2023an % 1,1 egin zuen behera industriako enpresen kopuruak, 2.295 enpresara iritsi arte (2022an 2.320 zenbatu ziren). Enpleguaren kasuan, dinamika antzekoa izan zen eta sektoreko langile kopuruak behera egin zuen (-% 3,5). 73,4 mila langile erregistratu ziren 2023an, eta 2022an 76,1 mila langile.

2. INDUSTRIA EGITURA

Kapitulu honetan Nafarroako industriaren sektorekako azterketa dugu, Nafarroako ekonomian garrantzi handiena duten industria-sektoreak zein diren ezagutzeko helburuz. Analisi hori egiteko, lehenik eta behin, azpisektore bakoitzak sortzen dituen enplegua eta diru-sarrerak aztertuko ditugu alde batetik, eskuragarri dauden EINen industria-inkestaren azken datuetan oinarrituta (2022). Ondoren, enpresaren tamainaren arabera aztertuko ditugu industriako enpresak eta langileak. Azkenik, eskualdeko industria-enpresa nagusiak zerrendatuko ditugu.

2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIAK IDENTIFIKATZEA

EINen industria-inkestak bildutako datuen arabera, 2022an (eskuragarri dagoen azken datua) 76.174 langile zituen Nafarroako industria-sektoreak eta 28.164 milioi euro fakturatu zituen. 2023an Nafarroako industria-sektorean lan egiten zuten pertsonak Estatuko industria-sektoreko langileen % 2,6 osatzen zuten (2022an % 2,9), eta fakturazioa Estatukoaren % 3,3koa zen (2022an % 3,4koa).

Nafarroako industria-sektoreko jarduera-azpisektore bakoitzaren partaidetzari dagokionez, eta EJSN-2009ren datuen arabera, honakoak izan ziren jarduera nagusiak: Elikagaien industria (% 20,1), Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa (% 15,9), Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipoak izan ezik (% 10,4) eta Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineria eta ekipoen fabrikazioa (% 9,6). Sektore horietan bildu zen Nafarroako industria-enpleguaren % 56,0.

Honako hauek izan ziren rankingean hurrengoak: Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa (% 5,7), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 5,1), Metalurgia (% 4,3), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 3,3), Paperaren industria (% 3,1), Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire hornikuntza (% 2,9), Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa (% 2,7) eta Edariaren fabrikazioa (% 2,1). Gainerako jardueren garrantzia, berriz, % 2tik beherakoa izan zen.

101. koadroa Nafarroako industria-sektoreak sortutako enplegua eta diru-sarrerak, jarduera-azpisektoreen arabera, 2022

Sektorea (EJSN-2009)	Enplegua Kopurua	Diru-sarrerak (m euro)
Elikagaien industria	15.339	4.869.935
Edarien fabrikazioa	1.613	516.551
Ehungintza	402	53.129
Jantzigintza	322	39.783
Larrugintza eta oinetakogintza	165	26.094
Zuraren eta kortxoaren industria	1.253	265.195
Papergintza	2.362	1.059.769
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreprodukzioa	1.067	187.146
Industria kimikoa	1.289	535.084
Farmazia-produktuen fabrikazioa	0	0
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	3.916	1.085.669
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2.036	723.839
Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa	3.248	1.454.556
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	7.931	1.891.859
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	716	110.167
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	4.359	900.857
Makineria eta ekipoen fabrikazioa	7.343	2.248.060
Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	12.134	6.881.142
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0	0
Altzarien fabrikazioa	629	67.794
Beste manufaktura-industria batzuk	947	87.184
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	2.541	293.889
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza	2.206	3.715.067
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	720	107.083
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztatpena	1.391	407.847
Gainerako jarduerak	2.245	636.342
Industria, guztira	76.174	28.164.041

Iturria: EIN, Industria Inkesta.

Jarduera sektore bakoitzaren diru-sarrerei dagokienez, honako hauek izan ziren sektore nagusiak: Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa (% 24,4), Elikagaien industria (% 17,3), Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza (% 13,2), eta Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineria eta ekipoen fabrikazioa (% 8,0). Lau sektore horiek bildu zuten Nafarroako industriak 2022an sortutako balio erantsiaren % 60 baino gehiago (% 62,9, zehazki).

Sektore hauen partaidetza ere esanguratsua izan zen: Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipoak izan ezik (% 6,7), Metalurgia (% 5,2), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 3,9), Papergintza (% 3,8), Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa (% 3,2) eta Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa (% 2,6). Gainerako jarduera-sektoreen garrantzia ez zen % 2ra iritsi.

102. koadroa   Jarduera-adar desberdinekin industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2022

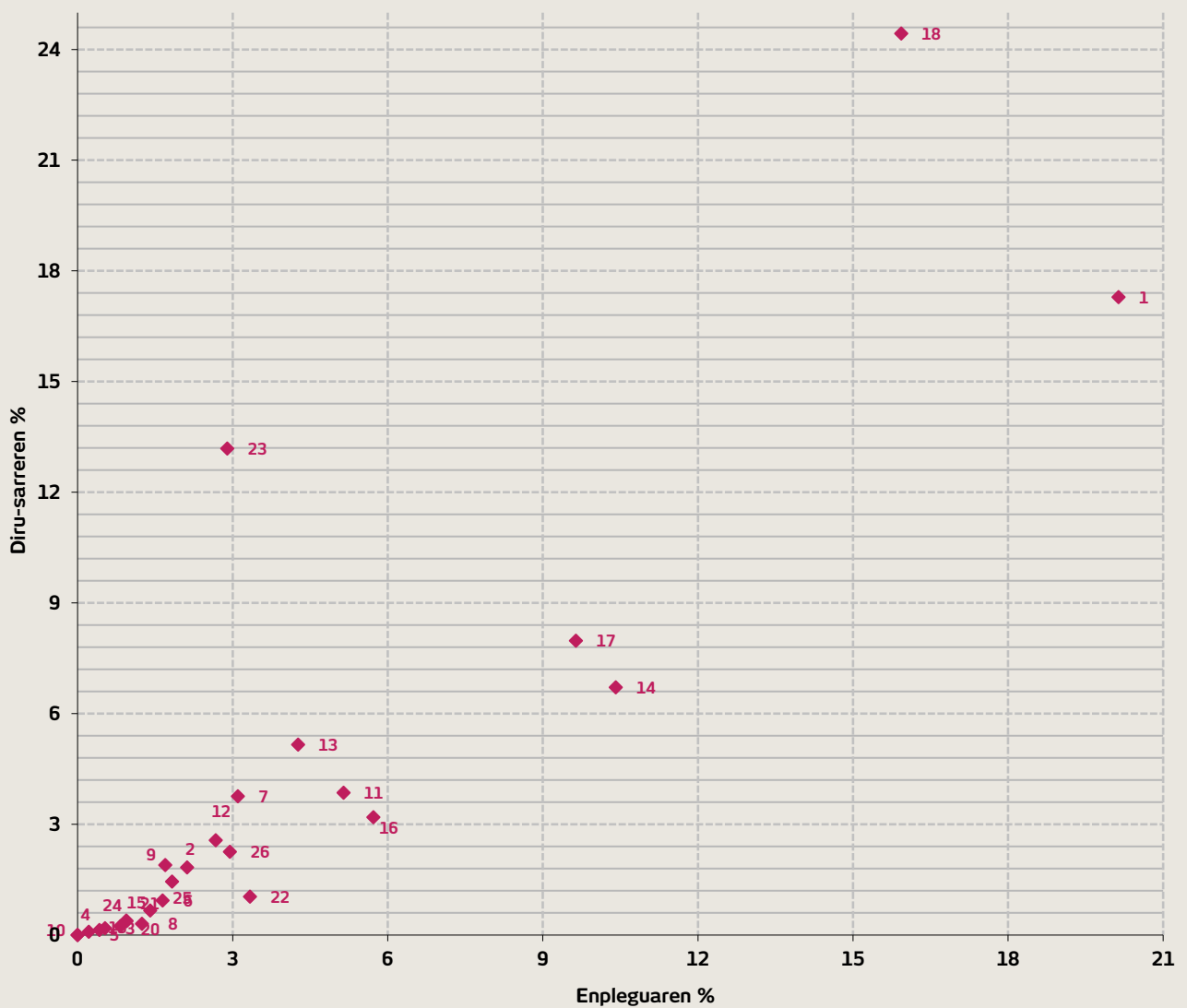
Sektorea (EJSN-2009)	Enpleguaren %	Sektorea (EJSN-2009)	Diru-sarreraren %
Elikagaien industria	20,1	Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	24,4
Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	15,9	Elikagaien industria	17,3
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	10,4	Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza	13,2
Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	9,6	Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	8,0
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	5,7	Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik	6,7
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	5,1	Metalurgia	5,2
Metalurgia	4,3	Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	3,9
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	3,3	Papergintza	3,8
Papergintza	3,1	Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	3,2
Gainerako jarduerak	2,9	Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,6
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,9	Gainerako jarduerak	2,3
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza	2,7	Edarien fabrikazioa	1,9
Edarien fabrikazioa	2,1	Industria kimikoa	1,8
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena	1,8	Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena	1,4
Industria kimikoa	1,7	Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	1,0
Zuraren eta kortxoaren industria	1,6	Zuraren eta kortxoaren industria	0,9
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	1,4	Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	0,7
Beste manufaktura-industria batzuk	1,2	Produktu informatikoen, elektronikoaren eta optikoen fabrikazioa	0,4
Produktu informatikoen, elektronikoaren eta optikoen fabrikazioa	0,9	Beste manufaktura-industria batzuk	0,4
Altzarien fabrikazioa	0,9	Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	0,3
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	0,8	Altzarien fabrikazioa	0,2
Jantzigintza	0,5	Ehungintza	0,2
Ehungintza	0,4	Jantzigintza	0,1
Larrugintza eta oinetakogintza	0,2	Larrugintza eta oinetakogintza	0,1
Farmazia-produktuen fabrikazioa	0,0	Farmazia-produktuen fabrikazioa	0,0
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,0	Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,0
Industria, guztira	100,0	Industria, guztira	100,0

Iturria: EIN, Industria Inkesta eta geuk egina.

Nafarroako industria-sektoreko jarduerarik garrantzitsuenak identifikatzen jarraitzeko, interesgarria da enplegua eta diru-sarrerak modu bateratuan aztertzea, jarduera-sektoreka. Zentzu horretan, jarduera hauek izan ziren esanguratsuenak: Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa; Elikagaien industria; Produktu metalikoen

fabrikazioa, makineriarena eta ekipoena izan ezik; eta Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa. Hauek izan ziren hurrengoak, baina hauek jardueran izandako pisua aurrez aipatutakoena baino nabarmen txikiagoa izan zen: Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa; Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa; Metalurgia; eta Papergintza. Azkenik, nabarmentzekoa da 2022an hazten jarraitu zuela energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntzaren pisuak, batez ere, diru-sarrereri dagokionez (2022an % 13,2 eta 2021ean % 9,8).

19. grafikoa   **Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta diru-sarreraren guztizkoan duten partaidetza, 2022**

1 Elikagaien industria	14 Produktu metalikoen fabrikazioa, makineria eta ekipamendua izan ezik
2 Edarien fabrikazioa	15 Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa
3 Ehungintza	16 Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa
4 Jantzigintza	17 Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa
5 Larrugintza eta oinetakogintza	18 Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa
6 Zuraren eta kortxoaren industria	19 Bestelako garraio-materialen fabrikazioa
7 Papergintza	20 Altzarien fabrikazioa
8 Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	21 Beste manufaktura-industria batzuk
9 Industria kimikoa	22 Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa
10 Farmazia-produktuen fabrikazioa	23 Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza
11 Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	24 Uraren bilketa, arazketa eta banaketa
12 Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	25 Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztatpena
13 Metalurgia	26 Gainerako jarduerak

Iturria: EIN, Industria Inkesta eta geuk egina.

2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA

Nafarroako industria-sektorean garrantzirik handiena izan zuten jarduerak identifikatu ondoren, jarraian, enpresa eta langile kopuruak aztertuko ditugu, enpresaren tamainaren arabera. Jarduera-sektore anitzetako enpresen ehunaren ezaugarriak sakonago ezagutzeko aukera ematen du analisi honek.

EINek emandako informazioaren arabera, 2023an 2.295 enpresa zituen Nafarroak (2022an baino 25 gutxiago; urte hartan 2.320 enpresa zenbatu ziren), batez ere, jarduera hauetara bideratuak: Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen izan ezik (% 20,5) eta Elikagaien industria (% 15,8). Horiek, guztira, 73.400 langile zituzten (2022an 76.100 langile). Aipatutako bi sektore horietakoak ziren Nafarroako industria-enpresen % 36,3.

Enpresa kopuru txikiagoarekin, hauek kokatu ziren distantzia apur batera: Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 7,0); Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa (% 5,9); Zuraren eta kortxoaren industria, altzariak, saskigintza eta espartzugintza izan ezik (% 5,4); Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza (% 5,2); Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa (% 4,4); Edarien fabrikazioa (% 4,1); Beste produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa (% 3,7); Uraren bilketa, arazketa eta banaketa (% 3,2); eta Altzarien fabrikazioa (% 3,0). Gainerako jardueren partaidetza % 3koa baino txikiagoa izan zen.

103. koadroa   Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2023

SEKTOREA (EJSN-2009)	1-5 langile	6-49 langile	50-99 langile	100-249 langile	> 250 langile	Guztira	Industria osoaren %
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoena izan ezik	218	228	16	7	2	471	20,5
Elikagaien industria	178	143	13	14	14	362	15,8
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	94	56	7	3	0	160	7,0
Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	48	65	8	7	7	135	5,9
Zuraren eta kortxoaren industria, altzariak, saskigintza eta espartzugintza izan ezik	73	48	2	0	0	123	5,4
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura	108	10	0	0	1	119	5,2
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	74	24	1	0	1	100	4,4
Edarien fabrikazioa	56	32	7	0	0	95	4,1
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	42	37	3	4	0	86	3,7
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	64	7	0	1	1	73	3,2
Altzarien fabrikazioa	47	18	2	1	0	68	3,0
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	27	27	5	7	1	67	2,9
Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	16	24	5	4	8	57	2,5
Beste manufaktura-industria batzuk	38	15	1	0	0	54	2,4
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena; balorizazioa	23	28	0	0	1	52	2,3
Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa	9	25	5	4	2	45	2,0
Industria kimikoa	19	16	4	1	1	41	1,8
Jantzigintza	24	9	0	0	0	33	1,4
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	10	14	4	2	2	32	1,4
Ehungintza	19	6	1	1	0	27	1,2
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	8	16	0	2	0	26	1,1
Papergintza	3	10	2	2	2	19	0,8
Beste erauzketa-industria batzuk	9	8	0	0	0	17	0,7
Larrugintza eta oinetakogintza	8	5	1	0	0	14	0,6
Farmazia-produktuen fabrikazioa	2	1	1	1	2	7	0,3
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	2	2	0	1	0	5	0,2
Deskontaminazio-jarduerak eta hondakinak kudeatzeko beste zerbitzu batzuk	3	1	0	0	0	4	0,2
Hondakin-uren bilketa eta tratamendua	1	1	1	0	0	3	0,1
Antrazitaren, harrikatzaren eta lignitoaren erauzketa	0	0	0	0	0	0	0,0
Petrolio gordinaren eta gas naturalaren erauzketa	0	0	0	0	0	0	0,0
Mineral metalikoen erauzketa	0	0	0	0	0	0	0,0
Erauzketa-industriari laguntzeko jarduerak	0	0	0	0	0	0	0,0
Tabakoaren industria	0	0	0	0	0	0	0,0
Koke-fabrikak eta petrolio-finketa	0	0	0	0	0	0	0,0
Guztira	1.223	876	89	62	45	2.295	100,0

Iturria: EIN-Enpresen Direktorio Nagusia-DIRCE (enpresak jarduera nagusiaren eta soldatapekoen estratuen arabera) eta geuk egina.

2.3 ENPRESA NAGUSIAK

Amaitzeko, Foru Erkidegoko industria-enpresa nagusien analisi labur bat egingo dugu.

Camerdataren (Espainiako Merkataritza Ganberek osatutako elkartea) datu-basearen arabera, 2023an 250 langiletik gorako 36 industria-enpresa zeuden; horietatik 22k 500 langile baino gehiago zituzten. Enpresa horiek zein diren, zein udalerritan dauden eta zein jarduera duten azaltzen da honako koadro honetan (EJSN-2009ren arabera).

Gogoratu beharrekoa da atzerriko inbertsioak garrantzitsuak izan direla azken urteetan Nafarroan, industria-sektorea dinamizatzeko eta modernizatzeko, nahiz eta horrek mendekotasun handiagoa eragin erkidegotik kanpo dauden erabaki-guneekiko.

Zehazki, 1993az geroztik, Nafarroak jasotako inbertsio-fluxuen % 75 industria arlokoak izan dira, sektore horrek pisu handia baitu eskualdeko ekonomian.

2022an, beste behin, industria izan zen onura handiena jaso zuen sektorea, atzerriko inbertsioaren ia % 90 jaso baitzuen: 706,51 milioi euro. Zenbateko horretatik, 481,86 milioi arkitektura eta ingeniartzako zerbitzu teknikoetarako izan ziren, eta beste 224,65 milioiak makineria eta ekipoen fabrikaziora (adibidez, motorrak eta turbinak) bideratu ziren.

Halaber, Nafarroan enpleguari dagokionez azken urteetan gehien hazi diren sektore industrialak honakoak izan dira, atzerriko inbertsioari esker: kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa; energia elektrikoa, gasa, ura eta saneamendua; eta elikagaien industriak.

104. koadroa Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2023

Enpresa	Udalerría	Enplegu- estratua	Jarduera
U V E SA	TUTERA	500 baino gehiago	Beste ganadu-ustiategi batzuk
GELAGRI IBERICA SL	MILAGRO	500 baino gehiago	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
CONGELADOS DE NAVARRA SAU	ARGUEDAS	500 baino gehiago	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
ULTRACONGELADOS VIRTO SAU	AZAGRA	500 baino gehiago	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
GENERAL MILLS SAN ADRIAN SL	SAN ADRIAN	500 baino gehiago	Espezieen, saltsen eta gozagarrien elaborazioa
VISCOFAN ESPAÑA, SLU	TAXOARE	500 baino gehiago	Plastikozko plaken, orrien, hodian eta profilen fabrikazioa
CEMENTOS PORTLAND VALDERRIVAS SA	IRUÑEA	500 baino gehiago	Zementuaren fabrikazioa
FAGOR EDERLAN TAFALLA S. COOP.	TAFALLA	500 baino gehiago	Burdinaren galdaketa
NORDEX ENERGY SPAIN SAU	BARASOAIN	500 baino gehiago	Motorren eta turbinen fabrikazioa, aireontzietara, autoetara eta ziklomotorretara bideratutakoak izan ezik
VOLKSWAGEN NAVARRA SA	ARAZURI	500 baino gehiago	Ibilgailu motordunen fabrikazioa
ZF AFTERMARKET IBERICA SL	CORELLA	500 baino gehiago	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
KYB SUSPENSIONS EUROPE SA	ASIAIN	500 baino gehiago	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
SIEMENS GAMESA RENEWABLE ENERGY EOLICA SL	SARRIGUREN	500 baino gehiago	Beste mota batzuetako energia elektrikoaren ekoizpena
ACCIONA GENERACION RENOVABLE SA	SARRIGUREN	500 baino gehiago	Beste mota batzuetako energia elektrikoaren ekoizpena
VEGETALES DE NAVARRA SLU	MILAGRO	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
INDUSTRIAS ALIMENTARIAS DE NAVARRA SAU	ALESBES	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
IBERFRUTA-MUERZA SA	AZAGRA	251- 500	Beste prozesatu batzuk eta fruta eta barazkien kontserbak
ELABORADOS NATURALES DE LA RIBERA DEL EBRO SL	FUNES	251- 500	Prestatutako plateren eta otorduen elaborazioa
APERITIVOS Y EXTRUSIONADOS SA	RIBAFORADA	251- 500	Beste elikagai-produktu batzuen elaborazioa
SMURFIT KAPPA NAVARRA SA	CORDOVILLA (GALAR)	251- 500	Paperaren eta kartoi ondulatuaren fabrikazioa - Paperezko eta kartoi-zko ontzien eta bilgarrien fabrikazioa
SOFIDEL SPAIN SLU	BUÑUEL	251- 500	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, etxerako, osasungintzarako eta higienerako

104. koadroa Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2023

TIMAC AGRO ESPAÑA SA	ORKOIEN	251-500	Ongarrien eta konposatu nitrogenodunen fabrikazioa
3 P BIOPHARMACEUTICALS SL	NOAIN	251-500	Oinarrizko farmazia-produktuen fabrikazioa
GUARDIAN INDUSTRIES NAVARRA SL	TUTERA	251-500	Beira lauaren fabrikazioa
ARCELORMITTAL TUBULAR PRODUCTS ZALAIN SLU	ZALAIN ZOKO	251-500	Altzairuzko hodian, hoditerien, profil hutsen eta haien osagarrien fabrikazioa
MANUFACTURAS DEL ALUMINIO PAMPLONA SECTOR AUTOMOCIÓN	ORKOIEN	251-500	Burdinazkoak ez diren beste metal batzuen fundizioa
SAKANA SCI	LAKUNTZA	251-500	Ingeniaritza mekanikoa, hirugarrenen kontura
ACCIONA BLADES SA	SARRIGUREN	251-500	Plastikozko plaken, orrien, hodian eta profilen fabrikazioa
LIEBHERR INDUSTRIAS METALICAS SA	IRUÑEA	251-500	Igotzeko eta manipulatzeko makineriaren fabrikazioa.
AZKOYEN SA	AZKOIEN	251-500	Beste erabilera orokor batzuetarako makineriaren fabrikazioa
BENTELER MPPV AUTOMOTIVE MANUFACTURING ESPAÑA SL	ARAZURI	251-500	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
FAURECIA EMISSIONS CONTROL TECHNOLOGIES PAMPLONA S	ORKOIEN	251-500	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
GESTAMP NAVARRA SA	ORKOIEN	251-500	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
TECNOCONFORT SA	IRUÑEA	251-500	Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa
M TORRES DISEÑOS INDUSTRIALES SA	ELORTZ	251-500	Eraikuntza aeronautikoa eta espaziala, eta haren makineria
EDITORIAL ARANZADI SAU	ZIZUR TXIKIA	251-500	Liburuen edizioa

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

3. SIDERURGIA

3.1 IKUSPEGI OROKORRA

2023an hainbat oztopo izan zituen mundu mailako sektore siderurgikoak. Oztopo horiek ekitaldia baldintzatu zuten, bai siderurgiari dagokionez, bai industria osoari dagokionez. Batetik, inflazioa eta kontsumitzaileen sektoreen mesfidantza gailendu ziren, eta, ondorioz, jaitsi egin zen altzairuaren eskaria. Gainera, Europak kanpoko merkataritza babesteko legedia duen arren, hirugarrenek Europara egindako inportazioak ugaritu egin ziren, eta horrek eragin negatiboa izan zuen prezioetan. Eta, azkenik, Europako (Errusia-Ukraina gerra) edo gertuko herrialdeetako (Gazako gerra) nazioarteko gatazkek baldintzatu egin zituzten merkatuak eta gizartea, oro har.

Aldi berean, siderurgia-sektoreak erronka garrantzitsuak ditu eta izaten jarraituko du, hala nola deskarbonizazioa, talentua erakartzea eta langileen segurtasuna.

Testuinguru horretan, eta World Steel Association elkarteak argitaratutako azken datuen arabera, 2023an 1.892 milioi tonakoa izan zen altzairu gordinaren mundu mailako ekoizpena; altzairuaren kontsumoa, berriz, 1.763 milioi tonakoa izan zen. Zifra horiek erakusten dutenez, altzairuaren mundu mailako ekoizpena egonkor mantendu zen (+% 0,1) eta kontsumoak behera egin zuen (-% 1,1).

Altzairuaren ekoizpenaren bilakaera herrialdearen arabera aztertuz gero, Txinak jarraitu zuen altzairuaren ekoizle nagusia izaten (guztizkoaren % 53,9); herrialde horretan, altzairuaren ekoizpenaren balioa ez zen ia aldatu 2022arekiko. Bestetik, Indian —bigarren herrialderik garrantzitsuena, altzairuaren ekoizpenari dagokionez— eta AEB eta Kanadan hazi egin zen ekoizpena azken urtean (+% 12,3 eta +% 1). Dena den, gainerako herrialde ekoizle nagusiek dinamikotasuna galdu zuten, eta 2022an baino ekoizpen-balio baxuagoekin amaitu zuten urtea. Zehazki, Japoniak (-% 2,5), Alemaniak (-% 3,8), Italiak (-% 2,8), Frantziak (-% 17,4), Erresuma Batuak (-% 6,7) edo Espainiak (-% 0,9) behera egin zuten, neurri handiagoan edo txikiagoan. Hala, EB-27 multzoaren altzairuaren ekoizpenak % 7,4 egin zuen behera.

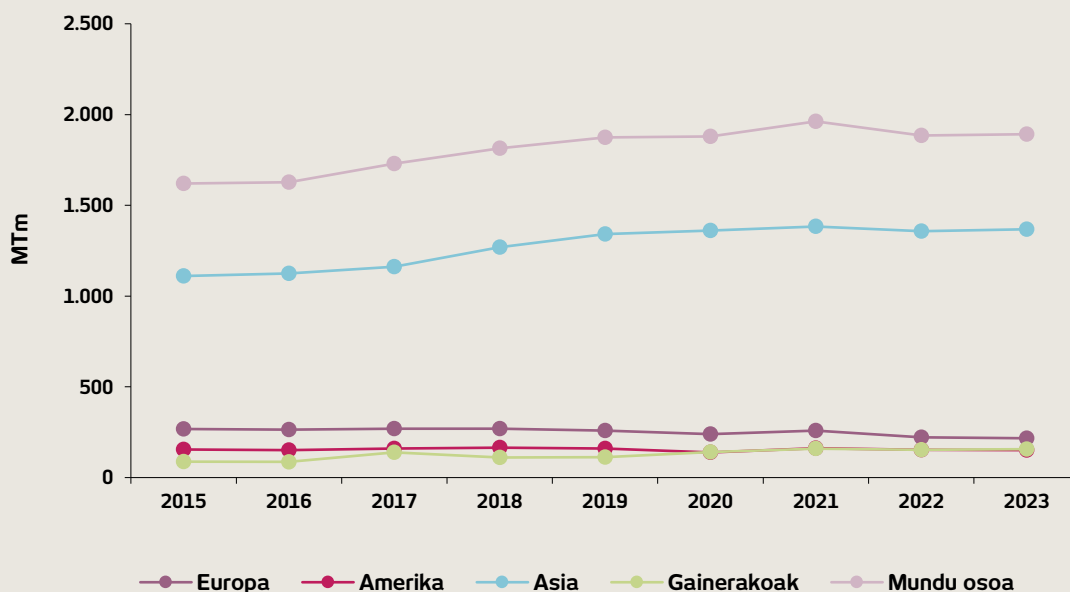
105. koadroa Altzairu gordinaren ekoizpena

Herrialdea	2022			2023		
	M Tm	% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	92,6	-6,3	4,9	93,5	1,0	4,9
Japonia	89,2	-7,4	4,7	87,0	-2,5	4,6
Txina	1.018,0	-1,7	54,0	1.019,1	0,1	53,9
India	125,3	6,0	6,6	140,7	12,3	7,4
Alemania	36,8	-8,5	2,0	35,4	-3,8	1,9
Italia	21,6	-11,5	1,1	21,0	-2,8	1,1
Frantzia	12,1	-12,9	0,6	10,0	-17,4	0,5
Erresuma Batua	6,0	-16,7	0,3	5,6	-6,7	0,3
Espainia	11,5	-19,0	0,6	11,4	-0,9	0,6
EB-27	136,2	-10,8	7,2	126,3	-7,4	6,7
Mundu osoa	1.885,4	-3,9	100,0	1.892,0	0,1	100,0

Iturria: World Steel Association

Grafiko honetan ikus daitekeen moduan, altzairu gordinaren mundu mailako ekoizpenaren banaketa egonkor mantendu zen, aurreko ekitaldiekiko ia aldatuntzarik gabe. Horrekin lotuta, 2023an Europako herrialdeek ekoitzi zuten mundu mailako altzairuaren % 11,5, Amerikak % 8 eta Asiak % 72,3; mundu mailako ekoizlerik handiena izan zen Asia.

20. grafikoa Altzairuaren mundu mailako ekoizpena

Iturria: World Steel Association.

Altzairuaren mundu mailako kontsumoak, orokorrean, behera egin zuen 2023an (-% 1,1), baina herrialde batzuetan 2022ko kontsumo-zifrak gainditu zituzten. Zehazki, Indian (guztizko kontsumoaren % 7,6; +% 14,9) eta Espainian (kontsumoaren % 0,7; +% 1,6) gora egin zuen kontsumoak 2023an. Dena den, honako herrialdeetan behera egin zuen

altzairuaren kontsumoak: Txina (guztizkoaren % 50,8; -% 3,3), AEB eta Kanada (kontsumoaren % 5,9; -% 4,4) eta Japonia (guztizkoaren % 3; -% 3,1), eta Europako herrialde batzuk, hala nola Alemania (kontsumoaren % 1,6; -% 13,8), Italia (guztizkoaren % 1,3; -% 6,4), Frantzia (guztizkoaren % 0,6; -% 15,3) edo Erresuma Batua (kontsumoaren % 0,5; -% 3,2). Testuinguru horretan, EB-27n % 10,5 murriztu zen altzairuaren kontsumoa urte horretan.

106. koadroa Siderurgia-produktuen kontsumoa

	2022			2023		
	M Tm	% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	108,0	-3,1	6,1	103,2	-4,4	5,9
Japonia	55,0	-4,2	3,1	53,3	-3,1	3,0
Txina	920,9	-3,5	52,1	895,7	-3,3	50,8
India	114,9	8,2	6,5	133,4	14,9	7,6
Alemania	31,6	-11,0	1,8	28	-13,8	1,6
Italia	24,9	-6,4	1,4	23,5	-6,4	1,3
Frantzia	10,1	-26,8	0,6	10	-15,3	0,6
Erresuma Batua	9,2	-14,8	0,5	9,1	-3,2	0,5
Espainia	12,4	-4,6	0,7	12,7	1,6	0,7
EB-27	138,8	-9,9	7,8	127,6	-10,5	7,2
Mundu osoa	1.768,2	-4,0	100,0	1.763,0	-1,1	100,0

Iturria: World Steel Association

3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA

2023an karbonoaren muga doitzeko mekanismoa (CBAM, ingelesezko siglak) jarri zuten martxan, eta horrek Espainiako siderurgia-sektorea markatu zuen. Dena den, aipatutako mekanismoaren ondorioak ez dira agerikoak izango 2030era arte. Gainera, eta sektoreari eragiten dioten "arauen olatua" dela eta, enpresa siderurgikoen jarduera erraztuko duen arau-esparru bat behar da. Azkenik, aipatu beharrekoa da oraindik ez direla esleitu deskarbonizaziorako PERTE-en lehenengo deialdiko laguntzak, Europako funtsak astiro kudeatzen ari direlako eta burokrazia handia eskatzen dutelako.

107. koadroa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak*

(mila Tm)

Urtea	Produkzioa	Esportazioa	Inportazioa	Ageriko kontsumoa
2016	13.658	9.415	9.447	12.957
2017	14.441	9.710	9.972	13.258
2018	14.320	9.649	10.761	13.838
2019	13.588	9.494	10.286	13.236
2020	11.141	7.974	8.988	11.691
2021	14.205	9.461	10.070	13.009
2022	11.573	8.106	9.819	12.501
2023	11.435	7.636	10.144	12.647

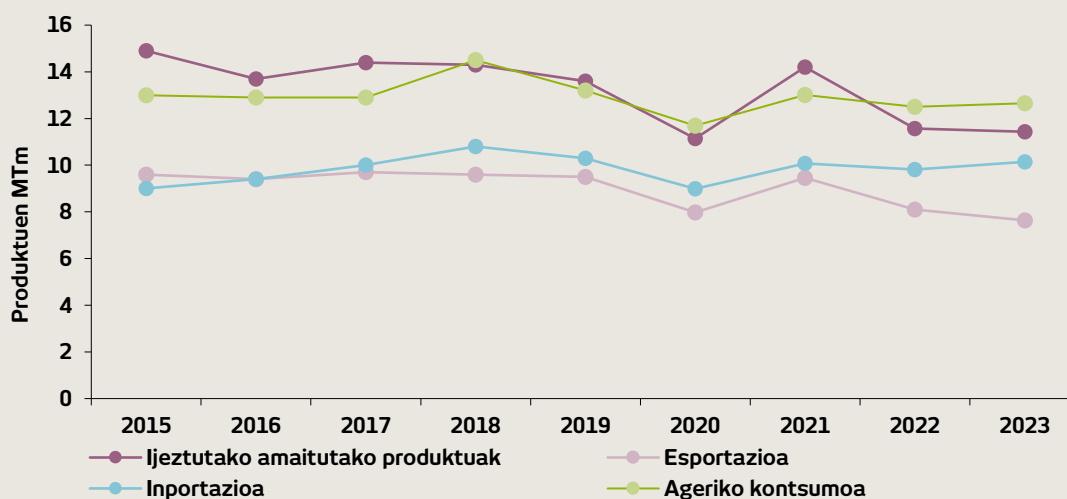
(*): Ekoizpena eta ageriko kontsumoa altzairu gordinari dagozkio, eta kanpo-merkataritza, berriz, siderurgia-produktu guztiei.

Iturria: Unesid.

Espainiako siderurgia-sektorearen magnitude nagusiei dagokienez, 2023an 11.435 mila tona altzairu ekoitzi zuten Espainian, 2022an baino apur bat gutxiago (aurreko urtean baino 138 mila tona gutxiago), eta 2007ko zifratik oso urrun (5.411 mila tona gutxiago), urte hartan erregistratu baitzuten altzairuaren inoizko ekoizpen mailarik altuena Espainian.

Bestetik, 10.144 mila tona altzairu inportatu ziren, 2022an baino 325 tona gehiago. Dena den, zifrak gora egin bazuen ere, kasu honetan ere 2007koa baino askoz txikiagoa zen oraindik (4.894 mila tona gutxiago). Esportazioekin lotuta, kanpo-salmentak 7.636 mila tonakoak izan ziren (2022an baino 470 mila tona gutxiago). Azkenik, ageriko kontsumoa 12.647 mila tonakoa izan zen, aurreko ekitaldian baino 146 mila tona handiagoa.

21. grafikoa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak

Iturria: Unesid.

Inportatutako lehengai nagusien bilakaerarekin lotutako datuek erakusten dutenez, aztertutako hiru lehengai moten kasuan egin zuen gora kontsumoak, baina prezioa (euroak/tonako) urtebete lehenago baino baxuagoa zen hiru kasuetan. Zehazki, koke bihur daitekeen harriktzaren kontsumoa % 16,6 hazi zen 2022arekiko, eta 2.000 mila tona gainditu zituen. Burdin-mearen eta pelletaren kontsumoak 5.000 mila tona gainditu zituen, eta urte arteko % 5,4ko hazkundea izan zuen. Txatarraren kontsumoa, berriz, 3.203 mila tonara igo zen (urte arteko +% 4,9).

Dena den, lehengai bakoitzaren prezioa 2022koa baino baxuagoa izan zen. Koke bihur daitekeen harriktzaren prezioak urte arteko % 26,2ko beherakada izan zuen, burdin-mearen eta pelletaren prezioak % 21,8koa eta txatarrarenak % 14,5koa. Hala, lehengaien prezioek jaitsiera handiekin itxi zuten ekitaldia.

108. koadroa Inportatutako lehengaiak

Urtea	Koke bihur daitekeen harriktza		Burdin-mea eta pelleta		Txatarra	
	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)
2014	1.632	105,2	5.699	73,7	4.960	331,7
2015	1.720	102,0	6.288	50,7	5.144	292,2
2016	1.768	107,5	6.010	52,0	4.004	263,5
2017	1.767	207,3	6.572	76,3	4.242	321,0
2018	1.621	191,7	6.556	74,5	4.040	345,1
2019	780	188,2	5.557	91,6	4.024	304,4
2020	360	118,8	3.564	101,9	3.385	298,0
2021	1.421	177,9	5.650	155,3	4.122	444,3
2022	1.728	372,3	4.759	134,7	3.052	495,0
2023	2.014	274,9	5.013	105,3	3.203	423,3
Hazkundea % 23-22	16,6	-26,2	5,4	-21,8	4,9	-14,5

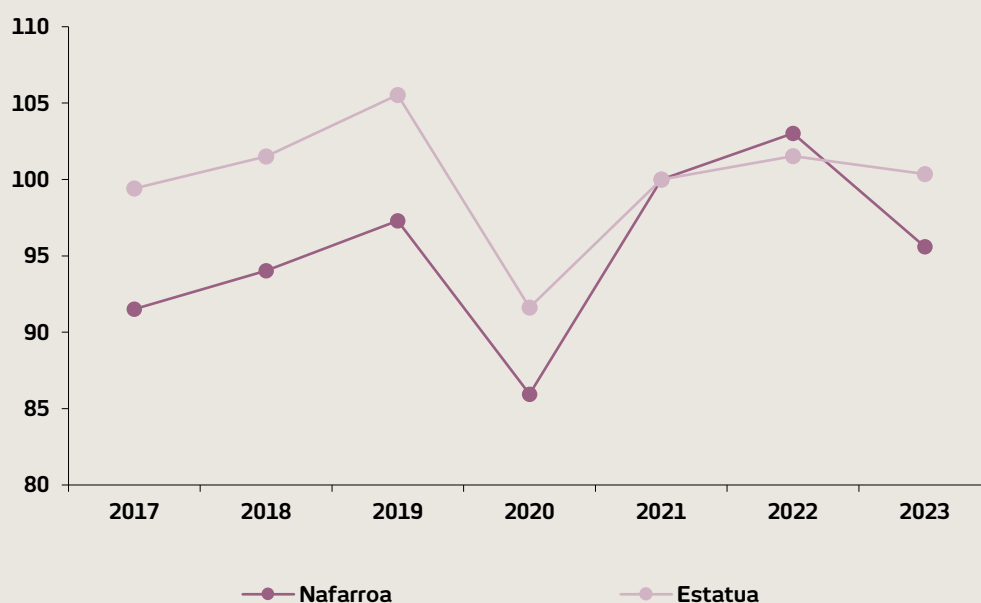
Iturria: Unesid.

2023an, siderurgia-sektorearekin eta lehenengo eraldaketarekin lotutako enpresen langile kopurua % 3,3 hazi zen aurreko urtearekiko, eta zuzeneko 21.871 langilera iritsi ziren. Dena den, ekitaldian zehar onartutako lan arloko erregulazioek mugatu egin zuten aldi baterako kontratazioa. Horrez gain, gora egin zuten ordaindutako baimenek eta gaixotasunagatiko edo lanekoak ez diren istripuengatiko absentismoak. Horrek guztiak baldintzatu egin zuen jarduera.

Siderurgia-sektoreak datozen urteetarako dituen erronkei dagokienez, Unesiden arabera, deskarbonizazio-planak diseinatzea eta ezartzea eta laneko malgutasuna sustatzea dira erronketako batzuk. Halaber, kanpo-merkatuaren aurrean lehiakortasuna galtzeko arriskua aipatzen dute. Izan ere, kanpo-merkatua erakargarriagoa izan liteke, egungo arau zurrunen ondorioz, eta horrek arriskuan jarriko lituzke egungo enpresak eta merkatua.

Bestetik, UNESIDek elkarlanean jarraitu zuen PLATEArekin (Altzairuaren Espainiako Plataforma Teknologikoa), eta aurrera jarraitu zuen I+G sustatzeko konpromisoarekin, Estatuko siderurgia-industriaren lehiakortasuna, jasangarritasuna eta hazkundera ziurtatzeko. Testuinguru horretan, Manuel Heredia sariaren (bi urtean behingoa) bigarren edizioa elkarrekin antolatu zuten bi erakunde horiek 2023an. Siderurgia-sektoreko ikertzaile gazteei zuzenduta dago saria, eta sektorean ospe ona duen egitasmoa bilakatu da.

22. grafikoa   Metalurgiaren eta produktu metalikoen industria-ekoizpenaren indizea

*Oharra: Estatu osoko datuak metalezko produktuen IPlari bakarrik dagozkie.
Iturria: Nastat eta Industria Produzioaren Indizea (EIN). Geuk egina.*

Azkenik, Estatuko eta Nafarroako Industria Ekoizpenaren Indizea aztertuko dugu, eta, horretarako, metalurgiaren eta produktu metalikoen sektorea hartuko dugu erreferentzia gisa, siderurgia-sektorerara zeharka hurbiltzeko. Nastatek Nafarroari buruz argitaratutako informazioaren arabera, 2023an behera egin zuen jarduerak (95,6), pandemiaren eta jarduera etetearen ondorioz izandako beherakadaren ostean bi urtez hazkunde nabarmena izan ondoren. Hala, 2019ko balioak (97,3) baino apur bat baxuagoak eskuratu zituen. Estatuan (100,3), ekitaldia ez zen horren aldakorra izan. Eskuratutako balioa 2022koa (101,5) baino zerbait baxuagoa izan zen, eta pandemiaren aurreko balioetara (2019an 105,5) iritsi gabe jarraitu zuen.

4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA

4.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Europar Batasuneko Nekazaritzako Elikagaien Industrien Konfederazioak argitaratutako azken txostenaren arabera, 2023an mantendu egin zen aurreko ekitaldian hasitako joera negatiboa.

109. koadroa Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera

Urtea	Aldia	% Δ
2021	I. hiruhilekoa	2,1
	II. hiruhilekoa	1,6
	III. hiruhilekoa	0,5
	IV. hiruhilekoa	1,2
2022	I. hiruhilekoa	0,5
	II. hiruhilekoa	0,4
	III. hiruhilekoa	-0,1
	IV. hiruhilekoa	-0,9
2023	I. hiruhilekoa	-0,4
	II. hiruhilekoa	-0,4
	III. hiruhilekoa	-0,2
	IV. hiruhilekoa	-0,3

Iturria: CIAA.

Europar Batasunean, manufaktura-industriaren baitako jarduera nagusia da elikagaien industria. 1.121.000 milioi eurotik gorako negozio-bolumena du eta manufaktura-industriaren % 14,3 ordezkatzen du, Erresuma Batua dagoeneko EBkoa ez dela kontuan hartuta.

294.000 enpresa eta 4,62 milioi langile ditu. Enpresa txikiek eta ertainek ordezkatzen dute elikagaien sektoreko negozio-bolumenaren % 39,4 eta sortzen dituen lanpostu guztien % 57,7. 2023an, enpresa horien % 95,8 ETEak ziren, 50 langile baino gutxiagokoak, eta % 80,7k 10 langile baino gutxiago zituzten. Denak batera aintzat hartuta, 10 enpresatik 9 ETEak dira.

Espainiako elikagaien industriak laugarren postua du negozio-zifraren balioari dagokionez (% 11,4), hauen atzetik: Frantzia (% 18,9), Alemania (% 16,5) eta Italia (% 12,8).

4.2 SEKTOREA ESPAINIAN

Espainiako manufaktura-industria nagusia da nekazaritzako elikagaien sektorea. Garapen ekonomikoaren motorra da, eta enplegua eta aberastasuna sortzen ditu.

Nekazaritzako elikagaien sektoreko laugarren potentzia da Espainia, Europa mailan, eta hamargarrena mundu mailan. Produktuen kalitateari eta despentsa handiari esker, Espainiako nekazaritzako elikagaien sektoreak ospe handia du nazioarteko merkatuetan.

2023an erronka handiak izan zituen sektoreak, lehorre luzearen eta ekoizpen-kostuen gorakadaren ondorioz. Gainera, belaunaldi-txandari eta lan-indarraren zahartzeari aurreko egiteko zailtasunak arazo bilakatu dira Espainian eta EB osoan. Espainian, jarduera horietan lan egiten duten pertsonen % 35,1ek 50 urte baino gehiago dituzte, eta EB-27ren kasuan % 39,5ekoa da ehuneko hori. Gainera, sektoreko langileen % 29,6 baino ez dira emakumeak oraindik ere, eta arrakala hori are handiagoa da lehen sektorean. Espainiako nekazaritzako elikagaien sektorearen beste helburuetako bat sektoreko lan-indarraren prestakuntza hobetzea da.

Estatistika Institutu Nazionalak (EIN) prestatutako Industria Ekoizpenaren Indizearen (IPI) arabera, eta aipatutako kalteen ondorioz, Espainiako elikagaien industriaren jarduerak behera egiten jarraitu zuen 2023an. Zehazki, elikagaien sektoreko ekoizpena -% 1,7 murriztu zen 2023an (2022an -% 0,3). Eta ekoizpenaren jaitsiera hori industria osoan islatu zen (-% 0,7, eta 2022an % 2,9).

110. koadroa Industria Produktzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

(% Δ)

Urtea	Elikagaiak*	Industria, guztira*
2018	0,8	0,2
2019	2,0	0,7
2020	-4,8	-9,6
2021	4,2	7,3
2022	-0,3	2,9
2023	-1,7	-0,7

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.

Iturria: Estatistika Institutu Nazionala

Dena den, 2023an, Nekazaritza, Elikadura eta Ingurumen Ministerioak emandako informazioaren arabera, nekazaritzako elikagaien sektoreak Estatuko industria-jardueraren gailurrean jarraitzen zuen, 168.219,2 milioi euroko fakturazioarekin. Industriari dagokion fakturazio osoaren % 23,8 ordezkatu zuen, langile kopuruaren % 23,3 eta balio erantsiaren % 18,2 (eta Espainiako BPGaren % 2,3).

Halaber, 28.335 enpresako sareak osatzen zuen ekoizpena, ElNeko Enpresen Direktorio Nagusiak emandako azken datuen arabera. Hala, manufaktura-industria osoaren % 17,9 ordezkatzeko zuten. Enpresa horien % 96,1ek 50 langile baino gutxiago zituzten (27.235) eta % 77,7k 10 langile baino gutxiago (22.029).

Guztira, 539.400 pertsonak lan egiten zuten elikagaien, edarien eta tabakoaren industrian (% 3,4ko jaitsiera, aurreko urtearekin alderatuta). Manufaktura-industriaren % 21,3 ordezkatzeko zuten, eta ekonomia osoaren % 2,6. Emakumezkoen enplegu-tasa % 39,1ekoa zen, gainerako manufaktura-industrietan (% 28,4) baino altuagoa.

Etorkizunera begira, ingurumen, gizarte eta ekonomia arloko jasangarritasuna lortzea da nekazaritzako elikagaien sektorearen erronkarik handiena; hau da, modu eraginkorragoan ekoiztea, baliabide naturalak eta animalien ongizatea gehiago errespetatuz, eta ekonomia zirkularraren abantailak aprobetxatuz. Erronka horiei aurre egiteko, Espainiako Gobernuak Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioak sustatzen dituen laguntza eta neurri publikoak ditu sektoreak. Nekazaritzako elikagaien PERTE da garrantzitsuenetako bat. Elikagaien industriara bideratutako laguntza-lerroa da, digitalizazioaren, trazabilitatearen edo jasangarritasunaren gisako gaiak hobetzeko eraldaketa-prozesuak bultzatzea helburu duena.

Azkenik, egungo egoeraren ondorioz, inbertsio-funts handiek nekazaritzako elikagaien sektorerantz zuzendu dute haien begirada. Sektore honen tamaina eta lehiakortasuna handitzeko aukera bat da, eta horrek nekazaritzari ere eragingo dio. Hori dela eta, eragiketa korporatibo ugari izan ziren 2023an.

Horien artetik, nabarmentzekoa da Dcoop kooperatibak beste olio-talde baten partaidetza eskuratu zuela enpresa industrial batean. Hala, duela hamar urte finkatutako aliantza amaitu zen. Kooperatiba-erakundearen estrategiaren baitan kokatu zen aliantza hura, haren olio-ekoizpenaren balio erantsia atxikitzeko, eta partnerrak haren instalazioa optimizatzeko.

Gainera, 2023an, Burgosko Aranda de Duero herrian zuen arrautzaren eratorrien ekoizpen-lantegiaren jabetza utzi zuen Pascual taldeak, elikagaien fabrikatzaile eta merkaturatzaileak. Eta Dastatzen haragi-taldeak, hazkunde fasea amaitu ondoren (sektoreko beste enpresa batzuk erosi zituen; lehenengo, Cárnicas Sáenz eta, handik hilabete batzuetara, Cárnicas Embajadores), kooperatiba osoa irudi eta marka bakar batean bateratzea erabaki zuen. Horretarako, 'Embajadores' marka berpiztea aukeratu zuen, markak ordurako zuen presentzia handia eta tradizio zabala aprobetxatuz.

4.3 SEKTOREA NAFARROAN

Nafarroako ekonomiaren baitako sektorerik esanguratsuenetako bat izaten jarraitzen du nekazaritzako elikagaien industriak. Zehazki, EINek emandako 2022ko datuen arabera, elikagaien eta edarien industriak (nekazaritzako elikagaiak) sortzen du industria osoaren enpleguaren % 20,1 (Nafarroako industrian eragin handiena duten azpisektoreen artean lehena da, Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioaren aurretik), eta industriako balio erantsi gordinaren % 17,3 (kasu honetan bigarrena da, balio erantsi gordinaren % 24,4 sortzen duen ibilgailu motordunen azpisektorearen atzetik).

111. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2023

Tamaina	Enpresa kopurua	%, guztizkoarekiko
1-5 langile	234	51,2
6-49 langile	175	38,3
50-99 langile	20	4,4
> 100 langile	28	6,1
Guztira	457	100,0

Iturria: Estatistika Institutu Nazionala

EINek emandako informazioaren arabera, 2023an nekazaritzako elikagaien industriara bideratutako 457 enpresa zeuden Nafarroan. Enpresa kopurua % 0,4 hazi zen 2022arekiko (455 enpresa).

Bestetik, enpresa horien tamaina langile kopuruaren arabera aztertuz gero, argi geratzen da enpresa txikiak eta ertainak nagusitzen direla enpresa-ehunean. Enpresen % 51,2k 6 langile baino gutxiago zituzten, % 38,3k 6 eta 49 langile artean eta, azkenik, gainerako % 10,5ak 50 enplegatu baino gehiago.

Sektoreko enpresa garrantzitsuenei dagokienez, ondorengo taulan ageri dira 250 langiletik gorakoak (guztira, 10 enpresa), eta zein herritan dauden, zein jarduera burutzen duten eta dagokien enplegu-estrategia ere adierazten da.

Aipatutako enpresetako bost, 500 langiletik gorakoak ziren (Gelagri Ibérica SL, Congelados de Navarra SA, Ultracongelados Virto SA, UVE SA eta General Mills San Adrián SL).

112. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2023

Enpresa	Udalerrria	Enplegu-estratua	Jarduera nagusia
GELAGRI IBERICA SL	MILAGRO	500 baino gehiago	Zuku eta kontserba begetalen fabrikazioa
CONGELADOS DE NAVARRA SAU	ARGUEDAS	500 baino gehiago	Kontserba begetalak
ULTRACONGELADOS VIRTO SAU	AZAGRA	500 baino gehiago	Kontserba begetalak
U V E SA	TUTERA	500 baino gehiago	Edozein motatako pentsu konposatuaren elaborazioa (4224 epigrafekoak izan ezik)
GENERAL MILLS SAN ADRIAN SL	SAN ADRIAN	500 baino gehiago	Beste elikagai-produktu batzuen elaborazioa
ELABORADOS NATURALES DE LA RIBERA DEL EBRO SL	FUNES	251- 500	Zuku eta kontserba begetalen fabrikazioa
INDUSTRIAS ALIMENTARIAS DE NAVARRA SAU	ALESBES	251- 500	Kontserba begetalak
IBERFRUTA-MUERZA SA	AZAGRA	251- 500	Kontserba begetalak
VEGETALES DE NAVARRA SLU	MILAGRO	251- 500	Fruta eta beste produktu begetal batzuen garbiketa, sailkapena eta ontziratzea.
APERITIVOS Y EXTRUSIONADOS SA	RIBAFORADA	251- 500	Beste elikagai-produktu batzuen elaborazioa

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

Sektorearen egituraren ezaugarri nagusiak aztertuta, industria honetako jardueraren aldagai nagusien bilakaera aztertuko dugu jarraian.

Aurrez aipatu dugun moduan, 2023an, guztira, 457 enpresa zituen sektoreak (2022an 455 enpresa). Hortaz, enpresa kopurua % 0,4 hazi zen 2022tik, baina urrun zegoen oraindik pandemiaren aurretik erregistratutako kopurutik: 546.

113. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua	% Δ	Batez besteko enplegua
2013	566	-2,2	11.419	-3,0	20,2
2014	560	-1,1	11.999	5,1	21,4
2015	552	-1,4	12.457	3,8	22,6
2016	545	-1,3	12.989	4,3	23,8
2017	546	0,2	13.524	4,1	24,8
2018	539	-1,3	13.614	0,7	25,3
2019	546	1,3	15.016	10,3	27,5
2020	454	-16,8	--	--	--
2021	460	1,3	--	--	--
2022	455	-1,1	--	--	--
2023	457	0,4	--	--	--

Iturria: INE eta geuk egina.

Nafarroako nekazaritzako elikagaien sektorearen Industria Ekoizpenaren Indizearen analisiari dagokionez (adierazle gisa jardueraren bilakaera erabilita), enpresen jardueraren errendimenduak behera egin zuela ikus daiteke. Hala, 2023an -% 2,1koa zen, eta 2022an % 1,4koa. Antzeko bilakaera erregistratu zen Nafarroako industria osoaren kasuan, IPI -% 5,6 jaitsi baitzen (2022an % 4,2).

114. koadroa   Industria Produzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

(% Δ)

Urtea	Nekazaritzako elikagaiak	Industria, guztira*
2019	3,5	9,8
2020	-6,7	-11,4
2021	3,6	10,4
2022	1,4	4,2
2023	-2,1	-5,6

(*): Egutegiaren arabera zuzendutako datuak.
Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua.

Sektoreko kanpo-merkataritzaren bilakaeraren azterketak erakusten duenez, esportazioak nabarmen hazi ziren 2022arekin alderatuta. % 12,4 hazi ziren, 726,3 milioi eurora arte. Inportazioak, berriz, % 0,5 murriztu ziren, 249,0 milioi eurora arte.

Kanpo-merkataritzaren bilakaera horri lotuta, sektoreko merkataritza-balantzaren superabita 477,3 milioi eurokoa izan zen 2023an, 2022koa (395,7 milioi euro) baino saldo handiagoa. Estaldura-tasa, berriz, % 291,7koa izan zen 2023an (2022an % 258,2koa).

115. koadroa   Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

(M euro)

Urtea	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	Estaldura-tasa %
2013	493,1	22,5	211,6	29,8	281,5	233,0
2014	512,9	4,0	203,5	-3,8	309,4	252,0
2015	538,8	5,1	217,8	7,0	321,0	247,4
2016	553,6	2,7	237,3	9,0	316,3	233,3
2017	567,4	2,5	238,2	0,4	329,2	238,2
2018	574,6	1,3	238,7	0,2	335,9	240,7
2019	616,1	7,2	259,6	8,8	356,5	237,3
2020	641,5	4,1	227,6	-12,3	413,9	281,9
2021	609,5	-5,0	225,3	-1,0	384,2	270,5
2022	645,9	6,0	250,2	11,1	395,7	258,2
2023	726,3	12,4	249,0	-0,5	477,3	291,7

Iturria: Aduanen Zuzendaritza Nagusia.

Sektoreak Nafarroan duen jarduera aztertzen amaitzeko, sektoreko 20 enpresak osatutako laginaren jardueraren emaitzak agertzen dira jarraian, Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralak emandako datuen arabera.

Enpresen guztizkoak 1.894.259 mila euro fakturatu zituen 2022an, aurreko ekitaldian baino % 24,9 gehiago (1.516.198 mila euro 2021ean).

116. koadroa   Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 5 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua

Kontzeptua	2021		2022		% Δ 22/21
	(m euro)	%	(m euro)	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	1.516.198,00	100,0	1.894.259,00	100,0	24,9
Bitarteko kontsumoak	1.128.207,00	74,4	1.444.882,00	76,3	28,1
Balio erantsi gordina	387.991,00	25,6	449.377,00	23,7	15,8
Langile-gastuak	218.310,00	14,4	237.415,00	12,5	8,8
Ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina	169.681	11,2	211.962	11,2	24,9
Amortizazioak eta hornidurak	86.267,00	5,7	85.965,00	4,5	-0,4
Ustiapenaren emaitza ekonomiko garbia	83.414	5,5	125.997	6,7	51,1
Finantza-karga	-23.016,00	-1,5	-25.210,00	-1,3	9,5
Ohiko jardueren emaitza	106.430	7,0	151.207	8,0	42,1
Ezohiko jardueren emaitza	-38.272	-2,5	-44.246	-2,3	15,6
Zergen aurreko emaitza	68.158	4,5	106.961	5,6	56,9
Zergak	7.952,00	0,5	13.546,00	0,7	70,3
Ekitaldiko emaitza garbia	60.206	4,0	93.415	4,9	55,2
Cash-flow	146.473	9,7	179.380	9,5	22,5

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Kostuen egituraren bilakaeraren azterketaren arabera (kostu-partiden partaidetza, fakturazioarekiko), bitarteko kontsumoen igoera txiki bat ikus daiteke. 2022an % 76,3ko partaidetza izan zuten bitarteko kontsumoek (2021ean % 74,4koa), eta % 28,1eko hazkunde nominala. Balio erantsi gordinak hazkunde nominala izan zuen (% 15,8), baina partaidetzaren pisua gutxitu egin zen (2022an % 23,7 eta 2021ean % 25,6).

Langile-gastuek diru-sarreraren gainean zuten pisua % 12,5era jaitsi zen 2022an (% 14,4koa izan zen 2021ean), eta amortizazioen eta horniduren partaidetza % 4,5era jaitsi zen 2022an (2021ean % 5,7koa). Finantza-kargak, bestalde, -% 1,3ko partaidetza erregistratu zuen fakturazioan (2021ean -% 1,5).

Bilakaera horren ondorioz eta aparteko emaitzen ondorioz, ekitaldiko emaitza garbiak gora egin zuen, eta diru-sarreraren gaineko partaidetza % 4,9koa izan zen 2022an (2021ean % 4,0). Gauza bera gertatu zen cash-flowarekin, % 9,5ean kokatu baitzen (2021ean % 9,7koa izan zen), % 22,5eko hazkunde nominala izan ondoren.

117. koadroa   Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 18 enpresatako laginaren errentagarritasuna

RATIOAK	2020	2021	2022
AKTIBO GARBIAREN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	2,9	5,8	7,8
Jasotako finantzaketa-interesak / Kostua duten besteren baliabideak	2,9	2,8	2,5
BALIABIDE PROPIOEN ERRENTAGARRITASUNA (zergen aurretik)	3,0	9,3	14,5
Zorpetze-ratioa	56,6	52,8	54,6
Apalankamendu finantzarioa*	0,0	3,0	5,3

(*): Errentagarritasun ekonomikoa - besteren finantzaketaren kostua.

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala

Azkenik, hazkunde argia izan zuten aztertutako lagineko enpresen errentagarritasun ekonomikoa eta errentagarritasun finantzarioak (zergen aurretik) ere.

Zehatzago esanda, errentagarritasun ekonomikoa % 7,8koa izan zen 2022an (2021ean % 5,8koa). Errentagarritasun finantzarioa % 14,5ekoa izan zen (2021ean % 9,3koa), zorpetze-kostua apur bat jaitsi zen (2022an % 2,5 eta 2021ean % 2,8), eta zorpetze-ratioa hazi egin zen (2022an % 54,6 eta 2021ean % 52,8).

5. AUTOMOBILGINTZA

Hainbat gertakarik markatutako urte batzuen ostean (pandemia, erdieroaleen gabezia, hornidura-arazoak edota inflazio handia), 2023an nolabaiteko normaltasun-egoerara itzuli zen automobilgintza-sektorea.

Dena den, automobilgintza-sektoreak elektrifikazioaren bidetik jarraitu zuen, ibilgailu elektrikoak errekontzako motorrak dituzten ibilgailuen alternatiba bilakatzeko helburu argiarekin. Testuinguru horretan, Txina mehatxu bilakatu zen Europako ekoizleentzat. Izan ere, Txinak ekoizten dituen ibilgailu elektrikoen prezioa % 20 baxuagoa da EBn ekoizten direnena baino; beste faktore batzuen artean, gobernuaren dirulaguntzei esker. Ondorioz, europarrentzat zaila da Txinarekin lehiatzea. Egoera horrek desabantaila-egoeran uzten ditu Europako fabrikatzaileak, eta erraldoi txinatarra lekua irabazten ari da. Aldiz, Europako herrialde askotan tradizioz hazkunde ekonomikoaren motor garrantzitsua izan den industriaren oinarriak kolokan daude.

Egoera horretan, Europako Batzordeak, AEBen urratsei jarraituz, dagoeneko planteatzen du ibilgailu elektriko txinatarren gaineko zergak % 25 igotzea, neurri protekzionista gisa, Europako automobil-industria indarra galtzen ari da eta, eta eredu elektrikoaren prezioak produktu txinatarrarenak baino askoz handiagoak dira eta, baita errekontza-homologoak ere.

Bien bitartean, Europako Batzordeak handitu egin ditu zero emisiora iristeko eskakizunak. 2030erako turismo berrien CO2 emisioak % 55 murriztea eta 2035erako turismo eta furgoneta berrien emisioak % 100 murriztea dira helburuak. Ondorioz, Europako fabrikatzaileek bikoiztu egin behar dituzte euren ahaleginak, sektorea elektrifikatzeko eta deskarbonizatzeko.

Europar, ibilgailu elektrikoetarako trantsizioa geldo doa. Ibilgailu elektrikoaren ezarpen masiboa urrun dago oraindik. Faktore askok eragiten dute hori. Prezioaz gain, beste aldagai batzuk daude tartean, hala nola kontsumitzaileek motorren gainean duten nahastea, kargatzeko puntu nahikorik ez egotea eta erosteko pizgarriak oso erakargarriak ez izatea.

Aldibereko zirkunstantzia horien ondorioz, automobilgintza-industriaren egoera konplikatu da, eta inbertsio handiak egiten jarraitzen du; batetik, eskari elektriko handiari aurre egiteko, eta, bestetik, ibilgailuen segurtasuna eta zibersegurtasuna handitzeko.

5.1 NAZIOARTEKO EGOERA

2023an gora egin zuen mundu mailako ibilgailuen ekoizpenak, eta covidaren aurreko balioak gainditu zituen. Neurri handi batean, Asiako fabriken bilakaerak eragin zuen hori, nabarmen igo baitzen horien ekoizpen-erritmoa. Zehazki, 93,5 milioi ibilgailu ekoitzi ziren munduan, hau da, 2022an baino % 10,3 gehiago, eta 2019an erregistratutako kopurua baino gehiago (+% 1,8).

Europan, ibilgailuen ekoizpenak % 13,0ko urte arteko hazkundea izan zuen. Guztira, 18,1 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten Europako herrialdeek. Dena den, hazkunde hori ez zen nahikoa izan 2019an ekoitzitako bolumena gainditzeko (-% 14,8). Hala, mundu mailako ekoizpenari egindako ekarpena % 20koa izan zen (2019an % 23,2koa). Alemania eta Espainia kokatu ziren Europako ekoizpen-maparen buruan; 4,1 milioi ibilgailu eta 2,4 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten horiek, hurrenez hurren, eta emaitza positiboarekin amaitu zuten urtea (+% 18,1 eta +% 10,4). Era berean, emaitza positiboa izan zuten Erresuma Batuak (+% 17,0), Italiak (+% 10,5) eta Frantziak (+% 8,8) ere. Dena den, horien ekoizpen-gaitasuna txikiagoa izan zen: Italiak 880.085 ibilgailu ekoitzi zituen, eta Frantziak milioi bat eta erdi.

Europako herrialdeen artean, ekoizpena handia izan zen Txekiar Errepublikan (1.404.501 unitate eta +% 14,7) eta Eslovakian (1.080.000 unitate eta +% 10,0); ondorioz, Europako ekoizle nagusien hirugarren eta bosgarren postuan kokatu ziren.

Europako fabrikatzaile nagusiek urte arteko bilakaera ona izan bazuten ere, emaitzak denboraren ikuspegi zabalagotik aztertuta, bakar batek ere ez zuen berreskuratu pandemiaren aurreko ekoizpen-gaitasuna % 100ean.

Amerikako ekoizpena % 7,8 hazi zen 2023an, eta 19,1 milioi unitate ekoitzi zituzten. Emaitza hori baxuagoa izan zen 2019koa baino (-% 5,1), eta guztizkoaren gaineko ekarpena murriztu egin zen: 2023an % 20,5 eta 2019an % 21,9. AEBn 10,6 milioi ibilgailu ekoitzi zituzten, aurreko urtean baino % 5,6 gehiago. Aldiz, Mexikon eta Kanadan 4 milioi eta 1,5 milioi ibilgailu fabrikatu zituzten, hurrenez hurren, eta nabarmen hobetu zuten 2022ko zifra (+% 14,0 eta % 25,9). Brasilgo automobilgintza-industriak 2,3 milioi ibilgailu baino apur bat gehiago ekoitzi zituen, 2022an baino gutxiago, baina alde txikiarekin (-% 1,9). Lau herrialde horiei dagokiek Amerikako ekoizpen osoaren ia guztia (% 96,6).

Asia-Ozeaniari dagokionez, ibilgailuen fabrikatzaile gehienek bilakaera sendoa izan zuten, eta are gehiago indartu zen nazioartean zuten posizioa. Hala, munduan ekoitzitako 10 ibilgailutik ia 6 ekoitzi ziren han.

Asiako erraldoiarekin hasita, Txinako ibilgailu-fabrikek 30 milioi unitate baino gehiago ekoitzi zituzten, aurreko urtean baino % 11,6 gehiago. Txinak munduko ekoizpen-mapan

zuen lidergoa indartu zuen emaitza horrek: % 32,5eko merkatuko kuota (2019an baino ehuneko +4,2 puntu gehiago). Gainera, Asiako erraldoiak bere ekoizpen-errekorra gainditu zuen 2023an. Japoniaren ekoizpena % 14,8 hazi zen, eta ia 9 milioi unitate fabrikatu zituen. Dena den, aipatu beharrekoa da 2022an erregistratutako ekoizpen-bolumena ohikoa baino baxuagoa izan zela, eta horrek eragin zuela 2023ko bilakaera horren ona izatea. Hego Korearako ekoizpenak bilakaera bera izan zuen, eta 4,2 milioi unitatera iritsi zen, % 13,0 hazita. Esportazioek eragin zuten, gehienbat, hazkunde hori. Indiak hazkunde txikiagoa izan zuen (+% 7,2), baina ekoizpen handiagoa, ia 6 milioi unitatekoa. Horren guztiaren ondorioz, Txinak munduko ekoizpen-mapan izan zuen presentzia handia albo batera utzita, Asiako hiru herrialde horien posizionamendua nabarmendu zen; AEBrekin batera, munduko ekoizpen-rankingaren lehenengo 5 lekuak dagozkie.

118. koadroa Ibilgailuen ekoizpena Herrialde nagusiak
(unitateak)

Herrialde nagusiak	2019	2021	2022	2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Txina	25.750.650	26.121.712	27.020.615	30.160.966	11,6	17,1
AEB	10.892.884	9.157.205	10.052.958	10.611.555	5,6	-2,6
Japonia	9.684.507	7.836.908	7.835.539	8.997.440	14,8	-7,1
India	4.524.366	4.399.112	5.457.242	5.851.507	7,2	29,3
Hego Korea	3.950.614	3.462.404	3.757.049	4.243.597	13,0	7,4
Alemania ⁽¹⁾	4.663.749	3.096.165	3.480.357	4.109.371	18,1	-11,9
Mexiko	4.013.137	3.194.858	3.509.101	4.002.047	14,0	-0,3
Espainia	2.822.632	2.098.133	2.219.436	2.451.221	10,4	-13,2
Brasil	2.944.988	2.248.253	2.369.769	2.324.838	-1,9	-21,1
Thailandia	2.013.710	1.685.705	1.883.515	1.841.663	-2,2	-8,5
Kanada	1.916.585	1.115.002	1.233.360	1.553.026	25,9	-19,0
Txekiar Errep.	1.433.961	1.111.432	1.224.456	1.404.501	14,7	-2,1
Frantzia ⁽¹⁾	2.172.515	1.352.226	1.383.173	1.505.076	8,8	-30,7
Indonesia	1.286.848	1.121.967	1.121.967	1.121.967	0,0	-12,8
Iran	821.060	894.298	1.064.215	1.188.471	11,7	44,7
Eslovakia	1.107.902	1.030.000	982.194	1.080.000	10,0	-2,5
Erresuma Batua	1.381.405	932.488	876.614	1.025.474	17,0	-25,8
Italia	915.291	797.243	796.394	880.085	10,5	-3,8
Europa	21.268.772	16.137.638	16.032.840	18.122.449	13,0	-14,8
Amerika	20.160.401	16.190.835	17.753.536	19.136.891	7,8	-5,1
Asia-Ozeania	49.333.841	46.768.800	50.021.217	55.115.837	10,2	11,7
Afrika ⁽²⁾	1.095.151	907.302	1.022.783	1.171.422	14,5	7,0
Mundua, guztira	91.858.165	80.004.575	84.830.376	93.546.599	10,3	1,8

(1): Turismoak eta ibilgailu komertzial arinak bakarrik.

(2): Afrika, Egipto aintzat hartu gabe.

Iturria: OICA

Azkenik, Afrikako ibilgailu-ekoizpenak osatzen du panoramika hau. Azken ekitaldian nabarmen hazi ziren haren balioak (+% 14,5), baina gainerako lurraldeek baino pisu espezifikoko askoz ere txikiagoa du (% 1,3).

Analisiarekin jarraituz, eta matrikulazioaren bilakaerari dagokionez, 2023an guztiz berreskuratu ziren covidaren aurreko balioak (+% 0,7). Munduko ibilgailuen merkatua 92.724.668 unitatek osatu zuten.

Ekoizpenaren atalean bezala, hemen ere Txina gailendu zen, hari baitzegokion munduko ibilgailuen merkatuaren herena (% 32,5). Hala, 2023an, 30 milioi ibilgailu baino gehiago matrikulatu zituzten Txinan, 2022an baino % 12 gehiago eta covidaren aurreko balioak baino % 16,7 gehiago. Indian ia 5,1 milioi matrikulazio izan ziren (2022arekiko +% 7,5), Japonian 4,8 milioi (+% 13,8) eta Hego Korean 1,7 milioi (+% 3,9); Asia-Ozeaniako merkatu nagusiak izan ziren. Horiei esker, kontinenteak munduko guztizkoaren gainean zuen kuota % 54,5era igo zen. Gainera, nabarmendu beharrekoa da Asia-Ozeaniak gainerako lurraldeetatik bereiztea lortu zuela, 2023an gainditu egin zuelako 2019ko matrikulazioa (+% 13,4).

Europak % 19,3ko pisu erlatiboa izan zuen, eta urte arteko % 18,7ko hazkundea. Alemania izan zen Europako merkaturik handiena: 3,2 milioi ibilgailu matrikulatu ziren bertan 2023an. Jarraian kokatu ziren Erresuma Batua eta Frantzia, 2,2 milioi matrikulazio ingururekin, eta Italia, ia 1,8 milioi matrikulazioarekin. Turkiak eta Espainiak merkatu txikiagoa izan zuten, eta elkarren antzekoa (1,3 milioi eta 1,1 milioi, hurrenez hurren). Bilakaerari dagokionez, denek egin zuten hobera, neurri handiagoan edo txikiagoan, 2022arekin alderatuta. Dena den, ez ziren covidaren aurreko balioetara iritsi, Turkiaren kasuan izan ezik: iristeaz gain, gainditu egin zituen herrialde horrek.

Amerikako kontinenteari matrikulazioen % 25,1 egokitu zitzaizkion 2023an (2022arekiko +% 11,4), munduko bigarren merkaturik garrantzitsuenak bultzatuta: AEB. 2023an 16 milioi matrikulazio zenbatu ziren AEBn (+% 12,5), guztizkoaren % 17,3. Merkatu handi horri honakoen ekarpenak batu zitzaizkion: Brasil, 2,3 milioi unitate salduta (+% 9,7); Kanada, ia 1,8 milioi unitaterekin (+% 12,9) eta Mexiko, 1,4 milioi unitaterekin (+% 24,6). 2023an Mexikok bakarrik gainditu zituen covidaren aurreko balioak (+% 4). Hala, kontinenteko guztizko matrikulazioak 2019an baino % 8,4 gutxiago izan ziren.

119. koadroa Ibilgailuen matrikulazioa. Herrialde nagusiak

(unitateak)

Herrialde nagusiak	2019	2021	2022	2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Txina	25.796.931	26.314.263	26.863.745	30.093.698	12,0	16,7
AEB	17.488.154	15.408.565	14.230.324	16.009.268	12,5	-8,5
India	3.816.858	3.759.398	4.725.560	5.079.985	7,5	33,1
Japonia	5.195.216	4.448.340	4.201.320	4.779.086	13,8	-8,0
Alemania	4.017.059	2.973.319	2.963.748	3.204.298	8,1	-20,2
Brasil	2.787.850	2.119.851	2.104.461	2.308.689	9,7	-17,2
Erresuma Batua	2.736.559	2.049.005	1.943.572	2.263.666	16,5	-17,3
Frantzia	2.755.728	2.142.284	1.926.554	2.209.102	14,7	-19,8
Italia	2.132.630	1.669.855	1.505.052	1.794.655	19,2	-15,8
Kanada	1.976.440	1.704.850	1.562.965	1.764.516	12,9	-10,7
Hego Korea	1.795.134	1.734.581	1.683.657	1.749.729	3,9	-2,5
Mexiko	1.360.008	1.046.732	1.134.443	1.413.921	24,6	4,0
Errusia	1.778.841	1.741.965	808.604	1.317.438	62,9	-25,9
Turkia	491.947	772.850	831.220	1.288.678	55,0	162,0
Australia	1.062.867	1.049.831	1.081.429	1.216.780	12,5	14,5
Espainia	1.501.244	1.034.084	958.978	1.127.868	17,6	-24,9
Indonesia	1.030.486	887.205	1.048.040	1.005.802	-4,0	-2,4
Thailandia	1.007.552	748.580	849.388	775.780	-8,7	-23,0
Europa	20.930.134	16.882.486	15.079.901	17.898.967	18,7	-14,5
Amerika	25.389.730	22.003.539	20.876.860	23.247.296	11,4	-8,4
Asia-Ozeania	44.545.103	43.618.875	45.838.945	50.528.563	10,2	13,4
Afrika	1.200.291	1.133.520	1.075.388	1.049.842	-2,4	-12,5
Mundua, guztira	92.065.258	83.638.420	82.871.094	92.724.668	11,9	0,7

Iturria: OICA.

5.2 SEKTOREA ESPAINIAN

Estatuko automobilgintza-ekoizpena munduko rankingeko zortzigarren postuan kokatu zen. Haren bilakaera aztertzeko, lehenik eta behin, argi utzi behar da sektoreak Estatuko ekonomian duen pisu espezifikoa. Anfac-en¹ arabera, ibilgailuen fabrikatzaileek Estatuko BPGaren % 4,8 ordezkatzeko dute, eta zuzeneko lana ematen die 600.000 pertsonari baino gehiagori. Automobilgintzako osagarrien sektorea kontuan hartuta, BPGari egindako ekarpena % 8 baino handiagoa litzateke; eta, automobilgintzarekin lotutako gainerako sektoreen (banaketa, aseguruak, finantzariak...) ekarpena batuz gero, % 10 ingurukoa.

Hori esanda, 2023an konplexua izan zen automobilgintza-sektorearen testuingurua, 2022koa baino hobea izan bazen ere. Sektorearen beraren zailtasunei (adibidez, hornidura-kateen tentsioa; behera egin zuen arren, mantendu egin zelako), mundu mailako beste zailtasun batzuk gehitu zitzaizkien, hala nola Ekialde Ertaineko gatazkarekin indartu ziren tentsio geopolitikoak edota inflazioa (hobetu bazen ere, kontsumitzaileen

¹ Automobilien eta Kamioien Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak

konfiantzari eragiten jarraitu zuen). Zailtasun horiek ziurgabetasun handia eragin zuten merkatuetan.

Gainera, Estatuan, ibilgailu elektrikoek ekoizpena aurreikusi baino txikiagoa izan zen, eta horrek kezka sortu zuen. Izan ere, kontsumitzaileek zalantzak dituzte, eta, hainbat arrazoi direla eta, atzeratu egiten dute erosteko erabakia. Lehenengo arrazoa eskaintzen diren askotariko motor motek sortutako nahastea da; bigarrena, oraindik ere kargatzeko puntu nahikorik ez egotea (2023an 29.301); eta, azkenik, erosten laguntzeko neurriak oso erakargarriak ez izatea, kontuan hartuta modelo elektrikoak dezente garestiagoak direla errekuntzako motorra duten ibilgailuak baino. Gauzak hala, Espainian 113.784 turismo elektriko matrikulatu zituzten 2023an. Aldiz, Europako Batzordearen bide-orria bete ahal izateko, urteko helburua 190.000 unitate matrikulatzea zen.

Hala, 2023an, industria elektrifikaziorantz aldatzeko prozesu betean, lehenengoa hornidura hobetu egin zen eta hornidura-kateak egonkortasun handiagoa lortu zuen. Hala, ibilgailuen fabrikatzaileek arnasa hartu ahal izan zuten, eta ekoizpen-erritmoa igo egin zen (+% 10,4); hala ere, 2019ko mailatik behera jarraitu zuen (-% 13).

Zehatzago esanda, 2023an 2.451.243 ibilgailu fabrikatu zituzten Espainian. Fabrikazioaren zatirik handiena turismoei eta lur orotakoei zegokien (guztizkoaren % 77,8). Merkataritza-ibilgailu arinak (% 19,7) eta industria-ibilgailuak (% 2,3) izan ziren hurrengoak. 2023an hiru kategoriek gora egin zuten, baina merkataritza-ibilgailu arinek izan zuten hazkunderik handiena (+% 28,3). Hazkunde txikiagoa izan zuten turismoek eta lur orotakoei (+% 6,7) eta industria-ibilgailuei (+% 9,8).

Aurrekoarekin lotuta, esportazioak % 14,4 hazi ziren 2023an, eta 2.211.467 unitate saldu ziren Estatuaren mugetatik kanpo. Esportatutako hamar ibilgailutik ia zortzi turismoak edo lur orotakoak izan ziren (% 77), eta hamarretik bi (% 20,7) merkataritza-ibilgailuak. Industria-ibilgailuen partaidetza oso txikia izan zen (% 2,3). Bilakaerarik dagokionez, kasu honetan ere, merkataritza-ibilgailuen hazkundera nabarmendu zen (+% 52,2). Gainerako kategoriek hazkunde apalagoak izan zituzten: +% 7,5 eta +% 5,5 turismoek eta industria-ibilgailuek, hurrenez hurren.

Azkenik, matrikulazioekin lotuta, 2023an 1.127.868 ibilgailu matrikulatu zituzten, 2022an baino % 17,6 gehiago. Hiru segmentuetan igo zen matrikulazio kopurua: turismoen eta lur orotakoen matrikulazioek (guztizkoaren % 84,2) urte arteko % 16,7ko hazkundera izan zuten, eta urtea emaitza positiboarekin amaitu zuten merkataritza-ibilgailuek (% 12,9ko partaidetza) zein industria-ibilgailuek (% 2,9ko kuota): +% 22 eta +% 25,2.

120. koadroa Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza

(unitateak)

Azpisektorea	Produkzioa			Esportazioak			Matrikulazioak*		
	2022	2023	%Δ	2022	2023	%Δ	2022	2023	%Δ
Turismoak eta lur orotakoak	1.787.197	1.907.072	6,7	1.583.558	1.702.678	7,5	813.376	949.359	16,7
Merkataritza-ibilgailuak	375.988	482.395	28,3	300.973	458.054	52,2	119.672	146.052	22,0
Industria-ibilgailuak	56.251	61.776	9,8	48.098	50.735	5,5	25.930	32.457	25,2
Guztira	2.219.436	2.451.243	10,4	1.932.629	2.211.467	14,4	958.978	1.127.868	17,6

(*): Industria-ibilgailuen matrikulazioen zifrak barne hartzen du autobusen matrikulazioa ere (2022an 2.468 eta 2023an 3.769).

Iturria: Anfac.

Bestetik, emisiorik gabeko eta emisio baxuko ibilgailuen (ibilgailu elektrikoak, gas naturala eta PGL) fabrikazioak gora egiten jarraitzen du etengabe. 2023an 509.219 ibilgailu alternatibo ekoitzi zituzten, eta horietatik 323.255 elektrikoak izan ziren, aurreko urtean baino % 21,3 gehiago. Espainiako fabriketan ekoizten dituzten modeloak elektriko bilakatzeko prozesuak aurrera jarraitzen du, eta dagoeneko 20 modelo elektriko ekoizten dituzte Estatuan.

Emitza horiek erakusten dutenez, segmentu elektrikoaren presentzia handitzen ari da ekoizpen arloan. Ekoiztako ibilgailuen % 13,2 elektrikoak dira, eta % 20,8 alternatiboak. Gasolina darabilten modeloek eta diesel ibilgailuek osatzen dute fabrikazioa, % 54,8ko eta % 24,4ko pisu erlatiboarekin, hurrenez hurren. Analisia turismoetara ekarrita, emitza oso antzekoa izan zen modelo elektrikoaren kasuan, ia % 14ko kuotarekin. Hala, ibilgailu alternatibo guztien kuota % 23,4koa izan zen. Aitzitik, pisu handiagoa izan zuten gasolinazko motorra zuten ibilgailuek (% 66,3), eta txikiagoa diesel ibilgailuek (% 10,3).

121. koadroa Ibilgailuen ekoizpena, energia-iturriaren arabera, 2023*

(unitateak)

Energia-iturriak	Turismoak			Ibilgailuak guztira		
	2023	Kuota (%)	%Δ	2023	Kuota (%)	%Δ
Gasolina	1.263.505	66,3	8,1	1.343.616	54,8	6,6
Diesela	196.810	10,3	-32,0	598.386	24,4	1,6
HEV (hibrido ez-entxufagarria)	158.702	8,3	114,3	158.702	6,5	114,3
PGL	23.274	1,2	8,6	23.274	0,9	8,6
Gasa	1.962	0,1	-54,3	3.988	0,2	-52,2
Elektrikoak	262.797	13,8	14,8	323.255	13,2	21,3
Hibrido entxufagarria-PHEV	165.504	8,7	18,7	165.504	6,8	18,7
Bateria elektrikoa-BEV	97.293	5,1	8,7	157.751	6,4	24,2
Alternatiboak, guztira	446.735	23,4	40,5	509.219	20,8	41,6
Guztira	1.907.050	100,0	6,7	2.451.221	100,0	10,4

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Anfac.

Matrikulazioak energia-iturriaren arabera aztertuta, gasolinazko ibilgailuek (% 54,8) eta hibrido ez-entxufagarriek (% 31,9) izan zuten pisu handiena Estatuko merkatuan. Diesel ibilgailuen eta ibilgailu elektrikoek partaidetza % 12 ingurukoa izan zen, eta beheranzko bilakaera izan zuten. Hala, urtean zehar 113.784 turismo elektriko saldu ziren, hau da, guztizkoaren % 12. Ibilgailu guztiak kontuan hartuz gero, saldutako unitate elektrikoek kuota % 11koa izan zen. Hortaz, Estatuko emaitzak askoz ere baxuagoak izan ziren Europak mugikortasunaren deskarbonizazioarekin lotuta ezarritako helburuak baino.

122. koadroa Ibilgailuen matrikulazioa, energia-iturriaren arabera, 2023*

(unitateak)

Energia-iturriak	Turismoak			Ibilgailuak guztira		
	2023	Kuota (%)	%Δ	2023	Kuota (%)	%Δ
Gasolina	387.748	40,8	13,8	393.230	34,9	13,7
Diesela	118.646	12,5	-15,0	273.834	24,3	1,9
Gasa	26.335	2,8	76,4	28.333	2,5	67,7
Hibrido ez-entxufagarria-HEV	302.846	31,9	26,4	307.842	27,3	26,4
Elektrikoak	113.784	12,0	45,3	124.628	11,0	49,1
<i>Hibrido entxufagarria-PHEV</i>	62.164	6,5	30,1	62.829	5,6	30,3
<i>Bateria elektrikoa-BEV</i>	51.612	5,4	69,1	61.778	5,5	74,5
<i>Erregai-zelula-FCEV</i>	8	0,0	100,0	21	0,0	90,9
Alternatiboak, guztira	442.964	46,7	33,1	460.804	40,9	34,0
Guztira	949.359	100,0	16,7	1.127.867	100,0	17,6

(*): Behin-behineko datuak
Iturria: Anfac.

Merkatuaren banaketa marken arabera aztertuko dugu orain. 2023an, 18 markaren artean banatu zuten matrikulazioen % 83,6. Dena den, horien partaidetzak ez ziren batere homogeneoak izan. Toyotak 79.883 unitate saldu zituen Estatuan, aurreko urtetik matrikulazio kopurua % 8,7 hazita. Hala, rankingeko lehen postuan kokatu zen. Bigarren lekuan Kia kokatu zen. Urte arteko % 4,6ko hazkundea izan zuen, eta 66.245 unitate saldu zituen. Gertutik jarraitu zion Volkswagenek, 63.871 matrikulazioarekin eta urte arteko % 8,5eko hazkundearekin. Laugarren lekuan Hyundai marka korearra kokatu zen, 58.874 matrikulazioarekin (-% 1,1). 2022arekin alderatuta aldakuntza negatiboa izan zuten marka bakarretakoa izan zen.

2019ko datuekin alderatuta, Toyotak eta Kiak alde handiz gainditu zituzten orduko balioak. Hyundai eta Volkswagen, ordea, 2019ko balioak baino beherago zeuden oraindik; hortaz, presentzia galdu zuten Estatuko rankingean.

Volkswagen Taldea osatzen duten gainerako markentzat, ekitaldiko balantzea positiboa izan zen. Cuprak izan zuen urte arteko bilakaerarik onena (% 40,6), eta Škoda izan zen 2019ko emaitzak gainditu zituen Taldeko marka bakarra (+% 8,1). Hala, Volkswagen Taldeak eta hura osatzen duten 5 marka nagusiek 213.845 matrikulazioarekin itxi zuten 2023ko ekitaldia, hau da, 2022an baino % 18,9 gehiagorekin.

Analisiarekin jarraituz eta Stellantis Taldeari dagokionez, 161.633 unitate saldu zituen 2023an zehar. Peugeot kokatu zen lehen postuan, 58.488 matrikularekin, eta gero Citroën, 42.213 unitaterekin. Dena den, batek goranzko bilakaera izan zuen, eta besteak beheranzkoa (+% 6,9 eta -% 2,2, hurrenez hurren).

Halaber, beste marka frantses batek, Renaultek, 56.176 matrikulazio erregistratu zituen 2023an, urte arteko hazkunde nabarmena izan ondoren (+% 23,4). Estatuko rankingeko lehen postuetan kokatu ziren gainerako markak ere handitu egin zituzten salmentak, baina neurri ezberdinetan: Dacia (48.844 unitate, +% 29,6), Mercedes (42.972 unitate, +% 17,8), BMW (34.970 unitate, +% 14,0) eta Ford (30.683 unitate, +% 5,9).

123. koadroa Turismoen matrikulazioa marken arabera

(unitateak)

Marka nagusiak	2019	2022	2023	%Δ 23/22	%Δ 23/19
Toyota	71.696	73.505	79.883	8,7	11,4
KIA	59.523	63.345	66.245	4,6	11,3
Volkswagen	94.328	58.853	63.871	8,5	-32,3
Seat	111.982	49.200	58.586	19,1	-47,7
Audi	51.114	35.137	40.663	15,7	-20,4
Škoda	29.388	23.254	31.778	36,7	8,1
Cupra	0	13.476	18.947	40,6	--
<i>Volkswagen taldea</i>	<i>286.812</i>	<i>179.920</i>	<i>213.845</i>	<i>18,9</i>	<i>-25,4</i>
Hyundai	62.766	59.503	58.874	-1,1	-6,2
Peugeot	97.936	54.737	58.488	6,9	-40,3
Citroën	67.149	43.161	42.213	-2,2	-37,1
Opel	69.101	26.583	27.522	3,5	-60,2
Fiat	47.115	24.332	22.332	-8,2	-52,6
Jeep	18.545	8.806	11.078	25,8	-40,3
<i>Stellantis Taldea:</i>	<i>299.846</i>	<i>157.619</i>	<i>161.633</i>	<i>2,5</i>	<i>-46,1</i>
Renault	86.420	45.515	56.176	23,4	-35,0
Dacia	55.692	37.682	48.844	29,6	-12,3
Mercedes	53.719	36.480	42.972	17,8	-20,0
BMW	46.887	30.682	34.970	14,0	-25,4
Ford	57.168	28.963	30.683	5,9	-46,3
Marka nagusiak, guztira	1.080.529	713.214	794.125	11,3	-26,5
Gainerako markak	177.722	100.162	155.234	55,0	-12,7
Matrikulazioak, guztira	1.258.251	813.376	949.359	16,7	-24,5

*(*) Taldeko marka nagusiak soilik daude sartuta.
Iturria: Anfac.*

Analisiarekin jarraituz, eta kanpoko merkataritza-jarduerarekin lotuta, Estatuko automobilgintza-industriari esportatzeko joera handia du. Hala, 2023an 2.211.467 ibilgailu saldu ziren nazioarteko merkatuetan, 2022an baino % 14,4 gehiago. Horietatik 1.738.034 unitate, % 80 inguru, 10 herrialderen artean banatu ziren.

Europak jarraitu zuen Estatuko produktuen jomuga nagusia izaten: salmenten % 90 bildu zuen (2022arekiko +% 13,4). Amerikarekiko eta Ozeaniarekiko merkataritza-harremanak ere hazi egin ziren (% 5,2ko eta % 0,8ko partaidetzak, hurrenez hurren). Aldiz, behera egin zuten Asiarekiko eta Afrikarekiko harremanek (% 1,5eko eta % 2,5eko pisu erlatiboak, hurrenez hurren).

Ohiko moduan, Alemania eta Frantzia kokatu ziren rankingaren buruan, lehenengo eta bigarren postuetan, antzeko merkatu-bolumenekin: 369.981 unitate eta 361.172 unitate. Jarraian hauek kokatu ziren, garrantziaren araberrako ordenan: Erresuma Batua, 281.450 unitaterekin; Italia, 253.784 unitaterekin, eta Turkia, 206.760 unitaterekin. Azken horrek hazkunde esponenziala izan zuen 2022arekiko (+% 111,7), eta are handiagoa 2019arekiko (+% 481,4). Elkarrekin, 5 herrialde horiei dagokie Estatuko automobilgintza-industriaren merkataritza-fluxuen % 67 inguru.

Hala, azken urteko bilakaera aztertuta, eta Turkiaren hazkunde nabarmena albo batera utzita, Erresuma Batuaren erregistroen hazkunde handia ikus daiteke (2022arekiko +% 22,6), eta Frantziaren kasuan ere esanguratsua izan zen hazkundera (+% 11,3). Aldiz, bilakaera apalagoak izan zituzten Alemaniak (+% 2,2) eta Italiak (+% 5,1). Halaber, Europatik kanpo, AEBk urte arteko hazkunde esponentziala izan zuen (+% 142,5), eta 51.703 ibilgailu inportatu zituen; 2019ko balioak ere alde handiz gainditu zituen (+% 120,7).

Nabarmendu beharrekoa da Estatuko industriaren bezeroak diren merkatu nagusietako askok ez dituztela oraindik pandemiaren aurreko balioak berreskuratu, Estatuan gertatzen den moduan.

124. koadroa Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak

(unitateak)

Herrialdea	2019	2022	2023	%Δ 23/22	%Δ 23/19
Alemania	480.687	361.906	369.981	2,2	-23,0
Frantzia	437.550	324.549	361.172	11,3	-17,5
Erresuma Batua	327.186	229.534	281.450	22,6	-14,0
Italia	250.455	241.534	253.784	5,1	1,3
Turkia	35.560	97.676	206.760	111,7	481,4
Belgika	87.695	61.140	67.164	9,9	-23,4
Polonia	55.702	42.764	50.060	17,1	-10,1
AEB	23.430	21.322	51.703	142,5	120,7
Herbehereak	53.573	46.498	48.251	3,8	-9,9
Portugal	47.194	39.838	47.709	19,8	1,1
10 herrialde nagusiak, guztira	1.799.032	1.466.761	1.738.034	18,5	-3,4
Gainerakoak	511.038	465.868	473.433	1,6	-7,4
Esportazioak, guztira	2.310.070	1.932.629	2.211.467	14,4	-4,3

Iturria: Anfac.

Sektorearen 2023ko balantza komertzialaren emaitzei dagokienez, esportazioen balioa % 29,2 hazi zen eta 59.475 milioi eurora iritsi zen. Turismoei eta lur orotakoei zegokien baliorik handiena, 37.498 milioi euro. Aldiz, merkataritza-ibilgailuek, industria-ibilgailuek eta autobusek izan zuten hazkunderik handiena (+% 50,5).

Ildo berekoa izan zen inportazioen bilakaera ere. Guztira, 45.004 milioi euroko baliora iritsi ziren, urte arteko % 23,2ko hazkundera erregistratu ondoren. Kasu honetan ere merkataritza-ibilgailuek, industria-ibilgailuek eta autobusek izan zuten hazkunderik handiena (+% 57,8), eta turismoei eta lur orotakoek egin zuten ekarpenik handiena (21.473 milioi euro).

Gauzak hala, 14.471 milioi euroko saldo garbiarekin itxi zen ekitaldia, hau da, % 52,4ko urte arteko hazkunderarekin.

125. koadroa   **Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportazioak (ibilgailuak gehi osagarriak)**

(M euro)

Kontzeptua	Esportazioak			Inportazioak			Saldoa: Esportazioak - Inportazioak		
	2022	2023	%Δ	2022	2023	%Δ	2022	2023	%Δ
Turismoak eta lur orotakoak	30.462	37.498	23,1	16.008	21.473	34,1	14.454	16.025	10,9
Merkataritza-ibilgailuak, industria-ibilgailuak eta autobusak	4.702	7.077	50,5	2.699	4.259	57,8	2.003	2.818	40,7
Zatiak, piezak eta osagarriak	9.377	10.715	14,3	13.318	13.131	-1,4	-3.941	-2.416	38,7
Motorrak eta abiadura-kaxak	1.477	2.162	46,4	4.496	6.141	36,6	-3.019	-3.978	-31,8
Guztira	46.018	59.475	29,2	36.521	45.004	23,2	9.497	14.471	52,4

Iturria: Anfac.

Sektorearen bilakaerarekin jarraituz, eta analisia automobilgintza-sektorearen Estatuko hornidura-industriara mugatuta, 2023ko ekitaldia oso positiboa izan zen osagarrien sektorearentzat, eta errekor historikoa lortu zuen fakturazioan. Urte arteko % 10,3ko hazkundea izan ondoren, fakturazioa 41.259 milioi eurora iritsi zen. Eraitza horrek urteko bilakaera ona erakusten du, baina, neurri batean, inflazioaren inpaktuaren eragina bada.

Hala, automobilgintzako osagarrien sektoreak haren erresilientzia erakusten jarraitu zuen, hainbat krisi eta ziurgabetasun-egoera gainditu baititu; eta, horrez gain, etengabeko inbertsioari esker, mundu mailako industria oso lehiakorra izaten jarraitzeko apustua egiten jarraitu zuen. 2023an sektoreak mantendu egin zuen I+G+b arloko inbertsioa, 1.271 milioi eurokoa. Eta ekoizpen-prozesuak hobetzeraz zuzendutako 1.670 milioi euroko beste partida bat gehitu behar zaio horri.

126. koadroa   **Automobilgintzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak**

(M euro)

Kontzeptua	2021	2022	2023	%Δ 23/22
Fakturazioa	32.085	37.668	41.529	10,3
Merkatu nazionaleko salmentak	12.416	14.999	16.389	9,3
– Ekipo originala	7.291	9.110	10.094	10,8
– Ordezkoak	5.125	5.889	6.295	6,9
Esportazioak	19.669	22.669	25.140	10,9
I+G+b inbertsioa	1.164	1.231	1.271	3,2
Zuzeneko enplegua (langile kopurua)	201.450	203.000	204.650	0,8

Iturria: Semauto.

Esportazioen atalean, fakturazioan bezala, eraitza historikoa lortu zen 2023an, 25.140 milioi eurokoa. 2022arekin alderatuta, % 10,9 hazi ziren balioak. Hala, fakturazioaren

% 60,5 zegokien esportazioei 2023an. Neurri handi batean, esportazioek eragin zuten sektoreko jarduera haztea.

Etxeko merkatuari dagokionez, ibilgailuen fabrikatzaileei saldutako ekipoek eta osagaiek bolumen handiagoa eta bilakaera hobea izan zuten ordezeko piezek baino. Zehatzago esanda, 2023ko balantzean 10.094 milioi euro (+% 10,8) zegozkion ekipo originalaren segmentuari, eta 6.295 milioi ordezekoen merkatuari (+% 6,9).

Enplegua finkatu egin zen 2023an (+% 0,8), eta zuzeneko 204.650 enplegu sortu zituen sektoreak. Zifra hori 332.550 pertsonara igoko litzateke, zeharkako enplegua kontuan hartuz gero.

Emaitza horiek gorabehera, Sernautoren¹ arabera, 2024an moteldu egin zen fakturazioaren hazkunde-erritmoa. Hazkundera % 3 ingurukoa izan zen, hau da, aurreko urteetan baino dezente baxuagoa. Honako hauek izan ziren arrazoi nagusietako batzuk: marjinen maila baxuak, mundu mailan ekoizpena geldituta egotea eta merkatuaren ziurgabetasuna. Dena den, zailtasunak zailtasun, enplegu maila mantendu egingo dela aurreikusten da, % 1eko hazkunde apalarekin. Izan ere, profil gero eta digitalagoak eta teknologikoagoak sartzen jarraitzeko beharra dago.

5.3 SEKTOREA NAFARROAN

Espanian bezala, Nafarroan ere ekonomia arloko sektore estrategikoa da automobilgintza. Nafarroako Automobilgintzako Kluster Elkarteak bildutako datuek berretsi egiten dute baieztapen hori. Hala, Nafarroan 120 enpresak osatzen dute sektorea, eta horiek 13.000 pertsona ingururi ematen diete lana. Denen artean, 6.500 milioi euroko fakturazioa dute. Nafarroako lehenengo sektore industrialia da, eta % 7ko ekarpena egiten dio BPGari. Halaber, pisu handia du kanpoko merkataritza-jardueran, Foru Erkidegoaren esportazioen ia % 40 baitagozkio.

Enpresa-ekosistema zabal horretan, Volkswagen Navarra nabarmentzen da, sektorearen ikur gisa. Alemaniako enpresa 1984an hasi zen Nafarroan ekoizten, Volkswagen Polo modeloarekin. Fabrikaren historia markatu du modelo horrek, urte askotan hura bakarrik fabrikatu baitzuten, 2018an Volkswagen T-Cross iritsi zen arte, eta 2021ean Volkswagen Taigo. Dena den, Poloren ekoizpena, 40 urtean etenik izan ez duena, amaitu egingo da 2024an. Izan ere, % 100 elektrikoak diren modeloak fabrikatzeko egokitu behar da fabrika: Škoda bat eta Volkswagen bat. Aldi berean, T-Cross eta Taigo modeloak fabrikatzen

---

¹ Automobilgintzako Hornitzaileen Espainiako Elkartea.

jarraituko dute. Landabengo lantegia egokitzeko, 1.024 milioi euro inguruko inbertsioa egin beharko da 2023 eta 2027 artean.

Hori esanda, eta jarduera nagusia automobilgintza duten enpresak kontuan hartuta, EINek argitaratutako informazioaren arabera, 2023an epigrafe horri atxikitako 73 enpresa zituen Nafarroak (2022an baino bat gutxiago).

127. koadroa Nafarroako enpresa aktiboak, jarduera nagusia automobilgintza dutenak, 2023

Enpresa aktiboak	Enpresa kopurua
Ibilgailu motordunen fabrikazioa	3
Ibilgailu motordunen, atoiien eta erdi-atoiien karrozerien fabrikazioa	16
Ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikazioa	54
GUZTIRA	73

*Oharra: Jarduera nagusia (291-292-293 taldeak, EINS 2009).
Iturria: EIN.*

Testuinguru horretan, ibilgailu motordunentzako osagaien, piezen eta osagarrien fabrikaziora bideratutako enpresak nabarmendu ziren, haien bolumena dela eta: 54 unitate 2023an. Bigarren postuan ibilgailu motordunen, atoiien eta erdi-atoiien karrozerien fabrikaziora bideratutako enpresak kokatu ziren, 16 unitaterekin. Eta, azkenik, presentzia askoz ere txikiagoarekin, ibilgailu motordunak fabrikatzen dituzten enpresek osatu zuten egitura; 2023an 3 unitate ziren.

128. koadroa Nafarroako enpresa aktiboak, 2023an jarduera nagusia automobilgintza dutenak, enplegu-estratuaren arabera

Enplegu-estratuak	Enpresa kopurua
≤ 5	32
6-49	24
50-99	5
100-249	4
>250	8
GUZTIRA	73

*Oharra: Jarduera nagusia - 29 Ibilgailu motordunen, atoiien eta erdi-atoiien fabrikazioa (EINS 2009).
Iturria: EIN.*

Enpresaren tamainari dagokionez, enpresa gehienek 50 langile baino gutxiago zituzten. Hala, 32 enpresak 5 langile edo gutxiago zituzten (2022arekiko +1) eta 24 enpresak 6 eta 49 langile artean zituzten (-2). Horrek agerian uzten du enpresa txikiek sektorearen jardueran duten garrantzia.

Aldiz, langile gehiagoko estratuetan, enpresa kopurua askoz ere txikiagoa zen. Zehazki, 5 enpresak 50 eta 99 langile artean zituzten (2022arekiko +2), 4 enpresak 100 eta 249

langile artean (-2) eta, azkenik, 8 enpresak 250 langile baino gehiago zituzten (2022an ere 8).

Atxikitako taulan ikus daitekeen moduan, nazioarteko presentzia duten enpresa asko daude Nafarroan. Horiek lehen mailako eta bigarren mailako hornitzaileen sare handia osatzen dute, kalitate handikoa. Balio-katean gero eta pisu handiagoa dute, eta ekarpen handia egiten diote enpleguari.

129. koadroa   Automobilgintzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak, 2023

Enpresa	Enplegua	Udalerrria
Volkswagen Navarra S.A.	4601 ^(*)	Arazuri
ZF Aftermarket Iberica S.L.	500 baino gehiago	Corella
KYB Suspensions Europe, S.A.	500 baino gehiago	Asiain
Tecnoconfort S.A	251-500	Iruñea
Gestamp Navarra	251-500	Iruñea
Benteler MPPV Automotive Manufacturing España SL	251-500	Arazuri
Faurecia Emissions Control Technologies	251-500	Orkoien
KYB Advanced Manufacturing Spain, SA	101-250	Orkoien
Grupo Antolin Navarra, S.A.	101-250	Iruñea
Iberica de suspensiones	101-250	Altsasu
Nuadi Europe, SL	101-250	Arazuri
Maier Navarra, S.L	101-250	Iraizotz
Cebi electromechanical Components Spain SA	101-250	Villatuerta

(*): Langile kopurua abenduaren 31n. Volkswagen Navarraren datua.

Iturria: Geuk egina, Nafarroako Enpresa Direktorioaren eta Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberaren informazioa oinarri hartuta.

Halaber, esportatzeko joera handia du sektoreak, eta ezaugarri hori oso ondo islatzen da Nafarroaren kanpoko merkataritza-fluxuetan. Hala, "Automobilak, traktoreak, zikloak eta gainerako ibilgailuak" kategoriaren partidak behera egin zuen 2023an (-% 10,3), baina arazorik gabe kokatu zen esportazioen rankingaren buruan: 3.621,6 milioi euroko esportazioak eta % 35,6ko partaidetza guztizkoaren gainean. "Erreaktore nuklearrak, galdarak, makinak, aparatuak eta tresna mekanikoak; makina edo aparatu horien zatiak" kategoria bigarren postuan kokatu zen, eta horrek ere behera egin zuen (-% 7,8). Urteko emaitza 1.138,6 milioi eurokoa izan zen (guztizkoaren % 11,2). "Makinak, aparatuak eta material elektrikoa eta horien zatiak" izan zen hurrengoa, antzeko partaidetzarekin (% 10,3); kategoria horren balioa, ordea, apur bat igo zen (+% 3,2), eta 1.051,6 milioi eurora iritsi zen. Nabarmendu beharrekoa da Foru Erkidegoko esportazioaren ia % 60 osatzen dutela hiru partida horiek, elkarrekin.

130. koadroa Kanpo-merkataritzaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*

(M euro)

Kontzeptua	2019	2020	2021	2022	2023**
Automobilgintzako esportazioak (1)	4.618,0	3.569,1	3.739,2	4.051,7	3.621,6
Esportazioak, guztira (2)	10.205,4	8.917,7	9.620,8	10.769,5	10.174,6
(1)/(2)	45,3	40,0	38,2	37,6	35,6
Automobilgintzako inportazioak	1.152,8	942,5	992,8	1.223,7	1.266,4

(*): Muga-zergen 87.kapitulua: Automobilak, traktoreak, zikloak eta lurreko gainerako ibilgailuak, piezak eta osagarriak.

(**): Aurrerapen-datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Inportazioei dagokienez, 2023an "Automobilak, traktoreak, zikloak eta gainerako ibilgailuak" kategoria kokatu zen inportazio-maparen buruan, "Erreaktore nuklearrak, galdarak, makinak, aparatuak eta tresna mekanikoak; makina edo aparatu horien zatiak" kategoriarekin batera. Horiek % 18 inguruko pisu espezifikoak izan zuten (1.266,4 milioi euro eta 1.230,7 milioi euro, hurrenez hurren). Dena den, zeinu ezberdineko urte arteko aldakuntzak izan zituzten (+% 3,5 eta -% 7,2, hurrenez hurren). Hirugarren lekuan "Makinak, aparatuak eta material elektrikoa eta horien zatiak" kokatu ziren, urte arteko % 3ko igoerarekin, eta ia milioi bat euroko mailara iritsita (% 14,2ko pisu erlatiboa). Esportazioen atalean bezala, muga-zergak dituzten hiru partida horien pisu erlatiboa nabarmendu zen. Hiruren artean, Nafarroako inportazioen erdia osatu zuten.

131. koadroa Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitude nagusiak

(M euro)

Kontzeptua	2020	2021	2022	2023	% Δ 23/22
Ekoizpen-jarduera					
– Ekoizpena (ibilgailu kopurua)	242.666	221.122	288.088	273.273	-5,1
Langile kopurua (abendua 31n)	4.754	4.625	4.546	4.601	1,2
Diru-sarrerak	3.066,1	2.954,4	4.177,3	3.967,3	-5,0
Emaitza zergen ondoren	66,2	60,3	87,4	85,5	-2,2
Cash-Flow gordina	183,0	183,5	208,6	208,4	-0,1
Inbertsioak	98,8	72,4	30,3	75,2	148,2

Iturria: Volkswagen Navarra, SA

Volkswagen Navarra enpresaren zifra nagusiak aztertuko ditugu orain. Fabrikak 273.273 ibilgailu ekoitzi zituen guztira 2023an, 2022an baino % 5,1 gutxiago. 118.956 unitate T-Cross modeloarenak izan ziren, 82.256 Taigorenak, 66.755 Polorenak, eta 5.306 unitate T-Cross "Park Assist" modelo berriarenak.

Enpresaren arabera, kotxe elektrikoak merkaturatzeko instalazioetan egiten ari diren egokitzapen-lanek eragin zuten ekoizpenaren jaitsiera, eta pieza-faltak ere bai. Aldi berean, erdieroaleen gabeziak eta irailean Esloveniako hornitzaile baten lantegia urak hartu izanak eragin zuen pieza-falta. Hala, Alemaniako taldeak munduan dituen hamazazpi

fabriken artetik, Volkswagen Navarra laugarren postuan geratu zen 2023an, ekoizpenaren bolumenari dagokionez.

Diru-sarrerak 3.967,3 milioi eurokoak izan ziren, urte arteko % 5eko jaitsiera izan ondoren. Diru-sarrearen % 95 autoen salmentari zegokion, eta gainerako % 5a karrozerien, osagaien eta ordezeko piezen salmentari.

Hala, zergen osteko etekina jaitsi egin zen 2023an (-% 2,2), eta 85,5 milioi eurora iritsi zen. Dena den, Landabengo fabrikak historian izandako bigarren emaitzarik onena izan zen; 2022an bakarrik lortu zituen etekin handiagoak: 87,4 milioi euro.

2023an asko hazi zen inbertsioen kapitulua (+% 148,2), eta 75,2 milioi eurora iritsi zen. Zatirik handiena (52,1 milioi) fabrika egokitzera bideratu zen, 2026an kaleratuko diren bi modelo elektriko berriak ekoitzi ahal izateko. Enpleguari dagokionez ere, zifra positiboekin amaitu zen urtea, langile kopurua % 1,2 hazita. 2023ko abenduaren 31n, 4.601 pertsonak osatzen zuten plantilla.

Etorkizunari begira, fabrika mugikortasun elektrikorako egokitzeak eskatzen duen finantza-ahalegin handia nabarmentzen du enpresak. Gainera, hornitzaileek ere bide hori hartu beharko dute, Nafarroako industriak ibilgailu elektrikoetarako trantsizioan haren lehiakortasuna mantendu dezan.

6. PAPERERA

6.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Confederation of European Paper Industries-ek (CEPI) emandako datuetatik abiatuta, Paper eta Ore Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak (ASPAPPEL) emandako informazioaren arabera, 2023an 73.933 mila tonara jaitsi zen nazioartean ekoiztako paper eta kartoi kopurua; hau da, aurreko urtean baino -% 13 gutxiago ekoitzi zen. Hala, areagotu egin zen aurreko ekitaldian erregistratutako jaitsiera (-% 6,2).

132. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak)

Urtea	m Tm	% Δ
2018	92.200	0,0
2019	89.581	-2,8
2020	85.208	-4,9
2021	90.531	6,2
2022	84.933	-6,2
2023*	73.933	-13,0

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak, CEPIren (Confederation of European Paper Industries) datuetan oinarrituta.

Mundu mailako paperaren ekoizpena herrialdearen arabera aztertuta, eta kasu honetan eskura dugun informazioa 2022koa dela kontuan hartuta, Txinak eta Estatu Batuek bereganatu zuten ekoizpen osoaren erdia baino gehiago (% 54,3). Aldiz, Alemania, Italia eta Suedia nabarmendu ziren Europan, baina parte-hartze askoz ere txikiagoekin (% 6,4, % 2,6 eta % 2,5, hurrenez hurren).

133. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, herrialdeka

Herrialdea	2022*	(m tona)
		% Δ
Alemania	21.632	-6,4
Austria	4.633	-8,6
Belgika	1.767	-1,7
Bulgaria	234	-4,1
Danimarka	72	-1,4
Espania	6.351	-4,6
Finlandia	7.207	-16,8
Frantzia	7.092	-3,6
Grezia	314	9,0
Hungaria	798	-0,5
Italia	8.825	-8,7
Holanda	2.884	-1,9
Polonia	5.218	0,0
Portugal	2.416	3,3
Erresuma Batua	3.457	-5,0
Txekiar Errepublika	938	4,1
Eslovakiako Errepublika	954	2,3
Suedia	8.534	-4,4
Norvegia	1.036	2,8
Suitza	994	-2,9
Brasil	11.113	3,2
Kanada	8.651	-0,2
Txina	117.889	2,0
Estatu Batuak	66.932	-3,2
India	17.119	4,9
Japonia	23.677	-1,2
Errusia	9.508	-5,7

(*): Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2022ko informazioa baino ez dago eskuragarri.
Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak.

Arreta orearen ekoizpenean jarrita, 2022an Estatu Batuak, Brasil, Txina eta Kanada izan ziren protagonista nagusiak; horien artean osatu zituzten ekoizpen osoaren ia bi heren (% 65,4). Europan, Suediak eta Finlandiak % 7,6ko eta % 6,1eko kuotak izan zituzten, hurrenez hurren.

134. koadroa Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera

Herrialdea	2022*	(m tona)
		% Δ
Alemania	2.172	-6,7
Austria	1.558	-3,8
Belgika	480	-2,0
Bulgaria	196	0,0
Danimarka	0	0,0
Espainia	1.544	-13,1
Finlandia	9.240	-13,7
Frantzia	1.558	-3,4
Grezia	0	0,0
Hungaria	0	0,0
Italia	146	-27,4
Holanda	30	-14,3
Polonia	1.177	-2,0
Portugal	2.687	2,4
Erresuma Batua	195	-11,4
Txekiar Errepublika	615	0,7
Eslovakiako Errepublika	763	-4,9
Suedia	11.381	0,7
Norvegia	951	7,0
Suitza	87	-27,5
Brasil	24.458	8,7
Kanada	13.405	-5,0
Txina	19.673	18,5
Estatu Batuak	40.770	-5,3
India	2.135	2,9
Japonia	7.554	-0,8
Errusia	7.565	-5,8

(*): Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2022ko informazioa baino ez dago eskuragarri.
Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak.

6.2 SEKTOREA ESPAINIAN

ASPAPELen Txosten Estatistikoaren arabera, 2023an paperaren eta kartoiaren ekoizpena -% 4,6 jaitsi zen Espainian, 6.049,4 mila tonara arte. CEPIren eremuan are handiagoa izan zen jaitsiera (paperaren eta kartoiaren ekoizpena -% 13 murriztu zen).

Halaber, 2023an, Espainian, paperaren esportazioek (2.449,9 mila tona), inportazioek (2.743,1 mila tona) eta ageriko kontsumoak (6.342,7 mila tona) urte arteko jaitsierak izan zituzten urtean zehar (-% 1,7, -% 13,7 eta -% 9,9, hurrenez hurren). Hala, 2023an Estatuko paperaren merkataritza-balantzaren saldo negatiboa -293,2 mila tonara murriztu zen (aurreko ekitaldian -684,3 mila tonakoa izan zen saldo negatiboa).

135. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira.

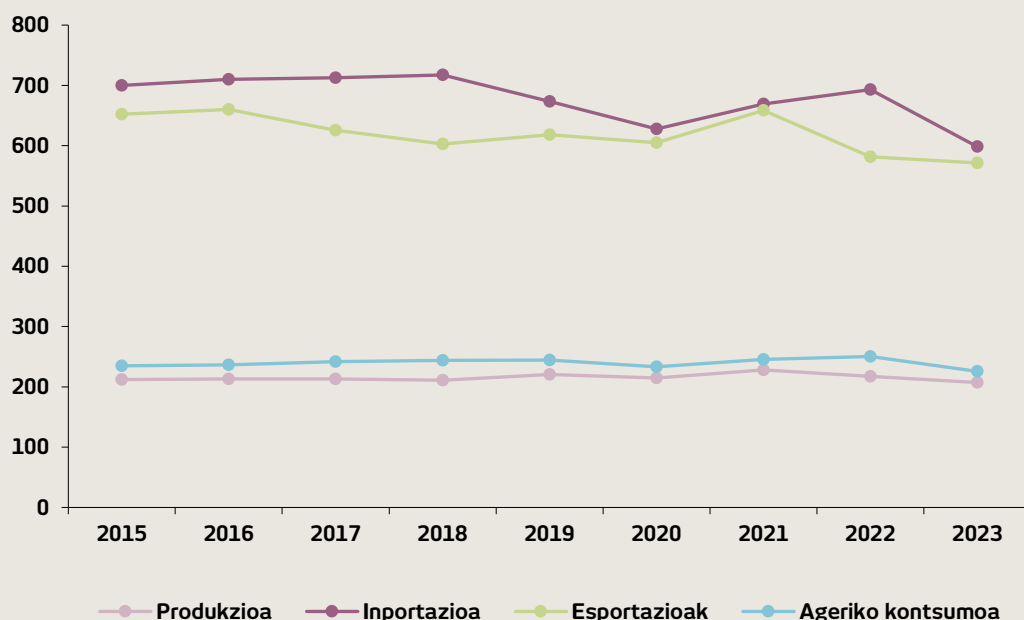
(m Tm)

Urtea	Produkzioa	Inportazioa	Esportazioak	Ageriko kontsumoa
2014	6.035,7	3.136,7	2.915,1	6.257,4
2015	6.195,2	3.208,3	2.796,2	6.607,3
2016	6.218,6	3.256,0	2.830,1	6.644,5
2017	6.217,8	3.266,6	2.681,4	6.802,9
2018	6.156,6	3.288,4	2.584,9	6.860,1
2019	6.436,6	3.088,4	2.651,1	6.873,9
2020	6.268,5	2.877,3	2.592,9	6.552,9
2021	6.658,9	3.067,7	2.823,3	6.903,3
2022	6.342,4	3.176,9	2.492,6	7.038,9
2023	6.049,4	2.743,1	2.449,9	6.342,7

Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarte.

23. grafikoa Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian

(Indizea: 1985= 100)

Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarte.

Termino geografikoetan, aurreko ekitaldietan bezala, 2023an ere EB izan zen Estatuaren merkataritza-bazkide nagusia. EBtik egin ziren kanpo-erosketen % 87,6, eta EBra egin ziren kanpo-salmenten % 67,8. Zehatzago esanda, Frantziari dagokio inportazioen % 15,9, Alemaniari % 14,6 eta Finlandiari % 12,4. Bestetik, Frantziari, Portugali eta Italiari dagozkie esportazioen % 20,2, % 19,9 eta % 7,2, hurrenez hurren.

Paper motari dagokionez, 2023an behera egin zuten mota guztiek, uhin-kartoirako paperak izan ezik. Zehazki, beste ontzi batzuetarako eta kartoi iztukaturako papera

-% 18,1 jaitsi zen; beste paper batzuetara eta berezietara bideratua -% 14,9; prentsa, inprimatzea eta idazketara bideratua -% 10,7; eta paper higieniko eta sanitarioa -% 4,1. Aitzitik, uhin-kartoa egiteko paperaren ekoizpena % 1,5 hazi zen, Test Liner eta Kraft Linerren hazkundearen ondorioz.

136. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera

(m Tm)

Mota	Produkzioa		Inportazioa		Esportazioak		Ageriko kontsumoa	
	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22
Prentsa eta inprimatzea eta idazketa	666,8	-10,7	690,3	-17,7	691,6	-15,8	665,5	-17,7
Higienikoak eta sanitarioak	809,9	-4,1	158,9	-2,4	210,0	-6,1	758,7	-2,4
Uhin-kartoirako	3.453,4	1,5	881,7	-9,2	1.038,5	27,9	3.296,5	-9,2
– Uhinetarako	1.533,1	-1,2	262,3	-9,8	379,1	26,2	1.416,3	-9,8
– Test Liner eta Kraft Liner	1.564,2	8,7	600,4	-7,0	597,8	33,3	1.566,9	-7,0
– Bikoak eta larruak	356,0	-13,8	18,9	-16,1	61,6	-2,6	313,3	-16,1
Beste ontzi batzuk eta kartoi iztukatua	712,7	-18,1	849,3	-14,5	455,5	-20,3	1.106,6	-14,5
Beste paper batzuk eta bereziak	406,7	-14,9	163,0	-1,1	54,2	-15,4	515,4	-1,1
Papera eta kartoa, guztira	6.049,4	-4,6	2.743,1	-9,8	2.449,9	-1,7	6.342,7	-9,8

Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarte.

Paper-orearen azpisektoreari dagokionez, 2023an % 4,3 hazi zen haren ekoizpena, 1.611,1 mila tonara arte. Eta esportazioak ere hazi egin ziren (% 23,8), 1.001,7 mila tonara arte. Bestetik, jaitsi egin ziren paperaren inportazioak eta ageriko kontsumoa (-% 14 eta -% 15,1, hurrenez hurren), 1.051,2 eta 1.660,5 mila tonara arte, hurrenez hurren.

Gauzak horrela, orearen Estatuko merkataritza-balantzaren saldo negatiboa -49,5 mila tonara murriztu zen 2023an (-412,6 mila tonako saldo negatiboa zuen 2022an), eta estaldura-tasa % 95,3koa izan zen (aurreko ekitaldian % 66,2koa).

Berreskuratutako paperaren ageriko kontsumoa -% 4,5 jaitsi zen 2023an eta 4.829,6 mila tonatan kokatu zen.

137. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera

(m Tm)

Mota	Produkzioa		Inportazioa		Esportazioak		Ageriko kontsumoa	
	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22	2023	% Δ 23/22
Ore birjinak, guztira	1.611,1	4,3	1.051,2	-14,0	1.001,7	23,8	1.660,5	-15,1
Paper zaharra (ageriko bilketa)	4.240,1	-2,5	1.484,5	-0,3	906,0	16,5	4.829,6	-4,5

Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarte.

Txosten honen aurreko edizioetan bezala, berreskuratutako paperaren erabilera aztertuko dugu jarraian, adierazle hauen arabera: ageriko bilketa-tasa, erabilera-tasa eta birziklapen-tasa. Ageriko bilketa-tasa (paper zaharraren ekoizpena/paperaren eta kartoiaren kontsumoa): 2023an % 73,2 (2022an % 69,5). Erabilera-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren ekoizpena): 2023an % 79,8 (aurreko ekitaldian % 79,6). Birziklapen-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren kontsumoa): 2023an % 83,4 (aurreko ekitaldian % 80,9).

6.3 SEKTOREA NAFARROAN

CEPIren eremuan (-% 13) eta Estatuan (-% 4,6) erregistratutako jaitsieren ildotik, Nafarroan ere behera egin zuen paperaren sektoreko paperaren eta kartoiaren ekoizpenak 2023an. Izan ere, -% 14ko jaitsiera erregistratu zen; hala, 447 mila tonara egin zuen atzera ekoizpenak. Hala, Nafarroako jaitsiera erlatiboa handiagoa izan zen Estatukoa baino eta, ondorioz, Nafarroako paperaren sektorearen partaidetza-kuota murriztu egin zen (2023an Espainiako ekoizpenaren % 7,4, eta 2022an, % 8,2).

138. koadroa Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan (*)

(m Tm)

Kontzeptua	2021	2022	2023	% Δ 23/22
Papera eta kartoiak, guztira	518,8	519,8	447,0	-14,0

(*): Orearen ekoizpenari buruzko informazioa ez dago eskuragarri, datuen konfidentziasuna dela eta.
Iturria: Ore, Paper eta Kartoi Fabrikatzaileen Espainiako Elkarteak.

Kanpo-merkataritzako elkartrukeei dagokienez, eta kasu honetan aurkezten diren zifrak monetarioak direla aintzat hartuta, 2023an behera egin zuten Nafarroako paperaren eta orearen esportazioek zein inportazioek. Hala, kanpora egindako salmentak -% 21,5 murriztu ziren, 309.600 mila eurora arte, eta kanpotik egindako erosketak -% 10,2 murriztu ziren, 181.400 mila eurora arte. Gauzak hala, merkataritza-balantzaren saldo positiboa 128.200 mila eurora arte jaitsi zen (aurreko ekitaldian 192.400 mila eurokoa zen).

139. koadroa Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

(m euro)

Urtea	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	% Δ	Estaldura-tasa
2018	280.000	-3,5	119.500	-3,8	160.500	-3,3	234,3
2019	283.200	1,1	121.200	1,4	162.000	0,9	233,7
2020	238.000	-16,0	108.700	-10,3	129.300	-20,2	219,0
2021	280.900	18,0	121.100	11,4	159.800	23,6	232,0
2022	394.500	40,4	202.100	66,9	192.400	20,4	195,2
2023*	309.600	-21,5	181.400	-10,2	128.200	-33,4	170,7

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetan oinarrituta.

Azkenik, paperaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak ageri dira jarraian, modu sintetikoan, eta bakoitza non dagoen eta zer paper mota ekoizten duen adierazten da.

140. koadroa Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak

Enpresak	Kokapena	Jarduera
Smurfit Kappa Navarra	Zangoza, Cordovilla	Orea, kraft papera, uhin-kartoia eta zakuak
Essity Operations Allo (Sca Hygiene Spain)	Allo	Tisu papera
Papelera del Ebro	Viana	Paperaren eta enbalajeen fabrikazioa
Newark San Andrés (Solidus Solutions San Andrés)	Atarrabia	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Bertako	Uharte	Paperaren eta uhin-kartoiaren fabrikazioa
Sonoco Tudela (Papertech)	Tutera	Orearen, paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Papeles El Carmen	Altzuza	Paperezko eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Ibertissue (Sofidel Spain)	Buñuel	Paperezko eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Videcart (Solidus Solutions Videcart)	Atarrabia	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa

Iturria: "Sabi INFORMA" enpresen datu-basea.

7. ERAIKUNTZA

2023an, pandemiaren hasieraren hirugarren urteurrenean, bere krisi propioan murgilduta jarraitu zuen eraikuntza-sektoreak. Prezioak oraindik ere askoz altuagoak dira 2019koak baino, eta, horrez gain, sektoreak bere erronka propioak ditu. Ekonomiarentzat gakoa den sektore honen garapena oztopatzen dute erronka horiek. Estatuko BPGari % 5 inguruko ekarpena egiten dio sektoreak.

Hortaz, sektorea guztiz suspertzea galarazten duen lehenengo faktorea materialen prezio altuekin dago lotuta (jaisten ari direla dirudien arren). Prezio horiek maximo historikoetara iritsi ziren aurreko hirurtekoan, eta sektorearen erresilientzia proban jartzen ari dira. 2023an arindu egin zen inflazioaren gorakada, baina, Seopanen¹ arabera, kostuen egituran pisurik handiena zuten material askoren prezioak covidaren aurretik baino askoz ere altuagoak ziren oraindik: altzairu korrugatua, zementua, kobrea eta aluminioa (+% 37, +% 43, +% 41 eta +% 29).

Hain zuzen ere, sektoreko agenteek eskatuta, kontratu publikoetan prezioak berrikusteko ezohiko erregimena arautu zuen Gobernuak 2022an, eskaintzak aurkezten direnetik lana egiten denera arte prezioek dituzten bat-bateko igoerak konpentsatzeko. Hala ere, sektoreko ordezkarien arabera, erregimen haren eragina oso mugatua izan zen. Hori dela eta, 2015era arte zegoen betebeharra leheneratzeko eskatzen dute, obra publikoen kontratuetan prezioak berrikustea derrigorrezkoa izan dadin.

Kontrako bigarren faktorea lan-merkatuko eskaintzaren eta eskariaren arteko desoreka da; faktore hori egiturazkoa da. Sektorea eraldaketa-prozesu beteian dago, ikuspegi jasangarriagoarekin eta digitalagoarekin. Baina arazo larria du, ez baitu langile kualifikaturik eskura; gainera, langileak zahartzen ari dira, eta ez dute erreleborik topatzen.

Gainera, testuinguru horretan, azpiegituren gaineko inbertsioak ahulak dira. Seopanek ohartarazi duenez, administrazio publikoek nahikoa aurrekonturik ez izateak baldintzatu egiten du eta arriskuan jartzen du 2022-2027 aldiko Plan Hidrologikoa (37.116 milioi euro) gauzatzea eta epeak betetzea. Eta beste esku-hartze batzuetan ere, inbertsio publikoaren maila ez da nahikoa.

2024rako, obra zibilen lizitazio publikoa desazeleratu egingo dela aurreikusten da, Suspertze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren baitako lizitazioen programa amaitzen denean. 2021 eta 2023 artean, plan horri zegokion Estatuko obra zibilen lizitazioaren % 13,4.

---

¹ Enpresa eraikitzaileen eta azpiegituren lizitatzailen elkarteak.

Sektoreak 2023an izandako jardueraren bilakaerari dagokionez eta datuek erakusten dutenez, sektoreko adierazle nagusiek portaera okerragoa izan zuten Nafarroan, Estatuan baino.

141. koadroa Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera

(% Δ)

Kontzeptua	Nafarroa		Espainia	
	2022	2023	2022	2023
Biztanleria okupatua	11,3	-16,9	3,0	3,2
Zementuaren ageriko kontsumoa (*)	2,8	-4,3	-1,0	-2,9
Amaitutako etxebizitzak	-18,5	-28,7	-5,5	-0,3
Hasitako etxebizitzak	-10,0	-40,5	-3,7	0,3
Lizitazio ofiziala	19,9	15,1	29,2	-0,1

(*): Oficemeneko bazkide diren enpresek Ipar Eremuan (Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) egindako zementu grisaren barne-salmentak dira.

Iturria: EIN, Seopan eta Oficemen.

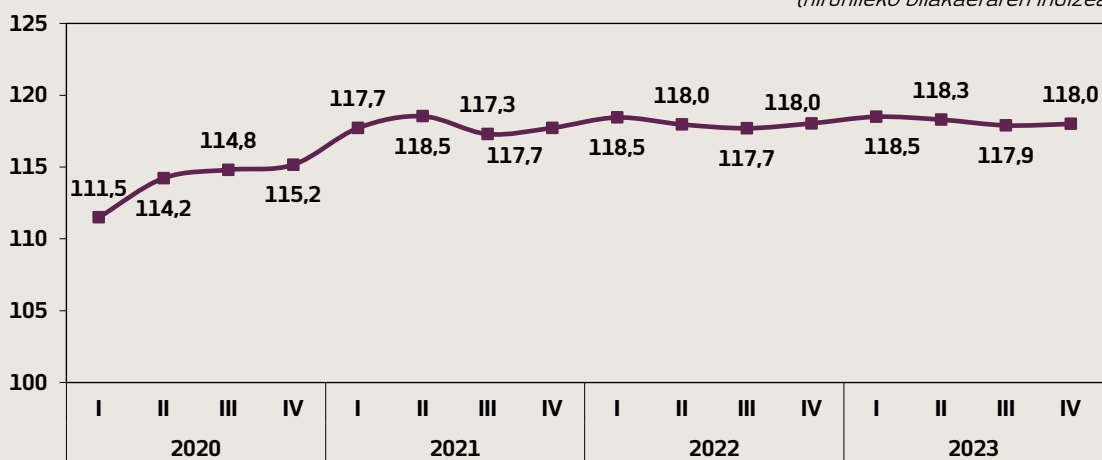
Zehatzago esanda eta Nafarroari dagokionez, adierazle nagusiek behera egin zuten, lizitazio ofizialak izan ezik. Lizitazio ofizialak ez zion joera nagusiari jarraitu, eta % 15,1 hazi zen 2022ko balioekiko. Hortaz, ekitaldia emaitza negatiboekin itxi zuten gainerako adierazleek: biztanleria okupatua (-% 16,9), amaitutako etxebizitzak eta hasitako etxebizitzak (-% 28,7 eta -% 40,5) eta zementuaren ageriko kontsumoa; azken horrek ere behera egin zuen, baina neurri txikiagoan (-% 4,3).

Aldiz, Estatuan 2023ko ekitaldia egonkorra izan zen. Hala, enpleguak gora egin zuen (+% 3,2), eta hasitako etxebizitzek, amaitutako etxebizitzek eta lizitazio ofizialak aurreko ekitaldiko balioak errepikatu zituzten, ia (+% 0,3; -% 0,3; eta -% 0,1, hurrenez hurren). Zementuaren kontsumoari dagokionez (ekoizpenaren adierazle aurreratua da), aurreko urteetako kontsumo-patroia errepikatu zen, behera egin baitzuen berriro 2023an (-% 2,9).

Sektorearen bilakaeran sakontzeko, Nafarroako eraikuntza-enpresen konfiantza-indize harmonizatua aztertuko dugu jarraian. Establezimenduen kudeatzaileek haien negozioaren martxari buruz duten iritzia jasotzen du indize horrek, pasatako hiruhilekoari dagokionez, baita datorren hiruhilekorako dituzten igurikimenak ere.

24. grafikoa Eraikuntza-enpresen konfiantza-indize harmonizatua. Nafarroa

(hiruhileko bilakaeraren indizea)

Oharra: Eraikuntza-sektoreko Konfiantzaren Indizeak (ICC) enpresak kudeatzen dituzten pertsonen iritziak jasotzen ditu, pasatu den hiruhileko bakoitzean negozioak izandako martxari buruz eta datorren hiruhilekorako dituzten igurikimenei buruz.

Iturria: Inbertsio-eskariaren inkesta, Nastat (2013ko oinarria). Geuk egina.

Atxikitako grafikotan ikus daitekeen moduan, konfiantza-indize harmonizatuaren balioak egonkor mantendu ziren, eta hiruhilekoz hiruhilekoko datuak 2022koen ia berdinak izan ziren. Hala, egungo egoeraren gaineko pertzepzioa baikorragoa zen, 2020ko balioetatik urrun. Gainera, pertzepzio hori hobetu egin liteke 2024an, lehenengo hiruhilekoan erregistratutako joera bera mantenduz gero. Hori gertatzen bada, konfiantza hobetu egingo da hiruhilekotik hiruhilekora eta urtetik urtera.

142. koadroa Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa

(M euro)

Eremua	2022				2023			
	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira
Nafarroa	73,1	260,4	129,1	462,5	295,9	94,2	142,4	532,5
Espainia	8.037,2	9.603,5	10.542,0	28.182,7	10.580,3	7.943,3	9.637,0	28.160,7

Iturria: Seopan.

Lizitazio ofizialari buruzko informazioari dagokionez, 2023ko ekitaldian Nafarroan asko hazi zen inbertsioa (+% 15,1). Hala, 532,5 milioi eurokoa izan zen zuzkidura. Batez ere, administrazio zentrala izan zen horren eragilea, hark egin baitzuen inbertsioaren erdia baino gehiago (% 55,6), lizitazioa asko hazi ondoren (+% 304,8). Ildo bereko bilakaera izan zuen tokiko administrazioak, baina hazkunde (+% 10,3) eta ekarpen (% 26,7) txikiagoekin. Bestetik, administrazio autonomikoaren balioa murriztu egin zen (-% 63,8), eta 2023an % 17,7ko ekarpena egin zion guztizko lizitazioari.

Analisi hori bera Estatura eramanda, 28.160,7 milioi euro lizitatu ziren 2023an, eta inbertsioaren banaketa nahiko orekatua izan zen hiru administrazioen artean. Hala, administrazio zentralaren ekarpena kokatu zen lehen postuan, guztizkoaren gaineko % 37,6ko partaidetzarekin; gora egin zuen bakararra da (+%31,6). Gertutik jarraitu zion tokiko administrazioak (% 34,2), baina horren ekarpena txikitu egin zen (-% 8,6). Eta, azkenik, administrazio autonomikoari zegokion gainerako % 28,2a; haren balioak nabarmen jaitsi ziren (-% 17,3).

Obra motaren arabera zuzkidurari dagokionez, Nafarroan zein Estatuan obra zibilera bideratzen da lizitazio-jardueraren zatirik handiena. Hori bereziki agerikoa izan zen Nafarroan, lizitazioaren % 77,4 baitzegokion obra zibilari; Estatuan txikiagoa zen ehunekoa, % 61,2koa.

143. koadroa Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2023)

	Etxegintza			Obra zibila		
	M euro	% Δ 2023/22	%	M euro	% Δ 2023/22	%
Nafarroa	120,1	-59,1	22,6	412,4	144,0	77,4
Estatua	10.916,2	0,3	38,8	17.244,5	-0,3	61,2

Iturria: Seopan.

2022ko balioekin alderatuta, Estatuan pixka bat behera egin zuen obra zibilera bideratutako lizitazio-jarduerak (-% 0,3), baina Nafarroan hazkunde handia izan zuen partida horrek, % 144koa. Bestetik, etxegintzarako zuzkidurari dagokionez, paperak alderantzikatu egin ziren: Nafarroan behera egin zuen lizitatutako bolumenak (-% 59,1), eta Estatuan egonkortasuna gailendu zen (+% 0,3).

144. koadroa Hasitako eta amaitutako etxebizitzak

(etxebizitza kopurua)

Eremua	Kontzeptua	Hasitako etxebizitzak			Amaitutako etxebizitzak		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
Nafarroa	Babestuak	541	193	446	360	243	187
	Libreak	2.340	2.401	1.097	2.160	1.810	1.277
Espainia	Babestuak	13.789	13.022	12.304	10.637	9.610	8.847
	Libreak	100.504	96.996	98.040	84.091	79.935	80.473

Iturria: Nafarroako Gobernuako Sustapen Departamentua eta Etxebizitza eta Lurzoruaren Zuzendaritza Nagusia.

Analisisa etxebizitzaren eraikuntza-jarduerara mugatuta, eta hasitako etxebizitzetara dagokienez, Nafarroan hasitako 1.543 etxebizitza erregistratu ziren guztira 2023an (-% 40,5). Etxebizitza-parkean pisu askoz ere handiagoa zuten sustapen libreko etxebizitzek (% 71,1). Hala ere, zeinu ezberdineko bilakaerak izan zituzten bi motek 2023an: etxebizitza libreak nabarmen murriztu ziren (-% 54,3), eta babes ofizialekoak asko ugartu ziren (+% 131,1).

Estatuan, 2023ko ekitaldiaren amaieran, 110.344 hasitako etxebizitza zeuden: 12.304 babestuak eta 98.040 libreak. Lehenengoek bilakaera okerragoa izan zuten (-% 5,5 eta +% 1,1), eta 10 etxebizitzatik ia 9 (% 88,8) sustapen librekoak ziren.

Analisia amaitutako etxebizitzetara mugatuta, Nafarroan antzeko bilakaera izan zuten etxebizitza libreek eta babestuek (-% 29,4 eta -% 23,0). Hala, amaitutako etxebizitzaren parkean, pisu handiagoa zuten libreek (% 87,2).

Estatuan 89.320 etxebizitza amaitu zenbatu ziren (-% 0,3). Libreek bakarrik egin zuten gora (+% 0,7; babestuek -% 7,9), eta mota horretakoak ziren amaitutako 10 etxebizitzatik 9 (% 90,1).

145. koadroa   Eraikuntzan lanean ari den biztanleria

Eremua	<i>(m pertsona)</i>			
	2021	2022	2023	% Δ 23/22
Nafarroa	18,6	20,7	17,2	-16,9
Espainia	1.315,2	1.355,0	1.398,0	3,2

Iturria: EIN. Biztanleria Aktiboaren Inkesta (2020ko oinarria).

Azkenik, eta eraikuntza-sektoreko biztanleria okupatuari dagokionez, Nafarroan % 16,9 murriztu zen enplegua, eta 17,2 mila lanpostu sortu zituen. Estatuan, berriz, adierazle hori % 3,2 hazi zen, eta 1.398,0 mila lanpostuk osatzen zuten biztanleria okupatua.

Nolanahi ere, 2019ko maila berreskuratzeko prozesuan atzerapen handiena duen sektorea izaten jarraitzen du eraikuntza-sektoreak. Izan ere, 2020-2021 biurtekoan hainbat aurkako faktoreren ondorioak jasan zituen sektoreak, eta beste faktore batzuk gehitzen joan dira. Pandemian zehar geratu egin zen jarduera, eta horri beste oztopo batzuk gehitu zitzaizkion: garraio-sektorearen greba, Ukrainako gerrak energiaren eta metalen prezioan izandako inpaktua, eta sektorearen berezko beste faktore batzuk. Gainera, aintzat hartu behar da obra zibilaren arloko inbertsioa ahuldu egin dela, eta etxebizitzaren eraikuntzak desiratutako mailatik urrun jarraitzen duela.

8. NAFARROAKO ENPRESA-SAREAREN AZTERKETA

8.1 SARRERA

Kapitulu honetan 2023ko enpresa-ehunaren egitura aztertuko dugu Nafarroan eta Estatu osoan. Horretarako, sektore ekonomikoak eta soldatapekoen estratuak hartuko ditugu aintzat. Horrekin lotuta, kontuan izan behar da EINeko Enpresen Direktorio Nagusia (DIRCE) hartu dela informazio-iturri bakartzat, azterketa homogeneoagoa izateko. Ekitaldi bakoitzeko urtarilaren leko informazioa eskaintzen da bertan.

OHAR METODOLOGIKOA: iturri horri dagokionez, kontuan hartu behar da DIRCEren ustiapen estatistikoak aldaketa metodologiko batzuk izan dituela 2019/2152 EBS Erregelamendua eta haren 2020/1197 inplementazio-egintza indarrean sartu zirenetik. Izan ere, ekonomikoki aktibo dagoen enpresaren definizio berriak, 2022an ezarri zenak, enpresa aktiboen kopuru osoari eragiten dio. Hortaz, 2023ko datuak ezin dira alderatu aurreko ekitaldietako datuekin. Hori dela eta, jarraian egingo dugu analisisia 2023ari buruzkoa da soilik.

8.2 ENPRESEN KOPURUA

Ezarritako definizio berriaren arabera, 2023an ekonomikoki aktibo zeuden enpresen kopurua 41.152koa zen Nafarroan eta 3.207.580ekoa Estatuan. Zifra horiek ezin dira aurreko ekitaldikoekin alderatu, aipatu dugun aldaketa metodologikoa dela eta.

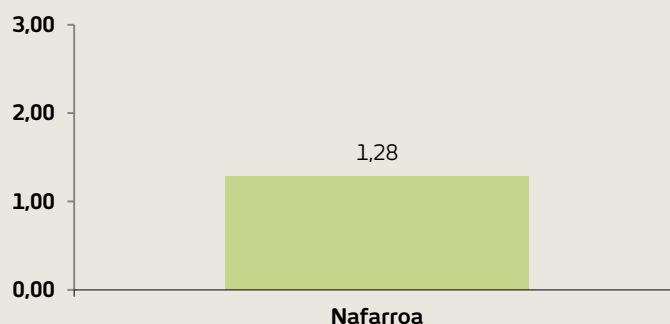
25. grafikoa Enpresa kopurua

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Estatuko guztizkoaren gaineko pisu erlatiboari dagokionez, 2023an Estatuko guztizkoaren % 1,28 ordezkatzten zuten Nafarroan ekonomikoki aktibo zeuden enpresek.

26. grafikoa Estatuko guztizkoaren gaineko pisua (%) (Estatua=100) 2023

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

8.3 SEKTORE EKONOMIKOAK

Sektore ekonomikoen arabera azterketa egiteko, honela multzokatuko ditugu: industria, eraikuntza, merkataritza eta gainerako zerbitzuak. 2023an, aztertutako bi eremu geografikoetan, ekonomikoki aktibo zeuden enpresen % 60 inguru zegozkien gainerako zerbitzuei: Nafarroan % 58,3 eta Estatuan % 62,6.

146. koadroa Enpresak, sektore ekonomikoaren arabera. 2023

Kontzeptua	Nafarroa		Estatua	
	Kopurua	%	Kopurua	%
Guztira	41.152	100,0	3.207.580	100,0
Industria	3.728	9,1	177.865	5,5
Eraikuntza	5.351	13,0	376.996	11,8
Merkataritza	8.069	19,6	646.339	20,2
Gainerako zerbitzuak	24.004	58,3	2.006.380	62,6

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Oro har, merkataritza izan zen hurrengoa. % 20 inguruko partaidetza izan zuen ekonomikoki aktiboak diren enpresen guztizkoaren gainean: Foru Erkidegoan % 19,6 eta Estatuan % 20,2. Bi eremuetan, eraikuntza gertu kokatzen da, % 13 inguruko kuotekin: Nafarroan % 13 eta Estatuan % 11,8. Azkenik, eta distantzia nabarmenera, industria-sektoreak pisu erlatibo txikiagoa izan zuen bi kasuetan: % 9,1 Foru Erkidegoan eta % 5,5 Estatuan.

Modu horretan, Estatuarekin alderatuta, Nafarroan handiagoa zen industria-sektoreko eta eraikuntzako enpresa ekonomikoki aktiboen pisu erlatiboa. Aldiz, gainerako zerbitzuen pisu erlatiboa txikiagoa zen.

Jarduerak gehiago banakatuta (EJSN-2009ren sailkapena), 2023an, handizkako eta txikizkako merkataritzak eta ibilgailu motordunen eta motoen konponketak eskuratu zituzten pisu erlatibo handienak bi eremu geografikoetan, enpresa kopuruari dagokionez. Hala, 2023an jarduera horri zegozkion Foru Erkidegoko 8.069 enpresak erkidegoko guztizkoaren % 19,6 ziren. Jarduera horrek antzeko partaidetza izan zuen Estatuan (% 20,2).

147. koadroa   Enpresak, atal ekonomikoaren arabera. 2023

Atal ekonomikoa	Nafarroa		Estatua	
	Kopurua	%	Kopurua	%
Guztira	41.152	100,0	3.207.580	100,0
Erauzketa-industriak	21	0,1	1.564	0,0
Manufaktura-industria	2.741	6,7	158.661	4,9
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura	821	2,0	10.838	0,3
Ur-hornidura, saneamendu-jarduerak, hondakinen eta deskontaminazioaren kudeaketa	145	0,4	6.802	0,2
Eraikuntza	5.351	13,0	376.996	11,8
Handizkako eta txikizkako merkataritza; ibilgailu motordunen eta motoen konponketa	8.069	19,6	646.339	20,2
Garraioa eta biltegiatzea	3.200	7,8	198.091	6,2
Ostalaritza	3.080	7,5	261.160	8,1
Informazioa eta komunikazioak	718	1,7	69.573	2,2
Finantza- eta aseguru-jarduerak	770	1,9	75.673	2,4
Higiezinekin lotutako jarduerak	1.434	3,5	195.428	6,1
Jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak	5.290	12,9	406.535	12,7
Administrazio-jarduerak eta zerbitzu osagarriak	2.245	5,5	192.787	6,0
Hezkuntza	1.459	3,5	109.329	3,4
Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuetakoak	1.563	3,8	168.225	5,2
Arte-, jolas- eta entretenimendu-jarduerak	1.330	3,2	106.066	3,3
Beste zerbitzu batzuk	2.915	7,1	223.513	7,0

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Handizkako eta txikizkako merkataritzaren eta ibilgailu motordunen eta motoen konponketaren ondoren, Nafarroan, honako hauek nabarmendu behar dira hurrenez hurren: eraikuntza eta jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak. Zehazki, eraikuntza-sektoreko 5.351 enpresa zeuden 2023an Nafarroan, hau da, erkidegoko enpresen % 13 ziren arlo horretakoak. Eta jarduera profesional, zientifiko eta teknikoetako 5.290 enpresa zeuden, Nafarroako guztizkoaren % 12,9.

Estatuan, jarduera profesional, zientifiko eta teknikoen eta eraikuntzaren posizio erlatiboak alderantzizkoak ziren. Horiek 406.535 eta 376.996 enpresa zituzten, hurrenez hurren, guztizkoaren % 12,7 eta % 11,8.

8.4 SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK

Soldatapekoen estratuen analisiari dagokionez, eta horiek gehiago banakatuta, 2023an, aztertutako bi eremu geografikoetan, soldatapekorik gabeko enpresak ziren enpresa ekonomikoki aktiboen erdiak, gutxi gorabehera. % 53,2 Nafarroan eta % 53,6 Estatuan (21.911 eta 1.719.297 enpresa, hurrenez hurren).

Bi eremu geografikoetan, 1 edo 2 soldatapeko pertsona zituzten enpresak izan ziren hurrengoak, % 30 inguruko partaidetzarekin: % 27 Foru Erkidegoan eta % 28 Estatuan. Eta, hurrengoak, 3 eta 5 soldatapeko artean zituzten enpresak, % 10 inguruko kuotekin: Nafarroan % 9,7 eta Estatuan % 9,6.

Hortaz, 2023an, soldatapeko langilerik gabeko eta soldatapeko 5 langile arteko enpresak ziren guttizkoaren % 90 inguru Nafarroan eta Estatuan.

148. koadroa Enpresak, soldatapekoen tarteen arabera. 2023

Kontzeptua	Nafarroa		Estatua	
	Kopurua	%	Kopurua	%
Guztira	41.152	100,0	3.207.580	100,0
Soldatapekorik gabe	21.911	53,2	1.719.297	53,6
1-2 soldatapeko	11.124	27,0	897.786	28,0
3-5 soldatapeko	4.001	9,7	309.528	9,6
6-9 soldatapeko	1.707	4,1	128.079	4,0
10-19 soldatapeko	1.196	2,9	81.822	2,6
20 soldatapeko edo gehiago	1.213	2,9	71.068	2,2

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Soldatapekoen estratuak are gehiago banakatuz gero, enpresen tamaina "txikiari" buruz aurrez esandakoa baieztatzen da. Izan ere, Nafarroan 13 enpresak baino ez dituzte 1.000 eta 4.999 soldatapeko artean, eta 3k bakarrik dituzte 5.000 soldatapeko edo gehiago. Estatuan, zifra horiek 963 eta 190 enpresakoak dira, hurrenez hurren.

149. koadroa Enpresak, soldatapekoen estratuen arabera. 2023

Enplegu-estratua	Nafarroa		Estatua	
	Kopurua	%	Kopurua	%
Guztira	41.152	100,0	3.207.580	100,0
Soldatapekorik gabe	21.911	53,2	1.719.297	53,6
1-2 soldatapeko	11.124	27,0	897.786	28,0
3-5 soldatapeko	4.001	9,7	309.528	9,6
6-9 soldatapeko	1.707	4,1	128.079	4,0
10-19 soldatapeko	1.196	2,9	81.822	2,6
20-49 soldatapeko	734	1,8	45.896	1,4
50-99 soldatapeko	214	0,5	12.646	0,4
100-199 soldatapeko	149	0,4	6.373	0,2
200-249 soldatapeko	26	0,1	1.290	0,0
250-999 soldatapeko	74	0,2	3.710	0,1
1.000-4.999 soldatapeko	13	0,0	963	0,0
5.000 soldatapeko edo gehiago	3	0,0	190	0,0

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

5. ZERBITZUAK

1. IKUSPEGI OROKORRA

Estatuko KPIaren hazkunde-erritmoa % 2,5era jaitsi zen 2023an (aurreko ekitaldian % 5,8koa izan zen), eta Foru Erkidegokoa % 1,9ra (2022an % 4,3 hazkundea).

Zerbitzuen sektorea bere osotasunean aintzat hartuta, 2023an hazkundea % 2,6ra jaitsi zen Nafarroan eta % 3,2ra Estatuan (aurreko ekitaldian % 5,2 eta % 8ko hazkundeak, hurrenez hurren).

Dena den, txosten honen aurreko edizioetan aipatu izan dugun moduan, kontuan izan behar da sektorearen heterogeneotasunak zaildu egiten duela sektorea bere osotasunean aztertzea. Halere, langile kopurua izan zen adierazlerik egonkorrenetako bat. Horrekin lotuta, aipatzekoa da 2023an hirugarren sektoreko okupazio-tasa % 3,1 igo zela Nafarroan eta % 3,8 Estatuan.

2. HEZKUNTZA

2.1 UNIBERTSITATEKOAK EZ DIREN IKASLEEN BILAKAERA

Nafarroako Foru Erkidegoan, unibertsitatekoak ez diren 115.439 ikasle zenbatu ziren 2023/2024 ikasturtean. Hortaz, urte arteko aldakuntza ia hautemanezina izan zen (+% 0,4). Azken ikasturteetan baieztatu den moduan, jaiotza-tasaren beheranzko joera ikasgeletan islatzen ari da, pixkanaka. Ondorioz, hezkuntzaren mailarik baxuenetan estutzen ari da ikasleen kopurua.

Hala, hezkuntza maila bakoitzari dagokionez, matrikulazioak behera egin zuen Haur Hezkuntzan (-% 1,0) eta Lehen Hezkuntzan (-% 1,5), nahiko egonkor mantendu zen Batxilergoan (-% 0,5), eta gora egin zuen DBHn eta Heziketa Zikloetan (+% 2,7 eta +% 5,1, hurrenez hurren).

Unibertsitatean, matrikulazioa %2,9 hazi zen 2023/2024 ikasturtean. Termino absolutuetan, aurreko ikasturtean baino 508 ikasle gehiago matrikulatu ziren. Horren guztiaren ondorioz, 18.175 ikasle matrikulatu ziren Nafarroako prestakuntza-eskaintza osatzen duten bi unibertsitateetan: batetik, Nafarroako Unibertsitate Publikoan (8.501 ikasle eta +% 4,4) eta, bestetik, Nafarroako Unibertsitatean, jabetza pribatukoan (9.674 ikasle eta +% 1,5).

Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza (DBH)

Analisia Haur Hezkuntzatik hasita, 22.507 ikasle matrikulatu ziren irakasmilla horretan, aurreko ikasturtean baino % 1 gutxiago. Sare motaren arabera, ikastetxe publikoetako matrikulazioa mantendu egin zen (+5 ikasle), eta pribatuetan % 3,1 gutxiago matrikulatu ziren. Ondorioz, indartu egin zen sare publikoaren gailentasuna, eta 10 ikasletik ia 7 matrikulatu ziren ikastetxe publikoetan (% 69,4).

**150. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera.
Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH**

Kontzeptua	21/22 ikasturtea	22/23 ikasturtea	23/24 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtean
Haur Hezkuntza	22.909	22.723	22.507	-1,0
– Publikoa	15.564	15.614	15.619	0,0
– Pribatua	7.345	7.109	6.888	-3,1
Lehen Hezkuntza	42.493	42.505	41.855	-1,5
– Publikoa	28.040	28.028	27.537	-1,8
– Pribatua	14.453	14.477	14.318	-1,1
DBH	28.935	29.702	30.496	2,7
– Publikoa	17.847	18.557	19.212	3,5
– Pribatua	11.088	11.145	11.284	1,2

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Lehen Hezkuntzako matrikulazioari dagokionez, datuei begiratuta, sare pribatuko zein publikoko matrikulazioa jaitsi zela ikus daiteke (-% 1,8 eta -% 1,1). Dena den, sare publikoak askoz ere pisu handiagoa zuen eskola-mapan (% 34,2 eta % 65,8, hurrenez hurren). Hala, 2023/24 ikasturtean 41.855 ikasle matrikulatu ziren Lehen Hezkuntzan, aurreko ikasturtean baino 650 ikasle gutxiago.

Derrigorreko Bigarren Hezkuntzan (DBH) 2023/24 ikasturtean % 2,7 ugaritu ziren matrikulak, eta 30.496 ikasle matrikulatu ziren. Bilakaera horretan eragin handiagoa izan zuen matrikulazio publikoak, hazkunde handiagoa izan zuelako (+% 3,5) eta pisu espezifiko handiagoa zuelako (gutzizkoaren % 63,0). Sare pribatuko matrikula kopuruak ere gora egin zuen, baina neurri txikiagoan (+% 1,2).

151. koadroa Euskalduntze maila Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH

Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira (%)
Haur Hezkuntza					
– 23/24 ikasturtea	14,2	0,6	27,3	57,9	100
Lehen Hezkuntza					
– 23/24 ikasturtea	18,4	0,2	26,1	55,2	100
DBH					
– 23/24 ikasturtea	7,4	0,0	23,9	68,6	100

A: Hezkuntza gaztelaniaz; euskara beste irakasgai bat baino ez da.

B: Irakaskuntza elebiduna.

D: Hezkuntza euskaraz; gaztelania beste irakasgai bat baino ez da.

X: Euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza.

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Hizkuntza-mapari dagokionez, X eredu (Euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza) gailendu zen gainerako ereduaren aurretik, aztertutako hiru irakaskuntza mailetan. Eredu horretan matrikulatu ziren 10 ikasletik ia 6 Haur Hezkuntzan (% 57,9) eta Lehen Hezkuntzan (% 55,2); DBHn, berriz, 10etik ia 7 (% 68,6). D eredu (Hezkuntza euskaraz; gaztelania beste irakasgai bat baino ez da) bigarren lekuan kokatu zen, eta pisu ezberdina izan zuen irakasmilaren arabera: DBHn izan zuen pisu txikiena, % 23,9koa, eta Haur Hezkuntzan handiena, % 27,3koa. A ereduari (Hezkuntza gaztelaniaz; euskara beste

irakasgai bat baino ez da) dagokionez, haren partaidetza % 14,2koa zen Haur Hezkuntzan, % 18,4koa Lehen Hezkuntzan eta % 7,4koa DBHn. B ereduak (Irakaskuntza elebiduna) osatu zuen hizkuntza-mapa, hondarreko presentziarekin.

Hala, Nafarroako Foru Erkidegoko euskalduntze maila (D eredua gehi B eredua) % 27,9koa izan zen Haur Hezkuntzan, % 26,3koa Lehen Hezkuntzan eta % 23,9koa DBHn.

Erdi-mailako irakaskuntza

Matrikulazioak erdi-mailako irakaskuntzan (Heziketa-zikloak eta Batxilergoa) izandako bilakaera aztertuta, 2023/24 ikasturtean 20.581 ikasle matrikulatu ziren, aurreko ikasturtean baino 527 gehiago (+% 2,6). Hala, nabarmentzekoa da Heziketa Zikloetako (Oinarrizko Lanbide Heziketa, Erdi Mailako Lanbide Heziketa eta Goi Mailako Lanbide Heziketa) matrikulen bilakaera onak (+% 5,1) eragin zuela guztizko emaitza positiboa izatea. Izan ere, Batxilergoko matrikulazioa jaitsi egin zen apur bat (-% 0,5).

152. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

Kontzeptua	21/22 ikasturtea	22/23 ikasturtea	23/24 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtean
Heziketa Zikloak	11.044	11.188	11.763	5,1
– Publikoa	8.302	8.482	9.031	6,5
– Pribatua	2.742	2.706	2.732	1,0
Batxilergoa	8.824	8.866	8.818	-0,5
– Publikoa	5.287	5.287	5.224	-1,2
– Pribatua	3.537	3.579	3.594	0,4

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Zehatzago esanda, 2023/24 ikasturtean 11.763 ikasle matrikulatu ziren Heziketa Zikloetan, eta bi sareetan hobetu zen erregistroa, aurreko ikasturtearekin alderatuta. Sare publikoak jaso zuen ikasleen gehiengoa (% 76,8), eta % 6,5 hazi zen sare horretako ikasleen errola. Sare pribatuak ere hobera egin zuen, baina modu apalagoan (+% 1).

Batxilergoan, 2023/2024 ikasturtean 8.818 ikasle zeuden guztira, aurreko ikasturtean baino % 0,5 gutxiago. Irakasmaila horretan ere, sare publikoa gailendu zen pribatuaren gainetik (% 59,2 eta % 40,8), baina ikastetxe pribatuetako matrikulazioak bilakaera hobea izan zuen (+% 0,4 sare pribatuan eta -% 1,2 sare publikoan).

153. koadroa Euskalduntze maila Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

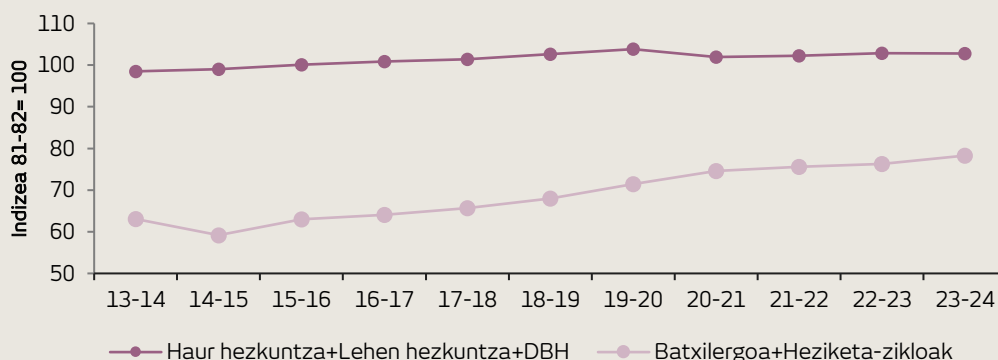
Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira (%)
Heziketa Zikloak					
– 23/24 ikasturtea	0,0	0,0	8,2	91,8	100
Batxilergoa					
– 23/24 ikasturtea	3,3	0,0	24,1	72,6	100

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Eskola-mapa hizkuntza-ereduaren arabera banatuta, X eredia alde handiz gailendu zitzaien gainerako erduei; gehieneko balioetatik gertu egon zen Heziketa Zikloetan (% 91,8), eta % 72,6ko partaidetzara iritsi zen Batxilergoan. Bigarren postuan D eredia kokatu zen; % 8,2ko partaidetza izan zuen Lanbide Heziketan, eta ikasle laurdena zegokion Batxilergoan (% 24,1). A ereduaren presentzia (% 3,3) hondarrekoa izan zen, eta Batxilergoko ikasleen artean bakarrik.

Hortaz, euskalduntze-tasa % 8,2koa izan zen Heziketa Zikloetan, eta % 24,1ekoa Batxilergoan.

27. grafikoa Unibertsitatekoak ez diren ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Aurrez aipatu dugun moduan eta atxikitako grafikoan ikus daitekeen moduan, azken ikasturteetan apur bat jaitsi da maila baxuetako matrikulazioa (Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntza). Izan ere, jaiotza-tasa jaisten ari da eta, horrek, ezinbestean, eragina du ikasgeletan. Aitzitik, etengabeko goranzko ibilbidea mantentzen dute Heziketa Zikloek. Grafikoan ikus daitekeen bezala, goi mailako irakasmaitan matrikulazioaren bilakaera ona da, eta goranzkoa.

2.2 UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA

Analisiarekin jarraituz, eta unibertsitateko atalarekin lotuta, 2023/2024 ikasturtean % 2,9 hazi zen matrikulazioa, eta 18.175 ikasle matrikulatu ziren prestakuntza-eskaintza osatzen duten bi unibertsitateetan: Nafarroako Unibertsitatean —pribatua— (% 53,2) eta Nafarroako Unibertsitate Publikoan (UPNA) (% 46,8).

Nafarroako Unibertsitateari dagokionez, pribatua da hura, eta 2023/24 ikasturtean 9.674 ikasle jaso zituen Nafarroako campusaren (8.627 ikasle) eta Gipuzkoako campusaren (1.047 ikasle) artean.

154. koadroa Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean

Lurralde historikoa	22/23 ikasturtea	23/24 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtearekiko
Nafarroa	8.508	8.627	100,0	1,4
Zuzenbidea	823	864	10,0	5,0
Medikuntza	1.180	1.182	13,7	0,2
Filosofia eta Letrak	566	576	6,7	1,8
Komunikazioa	651	652	7,6	0,2
Hezkuntza eta Psikologia	957	904	10,5	-5,5
Zientziak	751	768	8,9	2,3
Farmazia eta Nutrizioa	743	776	9,0	4,4
Arkitektura	605	624	7,2	3,1
Teologia	110	122	1,4	10,9
Ekonomia eta Enpresa Zientziak	1.354	1.362	15,8	0,6
Idazkaritza eta Administrazioa	544	537	6,2	-1,3
Erizaintza	224	260	3,0	16,1
Gipuzkoa	1.019	1.047	100,0	2,7
Industria Ingeniaritza	1.019	1.047	100,0	2,7
Guztira⁽²⁾	9.527	9.674	100,0	1,5

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Horiez gain, doktoregoko 1.071 ikasle eta masterreko 598 ikasle daude Nafarroan eta Gipuzkoan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitatea.

Informazioa campusaren arabera banatuta eta Nafarroako campusarekin hasita, matrikulazioa % 1,4 hazi zen, gora egin baitzuen eskaintza osatzen duten fakultate ia guztietako ikasle kopuruak. Hala, Hezkuntza eta Psikologia Fakultateak (-% 5,5) eta Idazkaritza eta Administrazio Fakultateak – ISSA (-% 1,3) bakarrik galdu zituzten ikasleak. Dena den, jaitsiera horiek inpaktu ezberdina izan zuten, fakultateen pisu espezifiko delako eta (Nafarroako campuseko ikasleen % 10,5 eta % 6,2, hurrenez hurren).

Aldiz, matrikula kopurua hazi egin zen Nafarroako campuseko 12 fakultateetatik 10etan. Zehazki, ordezkari handiena duten hiru fakultateetako matrikulazioa hazi egin zen: Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea (% 15,8ko pisu erlatiboa), Medikuntza Fakultatea (% 13,7) eta Zuzenbide Fakultatea (% 10,0). Dena den, hazkundeak neurri ezberdinetakoak izan ziren (+% 0,6, +% 0,2 eta +% 5,0). Era berean, gora egin zuen

fakultate hauetako matrikula kopuruak: Filosofia eta Letren Fakultatea (+% 1,8), Komunikazioa (+% 0,2), Zientziak (+% 2,3) Farmazia eta Nutrizioa (+% 4,4) eta Arkitektura (+% 3,1). % 6,7, % 7,6, % 8,9, % 9,0 eta % 7,2ko partaidetzak zituzten horiek, hurrenez hurren. Testuinguru horretan, Erizaintza Fakultatearen gorakada (+% 16,1) nabarmendu zen. Hala ere, fakultaterik txikiena da hura, Teologia Fakultatearekin (+% 10,9) batera: ikasleen % 3,0 eta % 1,4 jasotzen dituzte, hurrenez hurren.

Azkenik, Gipuzkoako campusak jasotzen ditu Industria Ingeniaritzako Fakultateari atxikitako ikasleak, eta 2023/2024 ikasturtean 1.047 ikasle matrikulatu ziren bertan, aurreko ikasturtean baino % 2,7 gehiago.

Nafarroako Unibertsitate Publikoari (UPNA) dagokionez, matrikulak % 4,4 hazi ziren 2023/2024 ikasturtean. Hala, aurreko ikasturtean baino 361 ikasle gehiago izan ziren; guztira, 8.501.

155. koadroa   Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan (UPNA)

Fakultateak eta Unibertsitate Eskolak	22/23 ikasturtea	23/24 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtearekiko
Nekazaritza Ingeniaritzen GET	797	850	10,0	6,6
Industria Ingeniaritza eta Telekomunikazioen GET	2.155	2.223	26,1	3,2
Osasun Zientzien Fakultatea	1.121	1.242	14,6	10,8
Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea	1.070	1.092	12,8	2,1
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea	2.078	2.146	25,2	3,3
Zientzia Juridikoen Fakultatea	652	672	7,9	3,1
Ekonomia eta Enpresa Zientzien/Zientzia Juridikoen Fakultatea ⁽²⁾	231	234	2,8	1,3
Nekazaritza ingeniariaren/Ekonomia eta Enpresa zientzien GET ⁽³⁾	36	42	0,5	16,7
Guztira⁽⁴⁾	8.140	8.501	100,0	4,4

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Enpresen Administrazio eta Zuzendaritzaren eta Zuzenbidearen Gradu Bikoitzean matrikulatutako ikasleak jasotzen ditu.

(3): Datuen Zientzien eta Enpresen Administrazio eta Zuzendaritzaren Gradu Bikoitzeko ikasleak jasotzen ditu.

(4): Horiez gain, masterreko 2.148 ikasle eta doktoregoko 586 ikasle daude Nafarroan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitate Publikoa.

Hazkundeak orokorrak izan ziren eta, testuinguru horretan, matrikulazioak honakoetan izandako bilakaera nabarmendu zen: Nekazaritza ingeniariaren/Ekonomia eta Enpresa zientzien GET (+% 16,7 eta % 0,5eko partaidetza), Osasun Zientzien Fakultatea (+% 10,8 eta % 14,6ko pisua) eta Nekazaritza Ingeiniariaren GET (+% 6,6 eta % 10,0ko pisua). Bestetik, hazkunde txikiekin baina pisu espezifiko oso handiekin itxi zuten ikasturtea Industria Ingeniaritza eta Telekomunikazioen GETek (+% 3,2) eta Giza eta Gizarte Zientzien Fakultateak (+% 3,3). Horien artean, ikasleen erdia baino gehiago jaso zuten (% 26,1 eta % 25,2, hurrenez hurren). Halaber, matrikulazioak goranzko bilakaera izan zuen Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatean (+% 2,1), Zientzia Juridikoen Fakultatean (+% 3,1) eta

Ekonomia eta Enpresa Zientzien eta Zientzia Juridikoen Fakultatean (+% 1,3). Horien partaidetzak neurri ezberdinetakoak dira (% 12,8, % 7,9 eta % 2,8).

3. GARRAIOA

3.1 ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA

Nafarroako garraioaren kapituluarekin hasteko, errepide bidezko garraioa aztertuko dugu. Trafiko Zuzendaritza Nagusiak (DGT) argitaratutako informazioaren arabera, 2023an % 1 hazi zen Foru Erkidegoko ibilgailuen parkea; ondoz ondoko bigarren urtez hazi zen. Hala, 492.155 ibilgailuk osatu zuten Nafarroako parkea, aurreko urtean baino 4.904 ibilgailu gehiagok. Adierazle horren goranzko joera finkatu bazen ere, hazkunde-erritmoa jaisten ari da pixkanaka, eta hazkundea gelditu egingo dela dirudi.

156. koadroa Nafarroako ibilgailuen parkea

(unitate)

Urtea	Kamioiak eta furgonetak	Autobusak	Turismoak	Motozikletak	Traktore Industrialak	Beste batzuk	Guztira	% Δ
2014	77.899	817	299.536	31.224	4.043	18.661	432.180	0,1
2015	77.178	812	303.975	32.166	4.267	17.795	436.193	0,9
2016	76.886	825	310.846	33.299	4.389	18.364	444.609	1,9
2017	74.845	848	322.140	34.327	4.432	18.875	455.467	2,4
2018	76.789	849	326.703	35.390	4.613	19.353	463.297	1,7
2019	76.530	822	331.837	36.620	4.592	19.981	470.382	1,5
2020	76.249	813	336.139	38.106	4.656	20.509	476.472	1,3
2021	76.242	831	340.073	39.671	4.578	21.098	482.493	1,3
2022	76.404	846	343.043	40.919	4.607	21.432	487.251	1,0
2023*	77.385	847	344.790	42.472	4.715	21.946	492.155	1,0

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia

Informazioa ibilgailu motaren arabera banakatuta, aurreko urteetako ia osaera bera mantendu zuen parkeak 2023an. Espero bezala, turismoek osatu zuten parkearen zatirik handiena (% 70,1). Hala, 344.790 turismo erregistratu zituzten 2023an, 2022ko balioetatik oso gertu (+% 0,5; +1.747 unitate). Bigarren lekuan kamioiak eta furgonetak kokatu ziren. Horien balioak nabarmen hobetu ziren 2023an (+% 1,3), eta 77.385 unitatera iritsi ziren. Datuen segidako erregistrorik onenetako bat izan zen, eta guztizkoaren % 15,7 ordezkatu zuten. Bestetik, motozikletek izan zuten urte arteko aldakuntzarik onena (+% 3,8), eta 42.472 unitate zenbatu ziren (% 8,6ko partaidetza). Hurrengoak traktore industrialak izan ziren (+% 2,3), eta horiek 4.715 unitatera iritsi ziren (% 1,0ko ordezkaria). Azkenik, autobusen balioak ez ziren asko aldatu (+% 0,1), eta parkearen % 0,2 zegokien, 847 unitaterekin.

157. koadroa Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia (**)

(unitate)

Urtea	Kamioiak eta traktore industrialak		Autobusak		Guztira	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2014	-1.505	-44.630	-25	-93	-1.530	-44.723
2015	-497	21.631	-5	453	-502	22.084
2016	-170	41.433	13	1.589	-157	43.022
2017	-1.998	-68.523	23	1.749	-1.975	-66.774
2018	2.125	187.069	1	1.325	2.126	188.394
2019	-280	43.805	-27	558	-307	44.363
2020	-217	17.974	-9	-2.059	-226	15.915
2021	-85	19.939	18	1.033	-67	20.972
2022	191	31.271	15	930	206	32.201
2023	1.089	81.422	1	1.261	1.090	82.683

(*): Parkearen urte arteko aldakuntza.

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia (DGT)

Analisian sakonduta eta kamioien, traktore industrialen eta autobusen matrikulazio garbiarekin lotuta, Foru Erkidegoan zein Espainian positiboa izan zen urteko balantzea. Nafarroan, autobusen matrikulazio garbiak pixka bat bakarrik hazi ziren (+1 unitate), baina kamioien eta traktore industrialen aldea askoz handiagoa izan zen (+1.089 unitate). Guztien artean, 1.090 matrikulazio garbikoa izan zen saldoa. Estatuan patroï bera errepikatu zen. Hala, kamioien eta traktore industrialen matrikulazio garbia (+81.422 unitate) askoz ere handiagoa izan zen autobusena baino (+1.261). Dena den, bien artean, matrikulazio garbia 82.683 unitatekoa izan zen.

158. koadroa Motorizazio-indizeak

Urtea	Ibilgailuak/1.000 biztanle		Biztanleak/Turismoa	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2014	674	662	2,1	2,1
2015	681	673	2,1	2,1
2016	694	690	2,1	2,0
2017	708	707	2,0	2,0
2018	715	722	2,0	1,9
2019	719	732	2,0	1,9
2020	721	733	2,0	1,9
2021	729	742	1,9	1,9
2022	734	751	1,9	1,9
2023	733	750	1,9	1,9

Iturria: Trafiko Zuzendaritza Nagusia eta guk geuk egina.

Motorizazio-indizeari dagokionez, 2023ko ekitaldian geratu egin zen aurreko urteetako goranzko joera, bai Nafarroan, bai Estatuan. Zehazki, 2023an 1.000 biztanleko 733 ibilgailu erregistratu ziren Foru Erkidegoan, eta 1.000 biztanleko 750 ibilgailu Estatuan. Hala, bi kasuetan, 2022koak baino apur bat baxuagoak izan ziren balioak (734 eta 751, hurrenez hurren).

Testuinguru horretan, turismo bakoitzeko biztanleen ratioa aurreko biurtekokoaren berdina izan zen: turismo bakoitzeko 1,9 biztanle, bi eremu geografikoetan.

159. koadroa Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*

Urtea	Ibilgailu arinak	% Δ	Ibilgailu astunak	% Δ	Ibilgailuak guztira	% Δ
2014	13.968	0,8	3.425	3,0	17.393	1,2
2015	14.535	4,1	3.642	6,3	18.177	4,5
2016	15.200	4,6	3.718	2,1	18.918	4,1
2017	15.712	3,4	3.830	3,0	19.542	3,3
2018	16.106	2,5	4.240	10,7	20.346	4,1
2019	16.849	4,6	4.305	1,5	21.154	4,0
2020	12.403	-26,4	3.899	-9,4	16.302	-22,9
2021	15.672	26,4	4.217	8,2	19.889	22,0
2022	16.764	7,0	4.190	-0,6	20.954	5,4
2023	17.020	1,5	4.125	-1,6	21.145	0,9

(*): Eguneko ibilgailuen batezbestekoa.
Iturria: AUDENASA.

Analisia ibilgailuen errepide bidezko trafikora mugatuta, Nafarroako autopistetan 2023an apur bat hazi zen trafikoa (+% 0,9), eta egunean 21.145 ibilgailu pasatu ziren. 2019ko baliorik altuenaren (21.154) ia berdina izan zen zifra hori.

Informazioa segmentuka banatuta, ibilgailu arinei zegokien trafikoaren % 80,5 (+% 1,5), eta horien ondorioz amaitu zen ekitaldia balio positiboekin. Izan ere, ibilgailu astunen trafikoak behera egin zuen pixka bat (-% 1,6).

160. koadroa Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*

(m Tm)

Eremua	Nafarroa			Espainia		
	2022	2023	% Δ	2022	2023	% Δ
Eskualde barruko garraioa	17.489	14.597	-16,5	851.873	870.695	2,2
Eskualde arteko garraioa	30.310	28.676	-5,4	387.138	379.735	-1,9
Guztira	47.799	43.273	-9,5	1.239.011	1.250.430	0,9

(*): Zifrak urte bakoitzaren osotasunari dagozkio.
Iturria: Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendako Ministerioaren Estatistika Buletina.

Errepide bidezko garraioari buruzko atalarekin amaitzeko, jatorria/helmuga Nafarroan eta Estatuan duten merkantzien eskualde arteko garraioaren eta eskualde barruko garraioaren bilakaera aztertuko dugu jarraian. Hala, Errepide Bidezko Garraioari buruzko Inkestan jasotako informazioaren arabera, 2023an Nafarroako egoera okerragoa izan zen Estatukoa baino. Zehazki, Nafarroan nabarmen murriztu zen trafikoa (-% 9,5), baina Estatuan urteko balantzea positiboa izan zen (+% 0,9). Foru Erkidegoan 43.273 mila tonakoa izan zen trafikoa, eta Estatuan 1.250.430 mila tonakoa.

Nafarroan behera egin zuen garraiatutako tonen bolumenak, bi trafikoen ondorioz, neurri handiagoan edo txikiagoan. Hala, eskualde barruko garraioak 14.597 mila tonako bolumena izan zuen, aurreko urtean baino % 16,5 baxuagoa. Eskualde arteko garraioak, berriz, merkantzien bolumen bikoitza izan zuen (28.676 mila tona), eta honek ere behera egin zuen, baina neurri txikiagoan (-% 5,4).

Estatuan, aitzitik, bi zeinutako joerak izan ziren, aldi berean. Hala, balio positiboekin amaitu zuen urtea eskualde barruko garraioak, 870.695 mila tona garraiatuta eta % 2,2 hazita. Aldiz, eskualde arteko garraioak 379.735 mila tona garraiatu zituen, aurreko ekitaldian baino % 1,9 gutxiago.

3.2 AIRE BIDEZKO GARRAIOA

Aireko trafikoa aztertuz gero, Estatuan covidaren aurreko balioak erabat berreskuratu ziren (2019arekiko +% 2,9). Testuinguru horretan, Noingo aireportuko trafikoak ez zuen oraindik ere pandemiaren aurreko jarduera guztiz berreskuratu, ondoz ondoko hiru ekitalditan emaitza positiboak izan arren. Hainbat faktorek eragin zuten egoera hori, baina, batez ere, Bartzelonarako ohiko linea kentzeak eragin zuen.

Gauzak hala, 2023an guztira 197.509 bidaiari izan ziren, hortaz, urte arteko hazkunde handia izan zen (+% 14,5), baina oraindik ere urruti kokatu zen 2019ko balioetatik (-% 18,9); hamarkadako zifrarik altuena eskuratu zen urte hartan.

Dena den, eta bidaiarien kasuan gertatu ez bezala, 2023an murriztu egin zen Noingo aireportuko eragiketa kopurua. Neurri handi batean, aurrez esan dugun moduan, Bartzelonarako ohiko linea desagertzeak eragin zuen hori. Hortaz, 2023ko balantzea ez zen oso positiboa izan, eta eragiketa kopurua % 8,8 jaitsi zen. Ekitaldi osoan zehar, aireontziek 5.352 mugimendu kudeatu zituzten Noingo aireportuan. Garraiatutako merkantzien trafikoari dagokionez, urtean zehar 0,3 milioi tona metatu ziren, hortaz, garraiatutako bolumena asko jaitsi zen 2022arekiko (-% 96,3).

161. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m)			Merkantziak (m)		
	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %
2017	5.683	5,8	0,26	165,6	7,9	0,07	7,3	263,6	0,001
2018	6.427	13,1	0,28	205,5	24,1	0,08	29,3	301,8	0,003
2019	6.136	-4,5	0,26	243,5	18,5	0,09	22,2	-24,3	0,002
2020	3.538	-42,3	0,32	84,1	-65,5	0,11	0,0	-99,8	0,000
2021	5.244	48,2	0,35	112,5	33,9	0,09	2,3	5.065,9	0,000
2022	5.869	11,9	0,26	172,5	53,3	0,07	7,2	217,0	0,001
2023	5.352	-8,8	0,22	197,5	14,5	0,07	0,3	-96,3	0,000

Iturria: AENA.

Analisiarekin jarraituz eta aireko trafikoen jatorriari dagokionez, jatorria Estatuan zuten hegaldiak nabarmen jaitsi ziren (-% 10,5). Aldiz, jatorri atzeritarra zuten pertsonen oso bilakaera ona izan zuten (+% 9,4) Dena den, barneko segmentua oso garrantzitsua izan zen Noingo aireportuarentzat. Izan ere, Estatuko eragiketei zegokien jardueraren zatirik handiena (% 89,6, eta kanpokoak % 10,4).

Aurrekoarekin lotuta, Estatuko bidaiariak pisu handiagoa izan zuten (% 95,6), atzerrikoek baino (% 4,4). Dena den, bigarren horiek bilakaera apur bat hobea izan zuten 2023an (+% 14,3 eta +% 19,4, hurrenez hurren).

162. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m)			Merkantziak (Tm)		
	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa
2017	5.683	5.134	549	165,6	154,4	11,2	7,3	0,001	7,3
2018	6.427	5.396	1.031	205,5	159,9	45,6	29,3	0,005	29,3
2019	6.136	5.006	1.130	243,5	187,9	55,6	22,2	2,288	19,9
2020	3.538	3.260	278	84,1	78,5	5,6	0,0	0,044	0,0
2021	5.244	4.931	313	112,5	110,1	2,4	2,3	0,475	1,8
2022	5.869	5.359	510	172,5	165,3	7,2	7,2	0,68	6,5
2023	5.352	4.794	558	197,5	188,9	8,6	0,3	0,268	0,0

Iturria: AENA.

Aenak pizgarrien plan bat onartu du 32 aireportuarentzat, 2023an 3 milioi bidaiari gainditu ez zituzten aireportuei laguntzeko asmoz, eta horien artean dago Noingoa. Plan horren bidez, airelineek ez dute bidaiari bakoitzeko tarifa ordaindu beharko ondoko ondoko hiru urtez, 2023koaz gaindiko bidaiari guztiengatik. 2024rako onartutako tarifen gainean aplikatuko dira pizgarri horiek, eta edozein kasutan ere 2019koak baino baxuagoak izango dira.

Aldi berean, aireportuko jarduera handitzeko helburuarekin jarraitzen du Nafarroako Gobernuak. Lufthansaren hegaldiak, Frankfurterakoak, berreskuratzea da xedea, enpresa-

interesagatik eta horrek Europako eta Asiako beste herrialde batzuekin lotzea ahalbidetuko duelako.

4. TURISMOA

2023an, berriz ere, hazi egin zen nazioarteko turismo-jarduera. Hala, 2019ko erregistroak baino % 11,2 baxuagoak izan ziren oraindik ere turistaren mugimenduak. Guztira, nazioarteko 1.300 milioi iritsiera zenbatu ziren 2023an, eta Europa mantendu zen buruan, nazioarteko turista gehien jaso zituen jomuga izaten jarraitu baitzuen (709,4 milioi, guztizkoaren % 54,6). Asiak eta Pazifikoak 237,2 milioi iritsiera jaso zituzten, eta Amerikak 200,2 milioi: munduko turistaren mugimenduen % 18,2 eta % 15,4. Bestetik, Ekialde Ertainak nazioarteko 87 milioi turista jaso zituen 2023an (% 6,7), eta Afrikak 66,3 milioi (% 5,1).

Agertoki hori nahiko ona izan zen turismo-jarduerarako, baina Ekialde Ertainak bakarrik gaitzitu zuen pandemiaren aurreko maila, alde handiarekin (+% 22). Europa eta Afrika ari dira pixkanaka 2019ko bolumenetara gerturatzen, baina oraindik azpitik daude (-% 4,4 eta -% 3,9). Gauza bera gertatzen da Amerikan, baina, kasu honetan, suspertzea txikiagoa da (-% 8,7). Dena den, suspertzearen azken muturrean Asia eta Pazifikoa daude, hobetzeko marjina are handiagoarekin. 2023ko turistaren bolumena % 34,6 baxuagoa izan zen 2019an erregistratutakoa baino.

Eskualdeen arabera aztertuta, Europaren kasuan urte arteko bilakaera ona izan zen kasu guztietan, baina, denboraren ikuspegi zabalagotik, bi suspertze-erritmo ezberdin bereiz daitezke. Hego Europa/Mediterraneoan eta Mendebaldeko Europan, nazioarteko turista kopurua 2019koa baino apur bat handiagoa izan zen (+% 1,5), baina Ipar Europak (-% 2,9) eta, batez ere, Erdialdeko/Ekialdeko Europak (-% 25,5) ez zuten lortu desiratutako suspertzea.

163. koadroa Nazioarteko turistak

Turistak, milioitan

Eremua	2019	2022	2023	Kuota 2023 (%)	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Guztira	1.465,0	975	1.300,0	100,0	33,4	-11,2
– Europa	742,4	609,5	709,4	54,6	16,4	-4,4
– Amerika	219,3	157,2	200,2	15,4	27,4	-8,7
– Asia eta Pazifikoa	362,7	93,3	237,2	18,2	154,2	-34,6
– Afrika	69,0	47,0	66,3	5,1	41,2	-3,9
– Ekialde Ertaina	71,3	67,8	87,0	6,7	28,3	22,0
Europa*						
– Ipar Europa	82,1	67,1	79,7	6,1	18,8	-2,9
– Mendebaldeko Europa	205,2	182,8	208,3	16,0	14,0	1,6
– Erdialdeko/Ekialdeko Europa	150,9	94,1	112,4	8,6	19,5	-25,5
– Hego Europa/Mediterraneo	304,2	265,5	308,9	23,8	16,3	1,5
– Horietatik EB-27koak	539,2	454,3	527,3	40,6	16,1	-2,2

(*): 2023ko behin-behineko datuak.

Iturria: Turismoaren Mundu Erakundea

Europaren hobekuntzaren eragile nagusia Frantzia izan zen, hark jaso baitzituen turista gehien: nazioarteko 100 milioi iritsiera izan zituen. Espainia izan zen hurrengoa, 85 milioirekin. Halaber, honakoek osatu zituzten rankingeko lehen postuak: AEB, nazioarteko 66 milioi turista jasota; Italia, 57 milioirekin; eta Turkia, ia 55 milioirekin.

Datorren ekitaldiko aurreikuspenei dagokienez, mundu mailako jarduera guztiz suspertuko dela erakusten dute adierazle guztiak. Gainera, turismo maila handiena duten eskualdeek 2019ko balioak gainditzea espero da, betiere aparteko gertakari berririk gertatzen ez bada, arrisku geopolitiko berririk sortzen ez bada edo nazioarteko koiuntura ekonomikoa zailtzen ez bada.

4.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Estatuko zein nazioarteko eskari turistikoa hazi egin zen 2023an, eta agerian geratu zen Estatuko turismoaren erakargarritasuna, baita sektorearen suspertzeko gaitasuna ere. Hala, emaitza ekonomiko bikainekin itxi zuen urtea sektoreak. Gainera, urteko datuen arabera turistaren joan-etorriak gehiago izan baziren ere —gutxika sendotzen ari den joera bati jarraituz: bidaiatzea kontsumo iraunkorreko beste ondasun batzuen aurretik jartzea—, 2023an gastuak izan zuen hazkunderik handiena.

Excelturen¹ arabera, 2023ko ekitaldian 596 milioi euro sortu zituen turismo-jarduerak, eta % 12,8ko ekarpena egin zion BPGari. Hala, turismo arloko BPGa 2019ko balioak baino % 18,6 handiagoa izan zen, eta Estatuko ekonomiaren hazkundearen motor nagusia izan zen, % 13,1 hazi baitzen; Estatuko ekonomia, berriz, % 2,4 hazi zen.

Hori esanda eta nazioarteko ataletik hasita, 2023an nazioarteko 85.169.049 bidaiari jaso zituen Espainiak, aurreko urtean baino % 18,9 gehiago eta covidaren aurretik baino % 2 gehiago. Merkatu igorle guztiek egin zuten gora, eta, gehienek kasuan, bidaiarien fluxuak urte arteko bi digituko hazkundera izan zuten.

Hala, Erresuma Batua kokatu zen lehen postuan, ia 17,3 milioi bidaiarirekin eta % 20,3ko kuotarekin. Hurrengoa Frantzia izan zen, 11,7 milioi bidaiari baino gehiagorekin eta % 13,8ko pisu erlatiboarekin. Eta hurrengoa Alemania, ia 11 milioirekin, eta ia % 13ko partaidetzarekin. Hiru herrialde horien pisu erlatiboa, guztira, ia % 50ekoa da. Hori dela eta, pisu erabakigarria dute sektoreko jardueran.

Bidaiari gehien bidali zituzten hurrengo herrialdeak Italia, Herrialde Eskandinaviarrak eta Herbehereak izan ziren, bakoitza 4 eta 5 milioi bidaiari arteko bolumenarekin. Dena den, Italia nabarmendu zen, hiruren artetik hazkunderik handiena izan zuelako (+% 20,9, +% 11,8 eta +% 10,1, hurrenez hurren). Hazkundeari dagokionez, AEBk izan zuen bilakaerarik onena; nazioarteko ia 4 milioi turista zegozkion herrialde horri, 2022an baino % 36,9 gehiago.

Covidaren aurreko balioekin (2019) alderatuta, merkatu igorle gehienak suspertu ziren, rankingaren buruan dauden hiru herrialde izan ezik: Erresuma Batua (-% 4,2), Alemania (-% 1,5) eta Herrialde Eskandinaviarrak (-% 13,3).

---

¹ Irabazi-asmorik gabeko elkarteak, 30 enpresa garrantzitsuk osatua. Enpresa horiek turismoaren balio-kate osokoak dira, eta azpisektore hauetakoak: aireko, tren bidezko, itsasoko eta lehorreko garraioa; ostatuak; bidaiari agentziak eta tour operadoreak; ordaintzeko bitartekoak; autoen alokairua; ospitale turistikoak; eta erreserba-zentralak/GDS.

164. koadroa Espainiara datozen bidaiariak¹, jatorriaren arabera

Eremua	2019	2022	2023*	Kuota 2023 (%)	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Erresuma Batua	18.012.484	15.121.910	17.262.287	20,3	14,2	-4,2
Frantzia	11.147.397	10.096.040	11.768.264	13,8	16,6	5,6
Alemania	11.158.022	9.768.600	10.989.659	12,9	12,5	-1,5
Italia	4.534.515	4.011.139	4.849.748	5,7	20,9	7,0
Herralde eskandinaviarrak	5.530.112	4.291.225	4.795.675	5,6	11,8	-13,3
Herbehereak	3.684.260	3.923.089	4.320.630	5,1	10,1	17,3
AEB	3.324.870	2.801.476	3.835.884	4,5	36,9	15,4
Portugal	2.428.790	2.415.936	2.802.774	3,3	16,0	15,4
Belgika	2.525.887	2.513.389	2.758.684	3,2	9,8	9,2
Irlanda	2.177.592	2.089.464	2.476.105	2,9	18,5	13,7
Suitza	1.811.865	1.654.733	2.002.197	2,4	21,0	10,5
Europako gainerako lekuak (Errusia barne)	7.755.501	6.577.302	7.895.219	9,3	20,0	1,8
Amerikako gainerakoak	3.767.277	3.557.937	4.634.740	5,4	30,3	23,0
Munduko gainerakoak	5.650.583	2.837.042	4.777.183	5,6	68,4	-15,5
Guztira	83.509.155	71.659.282	85.169.049	100,0	18,9	2,0

(*): 2023ko datuak behin-behinekoak dira.

Iturria: EIN. Herrialdeen arteko bidaiarien mugimenduaren estatistika (Frontur).

Analisiarekin jarraituz eta eskari turistikoaren bilakaerari dagokionez, 2023an 144,196 milioi bidaiarik hartu zuten ostatu Estatuko ostatu-eskaintza osatzen duten askotariko establezimendu motetan. 111,978 milioi bidaiarik hotel-sarean hartu zuten ostatu (+% 8,8), eta 32,219 milioi gainerako establezimenduetan (+% 6,8). Hazkundeak orokorrak izan ziren, eta aterpetxeetan ostatu hartu zuten bidaiarien kopurua hazi zen gehien (+% 16,3). Dena den, hotelen sarearen hazkundeak (+% 8,8) izan zuen inpaktu erlatiborik handiena, guztizkoan pisu handia duelako (eskariaren % 77,7).

Hala, eskari turistikoa guztiz suspertu dela erakusten dute 2023ko balioek (2019arekiko +% 3). Hotelek (+% 3) zein landa-turismoko ostatuak (2019arekiko +% 4) egin zuten gora, baina horiek oso neurri ezberdina izan zuten merkatuan (111,978 eta 4,599 milioi bidaiari, hurrenez hurren). Kanpinak eta apartamentu turistikoak osatu zuten eskaintza, eta biek gora egin zuten. Lehenengoek ia 10 milioi bidaiari jaso zituzten, eta bigarrenek 13,3 milioi.

Logikoa den moduan, bidaiarien bilakaeraren antzekoa izan zuten gaurdierak ere, baina ñabardurekin. 2023an guztira 484,441 milioi gaurdi zenbatu ziren, aurreko urtean baino % 7,3 gehiago, eta horietatik 346,959 milioi hotelei zegozkien (% 71,6). Hortaz, hotelak ez diren ostatu turistikoetan (apartamentu turistikoak, kanpinak, landa-turismoko ostatuak eta aterpetxeak) igarotako gaurdi kopurua 137 milioitik gorakoa izan zen 2023an. Horiek % 4,7 egin zuten gora, hau da, hotel-sareak baino neurri txikiagoan. Ibilbide gorakorrenekin,

¹ Frontur-ek (Atzeritarren mugimendu turistikoaren estatistika), garraiobideen eta bidaiatzeko motibazioaren arabera, Espainian bizi ez diren eta ostatu mota guztiak erabiltzen dituzten bidaiarien fluxua jasotzen du, honako hauek barne: bigarren etxebizitzak, etxebizitza partikularrak, eta horiez gain, hotel-sareak, landa-ostatuak, apartamentu turistikoak edota campingak. Horiek dira kapitulu honetako aztergai nagusia.

apartamentu turistikoak nabarmendu ziren, horien pisu erlatiboarengatik. Eskariaren % 9,2 zegokien, eta guztizko gualdien % 14,4.

Horren guztiaren ondorioz, batez besteko egonaldia 2022ko ia balio berdinetan mantendu zen. Batez besteko egonaldia luzeagoa izan zen apartamentu turistikoetan (batez beste 5,2 egun) eta kanpinetan (4,7 egun), hoteletan (3,1), landa-ostatueta (2,7) edo aterpetxeetan (1,8) baino. Dena den, bidaiarien profil ezberdinei erantzuten die eskaintza mota bakoitzak.

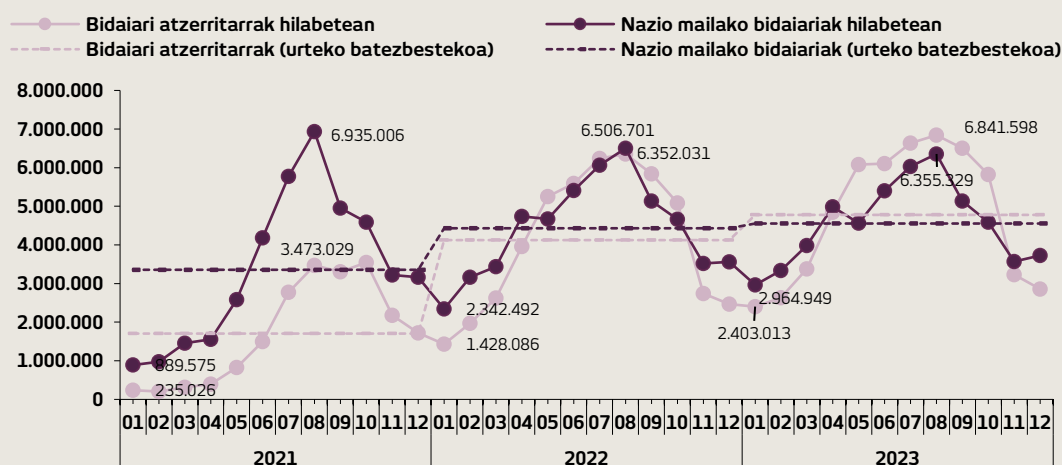
165. koadroa Eskari turistikoaren bilakaera Espainian

Eremua	2019	2022	2023*	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Bidaiariak (mila)	135.008	133.045	144.196	8,4	6,8
– Hotelak	108.716	102.883	111.978	8,8	3,0
– Landa-turismoa	4.421	4.396	4.599	4,6	4,0
– Apartamentu turistikoak	12.479	12.607	13.330	5,7	6,8
– Kanpinak	8.304	9.440	9.965	5,6	20,0
– Aterpetxeak	1.087	3.719	4.325	16,3	297,9
Gualdiak (mila)	469.813	451.625	484.441	7,3	3,1
– Hotelak	342.996	320.366	346.959	8,3	1,2
– Landa-turismoa	--	12.070	12.532	3,8	--
– Apartamentu turistikoak	11.726	67.685	69.882	3,2	496,0
– Kanpinak	40.721	44.544	47.256	6,1	16,0
– Aterpetxeak	2.988	6.960	7.812	12,2	161,4
Batez besteko egonaldia					
– Hotelak	3,2	3,1	3,1	0,0	-0,1
– Landa-turismoa	-	2,7	2,7	0,0	--
– Apartamentu turistikoak	0,9	5,2	5,2	-0,1	4,3
– Kanpinak	4,9	4,7	4,7	0,0	-0,2
– Aterpetxeak	2,7	1,9	1,8	-0,1	-0,9

(*): Behin-behineko datuak.
Iturria: EIN.

Logikoa den moduan, urteko aldiak eragina du turismo mailan. Izan ere, sasoiaren arabera jarduera da. Hala, turismo-jardueraren hilez hileko erradiografiak, hotelen jarduera erreferentziatzat hartuta, urteko erdiko hilabeteen garrantzi erlatiboa erakusten du. Gainera, hilabete horietan, bilakaera dinamikoagoa izaten du atzerriko segmentuak. Hala, egutegiko punturik gorenean, hau da, abuztuan, hotelek 6,8 milioi bidaiari atzerritar erregistratu zituzten, eta Estatuko 6,3 milioi bidaiari. Aldiz, urtarrilean, turismo-jarduera gutxieneko hilabetean, Estatuko ia 3 milioi bidaiari eta atzerriko 2,4 milioi bidaiari zenbatu ziren.

28. grafikoa Bidaiari kopuruaren bilakaera, hilabeteka (Espainia, 2021-2023)
Hotel-establezimenduak

Iturria: EIN. Hoteletako okupazioaren galdetegia

Eskaintza turistikoa

Eskaintza turistikoaaren analisiari dagokionez, sektorearen jardura suspertu egin zen 2023an, baina adierazle batzuk covidaren aurreko balioak baino baxuagoak ziren oraindik.

Hala, 2023an hazkunde bera izan zuten (+% 2,2) hotel-establezimenduen kopuruak eta hotelak ez diren ostatuaren kopuruak. Hotelak ez diren 150.312 establezimenduak eta 14.464 hotelek osatu zuten eskaintza turistikoa. 2019arekin alderatuta, hotel-sarearen dimentsioa ez zen guztiz berreskuratu (-% 2,9), ezta landa-ostatuena ere: 16.828 establezimendu zenbatu ziren, 2019an baino % 2,3 gutxiago. Apartamentu turistikoa, berriz, covidaren aurreko balioetara gerturatu ziren (131.453, -% 0,8). Aitzitik, kanpinek (828, +% 7) eta, batez ere, aterpetxeek (1.203, +% 395,1) alde handiz gainditu zituzten 2019ko erregistroak. Esan beharrekoa da hazteko gaitasuna oso ezberdina dela establezimendu motaren arabera; hortaz, eskuratutako emaitzak ez dira guztiz alderagarriak.

166. koadroa Espainiako eskaintza turistikoaren bilakaera (urteko batez bestekoa)

Eremua	2019	2022	2023*	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Establezimendu kopurua					
– Hotelak	14.897	14.148	14.464	2,2	-2,9
– Landa-turismoa	17.217	16.520	16.828	1,9	-2,3
– Apartamentu turistikoak	132.539	128.656	131.453	2,2	-0,8
– Kanpinak	774	805	828	2,9	7,0
– Aterpetxeak	243	1.141	1.203	5,4	395,1
Eskainitako plaza kopurua					
– Hotelak	1.517.583	1.488.856	1.534.139	3,0	1,1
– Landa-turismoa	165.949	159.842	164.452	2,9	-0,9
– Apartamentu turistikoak	507.816	487.159	506.589	4,0	-0,2
– Kanpinak (partzelaka)	502.002	500.646	503.102	0,5	0,2
– Aterpetxeak	25.537	64.174	69.277	8,0	171,3
Langileak					
– Hotelak	219.475	209.061	228.510	9,3	4,1
– Landa-turismoa	25.512	24.701	25.736	4,2	0,9
– Apartamentu turistikoak	28.499	28.694	30.776	7,3	8,0
– Kanpinak	7.233	7.815	8.273	5,9	14,4
– Aterpetxeak	1.840	3.729	4.085	9,5	122,0

Iturria: EIN. Hoteletako okupazioaren galdetegia

Eskainitako plazei dagokienez, hotelen sareak urte arteko bilakaera hobea (+% 3) izan zuen hotelak ez diren ostatuek baino (+% 2,6; 1,2 milioi plazatik gorako eskaintza). Hotelek 1,5 milioi plaza eskaini zituzten 2023an, eta, hala, guztiz suspertu zen 2019arekiko (+% 1,1).

Hotelak ez diren ostatuei dagokienez, aterpetxeek izan zuten urte arteko aldakuntzarik onena, baita 2019arekiko ere. Dena den, plaza gutxien eskaini zituen kategorია izan zen (69.277). Landa-ostatuek (164.452 plaza), apartamentu turistikoek eta kanpinek (biek 500.000 plaza baino apur bat gehiago) ere handitu egin zuten plazen eskaintza 2023an, baina kanpinek bakarrik gainditu zuten covidaren aurreko eskaintza.

Gauzak hala, enpleguaren atalean ongi ikusten da covidaren aurreko maila guztiz berreskuratu zela. 2023an hazi egin zen ostatu mota guztietako langile kopurua. Hotelen sarean 228.510 langile zeuden, eta, aterpetxeetan, 4.085; azken horietan igo zen gehien langile kopurua (2022arekiko +% 9,3 eta +% 9,5) Halaber, landa-turismoko segmentuak 25.736 langile zituen, apartamentu turistikoek 30.776 langile eta kanpinek 8.273 langile; % 4,2ko, % 7,3ko eta % 5,9ko hazkundeak erregistratu zituzten, hurrenez hurren.

Jarraian, eskaintza turistikoari lotutako bi aldagaietatik abiatuta kalkulaturako ratioak aztertuko ditugu: eskainitako plaza kopurua eta sortutako enplegua dira aldagai horiek. Bi aldagai horiek establezimendu kopuruarekin erlazionaturako ditugu.

Lehenengo ratioak, eskainitako plazak/establezimenduak, kanpinak jartzen ditu lehen postuan: batez beste, 607,6 plaza eskaintzen ditu establezimendu bakoitzak. Hotelen

kasuan, establezimendu bakoitzeko 106,1 plazakoa da ratioa, aterpetxeetan 57,6 plazakoa, landa-ostatueta 9,8 plazakoa eta, azkenik, apartamentu turistikoetan, 3,9 plazakoa. Ostatu mota bakoitzaren ezaugarriak direla eta, emaitzak ezin dira alderatu, baina ostatuen kategoria bakoitzaren neurriaren gaineko erreferentzia bat eskaintzen dute.

Establezimendu mota bakoitzak enpleguari egiten dion ekarpena neurtzen du hurrengo adierazleak. Batez besteko ratorik altuena hotelen sareak izan zuen: establezimendu bakoitzeko 15,8 langile. Balio horrek alde handiz gainditzen du gainerako ostatuen ratioa, kanpinen kasuan izan ezik: establezimendu bakoitzeko 10 langile; dena den, kasu honetan, aldi baterakoak izaten dira langile asko.

167. koadroa Eskaintza turistikoaren bilakaera Espainian

Eremua	2019	2022	2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Plazak establezimendu bakoitzean					
– Hotelak	101,9	105,2	106,1	0,8	4,1
– Landa-turismoa	9,6	9,7	9,8	1,0	1,4
– Apartamentu turistikoak	3,8	3,8	3,9	1,8	0,6
– Kanpinak	648,6	622,0	607,6	-2,3	-6,3
– Aterpetxeak	105,1	56,2	57,6	2,4	-45,2
Enplegua establezimendu bakoitzean					
– Hotelak	14,7	14,8	15,8	6,9	7,2
– Landa-turismoa	1,5	1,5	1,5	2,3	3,2
– Apartamentu turistikoak	0,2	0,2	0,2	5,0	8,9
– Kanpinak	9,3	9,7	10,0	2,9	6,9
– Aterpetxeak	7,6	3,3	3,4	3,9	-55,2

Iturria: EIN. Hoteletako okupazioaren galdetegia

Okupazio maila eta prezioen bilakaera

Azkenik, sektoreko jardueraren analisia osatzeko, sektorearen errentagarritasuna baldintzatzen duten bi adierazle aztertuko ditugu: ostatu turistikoen okupazio maila eta prezio-indizea.

Hala, turismo-jardueraren bilakaera onarekin bat etorriz, 2023an gora egin zuten okupazio mailak eta, batez ere, prezioek.

Okupazio mailatik hasita, hotelen sareak izandako hobekuntza nabarmendu zen: 2019ko balioak berreskuratu zituen eta 2022an baino ehuneko 3,5 puntu gehiago eskuratu zituen. Hala, % 58,6ko okupazio maila eskuratu zuten hotelek, gainerako establezimenduek baino askoz handiagoa. Gainerako establezimenduen artetik, kanpinek eskuratu zuten okupazio mailarik altuena, % 43koa, eta landa-ostatuek txikiena, % 20,1koa. Dena den, hobera egin zuten guztiek.

Prezioen indizeek, oro har, gora egin zuten. Batetik, hotelak ez diren establezimenduen prezioen homogeneotasuna nabarmendu zen (ez dugu aterpetxeen gaineko daturik), 165 euro ingurukoa; hotel-sarearen prezioa, berriz, baxuagoa izan zen (139,4 euro). Bestetik, 2019arekiko hazkunde handia nabarmendu zen; bi digituko hazkundeak izan zituzten guztiak.

168. koadroa Okupazio mailaren eta prezio-indizeen bilakaera Espainiako turismo-ostatuaren sareetan (urteko batezbestekoa)

Eremua	2019	2022	2023	Δ 23/22	Δ 23/19
Okupazio maila plaza kopuruko					<i>(aldea ehuneko puntutan)</i>
– Hotelak	58,4	55,1	58,6	3,5	0,2
– Landa-turismoa	18,7	19,8	20,1	0,3	1,4
– Apartamentu turistikoak	37,1	36,2	36,7	0,5	-0,4
– Kanpinak (partzelaka)	39,7	42,3	43,0	0,7	3,3
– Aterpetxeak	31,0	27,9	30,0	2,1	-1,0
Prezio-indizea					<i>(aldea %Δ)</i>
– Hotelak	112,2	128,2	139,4	11,2	27,2
– Landa-turismoa	142,1	155,8	163,9	8,1	21,8
– Apartamentu turistikoak	142,1	154,4	167,6	13,2	25,5
– Kanpinak	150,4	158,6	166,3	7,7	15,9
– Aterpetxeak	E.d.	E.d.	E.d.	--	--

E.d.: ez dago daturik

Iturria: EIN. Hoteletako okupazioaren galdetegia

4.2 TURISMOA NAFARROAN

Nafarroan, 2022an turismo-jardueran izandako goranzko joera finkatu zen, eta 2023an ere hazi egin zen bidaiari kopurua; atzerriko segmentuaren kasuan, hazkundea handiagoa izan zen.

Hala, 2023ko ekitaldian, turismo-jarduerak sortutako zuzeneko gastuak zifra historikoa lortu zuen: ia 600 milioi euro. Nabarmendu beharrekoa da Foru Erkidegoko BPGaren % 5,4 eta enpleguaren % 7,1 zegozkiola turismo-sektoreari.

Zalantzarik gabe, San Fermin jaiek eragina izan zuten urteko gastu turistikoaren hazkundean, mundu mailako erakargarri turistikoa baitira. Turista kopurua nabarmen igo zen 2022arekin alderatuta, eta okupazio maila askoz ere altuagoa izan zen covidaren aurretik baino.

Dena den, sanferminen erakargarritasun argiaz gain, turismo-eskaintza aberatsa eta anitza da. Batetik, kanpoko baliabide garrantzitsuak ditu, hala nola Bertizeko Parke Naturala, Iratiko basoa edota Zugarramurdiko kobazuloak. Eta, bestetik, ondare historiko

eta kultural zabala du: Erriberriko Errege Jauregia, Leireko monasterioa edota Xabierko gaztelua nabarmentzen dira.

Eskari turistikoa

2023an, Nafarroan 1.941.948 bidaiari erregistratu ziren, aurreko urtean baino % 9,9 gehiago. Gaualdiek ere erritmo berean egin zuten gora (+% 9), eta 3.996.082 gaualdi zenbatu ziren. Hala, batez besteko egonaldia 2,1 egunekoa izan zen, 2022koaren berdina, baina 2019koa (2,2) baino baxuagoa oraindik ere.

Dena den, jarduera establezimendu motaren arabera aztertuz gero, bilakaera ezberdina izan zen. Hala, bi adierazle nagusiek bilakaera hobea izan zuten hotelak ez diren establezimenduen kasuan, hotelen sarean baino.

Zehatzago esanda, 2023ko ekitaldian milioi bat bidaiari baino gehiago sartu ziren hotelen sarean, eta 889.484 bidaiari hotelak ez diren establezimenduetan, baina hazkunde ezberdina izan zuten (+% 5,1 eta +% 16,1, hurrenez hurren).

Gaualdiei dagokienez, 2023an, hotelak ez diren establezimenduetan handiagoa izan zen bolumena (2.077.001, eta hoteletan 1.919.081) zein bilakaera (+% 12,7, eta hoteletan +% 5,3), hotelen sarearekin alderatuta. Horren guztiaren ondorioz, hotelen posizioa apur bat hobea izan zen bidaiari kopuruari dagokionez (guztizkoaren % 54,2). Gaualdien kasuan, berriz, egoera alderantzikatu egin zen, eta hotelak ez diren establezimenduetan handiagoa izan zen ehunekoa (% 52).

169. koadroa Eskari turistikoaren bilakaera Nafarroan⁽¹⁾

Kontzeptua	Bidaiariak				Gaualdiak				Batez besteko egonaldia			
	2023	2023 %	% Δ 23/22	% Δ 23/19	2023	2023 %	% Δ 23/22	% Δ 23/19	2023	Δ 23/22 ehuneko puntuak	Δ23/19 ehuneko puntuak	
Hotelak	1.052.464	54,2	5,1	-1,6	1.919.081	48,0	5,3	-4,1	1,8	0,0	0,0	
Landa-turismoa	166.788	8,6	14,0	21,5	482.773	12,1	0,1	7,4	2,9	-0,4	-0,4	
Apartamentu turistikoak	128.778	6,6	58,0	66,7	359.547	9,0	26,6	68,2	2,8	-0,7	0,0	
Aterpetxeak	387.423	20,0	6,2	-- ⁽²⁾	468.077	11,7	10,6	-- ⁽²⁾	1,2	0,0	-- ⁽²⁾	
Kanpinak	206.495	10,6	19,2	22,6	766.604	19,2	17,3	42,0	3,7	-0,1	0,5	
Guztira	1.941.948	100,0	9,9	--⁽²⁾	3.996.082	100,0	9,0	--⁽²⁾	2,1	0,0	--⁽²⁾	

(1): 2023ko behin-behineko datuak.

(2): Aterpetxeen datua ezin da alderatu 2019koarekin, 2021ean aldaketa metodologiko batzuk aplikatu zirelako.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua

Jarduera establezimendu motaren arabera aztertuta, azken txostenetan bezala, apartamentu turistikoetako eskari turistikoaren urte arteko bilakaera nabarmentzen da (+% 58,0 sarreretan eta +% 26,6 gaualdietan). Era berean, erritmo onean hazi ziren landa-ostatueta eta kanpinetako sarrerak ere (+% 14 eta +% 19,2). Dena den, horiek emaitza

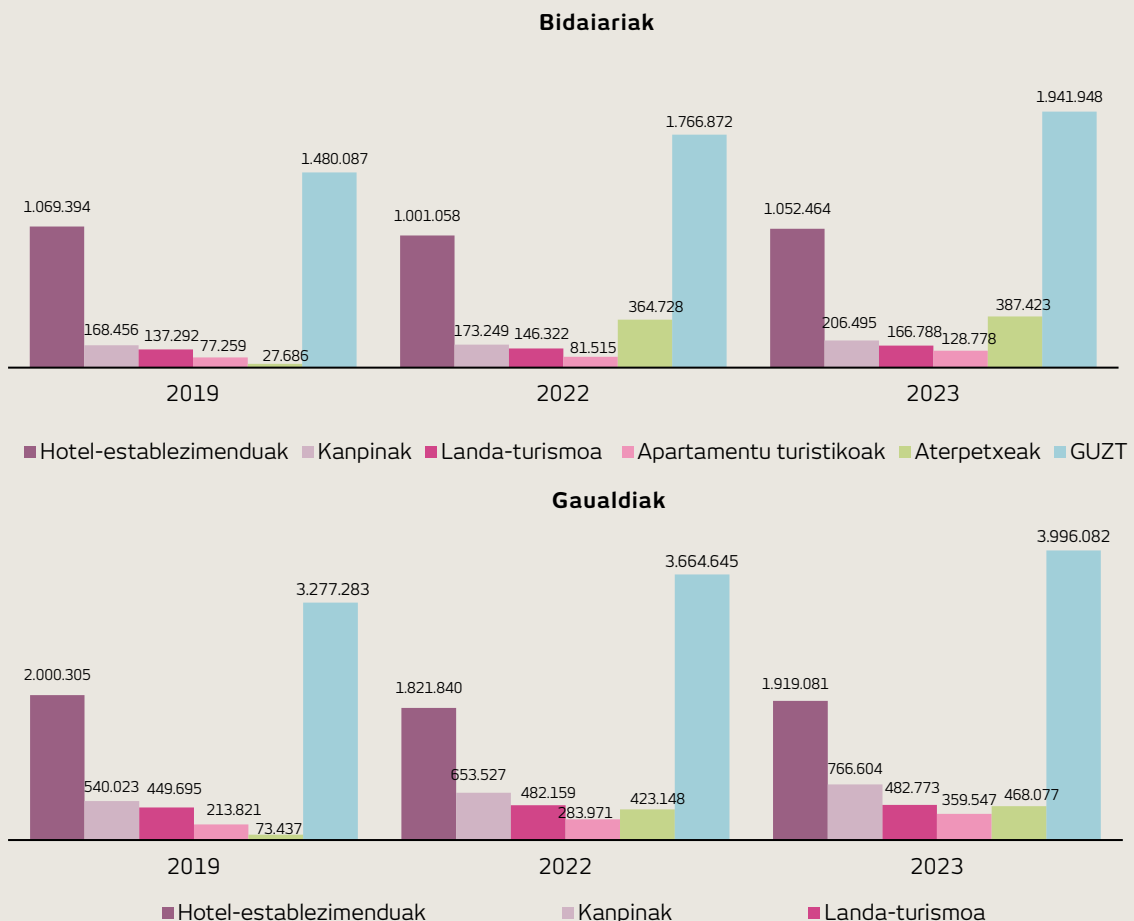

ezberdinak eskuratu zituzten gaualdien kasuan: landa-ostatuak mantendu egin ziren (+% 0,1), eta kanpinak nabarmen hazi ziren (+% 17,3). Aterpetxeei dagokienez, gaualdiek izan zuten bilakaerarik onena (+% 10,6); bidaiarien sarrerak ere ugartu egin ziren, baina neurri txikiagoan (+% 6,2).

Batez besteko egonaldiarekin lotuta, balioak oso ezberdinak izan ziren ostatu motaren arabera. Aterpetxeetan (1,2 egun) eta hoteletan (1,8 egun) bi egunez azpikoa izan zen batez besteko egonaldia. Aldiz, 3 egunera hurbildu ziren landa-ostatuetan (2,9 egun) eta apartamentu turistikoetan (2,8 egun). Bestetik, kanpinak alde handiz gailendu ziren adierazle horretan, batez besteko egonaldia luzeagoa izan baitzen, ia 4 egunekoa (3,7).

Hala, 2022ko patroia bera errepikatu zen 2023an: hotelak ez diren establezimenduek hazkunde handiagoak izan zituzten, batez ere, apartamentu turistikoaren eta kanpinen jarduerari esker.

29. grafikoa Bidaiarien eta gaualdien bilakaera, 2019 eta 2022-2023*

(*): 2023ko behin-behineko datuak. Aterpetxeetako 2019ko datuak ezin dira alderatu 2022 eta 2023koekin. Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia

Analisia hotelen sarera mugatuta, eta bidaiarien jatorriari dagokionez, Estatuko segmentuari zegokion eskariaren zatirik handiena (sarrerren % 71,2 eta gaualdien % 74,3), baina, aurreko ekitaldian bezala, nazioarteko eskariak hazkunde handiagoa izan zuen. Zehatzago esanda, Estatuko sarrerak eta gaualdiak % 3 inguru hazi ziren, eta atzerriko segmentuaren kasuan sarrerak % 9,6 hazi ziren eta gaualdiak % 12,2.

170. koadroa Hotel-establezimenduak. Jasotako bidaiariak, gaualdiak eta batez besteko egonaldia, jatorriaren arabera

Eremua	Bidaiariak				Gaualdiak				Batez besteko egonaldia		
	2023	% 2023	% Δ 23 /22	% Δ 23 /19	2023	% 2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19	2023	Aldea 23/22	Aldea 23/19
GUZTIRA	1.052.464	100,0	5,1	-1,6	1.919.081	100,0	5,3	-4,1	1,8	0,0	0,0
Estatukoak guztira	749.593	71,2	3,4	-4,8	1.424.960	74,3	3,2	-7,8	1,9	0,0	-0,1
– Madril	153.061	14,5	14,4	-1,1	302.595	15,8	10,5	-4,5	2,0	-0,1	-0,1
– Katalunia	129.388	12,3	12,1	3,4	248.072	12,9	10,1	0,0	1,9	0,0	-0,1
– EAE	103.046	9,8	-2,7	-8,9	174.607	9,1	-3,0	-11,1	1,7	0,0	0,0
– Nafarroa	74.231	7,1	-11,3	-13,7	122.838	6,4	-9,9	-17,8	1,7	0,0	-0,1
– Beste autonomia-erkidego batzuk	289.867	27,5	1,4	-5,9	576.848	30,1	2,0	-9,2	2,0	0,0	-0,1
Atzerrikoak guztira	302.871	28,8	9,6	7,3	494.121	25,7	12,2	8,8	1,6	0,0	0,0
– EB (Espainia izan ezik)	200.714	19,1	5,5	1,5	313.313	16,3	7,3	2,6	1,6	0,0	0,0
– Europako gainerakoak	12.687	1,2	9,6	2,9	22.264	1,2	15,4	13,0	1,8	0,1	0,2
– Munduko gainerakoak	89.470	8,5	20,2	23,9	158.544	8,3	22,8	22,8	1,8	0,0	0,0

Oharra: 2023ko behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua

Bidaiarien jatorrian sakonduta, Estatuko merkatuaren baitan, Madril nabarmendu zen berriz ere, haren pisu erlatiboarengatik (% 14,5) eta hazkundearengatik (+% 14,4); hala, covidaren aurreko balioetara gerturatu zen (-% 1,1). Bigarren tokian Katalunia kokatu zen. Ekarpene handia egin zion Nafarroako turismo-jarduerari (% 12,3) eta, gainera, hazi egin zen 2022arekiko (+% 12,1), baita 2019arekiko ere (+% 3,4).

Bestetik, EAEk (% 9,8ko kuota) eta Nafarroak (% 7,1eko pisu erlatiboa) urte arteko aldakuntza negatiboarekin itxi zuten ekitaldia (-% 2,7 eta -% 11,3, hurrenez hurren). Hortaz, ez zuten erabateko susperraldia lortu (2019arekiko -% 8,9 eta -% 13,7).

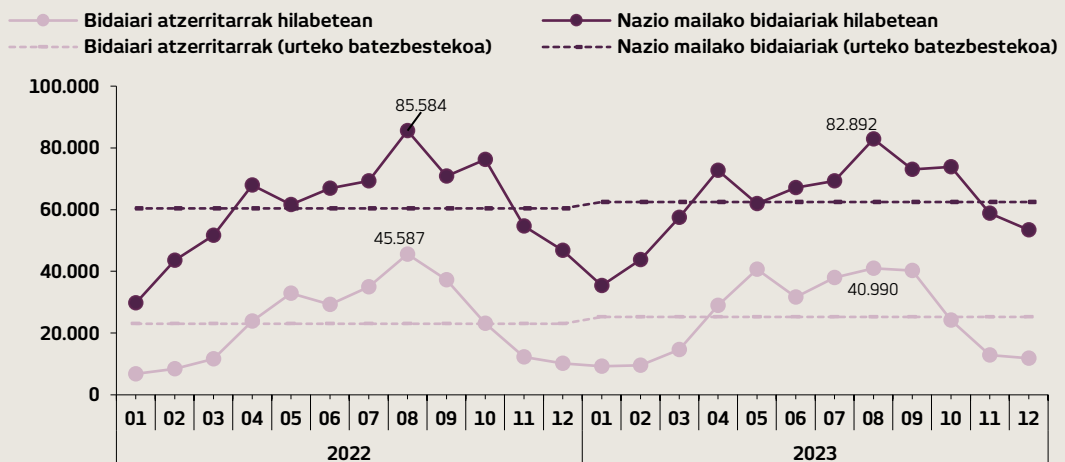
Gaualdien kasuan ere gauza bera gertatu zen, eta ez zuten covidaren aurreko maila berreskuratu; kasu honetan, covidaren aurreko balioekiko aldea are handiagoa izan zen sarrerren kasuan baino.

Analisia nazioartera eramanda, aztertutako adierazle guztiek bilakaera ona izan zuten denboraren arabera bi irakurketetan. Gauzak hala, 2023an ugaritu egin ziren EBko bidaiarien sarrerak eta gaualdiak (+% 5,5 eta +% 7,3). Guztizkoaren gainean % 19,1eko eta

% 16,3ko partaidetza izan zuten horiek, hurrenez hurren. Europako gainerako herrialdeetako bidaiarien kasuan, neurri handiagoan hazi ziren adierazleak (+% 9,6 eta +% 15,4, sarrerak eta gaualdiak). Dena den, horien ordezkartza askoz ere txikiagoa izan zen (sarreraren eta gaualdien % 1,2). Munduko gainerako herrialdeetako bidaiariei dagokienez (% 8 inguruko pisu erlatiboa), 2023an nabarmen egin zuten gora sarrerek (+% 20,2) zein gaualdiek (+% 22,8).

Eskaria bidaiarien jatorriaren arabera eta hilabeteke banakatuta, eta erreferentzia gisa Nafarroako hotelen sarea hartuta, jarduerak sasoiaren arabera izaten jarraitu zuen, aurreko ekitaldietan bezala. Hala, bi segmentuek abuztuan eskuratu zituzten gehieneko balioak, baina 2023ko abuztuko emaitza baxuagoa izan zen 2022koa baino. Dena den, abuztuan eta urrian izan ezik, urteko gainerako hilabeteetan 2022an baino bidaiari gehiago izan ziren; Estatuko zein nazioarteko bidaiari kopuruak egin zuen gora.

30. grafikoa Bidaiari kopuruaren eta gaualdien hileko bilakaera, hoteletan (Nafarroa, 2022-2023)*

(*): 2023ko behin-behineko datuak.
Iturria: EIN. Hoteletako okupazioaren galdetegia

Eskaintza turistikoa

Analisia turismo-eskaintzara mugatuta, 2023an joera ezberdinak gainjarri ziren ostatu motaren arabera. Hala, establezimendu kopuruari dagokionez, hotelek (-1), kanpinek (-1) eta, batez ere, landa-ostatuak (-29) presentzia galdu zuten eskaintza osoaren gainean. Aldiz, indartu egin zen aterpetxeen (+2), ostatu eta pentsioen (+5) eta, bereziki, apartamentu turistikoen (+209) sarea. Horren guztiaren ondorioz, 95 hotel, 172 ostatu eta pentsio, 708 landa-turismoko ostatu, 84 aterpetxe, 18 kanpin eta 748 apartamentu turistikoa zeuden irekita 2023an.

Hala, ostatuen eta pentsioen kasuan eta apartamentu turistikoen kasuan bakarrik hazi zen sarea 2019arekiko.

171. koadroa Eskaintza turistikoa Establezimendu kopurua, plazak, okupazio maila eta langile kopurua. 2019-2023⁽¹⁾

Kontzeptua	2019	2021	2022	2023 ⁽¹⁾
Hotelak				
Irekitako establezimendu kopurua	104	86	96	95
Plaza kopurua	8.383	7.201	7.930	7.939
Okupazio maila (plazen %)	51	37	47	50
Langileak	1.237	889	1.159	1.153
Ostatuak eta pentsioak				
Irekitako establezimendu kopurua	169	150	167	172
Plaza kopurua	3.499	3.255	3.534	3.601
Okupazio maila (plazen %)	28	24	30	30
Langileak	236	179	213	212
Landa-turismoa				
Irekitako establezimendu kopurua	804	752	737	708
Plaza kopurua	6.157	5.891	5.865	5.693
Okupazio maila (plazen %)	19	19	22	22
Langileak	979	931	978	910
Aterpetxeak				
Irekitako establezimendu kopurua	--(2)	53	82	84
Plaza kopurua	--(2)	2.569	3.276	3.438
Okupazio maila (plazen %)	--(2)	17	38	41
Langileak	--(2)	91	183	203
Kanpinak				
Irekitako establezimendu kopurua	19	18	19	18
Plaza kopurua	11.140	10.313	11.217	10.767
Okupazio maila (plazen %)	11	13	16	16
Langileak	137	127	161	144
Apartamentu turistikoak				
Irekitako establezimendu kopurua	454	521	539	748
Plaza kopurua	2.114	1.906	1.980	2.854
Okupazio maila (plazen %)	27	27	39	34
Langileak	426	380	449	536

Oharra: urteko batezbestekoak

(1): 2023ko behin-behineko datuak.

(2): Aterpetxeetako 2019ko datuak ezin dira alderatu 2021etik aurrerako datuekin

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia (EIN)

Arreta hotelen sarean jarrita, 2023an 95 hotel zeuden irekita, 2022an baino bat gutxiago (2019an baino 9 gutxiago). Horiek egunean 7.939 plaza eskaintzen zituzten, eta 1.153 langile zituzten; 2022ko datuen ia berdina izan ziren. Dena den, okupazio maila apur bat igo zen eta % 50era iritsi zen (2022an % 47koa zen). Dena den, salbuespen hori alde batera utzita, sektoreko adierazle bakar batek ere ez zuen lortu covidaren aurreko mailara iristerik.

Aitzitik, ostatuen eta pentsioen jardura indartu egin zen, eta 2022an eta 2019an baino emaitza hobeeekin itxi zuten 2023ko ekitaldia, enpleguaren atalean izan ezik. 172 establezimendu zeuden, eta horiek 3.601 plaza eskaintzen zituzten. Okupazio maila

% 30ekoa zen, eta langile kopuru osoa 212 pertsonakoa (236 langile 2019an, eta 169 establezimendu irekita).

Landa-ostatuei dagokienez, 2023an okerrera egin zuten aztertutako 4 adierazleetatik 3k. 708 establezimendu zeuden (2022an baino 29 gutxiago eta 2019an baino 96 gutxiago); horiek egunean 5.693 plaza eskaintzen zituzten (-172 eta -464, 2022arekiko eta 2019arekiko) eta 910 langile zituzten (-68 eta -69). Bestetik, okupazio maila % 22an mantendu zen, 2019ko balioa baino apur bat gorago (% 19).

Aterpetxeen kasuan, erreferentziazko adierazle guztiek hobera egin zuten 2022arekin alderatuta. 84 establezimenduko sarearekin (+2), 3.438 plaza eskaini zituzten (+162), 203 langile zituzten (+30) eta okupazio maila % 41ekoa izan zen, aurreko urtean baino hobe (2022an % 38).

Aldiz, kanpinen kopurua apur bat murriztu zen, eta 18 erregistratu zituzten 2023an (2022arekiko -1). Ondorioz, plaza kopurua (10.767; 2022arekiko -450) eta langile kopurua (144 pertsona; 2022arekiko -17) ere murriztu egin ziren, eta okupazio maila ez zen aldatu (% 16).

Azkenik, apartamentu turistikoek osatzen dute eskaintza. Horien ezaugarriak oso ezberdinak dira gainerako estatuekiko, eta horrek, nahitaez, ahuldu egiten du alderaketa. Apartamentu turistikoek hazkunde handiak izan zituzten adierazle guztietan, okupazio mailan salbu: 2023an %34ra murriztu zen (2022an % 39). Hala, Nafarroan 748 apartamentu turistiko zeuden (2022arekiko +209). Eguneko 2.854 plaza eskaini zituzten (2022arekiko +874) eta 536 pertsonak lan egiten zuten horietan (2022arekiko +87).

Analisian sakonduta, establezimendu kopuruaren, plazen, lanpostuen eta okupazio mailaren inguruko informazioa osatzeko, hotelen sektorearen errentagarritasunarekin lotutako beste bi adierazle aztertuko ditugu: eguneko batez besteko tarifa, eta logela bakoitzeko diru-sarrerak.

Nafarroako hotelen sareko logela bakoitzeko eguneko batez besteko tarifarekin hasita, 2023ko uztailean eskuratu zen balio gorena, sanferminetan; hilabete horretan, 100 eurotik gorakoa izan zen tarifa (111,33 euro), baina urtean zehar ez zen balio horretara berriz iritsi. Hala, salbuespeneko hilabete hori kontuan hartu gabe, eguneko batez besteko tarifak 64,38 euro (otsaila) eta 86,48 euro (abuztua) artekoak izan ziren.

Halaber, datuei erreparatuta, tarifak asko igo zirela ikusten da, batez ere, 2019ko balioekin alderatuta. Hori bai, eragina ezberdina izan zen hilabetearen arabera.

Azkenik, eta eskuragarri zegoen logela bakoitzeko diru-sarrerei dagokienez, tarifen kasuan bezala, uztailean izan zen emaitzarik onena (65,98 euro), eta urtarrilean (21,80 euro) baliorik baxuena. Bilakaerari dagokionez, urte normalizatuko balioak guztiz

berreskuratu zirela erakusten dute adierazle guztiek, eta kasu guztietan 2019ko balioak gainditu ziren.

172. koadroa Eguneko batez besteko tarifa (ADR) eta Logelako diru-sarrerak (RevPAR). Hotelen sektorea Euroak

Kontzeptua	Eguneko batez besteko tarifa (ADR)					Logelako diru-sarrerak (RevPAR)				
	2019	2022	2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19	2019	2022	2023	% Δ 23/22	% Δ 23/19
Urtarrila	58,90	56,76	65,63	15,6	11,4	20,52	16,93	21,80	28,8	6,2
Otsaila	60,47	62,08	64,38	3,7	6,5	23,73	24,94	27,43	10,0	15,6
Martxoa	62,23	60,44	68,18	12,8	9,6	31,17	27,68	33,08	19,5	6,1
Apirila	66,73	69,82	78,78	12,8	18,1	35,51	37,61	47,42	26,1	33,5
Maiatza	66,11	71,86	79,25	10,3	19,9	38,12	41,76	47,88	14,7	25,6
Ekaina	64,43	71,56	77,87	8,8	20,9	37,83	42,01	46,34	10,3	22,5
Uztaila	91,07	97,37	111,33	14,3	22,2	52,33	58,15	65,98	13,5	26,1
Abuztua	69,05	77,78	86,48	11,2	25,2	47,92	53,74	60,25	12,1	25,7
Iraila	65,24	75,48	80,62	6,8	23,6	41,28	46,81	54,27	15,9	31,5
Urria	66,58	74,86	81,71	9,2	22,7	37,87	44,71	49,34	10,4	30,3
Azaroa	64,34	70,10	73,22	4,5	13,8	32,17	33,23	35,87	7,9	11,5
Abendua	65,36	68,51	75,95	10,9	16,2	25,08	25,70	29,17	13,5	16,3

Oharra: 2023ko behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua. Hoteletako okupazioaren galdetegia (EIN)

Nafarroako turismo-jardueraren etorkizunari dagokionez, Nafarroako Gobernuak haren bide-orriarekin jarraitu zuen, Foru Erkidegoa helmuga jasangarri gisa kokatzeko; hala, sasoz kanpoko eskari-fluxuak erakartzea da helburua, eguneko batez besteko gastu altua egingo dutenak. Era berean, gertuko merkatuetan duen lekua indartzea da helburua.

Lehiakortasun turistikoa segmentuen eta produktuen bereizketan oinarritzea da beste helburuetako bat, Nafarroa-lruñea helmugaren esparruan. Ildo horretatik, Turismorako Plan Estrategikoa 2023-2029 jarri du martxan lruñeak, hiria hamahiru produkturen inguruan kokatzeko: San Fermin, kongresu-turismoa (MICE), kultura, gastronomia, osasuna, hezkuntza, Donejakue bidea, lruñea 'city break', kirol-turismoa, familia-turismoa, turismo seniorra, natura 'hub'-a eta Nafarroa lruñetik.